D. O. M. A.

Nouus

DE MEDICINA VETERVM TAM HIPPOCRATICA, QVAM HERMETICA TRActatus.

IN CVIVS PRIORE PARTE DOGMATA plæraq; inter vtriuſque Profeſſores recentes controuerſa, aduerſus vltimum per *Ioſephum Michelium* Paracelſitarum conatum diſcutiuntur;

IN POSTERIORE VNIVERSALE ALCHYMIſtarum, autoribus LVLLIO *&* ARNOLDO, *quam liquidiſſimè exponitur.*

Aſperſa ſunt paſſim Peripateticorum dogmata nonnulla & à corruptelis vindicata, Autore

ANDREA LIBAVIO M. D.

Pertinet ad Bibliothecam S. Fran.ci de Urbe

1 5 9 9

Cum Priuil. Cæſ. Maieſt. ſpeciali ad decennium.

FRANCOFORTI,
Excudebat Ioannes Lechlerus, impenſis Petri Kopffij.

MAGNANIMO ET INDV-
STRIO VIRO

D.. ADAMO GEVSIO HER-
BIPOLENSI

SENATORI ET CIVI RO-
TEMBVRGOTVBERA-
NO CLARO

AMICO ET FAVTORI
SVO

BENEVOLENTIÆ ET HO-
NORIS CAVSA

ANDREAS LIBAVIVS D.
HÆC
D. D.

AD

AMPLISSIMVM SENATVM POPVLVMQVE REIPVBLICÆ Middelburgenſis.

Andreæ Libauii, Defenſio.

LIBENTER, & cum voluptate legi, Viri Ampliſſimi, laudem illam, qua vos in Præfatione ſui aduerſus me famoſi libelli, ornare ſtuduit Ioſephus Michelius Italus intra muros veſtros, & complexum Reipublicæ receptus. Neque enim vnquam delectatus ſum pernicioſo eorum ingenio, qui ad alienam

gloriam extabeſcere conſueuerunt, & commendatione aliorum ſibi detractum inuidioſe arbitrantur. Quid etiam imperio vniuerſo ad ſalutem & incolumitatem plurimorum poteſt euenire conducibilius, quam ſi Reſpublicæ, Prouinciæ, Ciuitatesque ſingulæ ita ſint conſtitutæ, itaque gubernentur, vt laudem præclaram adeptæ prædicari paſſim vere queant? Principium ſeminariumque Ciuitatis ſunt familiæ. His præclare & laudabiliter habentibus, neceſſe eſt Ciuitatem florere ipſam. Manant enim in publicum ornamenta priuata, &, qua induſtria quis optimè recta domum concupiſcit, ea & ciuitatem. Nec totum ſaluum eſſe poteſt morbidis partibus. Ita Imperii Elementis fundamentisque Prouinciis & Ciuitatibus optimè adminiſtratis, imperium vigere, quod communibus gubernatur ſuffragiis & ad quod conferunt ſinguli conſilia ſaluberrima exiſtimandum eſt. Quocirca, cum ducta hinc laudis veſtræ argumenta viderim benè incepi de

rerum ſumma ſperare, vobiſque illam virtutem veſtram gratulari. Sed moleſtum fuit illam veſtram exiſtimationem, quam parere vobis laudando voluit ille aſſectator, inuectiua tanquam veneno afflatam, fœde iterum contaminatam dirutamque eſſe. Quis enim, Viri præclari, adeò ſit attonitus mente, & ſtupidus, quin lectis in eodem veſtrum encomio hominis innocentis atrociſſimis vituperiis, putet vos famoſis libellis delectari, auresque exhibere calumniatoribus patentes? Quis non credet illam laudem vobis immeritò tribui cum ab homine mendaciſſimo profectam cognouerit? Si vobis ornamento eſſe volebat: ſi animum beneficiis obſtrictum aliquo gratitudinis argumẽto declarare, idne factum oportuit cũ alterius, eiuſq; immeritiſſimi flagellatione probroſa & infami? Cur polluit inquinauitq; autoritatem veſtram maledicendi rabie, & ſub ea ſibi latebras & ſecuritatem quærit? Itane vos inducti palpo quodã turpi.veſaniam virulentiamq; hominis probabitis, & pa-

Michelius inuectiuã. Middelburgenſibus dedicauit.

trociniofactum defendetis? Quorſum me apud vos accuſat? Quid in Remp. veſtram peccaui? Cur me calumniis cõuitiiſq; in Ampliſſ. veſtro conſeſſu proſcindit? Diffiſus eſt D. Mauritii Herois nuñquam ſatis laudati, cui purulentum ſuum librũ aſſcripſit, defenſioni. Veſtrum adiecit adminiculum, &c, quod ſtultitiæ inſignis enorme eſt indicium, præfatione eiusdem fœturæ vobis dedicata, vos in ſuas partes pertrahere eſt conatus. Quaſi vero vel heros ille illuſtris, vel vos ii ſitis, qui per vniuerſas hominũ ætates conſtitutã, comprobatamq; euidentiſſimis tum rationibus, tum experimẽtis (vt apud vos in veſtra vicinia ſuis documentis, felicibuſq; operib. conteſtatũ fecit vir laudatiſſimus P. Foreſtus, quẽ honoris cauſa nomino) Medicinam conuellere, conuulſam à ſede ſua deiicere, deiectam conculcare, planeq; euertere & ex hominum memoria aufferre velitis; Paracelſicam vero empiriam, & præſertim nouum Michelii monſtrũ in ſolio illius honorato collocare. Mirum eſt, hominem hunc id vel ſomniare

are auſum fuiſſe. Imo mirum, ſenem capularem ad hanc conuitiandi purulentiam conuerſum, non potius factis inſignib. ſibi monumentũ ſepulchrũque honorificum quæſiuiſſe, & otium, quod in calumniarũ tela texẽda temere cõſumſit in cõficiendo illo Vniuerſali, q̄ prædicat medic. ſanationibusq; felicibus adhibuiſſe, quod magnum argumentum eſt ignoratæ artis. Certum enim eſt, eum, qui tam diuinam Medicinam ad omnes morbos tanta cum facilitate perſanandos adeptus fuerit, non habiturum recreationis ſuæ ſpacium, nedum ad tam prolixè, odioſeq; & cum tot putidiſſimis tautologiis declamandum, conuitiandũque tempus liberum & otioſum. Multos puto in mundo ſtultos ſenes eſſe, ſed ſtultiorem hoc nullum. Verum de his iudicabitis pro veſtra prudentia ipſi. Nunc hoc tantum rogo, vt, ſicuti paſſi eſtis in veſtro oppido, à veſtro ciue, veſtroq; typographo infamem in me libellum, inque Medicinam veterem iniurioſiſſimum edi commentum, nec edi tantum, ſed & ſpargi, binisq;

niſque nundinis Francofurtenſibus inuehi, & ne memoria facinoris periret, Catalogo inſeri: pari indulgentia, imo ob cauſam iuſtiorem, maiore permittatis excuſationem apud vos mihi, qui iniquiſſimè ſum exceptus, & enormi affectus iniuria, abſq; vllo meo merito, vt mox cognoſcetis. Ita demum vera erit illa laus veſtra, cum non audieritis tantùm conuitiatoris verba, ſed & defendendi ſe copiam parti moleſtatæ dederitis, cognitaq; cauſſa veſtro iure & autoritate in puniendo delicto fueritis vſi.

Edidi ante triennium, multis Viris præclaris & rogantibus & inſtigantibus, volumen Chymicum, idq; certo conſilio forma Epiſtolarum familiarium ad amicos alioſque in Germania doctos viros conſcriptum. Rudimentum id erat, & ex parte etiam commentariolus artis Alchemiæ, quã integram methodo explicare volebam artificioſa. Accidit tunc, vti fit in commentariis, & ante me Gebero quoque euenit, vt multa, quæ me abſterrere non à propoſito tantum, ſed & vni-

& vniuerſa Alchemia, animosque legentium alienare poſſe videbantur, in limine ſtatim primo occurrerent. Ea, cum ſpeciem potius veri haberent, quam vera argumenta eſſent, congruerentque hodiernæ in imperio Paracelſicæ magis, quam ſynceræ arti, ne oſtenderentur ſimpliciores, ſed fucos animaduerterent, poſſentq; rectè diluere, confutatione non indigna iudicabantur. Hinc natum mihi duplex argumentum eſt accuſatorium, & defenſorium, in quorum vtroq; non nudè mihi verſandum erat, ſed, vt requirebant epiſtolæ, aliquanto vberius ornatiuſq;. Sciebam huiuſmodi genus aliquando etiam a diuerſis ſuſceptum fuiſſe, & diuerſis epiſtolis vnum oppugnaſſe eloquentiam, alterum defendiſſe. Itaq; conſilium id meum eò fore tutius conſpectiuſq; iudicabam. Neq; certè, cum plurimi de illis epiſtolis ad me perſcripſerint viri ſolertiſſimi, vllus fuit, qui de eo me admonendum putauerit, nedum tam atrociter inſectandum. Nemo tàm ſimplex eſt, quin lecta vtraq;, ſtatim deprehendat obiecta primæ, confutata, explicataque eſſe

in ſecunda, & aſſertum veræ Chymiæ honorem ſolidum, id quod & ſequentes omnes epiſtolæ liquidò atteſtantur, & ars Alchemia ſtudioſe tradita loquitur, ne quid dicam de cæteris meis lucubrationibus. Vnus Michelius inuentus eſt, qui contra conſcientiam ſuam, & aliquoties repetitam cõfeſſionem, non reprehendit factũ modeſtè, ſed exagitat quàm virulentiſſimè, mihiq; ſerio affingit, cuius tamen contrariũ tot patet documentis. Imò non in me furit tantum crudeliſſimè, ſed & in omnem Philoſophiam veterem, & Medicinam intolerabili inſolentia debacchatur. Monſtrabo vobis duntaxat digito non ferendas, & execrabiles iniurias calumniaſq; in vobis dedicata præfatione maximè cõprehenſas, & monſtratas ſupplicio relinquam ſuo. Primum ait, *eo me animo ad ſcribendum acceſſiſſe, vt artem, (Alchemiam) quibuscunq; modis poſſem, ſuſpectam redderem, vbiq; Chymicos falſiſſimè criminando, eoſq; ſtupiditatis, & inſcitiæ accuſando.* Huic conuitio reclamat factũ meum. Multi profectò paſſim in imperio

Accuſatio Michelii.

Roma-

Romano magnis laudibus me dignū iudicarunt, quod ſalua exiſtimatione ταπεινοφροσύνης dictū & relatū volo, propter excultam illuſtratamq; diligenter illam artem. Inde animus ſcriptionis facilè eluceſcit. Et poſtea *accuſat me plurimarum calumniarum in inſontes, opprobriorum in vetuſtiſſimos Philoſophos, vanitatis in artem ipſam effuſorum.* Enimuero in accuſatione repetenda fuerūt maledicentium verba. Ea ſi videntur alicui iniuria, manifeſtum eſt, non me autorem iniuriæ eſſe, ſed eiuſdē vindicem. Non enim probaui, nec animo iniuriarum protuli. Oblitus Michelius eſt omnis & diuini, & humani iuris. Licitum enim vbiuis eſt, defenſionis cauſſa accuſationes annotare. Præterea *extorſiſſe me ſibi reſponſionem temerè narrat, & extorſiſſe quidem talem,* hoc eſt, tam furibundam, virulētam, ignominioſam. Quî vero ex eo extorſi, quē antehac, eſſetne in natura rerū, ignoraui? Num contra ipſum ſcripſi? Nū in eum ſum inuectus, aut priuatim, aut publicè; Neutro modo. Chymiam n. defendi, non oppugnaui. Paracelſicos

vero

vero impoſtores iure & autoritate docendi publicè conceſſa ſum adortus, ſi non eſt in eorum grege, non poteſt de ſe læſo conqueri, imo fateatur ſe tunc ad pœnam rapiendũ meritò eſſe, cum publicè conſtet, illam factionem nuſpiam non facinorum improborũ & damnatæ Medicinæ eſſe ſuſpectam. Quæ cumulatim in me euomit maledicta, ex eis videtis hunc hominem ad criminandum dicendumq́; malè linguam ſuam admodum fœcundè inſtruxiſſe. Liuido omnia, & exulcerato in me effundit animo. Confictũ itaq́; & iniurioſe intortum conuitium facilè iudicabitis, & germanam innocentiam à ſæuitia & maledictis huius Itali, ſi Germani eſtis, prohibebitis. Inſuper *duabus cauſsis me ad calumniandum*, (ita malitioſe meum ſtudiũ, quo illuſtraui vetera veræ artis documenta, appellat) *veniſſe ſcribit; priore, vt omnibus palàm facerem quàm eſſem in Græcis, Latiniſq́ verſatus; altera, quod Logicæ nimium addictus, & argutiunculis ſophiſticis immerſus, cætera quæuis reſpuere videar.* Ego verò, viri ampliſſimi meam conſcientiam teſtor, me,

me, quanquam vſus ſim adminiculis linguarum, & artium humaniorum, neutiquam tamen iſtiusmodi rerum oſtentandarum cauſſa id operis ſuſcepiſſe, ſed admonitionibus, exhortationibusq; inductum tùm aliorũ tùm maximè præclari viri, D. Ioachimi Camerarii patris, Philoſophi & Medici ſummi Poliatri Norimbergici laborẽ eſſe aggreſſum & quantum Deus ſubminiſtrauit auxilii ita abſoluiſſe, vt poſtea creberrimis literis ſimilia à me fuerint exacta. Comprimetis itaq; pro autoritate & iure veſtro iſtud os impurũ & pœna impoſita oſtendetis, quàm indignè feratis conuitiatores tales veſtro honore ad criminandum abuti. Affingit etiam mihi ignorantiam artis, & alia plura, ſed calumnioſe, & veteratorie, ſibi verò iure competentia adeò, vt non tàm cuculus ſuum referat nomen, quam ipſe ſuum animum verbis in me prolatis deſcribit, & credendum eſt, fato quodam excidiſſe ei hæc verba: *Linguam nullus homo domare poteſt, quia nos quotidie ad mentiendum ſolicitat.* Scilicet iſtud tàm verũ eſt in Miche-

chelio, quam quod veriſſimum, cumq́; eius adeo egregium ſpecimen exhibeat in capulari ſenectute, de iuuenta, & virili ætate, quid ſtatuendum ſit, apertum eſt vel nullo dicente. Cætera atrociora ſunt, quàm vt commemorare libeat. Eum vos hominem autoritate veſtra defendetis? Ei patrocinabimini? Huiuſmodi ſcelerum vos participes facietis? Maior eſt gloria iuſtitiæ, candoris, & pietatis veſtræ, quàm, vt tale quippiam de vobis vlli ſuſpicari liceat. Videbitis itaq́;, quid de atrociſſimo hoc conuitiatore ſtatuere ex officio debeatis. Non eſt opus, vt pluribus vos admoneam. & detineam verbis. Si à vobis hoc obtineo, vt me iniquè ab illo ſene traductũ eſſe fateamini, ſatis mihi eſt. Cætera veſtri erunt arbitrii, quanquam non dubitem, iſtud capulare ſenium, tàm rabioſa maledicentia apud omnes bonos famam honorificam dudum perdidiſſe, & cum ignominia ad inferos, deſcenſurum. Quod ſi tamen vos in puniendo cunctari fueritis, retorta in iſtum Ioſephum Michelium cuncta crimina, maledictaque, quo iure poſſũ

debeoq; volo. Nouum non eſt de literis bene merentes calumniis mendaciiſq; peti, vt ſit hinc aliquid bonis ſolatii. Si enim omnibus placerent lucubrationes meæ, certiſſimum malæ artis id foret argumentum. Nunc, cum idem eueniat mihi, quod cæteris mundo prodeſſe volentibus, & tamen ab omni memoria commendatis, acquieſcere debeo communi fortunæ, & præmia a veris iudicibus expectare. De vobis ego ſyncerè ſentio, & maxime perſuaſum habeo, Micheliũ, quicquid criminum in me temere, alioſq; effudit, vobis inſciis & neutiquam probantibus per literas & famoſum libellum diuulgaſſe; ſed tamen admoneo, cum in illo ipſo etiam alios adoriatur, & nouam fœturam ſe machinari in viuos mortuoſq; ſcribat, vt ſitis in ea re vigilantiores. Nulli quidem, qui autoritate magiſtratus ſummi ius docendi publice in imperio impetrauit, prohibitum eſt ſcriptis publicatis docere vera, & falſa confutare, quin & reſpondere grauiter his, qui priores malè dixerunt; ſed in immerentes inſani-

ſanire, conuitiis, inauditaque criminandi licentia Doctores inuadere, neſcio, quàm ſit conceſſum. Scio me antehac Paracelſo, Gramano, Aſſyluano, &c. ſimilibus acriter reſtitiſſe. Sed ſi rabiem & furias illorũ, quas euomuerunt priores in Medicinam & profeſſores eius conſideraueritis, reſponſum non laceſſitum eſſe facilè intelligetis, neq́; tamen centeſimam partem maledictorum atrociſſimorũ regeſtam. Vos valete, & de meis ſtudiis honorifice ſentite. 18. Aprilis Anno 98. Rotemburgi ad Tubarim.

NOTAE

NOTÆ LIBAVIANAE IN LIBRVM IOSEPHI MICHELII DE Alchymia.

I.

Synopſis & Anatomia iſtius.

IOSEPHVS Michelius patricius Lucenſis Italus in Belgio Medicinam faciens, potiſſimumque Middelburgi hærens ſenex, vt ipſe de ſe ſcribit, capularis, occaſione epiſtolæ primæ libri primi Chymicarum ad Crenandrum meæ nundinis autumnalibus ſuperioris anni titulum publicauit, in quo promiſit apologiam aduerſus calumnias Libauii, &c. Hæc Apologia cum adiuncta Medicina prouolauit tandem nundinis vernis huius currentis nonageſimi octaui, quibus ego eam primum accepi. Tractat epiſtolam illam meam, quam dixi, ſibi perſuaſum habens, me, quicquid in

Chymiā intortum continet, ſeriò, vituperandiq; & ex hominū memoria, mentibusq; eam exigendi animo protuliſſe, adeo, vt nec aliter ſentiam, vec videri velim ſecus ſtatuere, quanquam ſequente, aliquid apologetici, irriſorio duntaxat, ironicoque vultu, vt ipſe iudicat, propoſuerim. Diuidit in aliquot partes, tanquam ſectiones, & capita, quibus ſubnectit ſuas reſponſiones. Apologiam finitam ſequitur Medicina Micheliana theoriâ, & praxi expoſita. Satagit ille quidem confutare, quæ obiecta Alchymiæ in epiſtola propoſueram; ſed interim crebro inuehitur in Philoſophos Academicos, & Peripateticos; Medicos autem Hippocraticos Galenicosque verbis exagitat acerbiſſimis, & vbiuis tàm theoriam quam praxin eorum vellicat. Chymicos contemnit omnes, exceptis his ſolummodo, qui, vt pûtat, veterum veſtigia ſecuti, vnicam Medicinam, ad omnes morbos ſanandos præſeruandosq; Catholica vi inſtructam machinantur. Neq; tamen quenquam recentium in eo numero habet, præter Paracelſum, & ſeipſum, qui *veteris illius artis, & iam penitus extinctæ* (ita ſcribit in dedicatione) nouum exhibeat rudimentum, aditumq; aperiat bonis ad vetuſtatē præſertim, cū nullus hactenus Chymicus Medicinā veraciter continuata orationis ſerie deſcripſerit Itaq; ab eo traducitur Penotus, Vagelius, Moreſinus, Eraſtus & alii. Argumentis vtitur minime nouis, ſed iisdē, quib. Paracel-

ſus

ſus, Seuerinus Danus in Idea, Gramanus, Ambaldus & alii huius ſecis multi. Addidit his cõiecturam quandã ſuam de materia Chymicæ artis ad vniuerſale cõparandum. Nec abſtinet à cõuitiis creberrimis denſiſſimiſq; tam in viuos, quam mortuos, potiſſimum autẽ meam perſonã & lucubrationes. Autoritatẽ & teſtimonia ſummorũ in ſcholis virorũ proculcat, ſuis Philoſophis ſolummodo, & Paracelſo in cælum ſublatis. Neq; tamen Paracelſitæ nomen tolerat, quaſi in nullius Magiſtri verba iuraſſe videretur. Hæc, qui velit, ex libro ipſo plenius poterit cognoſcere.

NOTA II. IVDICIVM DE ISTIS.

Miratus ſum valdè tãta ſenectute hominem ad hęc diſputatoria inductũ eſſe, cũ eiuſmodi cõmentationes nõ ſint obliuioſi verboſiq; ſenis, ſed iuuenis memoria valẽtis & calore animi adhuc feruidi, inq; aduerſariũ parati. Deinde cum à ſene expectetur grauis ſedata, compertaq; doctrina, quanq̃ ſplendore verborũ nuda, hic conuitiandi temeritate & copia, planè in ſcurrã degenerauit. Pro eloquentia occinit odioſiſſimas tautologias; pro erudita cõſtantia, flagitioſiſſimas antilogias; pro peritia exhibet inſcitiã maximè puerilẽ & nugas nugaciſſimas. *Omnia*, inquit, *conſumo in vtilitatem mortalium, nõ vt magiſter, & artifex, ſed vt naturæ inueſtigator.* Quæ temeritas eſt nec magiſtrũ ſe, nec artificẽ profiteri, & tamen artem abſtruſiſſimã theoricè practiceq; docere, idq; Michelius nec magiſter nec artifex.

non ſimpliciter,ſed cũ ſuperbiſſima atrociſſimaq́, in ſummos tã magiſtros,quã artifices inuectiua? Prætereo Grammaticam locutioné, in qua tamen ſæpiſſimè abſque Typographi culpa horribiliter peccat: Omitto Logicam, ob quam me deridet : Rhetoricam, in qua, præter abſurda ſchemata, tautologiaſque inaniſſimas,nihil obſeruauit,non attingo:Phyſicam, Medicinam, & Chymiam adeò tractat ſordidè,purulentè, ſtolidè & veſanè, vt ex lectione febrim tibi tertianam facilè poſſis cōflare,aut ex fœtore tanto grauem quoque incurrere luem. Et quid rancor ille putorque cadauerofus in ſenio iſto putido aliud creet? Quæſo vos, qui iudicare poteſtis,quid cauſſæ arbitramini illum hominem in me armaſſe? Epiſtolam quidem à ſe arreptam ipſe teſtatur quaſi nullus alius potuiſſet in me rabidę perorare. Sed tamen,cum apertiſſimum ſit, ipſeque fateatur id, quod confutandum ſuſcepit, non prodiiſſe ex animo veram Chymiam lædendi:aliud ſubeſſe oportet. Id aliquoties auriculas exerit. Apparet vero ex Medicina diu coxiſſe illum pulpamentum iſtud de vniuerſali; ſed percoquere commodè, & hactenus obiicere non potuiſſe. Rapta occaſio ex mea epiſtola eſt. Deinde vrit hominem, quod toties Paracelſicum vlcus attigi, & nefariam hanc factionem argumentis conſcidi. Virulenti dentes viciſſim in me erant experiundi, quo tamen ſolo non fuit contentus, ſed tanquam

quam alter Haman vniuerſam gentem Philoſophorum & Medicorum interneciua rabie conſumere inſtituit. Si vellem iſtud acetum Italum lixiuio Germano abluere, hominemque ex merito tractare, eſſet, vnde id poſſem, ſed nolo luctari cum ſtercore. Perlegi librum eius ſedulo attenteque, perſuaſum habens me tandem aliquid ſolertioris doctrinæ exculpere poſſe, & vſum tecti inuenire. Sed omnibus excuſſis, inueni ne hilum quidem, immò perniciosiſſimam impoſturam, & fraudes ſupplicio coercendas deprehendi. Chymiam & Medicinam, quam ſibi maximè tribuit præ omnibus reliquis, habet nullam. Nam, cum ſolos hos Medicos & Chymicos eſſe ſcribat, qui ſuum vniuerſale cognitum habent poſſuntque præparare; certum eſt, ipſum nec Chymicum nec Medicum eſſe. Non enim ſcit iſtud nec facere poteſt. Argumenta deſideratis? Negauit ſe artificem eſſe, & magiſtrũ. Deinde, ſi id vniuerſale vnquam confeciſſet, ad vſum accommodaſſet, nec in vmbris latitans ſcelera & conuitia vomeret. Tertiò ex comparatione certum eſt, nullos veteres nec recentes illam Chymiam agnouiſſe, vt nec Medicinam, quam ipſe profitetur. Et, vnde quæſo ſcit, ſe aſſecutum eſſe veteres, quibus in verbis & ſententiis obſcuritatem tribuit, nec poteſt concedere earum artem in metallis eſſe? Fortaſſe Medicus eſt ob Hippocratis cognita præcepta. At hæc repudiat, quod etiam

Michelii liber inutilis & pernicioſus.

argumentum eſt ignorantiæ. Paracelſumne ſecutus Medicus eſt? Ita quidem videri cupit, ſed cum nihil agnoſcat verè medicum, præter vniuerſale, à quo Paracelſus eſt alienus, nec ex hoc quoque Medicus eſt. Ita ſe res habet in Chymia, quã ſcimus à Paracelſo longè aliter tractatam eſſe. Quid, ꝙ nullos autores admittere poteſt, quanquã incõſtanter? Atqui & illi veteres cũ Paracelſo, quos euehit, ſunt autores, & eſt teſtimonium ex argumẽtis rationis vnum. Qui teſtimonia artificum repudiat, rationem conuellit. An vero Ariſtoteles meus, meus Galenus (ita loquitur) & cæteri fuerũt beſtiæ irrationales, vt non ſint audiendi? Producunt illi certè argumenta euidentia, & ob hæc fidem merentur, autoritatemq;. Nec eſt cuiusvis induſtriæ res abſtruſas & inueſtigare, & firmamentis ſolidis munire. Hoc, qui poſſunt bene, non ſunt tam friuolè contemnendi. Plus enim videt & acutius homo prudens, peritusq; quam ex plebe alienaq; arte imperita multitudo, aut tardiora ingenia. Ego non tantum lætor, me Ariſtotelicam Hippocraticamq; veritatẽ longe ſolidiorem Paracelſiſtarum mendaciſſimis paradoxis inueniſſe, ſed & eò Galenicos diſputando perueniſſe, vt hic Michelius non auſit ſe Paracelſitam nuncupare: Id vero ſerio triũpho. Tam portentoſum, pollutumq; & probroſum nomẽ eſt Paracelſus, vt nemo ſuſtineat facilé ſibi ex eo cognomentũ imponi. Friuolum eſt argumentũ

quod

quod crebrò oggannit, *illos Ethnicos non cognouiſſe veritatem Euangelicam.* Neque enim hæc ad Philoſophica Medicaq; iſta, de quibus res eſt, ſpectat. Satis eſt, ſi artem ſuam diuino munere non ignorarunt, & eſt fors eorum conditio melior tolerabiliorque Paracelſi, qui cum veritatem non neſciuit, eam tamen ſuperſtitionibus magicis & fœdis erroribus, vel etiam Epicurea ſecuritate contaminauit. Conuitia, calumnias, iniurias, & quæ alia dira in me cõfertim eructat, quanquam non poſſim non attingere interdum ob atrocitatem, maxima tamen ex parte magiſtratui punienda cõmitto. Non erit alius in centonibus reliquis, quos in Eraſtum, Moroſinum, Tauladanum, &c. ſe ſuere ſcribit. Canis ſenex negligit ferulam καὶ κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν, tametſi aliquando ſcribat *ſe mortuos* (nimirum cum ad ſententiã de Paracelſo peruentum eſt) *iugulare nolle*, interim in Ariſtotelem, Hippocratem, Galenũ, Auicennã, Eraſtum, Tauladanum & alios procaciſſimus, maximeq; proteruus, & petulans.

NOTA III. DE CHYMIAE *definitione.*

CHymiam definit pag. 5. 6. & 10. *In quinta,* ait, *eſſe artẽ, qua doceat facere vnicã medicinã.* Particula hæc eſt Rogerianæ deſcriptionis, quam pronunciauerã non cõprehendere vniuerſum Alchymiæ ambitũ. Quandoquidẽ nõ vnam duntaxat Medicinam doceat facere, ſed

plures variis circumſtantiis accommodas, neque vero Medicinas tantum ad hominem iuuandum, ſed & ad alias neceſſitates artificia plura, ne quid de Theorico fine, indeque reſultante iucunditate dicam. Id autem certum eſt mundi experientia, & conſenſu artificum inter quos, ſi Paracelſus habendus eſt, cum is à Michelio omnibus anteferatur, facilè patiar ex hoc quoque argumentum capi. Nec proficit, qui obiicit vnam per ſe Medicinam fieri arte Chymiã, reliquas obiter, & ex accidente. Vt enim maximè vetuſtis temporibus Chymia dicta eſt illa lapidis confectio, tamen poſteri eius ambitu comprehenderunt ex quolibet miſto ſeparandi eſſentias, concinnandique magiſteria artificium. Quod ſi non potes iſtud nomen his communicare; liceat ſanè tibi tuam artem vocare, vt velis; nobis relinquas eam, quam definitione exprimimus. Quæ Meſue Bulcaſis, Geber, &c. voce perfecti magiſterii deſignant vt eſt ol. laterum lapis Phil. &c. ea Auicenna & reliqui vocabulo Alchymiæ. Senex iſte mihi ignotam eſſe illam ſuam Chymiam ſcribit, & fortaſſe non errat. Sed tamen me aliquid olfeciſſe puto. Olet enim lotium, vt infrà patebit. An autem veram Chymiam ignorem, aliorum eſto iudicium. Certè non mea commenta volui hominibus obtrudere, ſed artificum paſſim diſperſa præcepta colligere, & per naturam comprobare. Figmenta Phantaſiæ Michelianæ non curo.

euro. *Addit me illam ignotam Chymiam & in deſtillatricem, ſpagiricam & metallurgicam diuidere.* Certè mentiri tam impudenter, nec ſenis capularis eſt, nec viri boni, ſed ſcurræ. Neque ignotam potui partiri, neque notam ſic volui, vt res loquitur. Paracelſitas ornat egregio titulo. *V A N O S enim vocat*, quod notabunt lectores, vt videant quàm belle ſibi conſtet factio Paracelſica, & quid de magiſtro ſit iudicandum, ipſo Paracelſita Michelio ſic pronunciante, ſed videamus definitionem pag. 6. *Chymia, inquit, eſt ſcientia, quæ ipſas rerum inanimatarum vires, formas, & ſubſtantias miro ingenio, ac arte inueſtigat, in vno tamen ſubiecto pedem figens, ac firmans, ex quo Medicinam vniuerſalem conficere docet.* Hem definiendi artificem. Ante Chymia nihil aliud faciebat, præter Medicinam vniuerſalem, iam poteſt quidem miro ingenio inueſtigare rerum vires & cætera, non tamen hoc aggreditur. Sed quis non videt, priorem definitionis partem ita amplam eſſe, vt vniuerſæ Phyſicæ conueniat? Quis non æquum cenſet definitiones artium ex potentia extructas id proferre, cuius actum in artis vſu experientia demonſtrauit? Vnde notum eſt poſſe, ſi nunquam id, quod poteſt, tentauit? Iniquum eſt in vno hærere id, quod latius in cõmune ſe extendere poterat. Repugnat idem honori, & fini artis. τὸ γὰρ κρεῖττον κοινωνικώτερον: Aperte vero falſum eſt, iſtam artem in vno duntaxat vniuerſali

Paracelſitæ appellantur vani à Michelio, qui tamen Paracelſum omnibus anteponit.

Vide notã 24. Arg. 7.

Vide infra. Inuenies Michelianum Chymicum cætera ne attingere quidem, & nebulones vocari, qui aliter laborant.

hærere, quin, cum hoc aſſequi impoſſibile ſit hominis artiſque humanæ potentiæ, potius nulla ars erit. Cuius enim definitio impoſſibile habet, id impoſſibile eſt eſſe. Fieri vero non poſſe, vt vlla ars noſtra faciat Medicinam omnibus morbis præuertendis ſanandisque aptam, demonſtratum alibi tàm firmiter eſt, vt nihil potuerit contradici. Somnium itaq; eſt Michelii Chymia. Nolo ad leges logicas bene definiendi reuocare definitioné iſtam. Facerem ex bis puero plane ſtultum. Gaudeat ergo ſuis ſordibus iſtud ſenium capulare. Notandum eſt, quod ſubiicit, *Hermetis triſmegiſti, Gebri, Lullii, &c. teſtimonia autoritate, argumentis, vſuq́; confirmata grauiora eſſe quam vt dicteriis infirmari poßint.* Equidem, ſi illa ita ſe habeant, non diffitear. Sin ita cenſentur à Michelio (id quod apparet) deliramentum ſenile agnoſcimus. Nos quoque irrefragabilia dicimus ea, quę Ariſtoteles argumentis & vſu probata habet. Si vult, vt ſuis fidem habeamus in iſtis, idem concedere debet noſtris, nec tam ſtulte damnare Peripatetica, & Hippocratica.

Autoritas artificum Michelii.

NOTA IIII. DE VETERVM CHYmicorum perplexitatibus.

NEGARE non poſſmus Hermetem, Gebrum, Lullium, & alios nonnullos perplexitatum fere inextricabilium ambagibus, terminis obſcuris, confictiſque artem occultaſſe, interdum etiam ordine peruerſo tradiſſe;

diſſe, modò alienis miſcuiſſe. Vnde frequenter legimus Gebrum ſibi artem conſignaſſe, vt haberet memoriæ firmamentum, & ſcienti eam aliquid dixiſſe, aliis nihil, &c. Sed tamen id non eſt tantum vt planè deſperandus ſit profectus. Studēdum in libris ſuis monent artifices iiſque variis, cum non vno tradiderint, & liber aperiat librum. Teſtatur & Bernhardus ſe lectione profeciſſe. Sed tamen, cum obſcuritas ſit in docendi genere, & analogiæ tropique poſſint ſeducere homines, non iubent id temere fieri, quin certo principio lectorem qui manu ducunt, vt monſtrato initio & fine tanquam in labyrintho ſciat, quo ſe vertere debeat. Naturam iubent intueri, eamq; ſequi, quæ non gignit ex alienis, ſed ſimilibus idque per certa adminicula, quę item oportet eſſe familiaria. Deinde finis oſtendit initium &c. Rogerius inquit. Eſto prudens, Si in capitulis meis ingenioſus fueris, quibus manifeſta probatione & aperte materiam lapidis cognoſcendam demonſtraui, guſtabis illud delectabile. Item: Credo & inueniſſe certam Philoſophorum materiam lapidiſque benedicti peritorum, niſi totaliter es ignorans, & ſtupidus. Hæc ſcribit etiam Bernhardus comes cum aliis. In Roſario quidem minore hęc leguntur: Duo ſunt ſeductores: prior ſophiſta, ignorans artis; poſterior inuidus Philoſophus, qui ponit eam in quatuor elementis ex vegetalibus, mineralibus, animalibus, vel

mediis

mediis mineralibus, Sale, alumine, nitro, magneſia, &c. in quibus non eſt: In hanc ſententiam etiam Calid. refert de diſcipulo ſuo Muſa, quod vltra centum libros Philoſophorum legendo nihil profecerit, cum tamen fuerit ſummi ingenii, multo minus fore, arbitratus, vt rudes quid fructus conſequantur. Veruntamen hæc ad abſterrendum ineptos & Philoſophiæ ignaros dicta eſſe, non eſt dubium. Non omnia ſunt ficta apud illos, non omnia tropica, quod tamen ſibi ſomniant nonnulli, quaſi nullum verbum haberent proprium. Cum loquuntur de rebus magnis, inquit Roſarii maioris autor non admiſcent parabolas. Et Calid. ait ſe nihil celaturum, niſi quod (plane) non conuenit dicere: velle explorare, q̃ alii figuratis obſcuriſque dictis operuerunt. Sic Geberus in initio ſummæ perfectionis ſcribit, ſe eo libro manifeſtaſſe in aliis partibus occultata. Quod ergo Michelius Chymicis tribuit præconia prodigioſa, omniaque plena hieroglyphicis non ſolum literis, ſed & fabulis & ænigmatibus ſomnio ſimile eſt inani. Fuit apud me non ita dudum, qui perſuadere vellet, non legendos eſſe libros eos, qui manifeſté præſeferrent pollicerenturque artificium, ſed eos, qui ne verbulo quidem eius facerent mentionem, & quales ſunt Epiſtolæ Senecæ ad Lucilium, Canticum Salomonis, Prophetarum oracula &c. quod in illis nihil doceretur, in his vero omnia certa inueni-

Roſarium Philos. titulo policetur exactam eius ſcientiæ progreſſionem.

inuenirentur. Cum interrogarem, vnde conſtaret autores iſtos aliter loquendo aliud, & quidem lapidem docuiſſe, præter coniecturam inanem habebat nihil. Audebat item dicere, cui rei conuenire viderentur dicta pręcipua, eam eſſe lapidis materiam. Sed ſtultitiæ hominem damnabam. Documenta enim artis apud artifices ſunt quærenda, quanquam non vt quiſque de arte ex aliorum ore blateræt, is pro artifice ſit habendus, vt Michelius de ſe ipſo prodit, qui cum neget ſe magiſtrum & artificem eſſe, tamen eius eſt veſaniæ, vt & docere theoriam praxinq; artis conetur, & aliorum ſententiam opprimere.

NOTA V. AN CHYMICA tractet metalla.

PAG. 8. Sui purulenti ſcripti accuſat me erroris quaſi ex inani mea Phantaſia eã præcipué Chymiã exiſtimem, quæ circa metalla verſatur, & eos Chymicos vocem, qui circa iſtas quiſquilias occupantur, honeſtiſſimæ arti faciens iniuriam, &c. In notis inferioribus recurrent quædam huic quæſtioni affinia. Sequor enim ordinem, quem ipſe in ſuo libro habet. Nunc conſideranda huius paragraphi veritas eſt. Neminem, qui mea legit commentaria, latere puto, quidnam velim eſſe Alchymiam, aut Chymiam, & circa quid ea verſetur. Nuſpiam certe ad tantas anguſtias eam reuocaui, vt metallis duntaxat inhærere

Vide notã 40.

hærere

hærere ſcripſerim. Veruntamen ſi per Chymiam ſit intelligendum lapidis ſolummodo artificium, vt ſibi Michelius perſuaſum habet, facile patior requiri artificum ſententias, & iudicium inſtitui. Qui Geberum legit vel perfunctorié ſaltem, nihil pene vidit aliud, quàm de mineralibus, & potiſſimum metallis, ad quorum perfectiſſima ars imitatione naturæ aſpirat. Produxit iſte Michelius definitionem Rogerii, & proculdubio probauit. Ea ſic loquitur: *Alchymia eſt ſcientia docens facere Medicinam, quæ quando ſuper Metalla proiicitur, perficit ea complete in momento proiectionis.* Iam nequit metalla facere, quod non eſt metallicum. Itaque & ipſa ex metallis eſt, & metalla intendit. Idem autor in libri veſtibulo inquit. *Præ omnibus aliis ſcriptis ſuper iſta ſeptem capita transformationem metallorum in ſe continentia mentem tuam firmiter fundes.* Vides Rogerii Alchymiam in metallis occupari. Paracelſus, quem omnibus præfert Michelius, & veterum mentem explicaſſe ſcribit, in cœlo Philoſophorum hæc habet. *Alchymia eſt inſtitutum, meditatio, & inuentum, quo ſpecies metallorum tranſmutantur, vt ex vno ſtatu & natura in aliam perducantur. Idem vera Alchymia, quæ tantum vna arte docet lunam ſolemq́, facere ex quinque imperfectis metallis, non vtitur aliis receptis. Sed ſolummodo de metallis ex metallis, per metalla, & cum metallis fiunt perfecta metalla.* Ipſe Michelius non poteſt negare ſcopũ iſtius artificii eſſe tranſmutationem metal-

metallorum, ad quem duplex fermentum ex metallis perfectis requiratur, vt in futili ſua medicina docere voluit. Itaque non eſt aliená á metallis. Quod autem putat vocem Metalli aliud quod ſignificare, quam quod vulgo metallum dicitur, quomodo & nugatur de planetis Chymicis in arte hac ipſa, tam verum eſt, quàm illud, quod in definitione Rogeriana, Medicinæ vocabuulm non ſignificat metallorum tranſmutatorium lapidem, ſed corporis humani medicamentum. Quis ergo iam decipiatur inani Phantaſiâ, palám eſt. Magis delirum eſt, quod impie ſcribit, in ſua Chymia tantam eſſe maieſtatem, qua nulla queat eſſe maior. Nempe cuique ſuum oletum ſuaue olet, ſenex rancidus rancore ſuo merito gaudet, & aſinis non aliæ conueniunt lactucæ, quam cardui. Maieſtas Chymiæ Michelii.

NOTA VI. IVDICIVM Michelii de Epiſtolis Libauianis.

ID extat pág. 17. his verbis. *Reuera tuas declamationes ſub epiſtolarum forma conſcriptas non ſolum ambitioſas, ſed ſeditioſas & ſupplicio dignas exiſtimo, &c.* Non refert, quid exulceratus animus, & purulentum iſtud ſenium in meas lucubrationes expuat veneni, ſumpſi enim antipharmacum. Ne cuius æſtimem huiuſmodi Sycophantas, ſenex ille laudatiſſimus, atque ob id longe alius à deliro ſene Michelio,

lio, Ioachimus Camerarius pater, Philoſ.& Med. ſummus optimeque de literis meritus pridem effecit. θράσον, inquit, ſecundum Nazianzenũ eſſe ἀμαθείας καὶ ἀναιδείας ἔκγονον paſſim iam experimur: Ac noſti illud Poëtæ antiqui ἥδιον οὐδὲν, οὐδὲ μουσικώτερόν ἐστι ἢ δύνασθαι λοιδορούμενον φέρειν. Breui tales ſcriptores cum ſuis ſcriptis, quod iam ſępe expertus ſum, perire &ipſorum nomina obliterari ſolent. Ita ille. Rungius alter ſenex præclarus, idemq; Chymicus acutiſſimus de quo idem Camerarius refert, quod ex ſermonibus & commendationibus aliorum eum ſemper habuerit pro viro admodum docto, & in Chymicis bene verſato, qualem agnouit etiam Zuingerus, teſtimonium mihi perhibet, quod laudem & Encomium epiſtolæ mihi pepererint meæ, quarum lectione ipſe mirificè delectetur, &c, Diſpliceant ſanè illæ vel omnibus. Eſſe tamen ſeditioſas,& ſupplicio dignas, mendaciſſimi hominis iniurium eſt cõmentum. Quare moui ſeditionem? Vbi ea eſt excitata? Demonſtra ſenex purulente. Si te vexant crabrones tui, tuaque camarina putida eſt commomota, rabies ſanè licet, tuoque te conſumas furore. Quid hoc ad alios?

NOTA. VII. AN CHYMIA SEPAret purum ab impuro.

PAG. 20. Michelius hæc ponit verba: *Quia Chymici officium ignoras, in expurgandis reiecta-*

rectamentis ſitam eſſe (Chymiam) exiſtimas. Non legiſti miſer Philoſophos, qui dicunt perfectæ præparationis Medicinæ negotium non ſolum in ſuperfluorum remotione, verum contrà in deficientium adiectione verſari. Quid ego de Chymico officio ſtatuam, ſatis perſpicuum eſt ex arte, in qua ſunt magiſteria exaltationum, ſegregationum, compoſitionum, extractionum, &c. Itaque affingit mihi ille ſenex ſententiam de remotione duntaxat ſuperfluorum. Sed tamen, cum neget, me legiſſe Philoſophos producenda ſunt eorum teſtimonia, & huius ſenis mendacia vaniſſima detegenda. Paracelſus (quem ideo produco, quia Michelii idolum eſt) in fragmentis ad tomum 2. ita deſcribit Alchymiam: *Eſt ars, quæ docet aſtra ſeparare à corporibus, vt aſtra ſequantur conſtellationes & firmamento pareant ad dirigendum.* Nihil ſcilicet aliud dicit, quam ſeparatoriam eſſe. Itaque & reliqui Paracelſitæ artem puri ab impuro nominant, & Germanicum vocabulum Scheidtkunſt inde extruxerunt. Idem in præfatione libri de morbis podagricis; *Alchymia*, inquit, *docet id auferre, quod gradum diminuit, detinet, & impedit.* Et in 1. paramyri: *Alchymia, aliàs ſpagiria, docet falſum à legitimo ſeparare.* Gramanus Paracelſum ſecutus, cuiusque ſputum linxit Michelius, illa, ait, inſtructi norunt ſeparare purum ab impuro, Venenum à ſalubri, medicamentaque à fecibus ſuis purgare, &c. His conſen-

tit Michelius ipſe pag.179.ita ſcribens: *Noſtrâ præparatione purum ab impuro ſeparatur.* Si vetuſtiores deſideres, audi Gebrum in ſumma perfectionis ſic loquentem: *Eſt lapis vnus, Medicina vna, in qua magiſterium conſiſtit, cui nec addimus rem extraneam, nec minuimus, niſi, quod in præparatione ſuperflua remouemus.* Cōſidera iam vter ſit miſer, & vter non legerit Philoſophos Michelianos, & à vero aberrarit.

NOTA VIII. DE CHYMICO INformante res naturæ.

PAG. 24. ſtatuit, *Chymicum ſubiecta naturæ deſtruere, illisque meliorem formam inducere, vnde natura benè velit,* &c. Item pag.25. *illum ipſum ex re imperfecta, & rudi rem perfectam & gratiſſimam perficere*: Item. *Integrum partum à natura formatum, reformare.* Hæc & ſimilia enunciata excuſari ferrique poſſunt, ſi diſtinguas inter formam finemque artis & naturæ. Ideo enim ars inſtituta & inuenta eſt, vt, quod non ita felix ob circumſtantias locorum, temporum, &c. erat, proueniret melius, ſuumque partum abſolueret, vt in agricultura: vel, vt ad vſum hominum commodius efficeretur, id quod aliâs per ſe natura perficit, veluti in Medicina, coquina & ſimilibus. Et ibi quidē adiuuatur arte natura, & ab vtroque principio eadem ſpectatur forma finisque, hic verò alius finis naturæ eſt, alius artis, vt in ſutoria,

artifex

artifex abſoluto corio vtitur ad formam calcei inducendam, cum naturæ finis fuerit abſolutio cutis bubulæ vel ſimilis. Plana hæc eſſe,& cuiusuis captui obuia,quis nõ videt? Sed Michelius deliriis ſuis obſcurat deprauatque. Negat naturam dediſſe quid perfecti, nõ mea diſtinctione, quam ridet,ſed ſua, vt etiam inferius audiemus. Negat item in Chymia ſua, quæ tantum eſt de lapide, naturam potuiſſe per ſe aliâs efficere excellentem formã, quod neſcio an ſit in Deum contumelioſum, cum ea res non ſit impotentiæ,ſed voluntatis. Sed mox ſibi aduerſus, & oblitus prioris negationis,ſcribit, *quicquid ſit in arte,aut producitur, id artificem naturæ acceptum referre; & formarũ productionem naturæ eſſe officium non artis.* Eſt quidẽ & hoc falſum. Nam artificioſæ formæ ab arte ſunt,non à natura,vt forma libri, aut labyrinthi Ægyptii,&c. Sed tamen, ſi omnis forma à natura eſt, qui verum erit,Chymicum producere formam excellentiorem quã natura non poterat? Finge Chymicum perinde facere ac Hortulanum,qui adhibitis adminiculis externis puta calore, humore & ſimilibus, frigore aut ſiccitate morituras plantas ad perfectionem perducit; cui illa forma eſt aſſcribenda? Hortulanone? Imò naturæ. Nihil enim hortulanus contulit ad eſſentiam, ſed inclementiã anni ſua arte correxit,atque ita miniſter externus fuit. Notandum eſt,ob hanc cauſam non poſſe certo & liquido affirmari naturam non Pag. 25.

poſſe lapidem conficere, quod apud artifices legitur: Certè penes ipſam eſt potentia. Cur non aliquando adminiculis datis in actum veniat? Cur non iſtud ſeminarium principium ſub terra pullulet, atque etiam tranſmutationes æris hydrargyri, &c. peragat?

NOTA IX. DE PARACELSICO *axiomate, Naturam nihil dediſſe perfectum.*

COGNATVM eſt priori notæ hoc quod habet pag. 27. vbi ita legimus: *Negas* (ex mea Epiſtola hoc adducit) *naturam nihil reliquiſſe imperfectum, niſi vitio alieno. O iniuſtitiã non ferendam? Et quod tu aſſerendo negàs, hoc nos indubitatum tenemus.* Ita illè. Si ridere & ludibriis exponere vellem Italicam hanc eloquentiam, occaſio eſſet. Non attendit primum enunciatum affirmatum eſſe. Qui enim nihil negat, affirmat omnia. Ita nemo poteſt negare aſſerendo, ſeu affirmando aſtruendoque. Inſuper cum ſolus id phantaſma de Chymia habeat, tamen ϖληθωτικῶς loqui non erubeſcit. Sed ferulis puerilibus huiuſmodi ſolœciſmos, barbariſmosque commendo. Ego negabam ex hypotheſi fictaque perſona naturam per ſe aliquid imperfectum reliquiſſe, ſed ſi quid inabſolutum, vt monſtrum, euadat, id accidentario vitio fieri. Michelius cum ſuis laruis pro indubitato habet contrarium

tem, nempe naturam omnia imperfecta reliquiſſe. Ego rurſum in reſponſione conceſſeram imperfectionem κατά τί nempe artis, vſusque commodioris reſpectu. Sed Michelius ineptam confictamque appellat diſtinctionem, volens etiam in ſe naturam nihil perficere: verum inconſtanter. Nam pag. 25. *negabat formam aut nouam naturam ab arte eſſe, ſed hanc ad vſum duntaxat præſtantiſſima reddere, quæ per ſe relicta futura erant incommoda.* Sed putidis antilogiis relictis argumenta eius parumper conſideremus. Definit *perfectum*, quod *ſit, cũ res abſoluta eſt, & conſtat omnibus ſuis partibus, eſtque terminus ſiue vltimum, in quo deſinit generatio. Imperfectum verò, in quo aliquid deſideratur*, hoc eſt, *quod eſt in motu ad eam formam, ad quam vltimo deſtinatur.* Hinc *Chymicum, ait intelligere imperfectionem rerum, dum à natura relictam rem imperfectam, ſua arte ad perfectionem ducit, etiam vltra, quam natura per ſe facere poſſet.* Hæc ille ſatis intricatè. Sed, vt aliquid fructus inde reportemus, notandum eſt, plæroſque Chymicos artis reſpectu & vſus res imperfectas à natura datas eſſe ſcribere, & ſentire, non eum finem eſſe vltimum, & tandẽ prædeſtinatum à Deo, in quo vnumquodq; conſpicitur in natura, ſed eum, quo inſeruit humanis neceſſitatibus, ſicut dici ſolet; Omnia propter hominẽ: Homo verò Propter Deum. Iam itaq; certum eſt naturæ motum ſtare, cum ad terminum ſuum peruenit, nec progredi vlterius. Et tamen

Pefectum Michelii. Imperfectũ.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

men plurimæ res non ſunt commodæ ad vſurpandum, veluti arboris forma ſibi relicta nõ eſt apta ad ædificium: aurum & argentum in lapidibus non congruit ad monetas. Hucvſq; itaque res homini deſtinatæ ſunt imperfectę. Sed nec omnes, nec omnes per artẽ perficiũtur, aut perfici poſſunt. Deinde cum vſus ſint maximè varii & innumerabiles; nulla perfectio ſatis erit. Relinquitur ergo has perfectiones relatas eſſe, & naturam ad vltimum peruenisſe, cum ipſa aſſecuta eſt ſuam formam, contulitq; potentiam, qua res porro artis materia, aut ſubiectum fieri poſſit, cuius perfectio nõ eſt ex re ipſa, ſed ex arbitrio, principio nimirum externo. Hinc manifeſtũ eſt, à Michelio turpiſſimum Elenchum committi, dum duo principia eorumq; fines ſophiſticè confundit. Poteſt itẽ ex hypotheſib. eius planè contrariũ extrui. Sit enim id perfectum, ꝙ ponit. Quæcunq; integro naturæ motu ad ſuã formam ſunt perducta, & nihil monſtroſi habent, ea neceſſe eſt eſſe perfecta, quia abſoluta ſunt ab eodẽ principio, primo naturę intento, cuiꝰ eſt ex ſimili gignere ſimile, & cũ huc peruenit, nõ amplius mouetur, vt cum ex grano tritici gignit triticum. Eadem conſtant etiam omnibus ſuis partibus, vt homo integer: In iisdem eſt terminus in quo deſinit generatio nimirum in generatione tritici triticum, hominis homo. Neceſſe eſt ergo naturam edere res perfectas. Ipſe Michelius, *innatum natura*

turæ appetitum eſſe potiſsimam cauſſam perfectionis omnis, pag. 29. ſcripſerat: Idem 25. pag. *formam arti detraxerat, negans eſſe εἰδοποιόν*.. Si perfectio eſt in forma; neceſſe eſt naturam perficere res, & non artem, ex iſtius hypotheſi. Nolo proferre ſacrarum literarum autoritatem, qua res non ante lapſum duntaxat bonæ nuncupantur, ſed & poſt. Bonum autem eſt in ratione finis, habetque abſolutionis argumentum. Ita de imperfecto. Si ſit iſtud imperfectum, quod ponit, quanquam mutilè & imperfectè: In naturæ vero rebus, quas ipſa libero ſui motu conſummauit, nec promouit amplius, non amplius ſit motus, nec quicquam deſideretur, vt in boue perfecto: neceſſe certè eſt non omnia etiam imperfecta relinquere. Delirat ergo ille ineptus ſenex, cum ſcribit, *dubitare naturam res imperfectas creaſſe* (ita in contumeliam creatoris non reformidat loqui) *eſſe meridiem tenebras obſcurare* Quid quæſo illi Chymici poſſunt addere Soli, Lunæ & cæteris? Quid elementis? Quid gramini? Quid cani? Quid homini? Si nihil poſſunt adhuc, & coguntur fateri naturam hic ſubſiſtere, & non gignere aliud, niſi priore deſtructo & in materiam reducto, quorſum negant perfectionem naturæ? Subiice animal Chymico. Quid inde procreabit? Olea, aquas, ſales, vt aiunt. Non certè ex animali. Neque ea, ſi ex animali forent, excellentioris formæ vim

&c auctoritatem haberent. Præſtat enim eſſe animatum quam inanime. Corrupta res eſt, non perfecta, ſi in oleum eſt deducta. Sed donemus etiam hoc, quando ita volunt, licet abſonum à vero ſit, artis elaborationem conferre rei perfectionem: Cum ſit vnius rei ad plurima potentia, variæque artes ex vno varia poſſint fabricare, quis tam ſit ſtolidus, vt omnia iſta dicat eſſe rei perfectiones à natura deſtinatas? E ligno producit ars cineres, ſales, aquas, olea, fumos: E ligno facimus varia inſtrumenta: E ligno domos: E ligno naues: E ligno aliqui idola & Deos ſibi adorandos. Iſtane omnia ſunt ligni perfectiones? Deus mundum hunc igni deſtinauit; hominem terræ. Si prædeſtinatio vrgenda eſt, maior erit perfectio à Deo deſtinata quam à Chymico. Quis vnquam dixit mundi calamitatem, & hominis corruptionem eſſe eorundem perfectiones? Sed donemus iſtud iterum. At non erit artificis ſolius perfectio iſta. Num & ignis per ſe multa transformat, & animalium ventriculi, cœteraque membra plurima tranſmutant. Quid, quod nulla poſſit eſſe in arte perfectio Micheliana? Non enim eſt niſi vltimũ ſit. At quicquid coquunt Chymici, niſi ad Elementa redactum ſit, nondum aſſecutum e t vltimum. Manet enim ſemper mutationis potentia. Id autem conſequens eſt ex fictitia illa prædeſtinatione, quam ipſi ſibi ſunt commenti, non autem ex rebus ſumſerunt. Cum

ex me-

[illegible] metallis fiunt lapides & vitra, id autem eſt [illegible] quoque Chymici: demens ſis, ſi velis [illegible] vitreum perfectionem auri, argen- [illegible] excellentiorem naturali, & finaliter de- [illegible] eſtimare. Conſidera etiam miſtiones artis, & præſertim Chymiæ Michelianæ, quę eis carere non poteſt. Cum tàm variè poſſit rerum quælibet ad vſum hominum miſcere, Tune dicas id, quod inde exiſtet, eſſe perfectionem finaliter decretam, ita, vt ante res fuerit imperfecta natura? Pag. 29. *Quicquid recipit aliquid naturaliter, inquit, vt euadat perfectius, eo, quod ſuſcipitur priuatum fuiſſe neceſſe eſt.* Multa ſophiſtica eſt in hoc dicto. Sane ſi naturaliter, hoc eſt naturali motu, & appetitu aliquid accipit quod ante non habebàt. id deerat. Sed cum motus naturalis etiam ſit quædam corruptio, per quam tamen appetitur forma alia, licet non ſemper melior, ſi inde perfectionem concludere velis rationis egueris. Deinde cum de naturalibus potentiis ad [illegible] artis loquimur, ſolemus item dicere, rem naturaliter aptam eſſe ad hoc vel illud, ſed id tamen naturæ motu non acquirit: Arte opus eſt. Si itaque vult, quicquid per artem poſtea induci poteſt, potentiæ naturali ſeu potius habitudini, vt ligni per ſerram ſectio, id ante defuiſſe, & perfectioni derogaſſe, cuius nomine res natura fuerit imperfecta, plane deſipit. Nam tales potentiæ ſæpe naturam deſtruunt, eique adimunt, quod ante inerat.

B 5 ſit, ex-

Sit, exempli cauſa, lapis Philoſophorum ad aurum faciendum. Is extrahitur ex naturâ perfecto. Nequit enim perfectum amplius perfici, quia natura iam conſtitit. Itaque perfectum reducendum eſt ad imperfectum, ſeu materiam. Hæc ne ſit perfectio? Sed &, ſi lapis artis ope excoct⁹ & abſolut⁹ eſt artis pfectionē aliā nullā habet, q̄ qua vſui inſeruiat. Vſus vero per eū metalla gignit pfecta ex impfectis & mercurio. Teſtatur ergo naturā dediſſe metalla perfecta, cū ea ēt ars ipſa ad illius exemplū producat. Ita eſt de ſanitate. Hāc natura donat. Itaque tunc homo ratione ſanitatis perfectus eſt, cum eam habet. Cum excidit, aut videtur excidere poſſe, Chymici lapidem admouent & naturæ illud bonum iterum ſubleuant. Fatentur ergo hic quoque in ſanitate eſſe perfectionis notam. Prætetea cum nutriendi cauſſa eſſentias Chymicas prębent, quis ſit tàm ſtultus, vt neget, aliquid eis accedere poſſe? Mutari neceſſe eſt in ſubſtantiam alendi. Fuit ergo alendum perfectius. Aliâs inſani hominis eſt tam pretioſas res & abſolutiſſimas omnibus numeris iterum corrumpere velle, & à gradu bonitatis deiicere. Ita, cum eadem artis medela plantis, beſtiis, mineralibusque adhibetur. Semper enim perfectius eſt id, quod conſeruamus per adminiculum naturæ, ipſo adminiculo, vt homo perfectior eſt quolibet cibo, aut medicamento. Aliâs homo eſſet gratia illorum. Hęc

dixi

diti iuniorum cauſa. Iſtum enim ſenem tàm deprauatum, ſi corrigere argumentis velim, Æthiopem dealbandum ſuſciperem. Stultitia eius deplorata etiam hinc elucet, quod *Oua ſub forma oui appellat imperfecta, poſt generationem vero auis perfecta.* Quis vnquam auem genitam vocauit ouum perfectum? Cum ouum ſub forma oui eſt, eſt id, quod eſt, & cum ratione etiam nomen habet. Cum vero nondum aſſecutum eſt terminum ſuum, vt generationis medium eſſe poſſit, vt ſunt oua incepta in gallinis, tunc dicitur imperfectum. Argumentum quod ex imperfectè miſtis Peripateticorum ad ſuum figmentum ſtabiliendum producit, puerilem habet elenchum. Non enim, ſi illa in natura dantur, omnia naturalia ſunt imperfecta. Non, ſi monſtrum aliquo in genere inuenitur, totum iſtud genus imperfectum eſt; Non, ſi virga eſt arbor imperfecta, natura ignorat perfectas arbores. Nõ eſt ſapientius id, quod pag. 30. deblaterat. *Quæ aliquid ſunt potentia*, inquit, *ea actus reſpectu ſunt imperfecta.* Ergone Michelius imperfectus eſt, quia poteſt mori? Quaſi vero non eſſet etiam potentia ex perfecto ad imperfectum. Aqua poteſt in aërem tranſire: At non ideo eſt imperfecta. Perfecti ſunt cœli & terra, dicunt ſacræ literæ. At poſſunt comburi. Deus omnia opera ſapientiſſime fecit (Pſalm. 104.) At cœlum & terra tranſibunt. Sed cum ipſe hæc argumenta vocet fictitia, & imaginaria, De ouis.

naria, non opus eſt prolixiore ſermone. Illud cogitandum, quam ſtultus & demens fuerit qui fictitiis & imaginariis argumentis ſolidiſſimam rerum veritatem inſtituerit labefactare, & euertere, quaſi luderet cum pueris par impar, & equitaret in longa arundine.

NOTA X. DE CREATVRIS, poſt lapſum.

PAG. 30. *Poſt lapſum primi hominis nihil vnquam perfecti à natura productum eſſe, ſcribit.* Addit argumenta. 1. *Id tam vulgare eſt, vt demirer, quomodo iſta. (natura perfectum proferre) ſcribere non erubueris,* 2. *quia poſt lapſum Deus naturæ maledixit.* 3. *Sublunaria variis mutationibus, & corruptionibus ſunt ſubiecta, &c.* Multiplex ad diuerſa relatio improbis hominibus ſophiſticandi anſam præbet. Idem Michelio euenit. Si ad Deum referas creaturam vniuerſam certum eſt, omnem imperfectam dicendam eſſe, quemadmodum in Hiobi libro extat. Ita vniuerſa huius mundi conſtitutio imperfectioni obnoxia eſt, ſiue ante ſiue poſt lapſum, ſi reſpicias ad æternam beatamque conuerſationem. Rurſus imperfecta eſt vita peccatorum, relata ad paradiſi integritatem, cœlum perfectum eſt, collatum cum Elementis, & ſic in cæteris. Sed non vbiuis eſt imperfectio in ſubſtantia, veluti in operibus Dei poſt lapſum. Eſt enim & tunc bonus quem nullius rei tan-

re tangere poteſt inuidentia. In adiunctis & effectis fatendū eſt defectum pęnę canſa aduenisse. Verum enim vero iſtis omnibus ſepoſitis, quia ad hanc cauſam nihil faciunt, in arte & natura permanendum eſt, videndumq; num natura nihil â lapſu det perfectum, ſed omnia imperfecta, quæ ab arte perfectionem expectent & accipiant. Differentiam vſus & naturæ repudiauit Michelius. Itaque iuuari hinc non poteſt. Vult itaque poſt lapſum per ſe in natura omnia eſſe imperfecta, & perfectionē ab arte eſſe. Quæro hic primum, ſi ars donat rebus perfectionem naturalem, num eam donat, quæ fuit ante lapſum, an vero quandam vicariam? Illud dicere nefas eſt; certum enim eſt, ante lapſum fuiſſe homines in ſua formâ ſubſtantiali, cuius imaginem habuit & Sethus poſt lapſum, fuiſſe arbores & mala, item ſerpentes, quanquam pedibus inſtructos fuiſſe boues, equos & cætera, quorum omnium formam corrumpit Chymia, nec ita relinquit nec reſtituit corruptam. Nō itaque confert eam, quæ ante lapſum fuit, ſed aliquam vicariam. De hac ſecunda quæſtiō eſt, ſit ne hæc abſolutior, an illa, quæ etiam poſt lapſum eſt relicta. Ait Michelius. Nos negam⁹. Quod.n. perfecto vicini⁹ ſimiliuſq; eſt, id perfectius diſſimiliore. Iam aſſerere, oleum è pomo factum eſſe ſimilius pomo paradiſi, quam verum & naturale pomum deliri eſt. Ita Adamus poſt lapſum ſimilior eſt Adamo ante la-

te lapſum, quam Adam lapis, quod argumentum confirmatur Adamo ſecundo, ſaluatore ſcilicet. Reſtat ergo non eſſentias Chymicas perfectiores eſſe, ſed naturæ ſpecies non deprauatas aliquo accidente. Idem arguit benedictio Dei toties repetitia, qua proculdubio correcta eſt maledictio. Sic poſt lapſum Pſ. 111. Prædicat Dei opera vna cum Pſ. 104. Sent. Sal. 8. cap. 13. Eccles. 40. Ibi nominatim omnia Dei opera dicuntur valde bona. Et cap. 43. quicquid facit, in eo non eſt defectus & ſic in aliis ſcripturæ locis. Si itaque perfectioné vſus reſpectu Michelius explodit nullam amplius inuenire poteſt, & redarguitur à Paracelſo, qui nihil dubitauit ſententiã Iacobi, quæ cap. 1. Epiſt. eiuſdem extat, tanquam Symbolum, prę ſe ferre. Omnis donatio bona, inquit. ϰὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθεν ἐςὶ. Quomodo id ſcribit Apoſtolus, ſi hodie & poſt lapſum Deus nihil perfecti exhibet? Non autem attendit ille ſenex, ſe ſuam quoque artem imperfectionis arguere Si enim nihil perfecti habet natura poſt lapſum, neceſſe eſt, Chymiam quoque non eſſe perfectam neciudicium ſuum perfectum imo ſe adhuc imperperfectum, quanquam ſit ſenex capularis. Cur vero eius Chymici de metallis perfectis tam mirifice differunt, ſi à lapſu nihil vnquã perfecti à natura proditur? Videtis ſtultitiam hominis, contra quam nihil dicendum fuiſſet, niſi oſtẽdenda foret illa larua Paracelſica,

qualis eſſet & ſtulto ſtultitia exprobranda. Clamant, nõs autoritatibus pugnare. Valeant ſaltem diuina oracula apud eiuſmodi veſanos, quibus, quas afferimus rationes, nihil ſunt præterquam ex aliis petita verba. Primum argumentum, iſtius impuræ enunciationis elencho particulari fallit, & amphibologia. Scimus à lapſu creaturas propter maledictum ad pœnã peccati non ita bonas eſſe, vt ante, ſed ideo non deſierunt in ſubſtantia eſſe perfectę. Sethus arguit patrem Adamum & matrem Euam. Saluator indicat primum, hominem innocentem. Non mutata eſt ſubſtantia, vt in hoc, ita & in cæteris. Idem Sol, qui Adamo fulſit, & nobis, &c. Perfectum frumentum Dei benedictione proueniebat Iſaaco. Idem & paradiſus habuit. Secundum argumentum in qualitate mutationem, ſed non in ſubſtantia oſtendit. Tertium plane aberrat. Nam & ante lapſum fuiſſent generationes & corruptiones, ſicut oſtendit victus animalium, & plantarum. Sed vt intemperies iſtius ſenis perſpicua euadat, ipſe pag. 52. *Negat naturam ſibi imperfecta reliquiſſe, ſed nobis.* Ergo euertuntur q̃ anteſcripſit, & iã fatetur meam diſtinctioné eſſe verã. Atqui nobis ea miniſtrabat ẽt in paradiſo. Itaq; tunc opera naturalia perfecta, noſtrum reſpectu poterunt dici imperfecta. Vtrobiq; par eſt ratio. Nõ tamen in omnibꝰ iſtud perinde eſt verũ. Nã & ad vsũ in paradiſo, & nũc quoq; multa nobis in natura ſunt pfecta, vt

Reſponſio ad obiecta.

cta, vt aër ad inſpirandum, aqua ad bibendum; terra ad ambulandum & reliqua; quæ, nullius egent artis opera: Deinde in natura quoque eueninut errata, & monſtra. Sed horum cauſam ille in nos confert. Sane peccata palliare non poſſumus. Sed hic Phyſicus erat campus. In hoc vel abſque omni errato coloni ſæpe male proueniunt fruges. Et eas nullus Chymicus poteſt corrigere. In terminis conſtitutis manendum eſt. Oppoſuerat iſti imperfectioni ſuam artem. Non erat exorbitandum, quanquam nos in iſtud non conſentimus. Ars enim eſt voluntatis, poteſtque variis ſcopis mutari, adeo, vt etiam cadauera in commoda nonnulla vertat, quæ tamen ideo non ſunt correctiones naturæ. Ridicula plurima ex hac opinione conſequuntur. Ouū, quod nondum in auem tranſiit, ille appellabat imperfectum. Quo quæſo hominis vitio gallina ouum parit? An non ita factura erat etiam in paradiſo? Vult Chymiam ſuam vnam ſaltem vniuerſalem medicinam fabricare, quæ poſt lapſum ſit excogitata, vel à Deo in ſupplementum amiſſæ bonitatis data. Itaque ea in paradiſo non fuit. Si Chymia noſtro vitio deprauata corrigit, neceſſe eſt in aliis occupari, quam in materia lapidis, & aut nihil in paradiſo quoque perfectum fuiſſe, aut ſolam lapidis materiam, quod tamen eſt abſurdum. Sed quis tandem iſtam perfectionem confert? Negat artificem eſſe efficientem

tem cauſam perfectionis? Negat ergo etiã artem. At quis perficit? Fortunane? Non. Quis autem, Natura. O hominem callidum. At natura nihil dabat perfecti vllo tempore poſt lapſum, eratque diuinitus pro ſolatio hominibus monſtrata ars lapidis. Sciamus ergo ſolam naturam nihil perficere; nec ſolum artificem; ſed vtrumque coniunctum, vt ſic natura adiuta arte agat. Sed ex hypotheſibus Michelianis hoc quoque impoſſibile eſt. Nam neceſſe eſt artificem vti adminiculis naturalibus & nihil agere præter regimen, & accommodationem agentium. Tale fiet opus, quale ex potentia naturali poteſt tum materiæ, tum adminiculorum. Si nihil perfecti gignit natura & nihil artifex; nulla exiſtet perfectio. Neceſſe certè eſt, facultates perficiendi in perficientibus eſſe, quomodo nec ſolum os graditur, nec ſola caro, aut tendo, aut cæterorum aliquod, ſed omnia ſimul, itaque vt conferat aliquid vnumquodque. Subiicit artu materiam imperfectam. Sed iſtum ſenem non intelligere quid dicat, ſatis indicat puerile commentum. Aliâs oſtendi, artifices quidem in natura perfectam ſtatuere, ſed quam per artem plusquam perfectam reddere ſatagant. Itaque cum in ſe perfecta ſit, non niſi artis fine, quem nondum habet, diciturque imperfecta. Cum pag. 34. *negat ex perfecto aliquid fieri poſſe*, euertit ſuum phantaſma de natura nihil perfecti poſt lapſum gignen-

Richardus: Natura vltra gradum perfectionis ſuæ ſpõte ſua non aſcendit. Per artem autem adiutã vltra etiam tendit.

te. Nam ex Rogerio nomine perfecti intelligitur metallum perfectum. Eiuſdem ſtultitiæ eſt, dum materiam ex parte perfectam, ex parte imperfectam aſſeuerat. Quomodo hoc verum eſſe poteſt, ſi eam gignit natura, quæ tamen nihil perfecti vt ſentit, præbet à lapſu?

NOTA XI. QVOMODO PERFICIANT *Chymici res naturæ.*

MISERAM certè noſtrã conditionem etiam in benedictionis diuinæ affluentia, ſi nihil eſt perfecti in natura, & Chymia Micheliana nihil perficit, niſi vnam rem tantum. Sed quomodo perficit etiam hanc? Id explicatur pag. 26. *Chymici, ait, externa cum intimis ſic emendant, vt corruptionis iugum abiiciant.* O diuinum Chymicum, ſi hoc poteſt Cum conflagrabit mundus, ſolus lapis Michelianus à flammis erit immunis. Mirum, cur non ad ſuũ figmentum accommodauerit Paulinum dictum 1. Cor. 15. δεῖ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν, &c. quæ applicatio Paracelſitis aliâs eſt familiaris. Sed videamus, an hic ſaltem quid ſapiat proximum Charontis Cymbæ ſenium, quod in eo ſtudio ætatem contriuit. Aut Medicinæ lapis Philoſophorum adhibetur, aut nutritioni, aut metallorum tranſmutationi. Vbiuis neceſſe eſt, eum eſſe corruptibilẽ. Non itaq; eſt incorruptibilis. Si medicamenti loco datur ad valetudinem conſeruandam aut reparandam, nec tamen eſt actu medicamen-

tum,

[illegible], ſed potentiâ,atq; ita neceſſe habet, vt ab alio ex potentia in actum perducatur,cũ nihil in potentia exiſtens ſeipſum actuet; planè neceſſarium eſt, vt pati queat ab alio. Si non patitur;nõ agit,vtpote proximũ agens,tangenſque exiſtens. Si pati poteſt, etiam corrumpi. φθαρτὸν ὄν. Idem manifeſtius eſt in nutritione. Neceſſe enim eſt,vt tranſeat in ſubſtantiã nutriti. In metallorũ transformatione, ſi in proiectione manet, neceſſariò abit in metalli na[illegible]. Nihil enim peregrini patiuntur examina. Sed non ignoro cũ hoc modo illi blaterones nugãtur, χρυσοφόγετα ex Vtopia peti. Aiunt enim eius naturã eſſe cæleſtẽ igneamq;. Itaq; tantum miniſter erit valetudinis, & nutritionis, & poſt officiũ peractum abſcedet incolumis. Eadem poſſunt dici de transfiguratione. Sed reſiſtunt alii Chymici, qui ſibi perſuaſum habent eum manere cum calido humidoque innato,& ſpiritui aggregatũ totam naturã roborare. Itaq; regnũ inter ſe eſt diuiſum. Deinde lapis idẽ omnium artificum conſenſu non neceſſe habet, vt ad extremũ perducatur medicamentoſæ virtutis gratia. Tunc.n. deſtrueret corpus humanũ, non tingeret. Cum itaq; corpori humano adhibetur,adhuc eſt imperfectus,& ſic corruptibilis.Præterea,ſi cum calore natiuo,humido radicali,& ſpiritibus manet,aut tranſit in eam ſubſtantiam, aut per ſe ſubſiſtens exiſtit. Illud fieri nequit ſine mutatione in ſubſtantia. Si hoc ſtatues, va-

num inutilemq;, imo naturæ grauem facies, quia nihil eſt perpetuum in ea, quod eſt alienum. Euolabit ergo ille miſer lapis, aut excrementis miſcebitur. Præterea, cùm compoſitus ſit per artem, neceſſe eſt, deſtrui & reſolui poſſe. Quicquid enim ars compegit, id per eandem poteſt reſolui. Inſuper aut fuit lapis iam ſua forma & viribus perfectus in natura, aut imperfectus. Si illud, vana eſt artis perfectio, ſi hoc, palam eſt eum eſſe corruptibilem. Nulla enim artis humanæ potentia ex corruptili poteſt efficere incorruptibile, & toto genere naturam mutare. At quid profero rationes in hunc delirum & beluinum ſenem? Demonſtret re & facto, quod garrit, & omni dubitationi præciderit anſam. Erat argumentum, quod ſi naturæ finis ſpectetur, & motus in lapide perficiendo, Chymicus nihil poſſit, quia motus naturæ in ipſo eſt; artificis autem foris, in hoc laborat pag. 35. & 36. ſudatque vehementer, interim concedens naturæ motum contendere ad perfectionem. Donabimus itaque hoc ſenũ elleboro, vt ad ſaniorem mentem redeat, & videat turpiſſimas antilogias.

NOTA XII. CVIVS SIT *perfectio.*

PAG. 37. *Negat perfectionem eius eſſe quod eſt perfectum, ſed eius quod eſt imperfectum, perfici tamen poteſt.* Sanè perfectum non perficitur

in motu,ſeu effectione motiua. Eſt enim iam id, quod eſt, & forma perfectionis præſente quieſcit. Attamen perfectionem habet tanquam ἐντελέχειαν & actum. Si itaque perfectio ſignat effectum, ſubſtantiale, ſeu formale, etiam eſt perfecti. Huius enim eſt actus. Non ignorandum autem, perfectum etiam motiua perfectione poſſe perfici, verum οὐχ ἁπλῶς, ſed quadamtenus, veluti cum aurum natura perfectum colore exaltatur, aut etiam commodum ad vſum redditur. Chymici perfectum perfici dicunt reductione ad imperfectionem & hinc orta motione ad plusquāperfectum. Si ſubtilius rem æſtimare velis, omnis perfectio deprehendetur perfecti eſſe. Nam etiam in motu progreſſus eſt per formas ſubordinatas ad vnam ſummam & vltimam, quarum tamen quædam eſt perfectio. Itaque ille motus perfectiuus dicitur, quia ordine plures formas gignit, & per eas procedit ad vltimā, in qua quieſcit: nec per ſe eſt imperfectus, cum vel momento abrumpi poſſet, ſed reſpectu vltimi, quod nondum eſt aſſecutus. Hæc cum ille ſenex capularis nunquam animo cōtemplatus ſit; audet tamen in arenam cum ſua claudicante & ſcabioſa Philoſophia procedere, & ſtraminea arma pro terriculamento tremula manu meritare.

NOTA XIII. DE TEMPERAtura voce.

SCRIPSERAM ex hypotheſi, Chymicum nihil poſſe naturâ perfectius edere, niſi omnem vim temperaturæ in manibus habeat. Hæc obiectio extat apud Gebrum, & repetitur ab Eraſto, Moreſino & cæteris, qui in Chymicos ſunt inuecti. *Reſpōdebat Geberus Philoſophorum intentionem non eſſe in principiis ſequi naturam, nec in proportione miſtilium elementorū, nec in modo miſtionis ipſorum mutuæ, nec in æquatione caloris inſpiſſantis*, &c. Michelius ex voca-

Pag. 37. & 38.

bulo campum nactus eſt, in quo ſe maledicendo, conuitiandoq; ſtrenuè exercet. Putat me loqui de temperatura qualitatum primarum, & in Galenicos atrociter furit. Sed cum Geberi ſit mens eadem de elementis miſtione que eorum per qualitates, ſua cædit vineta, & illos ſuos Chymicos à Paracelſo ſcilicet ſolo intellectos, egregiè traducit. Ego ſoleo dupliciter de craſi loqui. Intelligo enim interdum primarum qualitatum conſpirationem, qua aliquid calidum, humidum, frigidum, ſiccum, &c dicitur: interdum formam miſti, quâ miſtum eſt, licet ſubſtantiam habeat non ex concurſu elementorum, qualis ſit, cum ex aqua & terra naſcitur lapis, ſed ex ſeminaria propagatione inſtituta in elementis & ex materia vniuerſi à Creatore, vt, cum corpus bouis ex ſemine bouis & ſanguine naſcitur, quod

tamen

tamen poſtea tum elementis conſeruatur, tum miſtis. Eſſe autem in illa materia elementa, ſi argumento nutritionis & generationis non credunt, credant ſaltem oraculo diuino, quod teſtatur hominis corpus ex terra factum in terram reuerſurum. Cum itaque ille purulentus Sophiſta, non intelligat, quid velim, apertum eſt, quam ſtultè in me declamet. Ita quod pag. 37. ſcribit, *Galenicos omnia tribuere nudis qualitatibus*, impurum eſt mendacium. Nec aliud iudicium meretur, quod ait *Chymicos nullius temperiei rationem habere*. Si enim Geberus, Lullius, Arnoldus & cæteri Chymici ſunt, certè Chymici, temperiem agnoſcent. Quid nobis cum purulento ſputo Paracelſi? Mendacia Micheli.

NOTA XIIII. QVA VI COquat ventriculus.

EPISTOLA 31. lib. 1. Chimicarum ſcripſeram, non eſſe ſimplicem calorem, qui in ventriculis animalium cibos terit, ſoluit, coquit, & immutat, ſed coniunctum craſi & proprietati totius ſubſtantię, id, quod euidens fit ex operatione naturali in ipſis, &c. Michelius pag. 39. ſui ſcabioſi libri, ait, *me tria requirere, calorem, craſin, & ſubſtantiæ proprietatem, eaque eludit ridicula interpretatione, quaſi verba, imaginationes & ſtolidas opiniones propoſuerim ex quibus reſultare inanē coctionem exiſtimem: ſibi eſſe vnam tantum naturam, quam vocat*

innatum ſpiritum, omnium actionum & motuum principalem vnicam cauſſam à mea temperatura minimè dependentē. Ita ille. Non eget res probatione laborioſa. Si coctio cibi fit in ventriculo, ad quam opus eſt calore, non tantum connato, ſed & communicato à corde, epate, omento, epigaſtrio, diaphragmate, & nonnunquam etiam externis fomentis; manifeſtum eſt, me rectè calorem coctionis cauſam vnam ſtatuiſſe. Quid eius abſentia affe[illegible]t noxæ, palam eſt. Sed cum non fiat Chylus à calore duntaxat, quâ calor, ſed neceſſe ſit, vt ſit ventriculi calor & omnia auxilia conſpirent cum innata ventriculo efficacia, ſeu facultate naturali, cuius fundamentum eſt tota eius natura, quam & craſin ſubſtantialem voco: generalium accommodationem ad ſpecialem poteſtatem rectè ſtatui, & primarias partes naturæ ventriculi absque errore aſſcripſi. Hęc alibi explicantur diligentius. Michelius innatum ſpiritum nominat, dicitque hunc ſibi ſolum ſufficere. Non nego ſpiritum adeſſe. Caloris enim duplicis mentione & ſpiritum & humidum radicale comprehendi. Sed, cum nego calorem quâ calor, coctionem efficere, palam eſt, de ſimplici me locutum; non de eo, qui eſt cum aliis & vna ad totam naturam conſpirat. Certè nec Michelii ſpiritus, quâ ſolummodo ſpiritus eſt, aut ſolitarius exiſtit idem perficiet. Non autem opus eſt, me in illo ſene confutando tempus terere. Ipſe ſe refellit i-

ſit ipſum, Ita enim pag.38.habet: *Conſiderare* Antilogia.
derebas ventriculum non ratione temperiei aut caloris tantum ſed virtute quadam innata, quæ ineſt ſubſtantiæ totius membri concoquere. Cibus enim calore in ſtomacho digeritur, quem cognoſcimus. Sed transformatur per virtutem quandam occultam, quam ignoramus. Ita ille. Coniungit calorem toti ſubſtantię virtutique innatæ. Quid aliud loquitur, quam quod ante ego? Verba ergo, imaginationes & ſtolidas opiniones priore enunciatione vomuerat ipſe. Vbi iam ſolus ille ſpiritus? Cur hic non exeruit aures? ſi ignorat virtutem transformantē, ſcit autem calorem ſolum, à quo genio accepit de ſpiritu? Pag.40.indicat ſe in hoc negocio cum Ariſtotele & Fernelio ſentire, At cur debachatur in calorem & temperiem? Quin abſtines á Philoſophia hac Micheli, & tibi ſciagraphian ſepulchri meditaris?

NOTA XV. DE ELEMENTATO, *quid in ſe contineat.*

SCRIBIT *ſuos Chymicos dicere, quoduis elementatum* (conſtans ex Elementis) *aliud in ſe continere, quàm Elementa, quod ſit pauciſſimis rerum.* Mirum vero iſtud. An non obnixe contendit ſuos Chymicos tantū lapidem fabricare? Quis eos iuſſit in alienam artem inuadere? Nihil meretur fidei, qui de alieno pronunciat. Deinde quid nos curamus iſtud, dicunt. Non ſumus dictis Chymicorum iſto-

rum alligati. Noſtro Ariſtoteli credimus, cùm rationem monſtrat. Idem faciāt illi Chymici. Quod rem attinet, Elementatum ex elementis tanquam membris conſtat. Id Paracelſitæ, maximeque Seuerinus iudicant in ſe comprehendere eſſentiam ex principiis, (quæ tria fingunt, Sulphur ſcilicet, ſalem, & mercurium) ortam: In hac ſeparanda laborare Chymicū, quanquam Seuerinus neget poſſibilem eſſe ſeparationem totalem & longe aliam habeat Chymiam, quam Michelius. Ego re perpenſa video, has aſſertiones poſſe in Chymia ita ferri, vt inſtitutū eius artis proprium, relatumque, neutiquam autem vniuerſales toti Philoſophiæ naturali eſſe. Nam in ſeparatione partis potiſſimæ in qua & vis maxima eſt, ſordes quædam & veluti recrementa abiectanea inueniuntur. Hæc pro artis propria conſideratione vocantur partes elementariæ. Pura vero natura ex his fecibus elicita eſſentiæ nomen ſuſtinet. At ſi hæc ad Phyſicam vniuerſalem accommodare velis, non habebunt locum. Nam in hac deprehendimus etiam eſſentias illas attinere Elementa, inque hæc verti corruptione poſſe. Eadem eſt principiorum ratio. Stulti Peracelſitæ, ſicut per artis Chymicę proprias locutiones & conſuetudines Medicinam contaminarunt, ita & Phyſicam. Videtur mihi hoc facinus perinde ſe habere, ac ſi Lanio ex fundamentis ſuæ artis emendare vellet Phyſicam, & dicere coria

De principiis doctrina nō ſe extendit vltra Chymicas locutiones.

excre-

excrementa, pilos, cornua, &c: eſſe elementa. Carnes vero contentum in elementis, & eſſentiam: vnde cogendi eſſent Phyſici præceptores ſuas explicationes laniœ accommodare. Potuerant Peripatetici, & Hippocratici eiuſmodi emendationes ex pharmacopoeia, & culinaria petere, ſi quid ſolidi ineſſe iudicaſſent. Non expectādi erant ſtolidi Paracelſitæ. Qui fit autem, quod veteres iſtud lumen non viderunt, quorum tamen in hodiernum vſque diem ſola gloria eſt lapidis confecti, & inuentæ excultæque Alchymiæ? Meſues certé & alii vetuſtiores docent extractiones admodum antiquas eſſe. Nec deerat illis ſapientibus ingenium, quod certe lapidis inuentum arguit fuiſſe maximum. Cur ante Paracelſum nihil de hac ſubtilitate craſſa & magirica eſt auditū? Tā temerarii nimirū eſſe noluerunt, nec ſuam ſapientiam ſtultitia contaminare. Non autem rem inuenit Paracelſus, vt ſale puro clarius eſt, ſed tantum deliram illam applicationem, & tyrannidem in Phyſicam & Medicinam, vt aliquid eſſe videretur, excogitauit. Nam & veteres mentionem faciunt myſterii ſeu arcani, magiſterii, quintæ eſſentiæ, & ſimilium. Sed in ſua arte permanſerunt, nec niſi analogia quadam ad explicationes naturales, quatenus arti inſeruirent ſuæ, accommodarunt. Ab illis acceperunt poſtea Lullius, Vlſtadius, Thomas, Arnoldus, & reliqui recentiores, à quibus, cum

Veteribus ignota eſt illa Chymiç ad omnes artes accōmodatio, quanq̄ res Chymicas habuerint perſpectas.

quæ vera

quæ vera habet rapuerit Paracelſus, arrogantiſſimè tamen omnes contemnit, tantum eſt nouationis in falſa applicatione ſupercilium.

NOTA XVI. NVM EXTRACTA *Chymica ſint ſine qualitatibus.*

PAG. 41. Michelius *cum ſuis* (vt ait) *Chymicis docet, rebus corporeis ineſſe quaſdam occultas ſeminarias rationes à qualititatibus ſeparatas.* Nouum & hoc Paracelſi figmentum eſt á Seuerino propagatum, & non ita pridem per Gramanum repetitum: Sed vt à veteribus Chymicis alienum, ita falſiſſimum. Non enim eſt illa eſſentia Chymica, quam latitare corporum ſeu elementorum amplexu nugantur, ἄποιος. *Bernhardus ex Calide ſuo citat hoc dictum: Non conſpiciuntur plura duobus, nec ingrediuntur duobus plura, nec initio, nec medio, nec fine. In duobus autem ſunt qualitates quatuor efficaces, &c.* Et quomodo, ſi calore perficitur, dum continue coquitur lapis, non ſit calidus? Si omnes morbos tollere debet, neceſſe eſt, vt qualitatibus efficacibus ſit præditus. Non enim frigori remedium eſt, niſi à calore, calori à frigore, humiditati á ſiccitate, & huic ab illa, ſi rem per ſe ſpectes. Sulphur Philoſophorum eſt ignis ſimplex, inquit *Richardus. Qui fieri poteſt, vt non ſit calidus? Duo ſulphura* (addit) *ſubtiliter eliciuntur, & qualitates ipſorum per artem & magis purgantur mediante natura.* Non tollit qualitates, ſed exaltat purgando. Ita in medico

vſu

[illegible] idem refert, Aurum Philoſophorum omnes curat [illegible]itudines, quia excellens ignis in eo omnes humores conſumit exiſtentes in ægris corporibus, tam in calidis quam frigidis cauſis, &c. Sed ſuperuacaneum eſt teſtimonia afferre, cum nihil ſit in illa Chymia notius. In altera, quam ſpuriam vocat, eiuſque doctores appellat nebulones, alii ſimiliter negant qualitates eſſe, quia, cum eas tribuant Elementis hoc eſt corporibus, hæc autem ſeparantur ab eſſentia, ſimul amotas credunt. Sed perdite falluntur, & interdum neceſſitate rei trahuntur ad confeſſionem. Ita Michelius *in reſolutione opii Mercurio huius aſſcribit frigiditatem.* Pag. 50. Cum qua neceſſariò eſt humiditas. Dicitur enim aqua eſſentialis eſſe. Sulphur, oleum & aëream igneãque partem nominant. Calidum ergo. Sal terra eſt, & ſimul calidus ſiccus. Si vis experiri, iube tibi guſtandum præbere ſalem Guaiaci Chymicũ, aut abſinthii. Effectus calorem ſic[illegible] teſtabitur. Ita in oleo laterum, quod Phi[illegible]rum vocant, & magni magiſterii ar[illegible]n deprehendis igneam naturam, [illegible] ideo autem ſuis eſſentiis qualita[illegible] detrahunt, quanquam contra con[illegible]m & experientiam, ne cogantur fateri [illegible]huc Elementares eſſe. Sed tu ſtatue, cũ [illegible]m ſit qualitates eas adhuc ineſſe, quæ [illegible] & propriè competunt Elementis, & [illegible] quibus Elementa non ſunt: vt aqua ſine humiditate hõ eſt. Ignis nõ ſine caliditate, &c.

Paracelſici à Michelio dicuntur nebulones.

quæ

quæ neceſſario ſunt qualitates primæ cum nulli inſint priori: ſtatue inquam nullam eſſentiam Chymicam eſſe ſine Elementis, quod Seuerinus quoque fateri coactus eſt, dum ſcripſit inſeperabilia eſſe elementa.

NOTA XVII. DE TRIBVS *principiis*.

PAG. 41. ita ait: *Nulla generatio qualitatibus Sed trium principiorum beneficio fit, quibus innatus rerum formæ qualitatibus non ſubiiciuntur.* Ridicula infantia. Finge trium iſtorum beneficio fieri generationes: At non ſine qualitatibus conſequens eſt. Et ſi Mercurius Michelio eſt frigidus, hac virtute in generatione nō erit ocioſus. Sed audiatur Richardus Chymicus: *Elementa in lapide, inquit, non ſunt Vulgaria, ſed aqua eſt humidum* (τὸ ὑγρὸν) *terra eſt frigidum* (τὸ ψυχρὸν) *aer calidum, ignis ſic cum. Hæc* (*qualitates dictæ*) *ſeparantur* (*non abiiciuntur, ſed tantum ſeiunguntur, vt depuratæ coniunguntur denuo*) *non illa per artem, ita tamen, vt vna qualitas adhuc de naturali commiſtione poßideat naturam alterius in aliqua parte, vt per hoc facile iterum poßint in arte coniungi, ſicut ſunt diſiuncta. Alioquin naturale opus totum foret deſtructum: natura quoque deſtructa eſſet, & vltra Mercurium peruentum. Impoßibile eſſet tunc iuuare naturā deſtructā, & ex elemētis his primis reducere corpora, &c.* Videtis illum Chymicum, & elementa & qualitates retinere,

Elementa & qualitates manent in lapide.

tinere, iiſque tribuere generationem miſti. Iunge ſiccum humido,inquit Rhaſis. *Compoſitio eſt rei origo & vita, ait Calid. Compoſitio in hac arte eſt coniunctio ſeu matrimonium congelati ſpiritus cum corpore ſoluto, & eorum coniunctio & paſsio eſt ſuper ignem: Caliditas eſt nutrimentum, Idem inuenimus, quod quicquid eſt in mundo, id retineatur per ſuum contrarium, vel ſuo contrario ſcilicet caliditas cum frigiditate, ſiccitas cum humiditate. Poſtea, cum quodlibet ipſorum obſedit ſuum ſocium, commiſcuit ſe ſubtile cum ſpiſſo: & factæ fuerunt illæ res vna ſubſtantia, ſcilicet ſua anima calida, & humida, & ſuum corpus frigidum & ſiccum.* Ita chymici, quoque cæteri veri ſcribunt. I nunc Micheli, & ex Vtopia Paracelſica nobis fabrica generationes tuas. Verificaui tibi veritatem quam feci & vidi inquit Calid. Maius erit eius iudicium & teſtimonium, quam Paracelſi, Michelii, Seuerini, & cæterorum hominum facis, qui nec fecerunt lapidem veterum, nec viderunt: Et ob hanc cauſſam etiam temere clamabunt iſtorum dicta eſſe myſtica. Non enim poſſunt hoc ſcire & iudicare, cum ignorent: Valetque noſtrum negare tantum, quantum iſtorum affirmare. Cum vero nos [illegible]gemus naturæ, quam omnino in[illegible]endam & ſequendam monent omnes, irrefragabile habemus argumentũ. Quod autem attinet iſta tria, patior quidem Chymicos intra artis ſuæ ſepta manentes ita ſymbolice loqui. Sed ſi vniuerſalem Phyſicam ſpectes ẽt

iſta

iſta ſuccumbent miſtionum Elementorumq; axiomatis. Ita Michelius ipſe per mercurium intelligit aquam ; per Sulphur, oleum; per ſalem, terram. Non itaque priora ſunt principia, ſed poſteriora, eaque analogica, ſeu tropica. Illud notandum eſt, cum in vniuerſali Phyſica explicatur ratio generationis miſtorum, non ita pueriliter intelligi omnia tūc, cū poſt naturā inſtitutā generantur, primum ex coitu Elementorum abſque ſeminaria poteſtate conſtitui. Non fugit nos, autorem creaturæ initio miſcuiſſe contemperaſſeque iſta prima & poſtea efficaciam prolificam ſeminariamque inſpiraſſe. Sed tamen eius rei veſtigia videmus in ruditer compoſitis, in imperfecte miſtis, in reſolutionibus, in nutritione & augmentatione, in vita inter Elementa. Nemo eſt, quin intelligat hominis corpus ex ſemine & ſanguine agente interno principio ad ſimilitudinem generantis, poſt primum Adamum effectum eſſe. At oraculū diuinum dicit, ex terra creatum, & terram eſſe, & in terram reuerſurum. Conſpirat itaque hæc noſtra Phyſica cum ſacris literis, quæ nihil ſciunt de mercurio, nec de ſale & ſulphure, niſi cum pœna ſumpta eſt ab improbis, aut aliud quid docetur. Vexat me Michelius hoc in loco, quaſi tranſcripſerim mea Antigramania & Antiparacelſica ex Eraſto. Nō equidem. Fallitur ſenex. Si autem eadem protuli in hoſtes veritatis, quæ ille, conſpicuum eſt,

De miſtione obſeruatio.

Tranſcripſiſſe Libauius ſua dicitur.

eſt, noſtra argumenta eſſe vera, quia veritatis ſermo ſimplex & vniformis. Vtinam Paracelſus non mutuo accepiſſet ſua rancida principia ab Iſaaco Hollando, nec præclarorum artificum opera pro ſuis vendidiſſet, nec lecta apud Chymicos ſymbolica nomina ad artium deprauationem adhibuiſſet; nec phantaſiam de macro & microcoſmo incertiſſimam ſtolidiſſimè tractaſſet; maiorem laudem inueniſſet. An autem Gramanus & Michelius nihil tranſſcripſerint ex Seuerini Idea, & nugis Paracelſi, iudicium penes alios eſto. Si fas eſt hos ſuorum ſociorum purulentam ſaniem lingere, non erit nefas, nos ſalubres ſuccos mutuo communicare.

NOTA XVIII. DE MATERIA prima.

ILLVDIT Philoſophis Platonicis, & Ariſtotelicis materiæ primæ commento. Sed non attendit pag. 41. Si id delictum & error eſt, ſe non poſſe ab eo eſſe immunem, cum ſcribat, vnius interitum eſſe generationem alterius in vna eademque materia. Si itaque omnia ſublunaria mutuo ſunt tranſmutabilia, & miſta tandem ſoluuntur in miſtilia, ſimpliciaque etiam inter ſe transfigurantur; neceſſe eſt communem aliquam primam exiſtere, quam ad ſenſum ideo non poſſumus monſtrare, quia ſeorſim non exiſtit, ſed variis ſuis

Ita & pag. 90. 95. principia Ariſtotels irridet.

partibus variè informata. In Dialecticis ſunt cauſæ eſſentiales duę materia, & forma, rationis nimirum entia, ita communia, vt omnibus ſubſtantiis formaliter materialiterq; conſtitutis conueniant. Exempla itaq; eorum ſingularia neceſſe eſt in artibus his exiſtere, quæ tractant ſingularia. Inter eas eſt Phyſica. Non inane nomen hic erit materia & forma, ſed exemplare: Alioquin logicę rationes nihil hic exempli haberent. Conſequens eſt, etiam Phyſicam ſuam habere formam & materiam, eamq; ita diſcretam, vt genera rerum phyſicarũ & ſpecies. Nam ordo in his eſt generum & ſpecierum. Vt in Dialectica communiter eſt genus ampliſſimum & primum: eſt aliud medium, aliud vltimum; & ſpecies alia media, alia infima: Verum eſt, ita quoque in Phyſicis ſe habere. Genus generaliſſimum in Phyſicis exemplariter in materia prima & forma conſiſtit. Genus intermedium; in his, quæ deinceps ſequuntur; Genus infimum; in genere proximo quarumvis ſpecierum vltimarum. Ea diſtributio non tantum intelligitur ratione vniuerſæ Phyſicæ, ſed & partium. Itaq; in metallis materia prima eſt, eſt materia media, eſt vltima: Prima, vt ſucci minerales, quales ſunt mercurius, ſulphur, Chalcanthum; proxima, iidem quidẽ, ſed iam metallicum principium & facultatem adepti & commiſti, nõdum tamen abſoluti; vltima, quæ eſt abſoluti & perfecti metalli. Ad ea principia etiã reuocandæ

candæ ſunt omnes rationes ſcientificæ de eſſentia Nam certum eſt, quicquid in re naturali eſt, id naturaliter dependere à materia, forma, aut concurſu horum, aut abſentia ſeu priuatione & deſtructione, vt affirmata & negata hinc ducantur. Itaq; etiam inde nominantur principia. Ecce iſtam ludibrio dignam abſurditatem. Certè Chymici, qui lapidem tractarunt, adeò frequenter nominant materiã primam, vt pudere debuerit Michelium hic aliud quid vel cogitare. Eam autem habent non vnam. Nam eſt omnium prima, eſt miſtionis in genere prima; eſt prima ſingulorum generum, vt metallici; illas duas non intendunt reſolutione ſua tertiam reſtituere ex vltima, quæ eſt metalli ſingularis & perfecti, quærunt ita, vt metallicam fœcunditatem nõ perdant. Sepè ſum miratus pertinaciam etiam Rami ſectatorum in hac controuerſia. Sed nõ omnes ſtulti reſipiunt. Seuerinus & alii quidam Paracelſitæ tamen non vſq; adeo improbant iſtam materiam. Ita enim Seuerinus in 7. Ideæ refert: Paracelſi principia ſunt ſulphur, ſal & mercurius, nec repugnat Ariſtotelis materiæ, formæ, priuationi, &c. quia ſinguli diuerſas creaturarum Oeconomias ſcrutantur.

NOTA XIX. AN CHYMICVS PERfectiſſima naturæ opera ad artem ſuam quærat.

PAG. 44. ſcribit hoc falſiſſimum eſſe ſed dementia aut obliuione ſenili. Nam in- Vide notam. 21.

frà pag. 521. electionem ſummè neceſſariam eſſe & monet, & præcipit. Videtur autem negare velle, Chymicos in lapide conficiendo perfectiſſima metalla ex natura quærere. Tametſi hoc quoque repugnet præcepto proprio; videamus tamen an non ita à Chymicis artificibus ſit traditum. *Natura metalla generat,* inquit Richardus, *non tincturas: quamuis occultò in ſe tincturam contineat plenā. Omnis ſpecies eſt in ſua ſpecie; genus in ſuo genere. Omnis natura in ſua natura naturaliter virtutis affectat argumentum & fructum affert iuxta naturam ſuam. Omne ſeminatum reſpondet ſuo ſemini. Simile generatur à ſimili,* &c. Ex his apparet quid Chymicus quærat. Finis eius eſt aurum & argentum ſubſidio artis procreare. Id non poteſt facere abſque tinctura, ſeu lapide. Hæc ſunt conceſſa & immota. Vnde tinctura iſta eſt? Aut ab arte, aut natura. Natura eam negatur explicatè dediſſe; ſed implicitè habere, vnde per artem ſit explicanda. At, cum implicitam habet, neceſſe eſt, vt in aliquo naturali corpore comprehenderit. Id quodnam eſt? Eadem natura, & ſpecies, cuius eſt ſeminatum, ſeu ex ſemine factum. Hoc certè non imperfectum volunt eſſe ſed perfectiſſimum. Neceſſe itaque eſt & ſemen eſſe perfectiſſimum. Vbi hoc niſi in abſolutiſſimo. Ita ſi genera generibus, & ſpecies ſpeciebus conferas, aurum & argentum inuenies. *Sulphur Philoſophorum* (ita appellatur materia lapidis aut etiam ipſe lapis) inquit idem,

Chymicos perfecta metalla ad opus ſuum quærere.

dem, *eſt ignis ſimplex viuificans alia corpora mortua & ea maturans, ita, vt naturæ defectum ſuppleat: cum ipſum per ſe ſit ſuperfluæ maturitatis, quia in natura ſua eſt perfectum, & artificio magis magisq́; depuratum.* Tale ſulphur (addit ex Auicenna Chymico) nõ reperitur ſuper terram niſi quãtum exiſtit in duobus corporibus, Sole & Luna, perfectius in Sole. Duo ergo ſulphura ſubtiliter eliciuntur, &c. idq; non ſine ſolutione corporis & reductione in materiam primam quod eſt argentum viuum, ex quo facta ſunt (illa duo) ab initio, &c. plura infrà recitabo. Hinc iudicari poteſt, quale ſit quod adiicit, Chymicum verſari circa vnam tantum indiuiduam imperfectamq; materiam. Nimirum diuerſo reſpectu imperfectam materiam perficit, & tamen eam etiam perfectam à natura accipit. Ita vna eſt eadem ob vnitatem miſtionis; quæ tamẽ conſtat ex tribus, Sole, Luna & Mercurio; vel duob. in vento ſeu camera ſeu ſpiritu coniunctis: vel quatuor, ſi qualitates & elementa cogites; vel ſeptem ſi metallorum notas in ſucceſſiua abſolutione; vel omnibus rebus, ſi colorum varietatem & allegorias Philoſophorum contempleris. Diuidua eſt, & indiuidua. Facile eſt hæc explicare intelligenti diuerſitatem variorum & morem iſtorum artificum. Ita Michelius pag. 173. ſeparat purum ab impuro: quod fieri non poteſt in ſimplici vnitate.

Nota hic Solem & Lunam vocari corpora; cum alias apud Paracelſum ſint aſtra corporum ſeu extracta, &c.

NOTA XX. DE VIRIBVS PERfectorum & imperfectorum.

PAG. 45. *Nouit Chymicus maiores eſſe vires corporum imperfectorum, quam perfectiſſimorum.* Riſu dignus eſt ille Michelius cum ſua myſtica Philoſophia. Ita diſputat, quaſi ſolus ſaperet, cæteri vero eſſent vmbræ, aut vaccæ. Chymici corpora imperfecta inter metalla appellant plumbum, ferrum, æs. Hæc non poſſunt in Chryſopœia maiores vires habere quam perfecta, aurum & argentum. Non enim fieri poteſt, vt præbeant id, quod non habent. Rogerius de perfectis ſcribit, *aurum eſſe perfectum maſculinum, argentum perfectum fœmineum, nec poſſe eſſe Elyxir, quia in ſe ſunt tantum perfecta nec poſſunt alia perficere: Sin autem per artem fiunt plusquam perfecta in duplo, quadruplo, centuplo, vel vltra, tum poſſe perficere imperfecta.* Ecce quantum tribuat perfectis, potentiam ſcilicet, qua euadant plus quam perfecta & tunc mutent imperfecta Quomodo autem plus quam perficiantur, paulo ante expoſui. Elicitur enim ex eis materia Philoſophorum, in qua perficienda elaborant. Hæc materia non vocatur corpus imperfectum, ſed ſpiritus, ſulphur, mercurius, &c. Debebat ergo, ille ſenex, ſi diſciplinæ morem callet, etiam loqui, vt requirit ea; ſcribereq; ſpiritum mercurialem philoſophorum & inde factum lapidem habere vires maiores, quã metalla, ſicut ea natura perficit. Hęc eſt totius fortitudinis fortitudo fortis, vt Hermes dixit: nõ corpora imperfecta.

NOTA

NOTA XXI. QVID SVMANT *Chymici.*

NEGAT *Chymicos recipere corpora perfectiſ-ſima.* Hoc quidem ſecundum literam ita inuenitur in illorum ſcriptis. Sed intelligendum eſt ita, ſicut exponunt, nam ſi quis vellet aurum, aut argentum integrum accipere, idque ignibus fatigare, vt ad Philoſophici lapidis virtutem perduceret, fruſtrà inſtitueret opus. Attamen non nullo modo ea capiunt. Aurum & argentum natiuum non ſunt aurum & argentum Philoſophorum. Dum enim ſunt in natura ſua; nondum ſunt artis: ſed cum per artem reducta ſunt ad materiam primam Philoſophicam, & forma natiua perdita, formam artis habent, iam ſunt materia philoſophorum. Sic ergo accipiunt aurum & argentum vno modo, altero per fermentationem; tertio per augmentum in proiiciendo. Itaque tribus vicibus requiritur perfectorum ad lapidem faciendum, perficiendum & proiiciendum aſſumtio. Huius artificii & ſententiæ antè fundamenta iecimus. Sed addamus etiam plura. Non calumnianda aut peruertenda ſunt artificum dicta, ſed eis, vt monet Richardus, fides eſt adhibenda & ſic laborandum. Iam palam certumque eſt, etiam Michelio teſte, artificem non poſſe dare ſuæ materiæ diſpoſitionem eam, qua perficiat, tranſmutetque metalla: ſed eius opus to-

Vide notam 19.

Quomodo aurum vulgi non ſit aurum Philoſophorũ.

tum eſſe coctione & digeſtione aſſidua vim à natura inſitam promouere. Intelligimus ergo in natura rei, ſeu lapidis initium eſſe; non autem complementum, quanquam ego putem, nec de hoc quoque diffidendum eſſe. Cogita iam cuius gratia iſtud ſit initium; ſeu vt relatè loquuntur, iſta imperfectio. Nonne, vt tandem, ſicut in natura, ita & in arte fiat corpus perfectum per iſtam vim ſeminariam? Intelligimus ergo intra terminos & finem perfecti materiam exiſtere, vt profit Philoſophis. Iam aut ex naturę mineris, in quibus nondum quidem ſit aurum aut argentum, attamen fieri poſſit, eſt ita imperfecta ſumenda: aut aliunde comparanda. Ibi quidem reuera eſt, vt oſtendit generatio, quæ eſt ex non ente ad Ens, ex imperfecto ad perfectum: ſed in collectione tanta eſt difficultas & incertitudo, vt deſperandum ſit de ſucceſſu. Aliunde itaque comparanda materia eſt. Sed, ſi omnia contemplatus fueris, nihil inuenies aliud quam vt recurras ad naturæ primordia. Nec eſt illa indagatio fidelior, quam vt in fructu quæras ſemẽ & effectu apparente cauſę præſentiam agnoſcas. Oſtendit experientia, Mercurium eſſe metallorum materiam & aurum quidem perfectum eſſe metallum, ſed tamen adeò cognatum mercurio, vt non differat, niſi fixitate & maturitate. Hinc & mercurius congelatus vocatur; & Paracelſus lib. 3. de morbis met. tract. 1. cap. 2. ſcribit aurum tantum eſſe mercurium.

curium. Hoc eſt illa res in qua natura ſemen occultauit. Hæc eſt eſt domus occcluſa, & reſeruanda. Itaque reducendum eſt ad materiam illam ex qua erat factum. Iam habes illud abſq; dubio ex quo natura aurum genuerat. Hinc ergo iam incipiendum eſt, & perfectio ſeminis ad auri multiplicationem inſtituenda. Ita eſt de argento. Hæc eſt illa naturæ imitatio, ſine qua impoſſibile eſt ad perfectum finem peruenire, vt ait Richardus. Huc contendunt omnes ſententiæ omnia ænigmata, allegoriæ, & cætera artificum. Augurellus in Epicis ſuis ita docet.

Non tamen aut viuum ſulphur, tremulũue reponas.
Argentum, vel quæ vndanti delata vapore
Exit ab his primum putriſq; infectaq; vena:
Sed purum atq; omni purgatum ſorde metallum
Accipies, cuius ſecreta in parte receſſit
Spiritus, & craſſa pectus ſub mole latenter
Victitat, ac ſolui vinclis, & carcere cæco
Emitti expectat tenues effuſus in auras.
Quæque erat innato ſubſidens pondere moles,
Iam leuis aſcenſu ſuperas contendat in oras, &c.

Repudiat ſcilicet vulgi ſulphur, vulgi hydrargyrum & ex his compoſitam cinabarim, Aurum purum & perfectum requirit, iubetque ex eo elicere ſpiritum latentem, vt fiat ex fixo volatile &c quod nihil aliud eſt, quam prima auri materia, ſeu mercurius qui fit auro calcinato in pulueris ſpeciem, & poſtea viuificato, ſicut ſcribit: *Arida namq;*

Pulue-

Pulueris hac extra ſpecie ſe prodit, at imis
Vuida contuſi liquet in penetralibus auri.

Rogerius, *cum ex mercurio, & ſulphure cuncta procreentur metalla, inquit, nec vlla res metallis adhiberi debeat, quæ non ſit ex ipſis compoſita: relinquitur, quod nulla res extranea & non orta ex mercurio & ſulphure potens ipſa perficere. Sulphur ergo & mercurius, ſunt materia lapidis noſtri. Non autem ſulphur & mercurius per ſe gignunt metalla: Sed ex amborum commiſtione diuerſa diuerſimode procreantur.* Ergo lapidis materia ex amborum miſtione conſtat. Apertis verbis & ratione expedita monſtrat contra Michelium, materiam lapidis debere eſſe ex metallorum materia, non ſeparata, ſed compoſita, vt iam habeat metallicum principium. Sed quis componit, num ars? Neutiquam Hæc enim ignorat diſpoſitiones principiorum ad metallum, nec ingenerat naturas. Itaque naturæ id eſt opus, ſed num miſcet, poſtquam Chymicus vniuit in vno vaſe? Ne hoc quidem. Oportet enim ſeminariam vim ex matrice naturali eſſe. Sumit itaque per naturam vnita. In hanc ſententiam porro ait Rogerius. *Si eligeremus ſulphur, & argentum viuum, ſicut eſt quodlibet: oporteret nos miſcere ſecundum debitam proportionem, quam homo ignorat.* Vnde ergo? Cum inueniamus, inquit, corpora, in quibus hæc dudum à natura ſecundum debitam analogiam & proportionem ſunt miſta ideo melius ex his ſumuntur. Ecce iuncta vult

Natura cõponit materiam Poſt eſt alia cõpoſitio artis.

illa

illa principia naturaliter, quod dum fit, metallum exiſtit neceſſario. Metallum duplex eſt perfectum, & imperfectum. Ex his nemo, niſi ſtultus, petit ſemen perfectionis, ſicut nec ſemen pomi ex virgulto petitur, ſed ex perfectæ arboris fructu. Itaque ex auro & argento. Vin' & Gebrum audire? Ita is Philoſophatur in ſumma perfectionis: *Hæc Medicina elicitur ex corporibus metallicis.* Quomodo, & quo adminiculo? *Ex ſolo argento viuo, reſpondet, facilius propinquius & perfectius invenitur, quoniam natura propriam naturam amplectitur amicabilius, & ea gaudet magis, quam extraneo, & in ipſo eſt facilitas extractionis illius ſubſtantiæ ſubtilis, cum iam actu habeat ſubtilem ſubſtantiam.* Hæc ille repetit in 11. perfectionis, quomodo & Augurellus aquis fortibus mineralium improbatis ſcribit:

Sunt aliæ ex aliis quærendæ fontibus vndæ,
In quibus ex ſeſe nulla vi leniter aurum
Humeſcat, nullo alterius veniente liquoris
Auxilio exterius, propria ſoluatur in vnda.

Itaque iubemur Mercurium facere per Mercurium, ille corporum eſt, hic crudus &c. vt aperte iterum Geberus: *Subſtantia hæc*, inquit, *Mercurii (qui eſt materia lapidis) elicitur ex corporibus & argento viuo ſecundum naturam, cum ſint reperta vnius naturæ, &c. In corporibus difficilius inuenitur, in argento viuo propinquius, ſed non perfectius:* quæ verba innuunt Mercurii Philoſophici ſpeciem in hydrargyri forma apparere vi-

re vicinius, ſed non ita perfectè, vt in corpore auri. Attamen ſemen ex perfecto ſumendum eſt. Redigatur ergo aurum ad Mercurii vultum. *Richardus iubet ſerere aurum & argentum, vt afferant fructum cum labore tuo (artificis) & mediante natura, quia ipſum habet & eſt (Nota) illud quod quæris* : Item : *Elicitur non ſine ſolutione corporis, & reductioue in materiam primam, quæ eſt Mercurius, ex quo facta ſunt metalla ab initio: Et Medicina eſt ſimplicis & mineralis naturæ, producta ex aqua Mercuriali, in qua aurum & argentum prius ſunt ſoluta.* Non ignoro huiuſmodi dicta legiſſe etiam Michelium, & pag. 275. allegare. Sed ex fine intentoque Philoſophorum potes eſſe certiſſimus, & deprauationes Michelianas facile declinare. Non enim aurum & argentum duntaxat ſunt fermentum, ſed ipſa maſſa fermentanda, ex iiſdem conficitur, nec poteſt fermentum eſſe alterius naturæ, quàm fermentandum. Aſpirarent enim non ad vnum, ſed ad diuerſa. Nihil extranei, & non metallici in toto proceſſu, prçterquam in præparatione, addendum eſt. Ex vna re, vnaq; natura conſurgit totum compoſitum, cuius partes non differunt eſſentia ſed diſpoſitionibus, ſicut domus clauſa & aperta, Mercurius fixus & volatilis. *Cuius terra non eſt mineralis, id excluditur, vt animalia & vegetalia,* inquit autor propoſitionum in Turba? *Et quicquid excedit valorem vnius vnciæ auri puri non eſt de inuentione maioris operis. Quindecim grana fermen-*

menti ſunt iodnea pro opere maioris ordinis & ea emuntur vili precio. Vbi intelligis & radicem & fermentum ex auro eſſe. Id acetum requiritur quod aurũ fecit: ex Auro & Mercurio facienda eſt aqua per coctionem, quæ coagulatur, cumq; auro alio ſiccatur & pulueratur. Sed tædet plura adducere. Iudica iam, quale ſit iſtud ſcepticum, quod effutiuit pag. 45. *Scito te in illorum eſſe albo (& quidem albo, non nigro) qui aurum & argentum ex vulgi opinione ſubiectum Chymiæ credunt.* Ego vero mihi perſuaſum habeo vulgi opinionem falſam eſſe. Non enim ex auro & argento fit lapis, ſed ex mercurio, qui ex illis extrahitur. Nec eſt principium artis in auri fractura, ſed in materiæ iam comparatæ perfectione. Errant qui ibi deſinunt, vbi incipere debebant. Non autem caret argutia quadam quod Philoſophi primordium artis non ponant in auri Phyſici diſſolutione. Nam non excludenda erat naturæ poteſtas, Et fors alicubi hanc materiam inuenias etiam per ſe in natura, vt non opus ſit illa reductione. Certe ſæpe inuenitur aqua argentea quæ poſtea in argentum coagulat: Sæpe aurum in hydrargyro, vbi licet non Catholice dicere poſſis, partem liquidam eſſe auri materiam nõdum coagulatam, partem vero fixam, coagulatam: tamen aliquando id euenire, & nõ agnoſci eſt veriſimile. Quoniam autem magna hic errandi occaſio eſt, plærique iubent παρασκευὴν materiæ inſtituere ex corporibus per-

Principium artis diuerſimode accipitur.

perfectis. Et poſtea tandem verum opus peragere. Quid attinet ad axioma. *Corpora per naturam ſolum in minera abſoluta eſſe mortua non intellexit* Michelius. Senſus eſt, ſi ſibi ſola relinquantur, quia iam ſunt fixa, nec motum habent, non procedere ad vim lapidis. Sin ars acceſſerit & fixitatem tollat introducatq; volatilitatem & motum denuo exuſcitet, non debet ambigi de ſucceſſu, ſi benedictio diuina & induſtrius labor non defecerint. De ſeptena, dena, duodena multiplicatione hic ſenex fabulam texit. Notum eſt in lapidis digeſtione diuerſis partibus diuerſas exiſtere virtutes, & poſſe repetitis operibus eum exaltari in infinitum. Primis itaque diebus ſeptem partes tingit vna, aliis plures. Hæc paſſim ſunt proclamata in libris Philoſophorum. Sed nec ignoro illas multipliationes à ſophiſtis in materia ſophiſtica eſſe tentatas, & quoſdam ſepties ſublimaſſe ſuum mercurium, quoſdam ſæpius. Videat ille ſenex, ne Sophiſmata arripuerit, quod mihi valde videtur elucere ex numero denario & duodenario, qui tamen etiam ſunt myſtici, vt inter cæteros etiam Ioan. Dee. Londinas retulit. Ex his patet & reliquorum enunciatorum pag. 46. & 47. explicatio, quanquam Michelius videntibus oculis non videat. In multorum manibus verſatur id, ex quo lapidis materia fit: ſed non agnoſcitur. Id autem eſt aurum & argentum, & Mercurius, ex quibus fieri tam efficacem

Corpora in minera mortua.

Multiplicatio.

vim

vim poſſe non credunt, nec, cum modum ignorent, experiri licet.

NOTA XXII. QVAEDAM MICHEliana deliria accruata.

PAG. 48 & ſeq: In Galenum debachatur; Sed nullo nouo argumento, contraque ſuum axioma de nō mordendis mortuis. Pag. 50. ſcribit *Galenum cum ſuis ſequacibus fere omnium morborum cauſſas ad humorem craſſum, ſalſum & aduſtum referre, quibus aliquando addant malignitátem.* Hoc falſum eſt aperte, & mihi plane auditu nouum. Si quid priuatæ litis ipſi eſt cū maritimis Medicis, qui fortaſſe ſua quadam obſeruatione ita ſtatuunt, cum illis agat, nec mendaciis alios vniuerſamq; facultatem conſpurcet. Pag. 51. *ſtultitiam narrat tam antiquam eſſe, quam eſt ſapientia.* Hoc locum habuerit in Michelio: Sacræ literæ ſecus docent, vt videre eſt Prouerb. octauo, vbi Sapientia dicit: *Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum, antequam quicquam faceret á principio: ab æterno ordinata ſum, &c.* Si limis ſaltem inſpexiſſet Philoſophiam, inueniſſet ſemper affirmatum & poſitiuum negato priuatiuoque eſſe prius. Qui enim negat & priuat, aliquid præexiſtens negat, & priuat. Pag. 52. 53. & 54 puerili errore (quid enim dicam grauius in ſenē bis puerum?) *putat Galenum de effectu frigoris & caloris in inſpiſſandis humoribus ita docere, ac ſi ſtatuat calorem & frigus eſſe materialem cauſſam craſſitiei.* Erras

Galenus roditur.

Ætas ſtultitiæ.

Caloris & frigoris effecta in craſſitie.

ras Micheli, nec ſatis exacte vſus es perſpiciliis, aut iuſto es obliuioſior. Non cauſas materiales., ſed efficientes, cum Ariſtotele & vera experientia iudicat. Itaque ſuperſedere poteras labore confutandi, cõuitiandique. Imo tua vincta cæde, & contemplare exactius quam vere ſcribas id, quod natura craſſum eſt, gignere craſſitiem. Phyſicam hic video exilem, nullam Chymiam. In Ethicis fortaſſe craſsũ ingeniũ craſſa gignat mendacia vt, poſtea in Phyſicis ſimile ſimili proueniat, nõ vt cauſa efficiente, ſed vt materia craſſa ingeſta ſubtilibus, quomodo craſſeſcit tuum lotium, ſi ingeſſeris alumen, & halonitrum, aut ẽt pus & ſenile phlegma. Quæ addis de laticis notatione, quaſi latex humor dictus ſit inde, quia in eo aliquid latitet, quod coagulari poſſit, ſcholaſticos mihi docere videris, ad quam rem fortaſſis eras aptior, quam ad certamina Medica & Chymica. Penottus appellabat aquam, quæ intra terram latet, aut vinum, quod in vua. Cum laruis luctaris. Pag. 54. dum conſtanter negas calorem eſſe craſſitiei cauſam materialem, & humorem. De illo quidem ſis ſane conſtans: De humore videris mi titubare. Nam caloris natiui ſubſtantiam ſpiritum & humorem alicubi ponis. Committo te tecum met ipſo. De craſſitie non places. Dicis eam eſſe corpus in humore latens, inſenſile quidem, attamen viſibile, cum humiditas exhalat vi caloris. Non ſatis

Latex vnde.

Craſſities Michelii.

tis conſtas mente, mi Micheli. Summo genere differunt qualitas & ſubſtantia, craſſities & materia craſſa, ſeu potentia ſeu actu. Ramæis quoque Coniugatorum lex oſtendit craſſitiem eſſe formam craſſi. Nec catholicum eſt latitare in humore craſſitiem, hoc ſcilicet corpus, quod emergat calore diſſipante humorem. Nam cum ſemen, aut oui album, aut Cryſtallus oculorum calore craſſeſcunt, nulla fit diuaporatio. Nec cum frigore glacies coit. Eadem veritas eſt in hydrargyro congelante in Cryſtallum, vnde reuocatur totus abſque vlla iactura idque vel in mediis feruoribus prunarum: aut etiam ſimplici, crebra tamen ex aqua ablutione. Sed de his & ſimilibus erratis, quantum ad informationem pertinebit, alibi plura. Non omnia poſſumus percurrere. Totus enim liber Michelii eſt vlceroſus.

NOTA XXIIII. DE CORPORE CRASſi humoris.

CORPVS *quod conſtituit craſſum humorem,* ſcribit pag. 55. *non eſt terreum quid ſimpliciter, quia ſimplex terra aquæ aut humori minimè miſcetur, ſed incorporatur; nec neceſſe eſt, vt ſit ſolubile quid, vt quod ſalis, aut aluminis, aut vtriusque naturam ſortitum eſt. Ergo in humoribus, qui inſpiſſantur, corpus terreſtre aut ſalis eſt; aut aluminis; non caret tamen terra ſimplici, & vocatur tartarum.* Tartarum.

E

tarum. Ita ille. Non ſunt hæc temerè prolata. Fundamentum habent Michelianæ opinionis, produntque vniuerſam eius tam Anatomiam humanam, quam Chymiam & Medicinam. Notabo nonnulla paucis. Non poſſunt accipi de omnibus, quæ coagulatione fiunt. Non enim omnia ſunt tartarus, nec omnia eius naturam habent, veluti de lapidibus, ſuccis igneis concretis, vt ſuccino, ſulphure, &c. Oſſibus, cartilagine, lignis & huiuſmodi multis neutiquam ſunt vera. Quuanquam enim hæc concreta ſunt, non tamen ita conſtiterunt, nec ſunt in humore ſolubilia. De metallis cōſtat quidem, ea poſſe in hydrargyro ſolui, ſed ad illam ſolutionem duntaxat analogicè aut comparatè. Oportet itaque arbitrari Michelium noluiſſe Catholicam Phyſiologiam inſtituere, ſed de concretis & ſolubilibus in corpore humano loqui ad mentem Paracelſi de tartaro, tartareisque morbis, & ſuam phantaſian. Impingit autem hæc ratio ſtatim in ipſo limine. Nam non tantum is humor, qui in ſe habet craſſitiem coagulabilem reſolubilemque, fundamentum eſt morborum, ſed & alii ſiue in ipſa radice generationis ortuque peccent, ſiue poſtea. Deinde, quorſum Paracelſica principia? Quorſum mineralia cætera, ex quibus dicuntur morbi vitriolati, arſenicales, realgarici & ſimiles? Si ea omnia referuntur ad tartarum, non verum erit, coagulabilem iſtā naturam aut ſalem, aut alumen, aut vtrumque

referre.

referre. Inſuper, quid rei ipſi eſt cum humore tam inuiſo vniuerſis Paracelſitis? Quid cum terra ſimplici? Cauſas morborum oportet analogiam habere cum principiis ſanitatis. Et Paracelſici, vt ex tribus illis ſuis corpora naturaliter conſtituunt; ita etiã ex iiſdem deriuant morborum cauſas, idque non abſurdè. Deinde, vt ſimile conſeruetur ſimili, & morbus itẽ ſimili pellatur; neceſſe eſt tam conſeruans, quam curans ex illis tribus eſſe. His Paracelſiæ decretis quomodo congruant Micheliana, fateor me videre non poſſe. In Galenica ſeu Platonica & Hippocratica ſchola ille humor in corpore humano, aut naturâ inerat, aut præter naturam: ſub quo comprehendo temerè ingeſta, & nec iuuantia, nec lædentia. Qui naturâ ineſt modo principium generationis eſt, vt ex eo coagulent membra, modò conſeruationis, vt in ſubſtantia permaneant. Ita mundus factus eſt, inquit Hermes, fuitq; tum maior mundus initio aqua, tum minor: ad quam poſtea congruit lapidis Phyſici fabrica, vt ſic tria hæc egregiè conſpirent. Humor conſeruationis, obiter gignit excrementa & ſuperfluitates, quę, ſi in corpore manent, aut copia nocent, aut qualitate, veluti acredine, calore, frigore, conſiſtentia dura & moleſta, &c. Sed tamen non adeo exorbitant, quin in eis deprehendi poſſit conformitas, & analogia cum elementis alimentiſque (non intellige ſtatim illa externa mundi) Hinc con-

Paracelſici humores ſpuunt.

Vide Roſariũ Philoſ.

ſequens erat & elementa & nutrimenta nihil aliud eſſe, quam tàrtàream ſubſtantiam; cum ſint ex eàdem radice & àrbore, ex qua ille humor. Non ex quouis fit quodlibet, ſed determinatum; quanquam Michelii captus non potuit aſſequi vim huius principii. Scio, quid Paracelſitæ ita capti ſoleant reſpondere, nempe conuitia; opiniones frigidas, rigidas analogias. Sed, quid aliud hæc habent, quam peſſimæ cauſæ peiores ſophiſticationes & vanitates? Obiter etiam aliud nobis eſt contemplandum. Vult Michelius ex ſententia Paracelſi ex Ammonii deliriis proiectitiis collecta, medicinam debere morbum tollere ſimilitudine, & morbos exiſtere ex tartaro: hunc ex pauca terra, ſale, & alumine. Ecce in ſacrarium Eleuſines peruenimus. Liquido patet Michelianam medicinam vnicam & vniuerſalem ex hoc fundamento eſſe extructam. Qui enim aliâs ſit vniuerſalis? Qui tartareos morbos ſanet? Lotium eſt ille humor diſſipabilis, ex quo exiſtit terra craſſa abſumta humiditate. Ei iungitur ſal petræ & alumen, itaque vnitur, vt fiat liquor vnus ex tribus: quod tamen ſtultum eſt. Cum enim natura ex vino det tartarum, fruſtra eum arte quærimus. Sed de hoc infrà. Experimentum id familiæ Naſſauiæ olim fuit. Inde potuit ad Michelium peruenire. Sed rari Itali boni Chymici. Si ex talibus conficit ſuum lapidem, pridem abſolutus

Fundamentum & inueſtigatio lapidis Micheliani.

abſolutus eſt ab omni ſpe artis, & ad Sophiſtas reiectus.

NOTA XXIIII. DE TARTARI Mineralium cum humoribus collatione.

PRAECLARA Paracelſum afficit laude ob introductam tartaream medicinam. Sed neſcio, an pariter futura ſit grata, & Michelio proficua. Ita docet pag 69. *Paracelſus nomina mineralia Humorum loco introduxit, iuxta ſuas cum mineralibus ſimilitudines, non intelligendo formas, ſeu corpora, ſed cognationem ſaltem, quam videntur obſeruare in alterando.* Euge ne quid nimis. Vbi tartarus? Non eſt minerale tartarus. Deinde, non concedent tibi alii Paracelſitæ nec humores, nec ſimilitudines. Ita enim reuera in corporibus noſtris haberemus humores, quibus tropus accommodauerit nomen Rhetoricum. At Paracelſitæ tollunt omnes: nec ſimilitudines, ſed res ipſas ex maiore mundo transſcribunt in minorem. Nec eſt ſatis honorifica illa cenſura Michelio. Refellit enim ſuum Doctorem Paracelſum; & mox etiam ſeipſum. Nam pag. 56, hæc ponit verba: *Quaſi vero de nomine tantum, & non de rei eſſentia eſſet controuerſia:* Si tantum tartarus ab humore differt, quantum à cælo terra; quorſum tartari natura in humore eſſe dicitur? An non pag. 57. ſcribitur, omni humori ineſſe tartarus? Erit quoq; eadem ratio mineralium. Vbi iam tropica illa Philoſophia? Sed quando

Paracelſici principii mala explicatio.

de tartaro incepimus loqui, adiiciamus & cætera paradoxa Micheliano Paracelſica. pag. 56. *Tartarum dictum eſſe*, ait, *quia ægrotantes non aliter, quam ignis tartareus incendunt ex eo factum oleum, ſal, tinctura.* Hæc ſunt verba Paracelſi ex lib. 1. de morbis tartareis cap. 1. Non itaque ego culpandus eram, ſi quid transſcripſiſſem ex Eraſto. Sed ſi illa tria ſunt tartari principia, quomodo Mercurus Michelianus eſt frigidus? Quomodo omnes morbi erunt ex tartaro? Qua ratione omnes ſanabuntur eſſentiis tartareis? Quis velit ſe incendi tanquam igni tartareo? Vos illas medicinas bibite, qui conſueuiſtis Phlegethontem lambere. Videtur inde conſentaneum eſſe Tartarum dictum, quia ad tartarum mittit vtentes, aut potius præbentem medicum. Sequitur enim hoc ex illa notatione, & effectu eſſentiarum Paracelſi. Græci à ταράσσω putant tartarum dictum, quod turbet manes, quomodo etiam tartarus vineus vinum. Sed pergamus. pag. 57. *Tartarum omni humori ineſſe pronuntiat.* Videtur de homine ſanando loqui. Id ſi eſt, non vnus humor erit, ſicut pag. 79. de Chymicorum ſuorum decreto memorat, ſed plures. Galenicorum itaque hoſtes fiunt eorum patroni, quod apparet etiam ex pag. 61. vbi plura, diuerſaque humorum genera conuaſauit, & ex materiæ partibus diſſimilibus eſt architectatus. Perge Micheli. Tot ſunt ſpecies Tartari in homine, quot tartari extra ho-

[margin: Tartari etymon.]

[margin: Michelius habet multos humores tartareos.]

[margin: Species tartari.]

tra hominem in aquis, ſuccisque plantarum & animalium. Item pag. 58. Neceſſarium eſt, omnes eius ſpecies, quales ſunt in mundo cognoſcere. Ohe Micheli. Tantum cuique credendum, quantum demonſtrare firmiter ad perſuadendum euidenter poteſt. Tu demonſtra iſtud, quod dicis. Neq; genericè neq; ſpecialiter potes id docere. Non enim cognoſcitur perfectè genus, niſi cognitis omnib. ſpeciebus. Iam, cum infinita ſit ſuccorũ & aquarum in maiore mundo varietas, quomodo ſcis, eos omnes aliquid tartari in ſe habere? Vnde congruere cum homine & eſſe in eo? An etiam ſunt infinitæ aquę & ſucci in homine? Dices ex analogia maioris & minoris mundi id patere. At inquam iſtud lõgè incertiſſime & cõfuſiſſimè. Neq; enim ſi homo eſt minor mundus, neceſſe eſt omnia, quæ ſunt in maiore, in eo exiſtere. Satis.n.erat analogiã in menbris principalibus eſſe. Deinde, vnde probas hominem minorẽ mundum eſſe? Platonici & Peripatetici mundum maiorẽ dixerunt eſſe animal magnum, cuius reſpectu animalia in terra ſint animal paruum, ita vt non excluſæ ſint beſtiæ. Sed vt nulla neceſſitas cogit in magno mundo eſſe ea omnia quæ ſunt in paruo (foret enim rationali anima prædi- tus, &c.) ita nec contra. Hominis dignitatẽ exprimere voluerunt quodãmodo, qui ſcripſerunt, eũ eſſe cõpendium vniuerſi, quo nõ tantũ viſibilia cõprehenduntur, ſed & inuiſibilia. Id nuper repetiuit Ieſſenius in Zoroaſtre.

Sed cum tam fallax & variũ ſit fundamentũ, quæ ſtultitia eſt inde texere axiomata ſcientiarum, quæ vſurpes ad euidentes res refutandas? Sed, vt fatuitas Michelii magis pateat, attendite & hoc. pag.58. ſcribit: *Neceſſe eſt, vt iuxta varia morborum genera ex variis tartaris* (quæ dicebat tot numero eſſe, quot in mundo liquores, & quidem etiam in homine) *etiam remedia varia ſint quærenda, ita, vt aliud ſit, ad tartarum vini, aliud ad tartarũ aquæ, aliud ciborum, fructuum*, &c. Si neceſſe eſt hoc; cogentur Medici, nec erit in eorum arbitrio res. Infinitas itaque habebunt Medicinas, quę totidem tartaris conueniant; & cum ęx ſingulis variæ exiſtant miſtiones, complicationesque; quot exurgent miſta Pharmaca? Cur vna vniuerſalis Medicina confingitur, ſi id neceſſe eſt? Omnium vim habet, dices. Monſtra, inquam, iſtud. Nequę vero potes effectu id euincere, nec vlla alia ratione per inductionem. Non vero percurri poteſt infinitum. Philoſophi, inquies, dixerunt. Dixerunt, inquam, atque etiam ſcripſerunt. Nos autem non curamus, quid tui Philoſophi dixerint aut ſcripſerint. In hoc verſatur cardo: Proba experienter. pag. 59. *Tartarus eſt illud impurum, quod eſt cum corporibus*. Si hoc verum eſt; & tartari tot ſunt, quot humores, liquores, aquæ, ſucci, in magno & paruo mundo: nullus humor, liquor, aqua, ſuccus eſt ſecurus immunisque ab impuritate. Fortaſſis ita erat quoque in Paradiſo. Nam

Margin: Varii tartari varia remedia contra vniuerſale vnum.

Margin: Tartarus quid.

tartarum

tartarum infernalem peccatum quidem excitauit, at Paracelſicum non videtur. Eſt. n. naturalis quædem apocriſis è vino, æque in paradiſo euaſura, ac poſt. Sed ridiculum eſt, ſi tartari natura conſtat ex terra, ſale & alumine, hæc omni cibo, potui, atque porro etiam corporibus, in quibus nunquam ſunt inuenta, nec vlla vnquam arte ex eis elicita, ex mera phantaſia communicare. Certe cũ humores radicales item impuritates ſecum habeant nihil quod gignitur abſque alumine & ſale erit. Vbi eſt id alumen, quod extractum eſt ex Michelio? Inuenimus tamen in hac doctrina aliquid ſolatii, propter quod optanda eſt eius veritas. Cum enim in tartaro ſit pauca terra, plus vero aluminis & ſalis, quorum natura eſt ſolui in humore, facile poteramus nos à cauſis morbificis expedire, ſi nimirum corpus aquis copioſis proluеremus. Principium enim concretionis, monſtrat modum reſolutionis. Sane ſcribunt tartarum talem coagulatum eſſe morbificum, & egere reſolutione, vt poſtea expellatur. Non lapide Philoſophorum ergo medendum eſt, ſed liquoribus & aquis: imo potius abſtinendum, quia omni tartaro reſoluto & omni impuritate adempta, non erimus amplius in viuis. Non hic eſt ignis purgatorius, nec tartarus igni ſoluitur, ſed calcinatur fitque peior & nocentior. Aliæ vnde luſtrales ſunt expectandæ, ſolutio alia. Nolo dicere de veſania, qua aſſerit omne corpus debuiſ- Omne corpus ſimplex.

debuiſſe eſſe ſimplex. Conditum erat initio, non vt eſſet ſimplex, ſed ne peccaret, & innocente piaque vita Deum mundumque coleret. Si manſiſſet homo integer, eſurus, biturusque erat, & excreturus ſuperflua, & impuritates. At ſine morbo, & difficultate. Si itaq; tartarus tunc fuiſſet, non fuiſſet morbidus. Fruſtra ſimplicitas prætenditur.

NOTA XXV. DE HVMORIBVS GALEnicis & qualitatibus, quibus diſtinguuntur.

NON de tota humorum & qualitatum controuerſia hic agam: Eſt enim alibi ſatis declarata. Quid Michelius deliret, videndum eſt. Pag. 62. ait: *Vnuſquiſq; humor certa humoris terreſtris latitudine & qualitate circumſcribitur: ex quo intelligitur, in quanto errore verſentur ii, qui quaternario ſuccorum numero immerſi, variis qualitatibus humores diſtinguunt. Nam, cum qualitates inanes ſint corporum vmbræ, ſubſtantiarum diſcretionem facere nequeunt.*

Humor.

Qualitas.

Videtur ille in Hippocratica ſchola enutritus infeliciter ab ea defeciſſe, & Paracelſicis adieciſſe animum idque in ſenectute ſua. Legi certe Paracelſi & eius aſſeclarum ſcripta, ſed tàm pueriliter nullum fabulantem animaduerti. Primum pro humoribus, quos oportet eſſe multos, contra vnitatem illam, quam alibi aſſerit, ſimplicibus nobis creat duplicatos, humorem terreſtrem humoribus aliis immiſcens

Michelius. habet multos eoſque duplicatos humores.

miſcens quo diſtinguantur. Non quidem hoc nobis adeo repugnat, ſed quomodo cum ſuo principe conueniat, viderit. Deinde, humores diſtinguit latitudine. Atqui id eſt, proprietatis & anguſtiæ; Latum enim commune eſt, nec facit differentiam. Tertio diſtinguit eoſdem qualitate. Si hoc ſerio enunciat, cur mox erroris magni accuſat? Fallitur & ratione. Nam ex antecedente neutiquam apparet conſequens poſitum, ſed potius idem eſt cōcludendum, quod eſt in antecedente. Quinto, cur vanas appellat qualitates, quas & Chymici veteres, quos prædicat, agnouerunt, ex euidentia rerum cogit etiam Paracelſitas? Dicunt Elementorum eſſe qualitates, & ſuccos implicitos ita elementis, vt ſeparari omnino nequeant. Neceſſe itaque eſt elementa ſuccis adeſſe non indefinite, aut indeterminate, ſed certo modo pro ratione cuiuslibet ſucci. Hoc autem diſcrimen facit, vt poſſim recte dicere, hic ſuccus differt ab illo, quia elementa accepit ſingulari quadam ratione. Idem eſt de qualitatibus, quibus elementa differunt. Si error eſt, qualitates agnoſcere, non minus is Paracelſitis debetur quam Platonicis. Sed nec vanum eſt id, quod tantas ad agendum patiendumque vires obtinet. Frigore certe calor expugnatur, ſiccitate humor. Si calidum humidum noſtrum poteſt à qualitibus illis deſtrui, non ſunt contemnendæ. Sic, calor elementaris quantum poſſit in nos, febres ex ſolis

Paracelſici coguntur qualitates agnoſcere.

ſolis æſtu contractæ & lipothymiæ balneis conciliatæ, aliaque abunde conteſtantur. Eſſe etiam ab humiditate & frigiditate auxilia, non ſecus, ac à calore, quis ignorat? Quomodo iſtas qualitates pro vanis haberet Medicus? Sexto de quaternario humorum numero iam ſecuri ſumus, poſtquam cognouimus Michelium facere infinitos. Nos certe ſcientiæ, quæ eſt in catholicis, ſumus propiores, & ſi omnino de homine tanquam minore mundo ſtatuendum eſt ex analogia mundi maioris, cum videamus in maiore eſſe elementa quatuor, totidem primis qualitatibus inſignita, recte eadem in minore ponimus, & elementa quidem, cum in maiore ſint miſtorũ materia, quæ initio creationis creditur fuiſſe miſtura humida, confuſis ſcil. terra & aqua, etiam in minore ab initio ſpecie humoris adeſſe, ſunt putanda, quæ res confirmatur lapide philoſophorum, quem omnes artifices ex ſucco faciunt quatuor elementis & qualitatib⁹ exornato. Sed ſi ita ſe habẽt principia generationis, an nõ & cõſeruationis? Nõ alio fit quid, & conſeruatur. Eo alimur, quo conſtamus, cum neceſſe ſit alimentum abire in ſubſtantiam alendo eandem, ne homogenia pereunte introducatur heterogenia. Ita nutriunt ſuum lapidem Philoſophi. Noſtra itaque elementa innitũtur duplici fundamento naturæ. Sed cum qualis eſt arbor, tales etiam ſint fructus, & ſimile gignat ſimile tu Micheli

porro

porro conſidera non tantum fatendum eſſe in nobis eſſe elementarios, alimentarioſque humores, ſed & ſuperuacuos. Aſſume & principium Paracelſicum de conſeruatione & curatione per ſimilia. Humores Hippocraticos augebis, & illum quaternionem Pythagoricis & Chymicis ſacrum non tam temere contemnes. Ecce accipimus Paracelſica principia, ſed ex iis non tuum, verum noſtrum conſequi ſymperaſma firmiſſimo iudicio deprehendimus. 7. culpas nos qualitatib⁹ diſtinguere humores. Fundamentũ ante immotũ audiuiſti tã ex Platonica Philoſophia, quam Paracelſica officina. Non eris amplius nobis iniquus. Sed tamen, ſi tibi licebat qualititibus circumſcribere humores tuos, cur nõ & nobis? Ingratum forte tibi eſt repueraſcere. Sed tamen cogita, niſi nimium es obliuioſus Dialecticam admittere: diſtinctionem ſubiecti per adiuncta. Crede etiam porro Galenicos pridẽ tuos, nũc nõ tuos nõ ita eſſe puerili captu, vt iſtã diſtinctionẽ ex meris vaniſq; qualitatib⁹ deducant, vt ſeſe illæ ſenſibus offerunt. Interius quid & ſubſtantiale per externa deſignant Quid enim eſt, quod illi totam naturam tam ſæpe ingeminant? Quid eſt, quod non tantum à cibis potuque nos frigeſieri, incaleſcere, ſicceſcere, humectari ſcribunt, ſed & in membris ita mutari, vt ea acquirant vim alexipharmacam vt Mithridates, deleteriam, vt ille Rex Indiæ, cuius ſputum erat pernicio-

Galenicorũ qualitates.

cioſum: purgantem, vt lac vaccæ Scammonium paſtæ, vim aduerſus calculum, vt capra ſaxifragis nutrita: Bezoardicam, vt cerui, vt Pernanæ capræ: melancholicam, ex cibis craſſi ſucci: phlegmaticam ex crudis viſcoſis, &c. Et ſic eſt etiam de aëre locisque, vnde quædam ingenia bæotica, quædam ſyluestria, & ſic in reliquis. En vos doctrinam noſtram vobis rapuiſtis tanquam fures, & mendaciſſimis commentis deprauaſtis, nulla inducta nouitate, niſi vocularũ ex fatuis ſimilitudinibus& atrociſſima conuitiandi libidine, ſtultiſſimiſque ſomniis, & Iliade vanitatum, quibus veram apertamque doctrinam conſpurcaſtis. Sed ne dicas me ex Eraſto declamare, parco verbis. Octauo falleris, cum qualitates appellas corporum vmbras. Sunt enim corporis qualis rationes, virtutesque. Vmbra eſt Imago corporis ſeu veſtigium eius aduerſi luminoſi radiis non illuſtratum, atque ita ad normam corporis abſciſſis vetitiſque radiis deſignatum. Non ita hercle qualitates. Nono temere negas qualitatibus Academicis, & vt doleas, Galenicis, non poſſe diſtingi ſubſtantias. Rationem ante audiuiſti, quod non communiter inſint rebus ſingulis ſed determinate, ſicut in lapide Philoſophorum, quo exemplo libenter vtor, quanquam nouerim te tingi, & tantũ non rũpi. Vin' aliquid de his ex Roſario maiore, Arnoldo, Hortulano? Dixerunt aliqui, *Quod in opere lapidis appareant omnes*

Quilitates nõ vmbræ.

omnes colores, qui in toto mundo excogitari poſſunt. (Recte Arnolde. Nam idem ſcripſit Michelius) *Hoc eſt Sophiſma Philoſophorum,* (Ecce tuum colorem Micheli) *cum non appareant niſi quatuor principales, Et quia ex eis omnes alii trahunt originem, ideo dixerunt omnes colores. Et ſi tibi non apparent omnes colores, non cures dummodo paſſis elementa ſeparare* (In materia lapidis ſunt elementa,) *Nam citrinitas Cholerã ſignificat aduſtam, & ignem. Rubedo ſanguinem & aerem: Albedo phlegma & aquam: nigredo melancholiam & terram.* Ehem Arnolde Galeniſſas nimium. Non ita legiſti veteres, vt Paracelſus, & tamen Michelius putat, te lapidem ſuum potuiſſe fabricare, eſſeque Philoſophũ, Idem Hortulano aſſcribitur. Habes quatuor elementa, & totidem humores. Si omni fide maior eſt autoritas tuorum philoſophorum, vti ſignificabas, non oportet te refragari. De qualitatibus num quid deſideras? Alphidius ignẽ ſapientum calidum in ſecundo, & humidum in primo gradu facit, quę quãquam ſymbolica locutio ſit, tamen qualitates ſtatuit. Alii fimũ putrefactoriũ calidũ & humidũ ſcribunt. Tudiano philoſopho hęc tribuitur ſententia: *Lapis noſter eſt aereus & volatilis: in manifeſto frigidus humidus, in occulto calidus, ſiccus, &c.* Vide q̃ pulcherrime inde extruuntur in Roſario. Ita cũ Galeno in trib⁹ conueniunt iſti ſui Philoſophi. Videamus & quartum, q; de tota ſubſtãtia habet Gal. & à philoſophis appellatur 5. eſſẽtia. Ex Cal. Roſariũ mai⁹ talẽ deſcripſit o-

Res mai. patet, quod lapis noſter fit ex 4. elementis, &c.

Ita Ariſt. chymicus; cũ habueris aquam ex aere, aerem ex igne, igne ex terra plenam habes artẽ Philoſophiæ.

Quinta eſſentia veterum in arte.

rationẽ: Nota: *Differẽtia eſt inter elementũ & elemẽtatũ, & quintã eſſentiã. Elementũ eſt primũ cõponibiliũ vel miſtorũ vnde nec terra, nec aqua, nec aer nec ignis purũ elemẽtũ eſt & ſimplex apud nos, quia inter ſe inuicem iſta cõmiſcentur, & maxime in illa parte, vbi ſe coniungunt. Sed quinta eſſentia eſt corpus per ſe ſubſiſtens, differens ab omnibus elementis, & elementatis tam in materia, quam forma, tam natura, quam virtute, non habens in ſe cauſam corruptionis, & dicitur quinta eſſentia ideo; quia ex omnibus elementatis eſt extracta, nec in ea eſt motus elementalis, ſicut in aliis corpuribus Elementalibus.* Hæc Paracelſici quidem corruperunt, ſed Galenici ſciunt ab Ariſtotele, Galeno cæterisq; eadem ſcribi de tota natura, & calidi innati ſubſtantia, vnde poſtea dependent tertiæ ſeu occultæ, quas appellant, qualitates vireſque quarum motus non eſt elementalis. Aliqui iſtam naturam cœlitus deduxerunt. Sed rectius ſemineo tribuitur principio, nec tam eſt aliena ab elementis, quin in eis conſeruetur, imo initio creationis etiam ex iiſdem ſit concinnata, accedente diuina virtute in eis inſtituta. Itaque & naſcitur in eis, & ab eis ſuſtentatur, & incrementa capit, tandemque etiam arte ſeparatur, quanquam non omnem elementarem conditionem exuat, vt agnouit Seuerinus. Quod dicitur in ſe cauſam corruptionis non habere, non negat corruptibilem plane eſſe. Vi enim externa corrumpi poteſt. Myſterium ſane in ea eſt naturæ non conditæ

Id & paracelſus in lib. de renouatione agnoſcit.

ditæ ad corruptionem, ſed non ſempiternitatem cum ab optimo principio extiterit. Sed natura vanitati ſubiecta eſt in pœnam peccatorum. Itaque & D. Paulo teſte expectat & ſatagit liberari, &c. Hæc & ſimilia non ſunt aliena à Galenica doctrina, ſed eiusdem partim manifeſta præcepta, partim cõſectaria, quę tamen illuſtrari altius ex Theologia repetitis cauſis poſſunt. Paracelſus, quanquam Galenicis elementis, humoribus, & qualitatibus ſæpe ſit infeſtus, tamen explicatione rerum tractus compulſusque non potuit ea non agnoſcere. Ita in Archidoxis Phyſicæ lib. 3. tota metalla & cætera in elementa redigit, quanquã in aliquib. prius excepta quinta eſſentia. Lib. 5. de arcano lapidis ſcribit, quod omnem quatuor humorum ineptitudinem ſeu incommoda repurget, emundetque, vt fiant quaſi æſſent in prima natiuitate. In lib. de renouatione legimus hæc: *Hæ res ſunt ſuperfluæ, nec in materias, vel ſubſtantias corporeas excreſcũt* (tranſeunt.) *Sed in ſuo eſſe manent, veluti quatuor humores; vnus exiſtens ex frigiditate & humiditate, qui in toto corpore retinetur & naſcitur, nec habet peculiarem ſedem aut principium, ex quo prodiret, vt de quatuor complexionibus probatur: Secundus procedit ex illarum contrario, nempe calore & ſiccitate, eſtque eodem modo in corpore, nec habet proprium domicilium aut exordium, item liquorem exhibens. Tertius eſt frigidus ſiccus; quartus calidus humidus,* &c. *Euenit etiam, vt hi quatuor humores non ſint in o-*

Elementa qualitates & humores ſæpe cum Galeno Paracelſus ponit.

in omnibus corporibus; ſed aliquando vnus, aliquando duo, tres, aut quatuor, &c. Ibidem, & complexiones agnoſcit. In lib. de longa vita eſſentiam (chymicè extractam) dicit miſceri humoribus vitæ; cum ſint ei familiares. Et ſicut putandi ſunt (ait) quatuor humores ad ſuſtentandum vitæ ſpiritum: ita eſſentia ſolummodo eſt humorum, in quibus vita rei eſt, &c. vide ibidem, quomodo incolumitatem & morbos ex iis deducat, vnde conſtat, Paracelſo quoq; ſaniori eſſe quatuor humores ſuperfluos, & quatuor elementarios, in quibus calor & ſpiritus vitæ adminiſter conſiſtit. Nolo adducere ſententias ex Cheirurgia & aliis. In ipſa Phyſicorum tinctura non poteſt carere complexionibus, & ſuperfluitatibus; ſicut nec Catarrho in magnete & hummoribus in elleboro, licet ibi pungat Galenicos eo nomine.

[illegible] noſtra [illegible] tribus ſita eſt: in ſpiritu vitæ, humoribus vitæ, qui ipſum nutriunt, & ceteris complexionibus & qualitatibus, &c.

NOTA XXVI. NVM HVMORES aduri poſſint.

PAG. 64. 65. &c. *vexat Galeni atram bilem ex aduſtione flauæ natam, negatque poſſe aduri humorem.* Enimuero ſciebat Galenus, ſimplicem humiditatem aduri non poſſe, idque ſæpè animaduerterat in aqua. Sed alia ratio eſt humorum in corpore animalis, qui neutiquam ſunt ſimplices. Hos, qui aduri poſſe negat, nondum id ſcit, quod famulæ culinariæ. Verum, Michelius effectum negare non poteſt, modum effecti vellicat. Exaſperari enim tunc

tunc ſcribit bilem flauam, quia ſeparatis partibus mitibus manifeſtentur acres. Mirum, ni ex lorio ſuo ita iudicare didicerit. Non poſſumus negare, ſi quis multam aquam confundat cum pauco ſale, huius ſaporẽ obliterati, nec ſentiri acredinem, niſi iterum ſegregata aqua. Nouimus idem euenire in ferinis ſeu minerabilibus fontibus, quos acidulas, aut medicatas naturaliter aquas vocant. Sed non perinde eſt in omnibus liquoribus. Aduritur certe terebinthina & ſimiles. Sed fac periculum in ſanguine, eumque confunde cum multa aqua. Hanc balneo lento iterum ſegrega, & experire vim guſtu: Poſtea adde ignem validiorem, vt empyreuma contrahat. Antiquane ea affectio eſt, an noua? Noua ſane. Ita, ſi delirare velis, generationes, corruptiones, & alterationes tolles. Quæ Chymici ſcribunt de occulto & manifeſto, plæraque congruunt cum Philoſophorum potentia, & actu. Et eatenus etiam aliquando intelligitur manifeſtatio, ſed quæ locum in ſemine, & ouo non habet. Non enim: quia inde fit animal; hoc prius ibi latuerat, excepta potentia. Cum in actum prodit, manifeſtatur quidem, ſed non eſt manifeſtatio ſimplex, qualis, cum latitares ſub forma orichalci æs ablato tectorio prodit aut, ſal, copia humoris dulcis ſeparata. Lactuca recens aquoſa eſt, aquam abſtrahe lenta exiccatione, ſubſtantia ſicca reſtat. Adure eam; aliud deprehen-

Manifeſtatio Paracelſica.

des eſſe diuaporationem, aliud vſtionem. E ligno aduſtio facit cineres, & porro lapidem fuſio. Hoc opus corruptionis & transmutationis eſt, non manifeſtationis ſimplicis. Mirum verò eſt, frigus poſſe aquas calidas refrigerare, & porro etiam congelare, abſque manifeſtationis talis ſuſpicione; & feruorem ignis duntaxat manifeſtare, cum rem totam vſque ad elementa quoque poſſit corrumpere, & tranſmutare aquam in aërem generatione, non manifeſtatione Micheliana.

NOTA XXVII. DE SALIS PER *calorem generatione.*

PAG. 69. & 70. exagitantur Philoſophi nomine ſalis quem dicuntur per calorem gignere. *Cum calor*, inquit, *nec actu, nec potentia in ſe ſalem habeat, non poteſt illum producere.* Si opponas, igni fieri cineres, ex quibus ſal extrahitur, *reſpondet ex ſimili, quod debeat facere etiam olea aquas & cætera, quæ ignis ope ſeparantur.* Mirabiles profectò ille bonus ſenex nobis Philoſophos repræſentat. Ego hactenus nullum audiui nec vidi, qui ſcripſerit, ſalem ita produci à calore, vt ex actu eius, aut potentia generetur, quomodo gallina ouum procreat, aut faber ærarius ſartaginem; aut pyrus pyra, folia, ramos, &c. Nos quidem à creationis principio repetimus primæui ſalis fundamenta; qui vero in natura

per

per generationem oritur, de eo non poſſumus improbare Philoſophum. In 4.meteor. 7. Sales dicuntur terræ magis eſſe, quia ab igne concreſcant. Sit ſal in muria.Ignis cum facit concreſcere abſumta aqúa. Ita in 2. meteor. 3. quidam mare ſalſum dixerant, quod multæ dulci immiſta eſſet terra talis, quæ, illa a Sole eleuata, ad guſtum euaderet ſalſa, & ſic ex ſuis latibulis in manifeſtum veniret. Sed ipſe Philoſophus maris ſalſedinem ex natura halitus ſicci extruit, cum concretus aquæ miſcetur:aut terræ ſaltem inhæret,& poſtea percolante aqua abluitur:aut halitus ſiccus iungitur vaporoſis, indeque pluuias ſalſas parturit,quæ etiam ſalſæ guſtui apparent, dulcedine per diuaporationem diminuta, id quod confirmatur fonte ſalſo Chaonię,& Vmbrorum arte,qua ex cineribus arundinum & iunci ſalem faciunt. Exhalationes autem iſtæ ab altiore dependent cauſſa, nempe ab igni vrente terras, in quibus etiam eadem affectio reſiſtit,& poſtea aqua tranſeunte ſapor abluitur cum ſuo corpore ſolubili. *Principium ignis*,inquit, *extinguitur in his terris aliquando feruefactis, quæ poſtea exiſtunt veluti calx, & cinis. Cum enim exuritur terra magis minusve, omnifarias accipit formas, & calores ſaporum,vt aluminis, Chalcanthi,ſalis,* &c.per quæ,quæ percolantur aquæ dulces, tranſmutantur. Hæc eſt ſententia Ariſtotelis de ſalſedine maris per miſtas exhalationes cóncretas aquæ nubium, & de

ſalſedine fontium ex ablutione terrarum, in quibus tales exiſtebāt potentiæ ab igni productæ. Non ſcribit calorem ex ſe gignere, ſed, dum in terram agit, (terram autem non ſimplicem elementarem, ſed vt vulgo intelligimus miſtam, variarumque mineralium ſeminibus & virtute prægnantem) vſtione producere, & veluti actuare, cum prius eſſent in potentia tales, actu autem quid aliud. Itaque & tranſmutationē fieri neceſſe eſt, qua ex eo, quod iam, ſeu actu, hoc eſt, potentia vero aliud fiat aliud, actuque illo excuſſo, ex potentia emergat in actum deinceps ſe habentem. Non eſt mirum, ſi hanc Philoſophiam non intellexit Michelius, cum nec Chymiam, quæ pulcherimè cum illa conſentit. Capiat Glycyrrhizam, & ex ea extrahat ſuccum, deſtillet aquam & oleum. Reſtant feces. Exploret, vbi ſal ſit. At ſi ſeparatio ſimplex ſalem exhiberet, non poſſet ſe occultare. Nulla fex aut caput mortuum ſalem habet citra combuſtionem, niſi prius fuit admiſtus. Agens cauſſa hic calor comburens eſt. Patiens vero res tranſmutabilis in actum ex potentia, quæ quidem tranſmutatur ſecundum ſuam diſpoſitionem. Si perrexeris vrendo, ex ſale fiet lapis. Num & hic occultabatur in herba, aut ligno, aut carne, vel etiam ſucco extracto? Occultabatur quidem, ſed non Micheliano modo. In potentia exiſtebat, ex qua cauſa fortis eum tranſmutabat, & in actum perducebat.

Ploſtello

Ploſtello mures adiungit, & cum pueris reſtim ductitans ſaltat ſenex hic Philoſophaſter, dum nobis de ſale dulci cantilenam canit. Scimus varios ſuccos poſſe permiſceri, & melle ſaccharove ita ſalem temperari, vt guſtu præter dulcedinem nihil percipias. At ſua natura omnis ſal eſt ſalſus, pertinetque ad contrarium dulci, nempe amarum. Sin delectatur ſuis tropis, referamus ei, quod Ariſtoteles Empedocli, ſcilicet ad poëſin ſic loquentem, *fortaſſe dixiſſe conuenienter ſufficienterve: Metaphora enim poëtarum eſt: ad cognoſcendam autem naturam, non ſufficienter, ſed ridiculè.* Saluator ſalem non amplius ſalſum, fatuum vocat & communiter proiici docet, & conculcari. Quod ſi ex ſucco dulci ſalem fieri poſſe beneficio ignis comburentis voluit ſcribere, non ita temere blateraſſet, nec Philoſophos contemſiſſet. Diuerſa ſunt ſalem eſſe, & ex dulci ſucco combuſto in cineres elici. Idem iudicium eſt de ſale acido. Scimus Chymicos abuti interdum vocibus & ſalem appellare, qui neutiquam eſt; & Ariſtotelem muriam acidam per interpretem proponere. Sed his nihil iuuatur Michelius in diſputatione de rerum propria ſimplicique natura.

Pag. 72. ſal dulcis.

Chymici ſales ſæpè vocant calces reſolubiles vel eſſentias tales vt eſt ſal plumbi, &c. ſed verus ſal non eſt.

NOTA XXVIII. QVID IN HVMORIbus acribus erodat.

NEGAT *pag. 76. Eroſionis cauſam eſſe humorem aut qualitatem poſſe, & Galenum ob id traducit.* Altius certè fuit Galeno ingenium, quā vt puerili iſti ſeni cedat. Si nec humor, nec qualitas erodit, & tamen ea vis eſt Lotio Micheliano, eſt ſali, aquis cauſticis, ſpiritibus ſalis, vitrioli, &c. liceat ei tribuere affingereque iſtis dentes caninos. Non ignotum eſt, erodendi potentiam eſſe in acri ſubſtantia, quæ, ſi ſubtilis ſimul eſt, celeriorem habeat effectum, penetretque altius. Non itaq; propriè humor eſt corroſiuus, ſed humor acri qualitate præditus, aut in genere corpus acre. Quis vero adeo eſt imperitus, vt neſciat, ſubſtantiam ſine agentibus qualitatibus viribusque otioſam eſſe? Salſedo eſt qualitas in ſale. Si ea non afficit linguam, ſal non percipitur, & iudicatur fatuus. Caliditas calidi qualitas eſt quâ calidum. Nemo calidum appellat, aut putat, vbi caliditas non agit, aut ſaltem aliquādo egit. Sed aſſumamus Michelii exemplum humorem ſcilicet ſalſum, vt lotium. Sentit ille non humorem exedere, ſed in humore iacentem ſalem. At, inquam, ille ſal erat humoris ſalſi membrum. Totum autem agere dicitur in homogeneis, cum quid membri potiſſimum vnius facultate agit, veluti totum acetum acidè afficit guſtum, etſi in illo potiſſima fun-

ma functio ſit eius partis, in qua acor hæret. Totum mel dicitur dulce, quanquam inſint etiam partes acres. In heterogeneis pene eadem eſt ratio. Nã oculus videt, quanquam in eo functio principalis ſit cryſtallini humoris. At Michelius dicit, omnem humorem eſſe ſimilarem. Quid tum poſtea, ſi ſit? Modo non ſit plane ſimplex. Sed quinam erat ille Michelius, qui in humore alium humorem terreum ſtatuebat? vtra ergo pars erodat, humor tamen id peraget.

NOTA XXIX. DE CHYMICOrum conſenſu.

PAG. 82. Galenicorum diſſentienti præliantiq; ſecum factioni opponitur Chymicorum Michelianorum ſeu Paracelſitarũ ὁμοψηφία quædam admirabilis. *Tanta eſt, inquit, inter chymicos, qui & ſunt ſoli, & veri Medici, ſymphonia & concordia, tanta conſtantia certo ordini coniuncta, tanta conſenſio in rebus, & nominibus, tanta præceptorum cohærentia cum vero & plano agendi modo; non ambiguis rebus, & verbis aut aperto falſis conſcripta, vt vno ore omnes loquentes diceres.* Ita ille. Fere perſuadet hic locus, vt Michelio laruam Ironicam tribuam. nemo enim non ſcit, id quod dicitur eſſe falſum. Non poſſumus quidem exacte ſcire, quinam ſint illi Chymici, quibus hoc arrogat. Nã nulli tribuit artem noſtra ætate præter ſolũ Paracelſum, & ſeipſum. At nec ſibi Paracel-

Nota mirabilem cõſenſum.

ſus conſtat, nec Michelius, neutrique cum altero conuenit. Aſſumamus tamen etiam veteres, & alios Paracelſitas, idque tam grande præconium paucis contemplemur. Scribit Paracelſus Tom. 6. Pag. 108. in omnibus cõpoſitionem obſeruandam eſſe, & nullam Medicinam ſolam omnia tollere, quam ſententiam repetit in Chirurgia magna, & aliâs quoque tot propoſitis medicinis vulgari & Chymica arte cõcinnatis ſedulo docet. In tincturæ Phyſicorum. cap. 7. catholicum ſtatuit, vt & in manuali; & cap. 5. rerum naturalium idem pronũciat de hyperico ſeu perforata (eſt vniuerſalis Medicina ſuper totum hominem.) Non itaque ſibi conſtat Paracelſus. De Michelio documenta habemus plurima. In primis ſupra dictum eſt, quod neceſſarium eſſe velit, tot eſſe Medicinas quot ſunt tartari ſpecies. Sed infra audiemus alias omnes Medicinas repudiari, & vnam ſolam vniuerſalẽ vero Chymico & Medico aſcribi. Cætera omitto. Non item conuenit ei cum Paracelſo. Qui enim damnat Chymiam deſtillatoriam, ſublimatoriam, & cæteras, quas tamen in Archidoxis & alibi paſſim Paracelſus inculcauit: item, qui vnum vniuerſale ponit, cum Paracelſus duo, vt paulo ante dictum eſt, is non congruit cum eodem. Quod etiam nec ſibi, nec mutuis conſentiant apertum eſt ex lapidis doctrina. Paracelſus lib. 1. Phil. ſagacis ait; Qui volunt aurum facere, & argentum, errant.

Paracelſus contra ſolã vnam Medicinam.

Pro vna Medicina.

Pag. 58. Iuxta varia morborum genera varia remedia quærenda ſunt, ſed pag. 82. & alibi cõtra.

Paracelſus lapidem repudiat.

Itaq;

Itaque inanes ſtipulas terunt. Non enim eſt á Deo datum, ſed figmentum humanum. At id tum Paracelſus alibi, tum Michelius cum magno conatu aſtruũt, ille vt videri cupit, artifex & Monarcha, hic neq; magiſter neq; artifex, ſed diſcipulus Gebri de inueſtigatione pfectionis. Seuerinus proculdubio eiuſdẽ eſt farinæ. Michelius vim narcoticam opii Mercurio aſſcribit: ille ſulphuri. Michelius infra Philoſophos obſcuritatem duplicem in rebus & verbis habere ait. Pag. 82. nec res nec verba ambigua concedit. Michelius negat lapidem extrahi ex metallis. Contra Roſarius, *Lapis, quem Philoſophi quærũt, inquit, in quo ſunt elemẽta prima mineralium, tinctura & calx, anima & ſpiritus cum corpore, fixum & volatile, eſt Mercurius, ſcilicet non quilibet, verum ille, circa quem natura ſuas primas operationes determinauit ad naturam metallicam, & imperfectum reliquit. Mercurius noſter non eſt natus, vt multi putant, Sed de corpore extractus: Lapis Philoſophicus creatus inuenitur à natura, & per Deum altiſſimum nullo amplius indiget, niſi, vt remoueatur, quod eſt in eo ſuperfluum. Ergo ipſa præparetur materia, vt ex eo eliciatur, quod eſt purum, terreum autem & feculentum remoueatur, &c.* Sed re manifeſta nolo actum agere. Lapis ex metalis eſt.

NOTA

NOTA XXX. DE ESSENTIA MISTI, *deque miſto & temperamento Galenico.*

PAG.84. *Eſſentiam miſti ex quatuor elementorum miſtione natam, non eſſe miſtam, oſtendere poſſem vera demonſtratione.*). Male hercle abs te factum Micheli, quod ſtudia noſtra tam deſiderabili demonſtratione fraudas. Quanto ego redimerem iſtam veritatem? Sed tamen videtur enorme Paradoxum, quod ponis. Eſſentia miſti miſta eſt, dixerã ego. Tu cõtrà ſcis non miſtam eſſe, & quidem ſcis ἀποδεικτικῶς te iudice. At ſi nata eſt ea eſſentia ex miſtione quatuor elementorum, cur nõ ſit miſta: Fortaſſis rationẽ habes, qua conuincas, miſtũ eſſe non miſtum & albũ non albũ, verum nõ verũ, Ens non ens. Noſter Ariſtoteles, & fors etiam meus, vt tu ais, aliquatenus miſtum, aliquatenus immiſtum videtur quid dicere. Huc ne appellis: verſabar aliquando furtim in Paracelſo & Seuerino, ibique audiebam de tribus principiis, neſcio quid. Hoc myſterium proculdubio innuis. Sed mi Micheli, noli ſciens errare. Miſcent quidem Paracelſitæ eſſentias & componunt, ſed non ex quatuor elementis. Res ipſas & ſubiecta partim ex elementis conſtituunt partim principiis. Sed cum hæc pridem ſint digeſta, non opus eſt, vt ad crudum reuoces. Illud libentius tecum diſceptabo. quod de Meo (vt opinaris) Ari-

Ariſtotele refers, nempe hunc de re dubium fateri aliquando aboleri, vel obſcurari miſtilium formas, aliquando manere. Iſta quidem tua verba non inuenio in Ariſtotelis mei libro: Ita vero inquit: *Non eſt miſtio, ſi quæ miſcentur pereunt, & corrumpuntur: neque tamen etiam, ſi integra manent. Quædam ſunt actu, quædam potentia. Actu eſt aliud quid quod ex iſtis (miſtilibus) eſt generatum, potentia vero vnumquodq́; id eſt, quod erat ante miſtionem, Et non periit.* Non video hic dubium, aut problematicum, ſed ſcietem & theorematicum. Non adeſt illud tuum aliquando. Deſidero in te candorem & in allegando fidem. Sed quid de Craſi habes: Pag. 85. *Craſis nihil pertinet ad miſtionem, quia eſt eius vmbra.* Hoc profecto tam verum eſt, quam illud, quod aiebas: Subſtantia nihil habet cõmune cum accidentibus. Quid enim ſi generi communi ſubeſſent? Craſis, vt te ad Alphabetũ reducã, à κερᾶν dicta temperaturã & miſtionẽ ſignificat ipſam. Cũ miſtio nõ ptinebit ad miſtionẽ, tũc tua enunciatio erit vera. Peccat & argumentũ. Nã ideo ad miſtionem pertineret, ſi eſſet eius vmbra. Pertinet enim vmbra corporis ad corpus inſeparabili ſocietate. Et ſic argumentum poteſt à pari aut ſimili tractari. Sicut enim vmbra corpus imperſpicuum in ſole ſequitur: ita qualitas corpus quale, temperamẽtum, corpus temperatum. Non peccares, ſi corpus per vmbram propriam deſtingueres, nec nos cum corpus quale

Ariſtoteles, dicitur dubius de miſto.

Craſis.

quale per qualitates proprias. Scio te cum Paracelſo ex Iſaaco conficere eſſentias ex principiis chymicis, easque veſtire elementis, quibus tribuis qualitates: ſed ſupra oſtendi te cum Paracelſo & Seuerino cæteriſque à vera explicatione aberrare. Dicis me confundere qualitates cum ſubſtantia. Inique id quidem. Non enim es aſſecutus meam mentem. Sed tamen, ſi Craſin vnam ſubſtantialem miſti formam appellaui, non debet me pœnitere huius gratia tui, aut ſociorum. Vere enim appellaui &, vt rerum natura eſt. Nam miſti ratio, qua eſt id, quod eſt, temperatura ſeu Craſis eſt, qua deſtructa, ceſſat eſſe miſtum.

Galeni temperamentū.

De Galeno, quod temperamentum definiuerit formam rerum ſubſtantialem, obliuione peccaſti. Non enim rerum formam eſſe craſin ſcripſit, quam ſimilaribus miſtis duntaxat aſſignauit. *Inſunt corporibus*, inquit. in 1. de vſu part. *Primum & maxime temperamenta, quippe quæ propriam particularum ſubſtantiam complent. Nam ſingulis id eſſe, quod ſunt, ob quatuor qualitatum primarum certam quandam temperiem contingit. Hæc igitur eis ſecundum ſubſtantiæ rationem inſunt.* Quæ corpora intelligat, indicat exemplis. τὸ γὰρ εἶναι σαρκὶ τῇ σαρκὶ καὶ τῷ νεύρῳ καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστῳ, τοῦθ᾽ ὅπερ ἐστὶ διὰ τὴν ἐκ τῶν εἰρημένων τεττάρων ποιὰν κρᾶσιν ἐγένετο, &c. Patet ex hoc non nudas qualitates meraſque intelligi, Sed vna comprehendi corpora ſimplicia, quæ ad miſtionem concurrunt, vt eſt in 1. de craſibus,

bus, quanquam in fine 1. de element. nolit determinare vtrum totę qualitates totis miſceantur tantum, an etiam corporeæ partes. οὐκ ἔχοντες εὑρεῖν (inquit) χωρὶς οὐσίας οὐδὲ μίαν ποιότητα, σὺν ταῖς οὐσίαις ἀναγκαζόμεθα προσφέρειν τοῖς δεομένοις σώμασιν, &c. In illo dubium eſt, quod velle videtur, partes ſimilares, quæ ſunt diſſimilarium elementa, ex primis elementis ſeorſim exiſtentibus fieri, & licet non miſceantur corpora tota totis, tamen qualitatum pugna & compoſitione tandem abſolui miſti formam, eſſeque miſtum. Hęc enim eſt prima opinio eorum, qui de generatione ſimilarium ex elementis deque temperamentis ſcripſerunt, quanquam duplex. Alii enim exempli cauſa, in plantis & animalibus, ſimilares partes fieri ſtatuunt, dum collato ſemine virtus quædam generatix, formatrixque in ſpiritu & calore ſpumoſoque corpore adiuta quatuor facultatibus naturalibus ex materia præſente aſſumit attrahitque & cogit elementa, quę poſtea certa ratione diſponat & informet copuletque, vt fiant ſimilaria diſſimilariaq; & organica. Illam vero virtutem plaſticā talem eſſe aiunt, & talem motum habere, qualis erat parens, à quo eſt ſeparata, vt ſic veniat in locum genitoris huiusque motum perficiat. Alii addunt correctionem negantq; ex materia elementa aſſumi prima, ſed elementata, vnde poſtea fiat inexplicabilis naturarū, craſiumque varietas. Ita eſt prima ſententia,

quam

quam tribuunt Ariſtoteli potiſſimum. Vetuſtiores, & nonnulli ex recentibus ex potentia materiæ omnem generationem educunt. Aiunt enim initio quidem elementa conſtituta eſſe á mente omnia diſponente vniuerſaliter, ſed ea poſtea ſigillatim compacta iuxta vnam quanque rerum ſpeciem, vt voluit eam eſſe opifex ſapientiſſimus, & ſingulis ſpeciebus, ſeu compoſitionibus ita inſitam eſſe ſuam naturam, craſin, potentiam, facultatem & vires, vt poſtea in naturæ vniuerſæ progreſſu deprehenduntur. Additam itẽ vim quandam propagatoriam, cuius principium quidem à Deo primum ſit, ſed tamẽ ſeminibus inſitum vt poſtea vnumquodque ex eis intimo domeſticoque motu, ſi non deſint adminicula (calor, ſpiritus, humor locus ſeu matrix) fiat, nec egeat formatore ſingulari: Seminis autem generandi potentiam iuxta naturam cuiuſque eſſe conceſſam ſpeciebus abſolutis: Interim tamen relicta eſſe in natura elemẽtaria compoſitionis nudæ quoque rudimenta, qua videmus lapides, terras & ſimilia proximè ex elementis fierì. Hæc ſententia, cum vetuſtiorum ſit, videtur tamen ab Ariſtotele parumper reprehenſa. Sed ſaniores Chymici, & peritiores Theologi ab ea non abhorrent. Ita enim legimus in oraculis diuinis, creata non ex ſe extitiſſe, ſed opus habuiſſe creante, ſapientiſſime omnia componente, ordinanteque: & creatione abſoluta cum numero ſeſe deberent

rent, augere, & in locum decedentium venire ſimilia, vt ſpecies eſſent perpetuæ, inſtitutam eſſe generationem, quę non opus habet noua miſtione ad ſpecies conſtituendas, ſed retinet morem primum; & ex ſemine indito ſuppullulat. Nam & ſemen Deus initio cõtulit, quod eſſet iſtius miſtionis cuſtos. Non autem factũ hoc eſſe abſq; elementis, tum liquido indicat oraculum, tum conſeruatio & augmentum coarguit. Eſt alia opinio quæ fingit in omni miſto, vt etiam hodie fit & generatur, ſoluta elementa concurrere, & qualitatibus inter ſe pugnare, donec concordent aliqua ratione, quæ ipſis vocatur craſis & temperamentum. Varia autem ideo fieri, quia innumera ſit concurſus differẽtia, actio, abſolutio, nec ſemper ſimplicia omnino congrediantur, ſed non raro pridem miſta. Hæc parum abeſt ab atomis Democriti & ſimiliũ deliriis, fortuitò potius, quam certa ratione præſidente omnia conſtituentium. Paracelſici propius videntur accedere ad Theologos, niſi, quod ſententiam circa elementa mutent, & ſua principia introducant, in hoc decepti, quod artis leges miſceant naturæ, vt dictum eſt. De Galeno iam videamus, quid hic de miſtione & generatione ſtatuerit. Hæc enim duo in præſens ſunt coniungenda, quanquam aliâs differant rationib. propriis, & aliatenus quid miſceatur, aliatenus generetur, quod aliqui explicant mirificè, dicentes generationẽ verſari circa ſpeciem

talem qualis eſt homo, bos, abſynthium, magnes; miſtionem vero, quatenus eſt ſimilare quid &c. ſed nobis etiã res ſimilares habẽt ſuá naturam & ſpeciem, cumq; non careant miſtione, tamen in præſens generantur, aluntur, augentur potius, quam miſcentur, ſemper tamen comitante miſtione generationem talẽ, de qua iam eſt ſermo. Quid itaq; Galenus ſenſit? Mihi videtur, non procul abeſſe ab Ariſtotele, & tamen quodammodo deflectere, vt ad ſecundam ſententiam, quam veriorem puto, inclinet. Alii potius vltimam ei aſſignant, quæ eſt miſcentium res ex elementis in generatione per qualitates, &c. Et, non negare poſſum, videri cum aliquando planè ſic ſtatuere. Sed, cum multa argumenta aliud euincant, iudico eum inſeruiiſſe inuentioni & vſui Medicinæ, & per ſenſilia rerum naturam expoſuiſſe, vt eò facilior eſſet methodus: Certum eſt, Medicum ſenſibus & experimentis in notitiam rerum venire. Senſilia vero talia ſunt in vnaquaque re, quale principium, à quo dependent, quod tamen in ſe & per ſe homini eſt incomprehenſibile. Itaque, ſi dixeris varietatem ſenſilium & experientiæ; putandum eſt, deſignatã quoque internam naturam eſſe variam, quia hanc ſequitur illa. Interim tamen, ſicubi plenius Philoſophatur, & non à principio, quo ad nos (vt Ariſtoteles loquitur) ſed à principio naturæ rem deducit; non quidem omittit craſes ſuas, non elementa, &

Galenus in expoſitione miſtionis Medicinæ facilitate inſeruiit.

ta,& qualitates : quia hæc concurrunt: Sed principium actiuum & paſſiuum proponit, quod motu ſuo res procreet, faciatque, vt ſint id, quod ſunt, aſtipulantibus his, quæ deinceps ſunt, & ſine quibus non eſt natura. Ita, vt exemplo vtamur plantarum & animalium, in 1. de ſem. fœtum ſcribit omnem generationem & formationem à ſemine accipere, quandoquidem natura ſeminis non aliis viribus plantam producat, aliis animal. Semini coniungit ſanguinem, (in animalibus ſanguineis, in cæteris intelligitur analogum) ita, vt ſemen ſit efficiens animalis principium & facultas quædam, ſed tamen vna etiam materia; ſanguis vero magis materia, ex qua (vt eſt in 2. de nat. fœt.) fiant os, cartilago, arteria, vena, neruus, &c. licet ſint exanguia, (in 1. de ſem. ad ſemineam materiam iſta magis referuntur; quod tamen perinde eſt, cum ſemen ex ſanguine oriri dicat, & ſanguinem mutari ad talem ſubſtantiam) & ſic omne membrum ſimilare. Ita materiam deſcripſit. Principium actiuum, licet ſeminis voce aliquando denotet, tamen ſæpius appellat Naturam: vt in 1. de fac. nat. Similares particulas in prima animalis formatione natura creat vſa generatrice, & alteratrice potentiis: Item: alteratrix facit particulas elementares; formatrix formam & compagem: & in 1. de ſem. Eſt facultas opifex & fingens animalis cui adiacent qua-

tuor potentiæ naturales: Et: natura corpus præparat, &c. Sed vnde eſt ratio equi, bouis, &c. Animal, equus, &c. inquit, eſt iuxta ſubſtantiam, ex qua factum eſt, & non ſecundum facultatem ipſius ſubſtantiæ motricē formatricemq;, quod Ariſtoteles dixit, hominem fieri ab homine ſimilitudine ſubſtantiæ & naturæ, quia is, qui gignit, ſic habet actum. Hinc poſtea deducuntur vires totius naturæ in nutriendo, purgando, & alia quædam ex vi occulta agendo, quæ craſi nudæ ex quatuor qualitatibus non poſſunt aſſcribi, vt apparet ei, qui omnē temperamenti elementaris rationē excutit. Sufficiant hæc pauca, quibus explicat Galenus efficientem & materialem cauſſam ſimilarium; poſtea etiam rationem compagis ſeu compoſitionem, tertiò totam naturam, vnde eſt aliquid non ſimilare, aut diſſimilare, ſed bós, leo, homo, &c. Vbi vero iam illa mirifica craſis? Intelligitur facta eſſe in inſtitutione naturæ, & poſtea cum illis principiis ſemper propagari, ita tamen, vt quia indiuulſa eſt comes generationis miſtorum, & ſe accommodat ad cuiuſque ſpeciem & naturam intimam; non ſit abſurda per eā explicatio. Quin, cum miſtionis propria ratio ſeorſim eſt reddenda, licet nunquam in his, quæ ſemine gignuntur, ſit ſeorſim, nō poteſt prætereiri, licet ſermo ſic inſtituatur, quaſi primum fieret ex cōcurſu ſimplicium corporum. Vbi vero fortuita nudaq; eſt miſtio, ibi etiam per ſe locum habet,

2. de ſem.

habet, vt, cum ex aqua terraq; fit lutum & inde lapis, qui per ſe, niſi quid ſeminale vnà cõprehẽdat, nihil habet virtutis peculiaris, quã, quod elementaris cõpactio præſtare potuit. Sed de his rebus alibi copioſius diſſeritur ab aliis. Sic ego Galenum bona fide intelligo & interpretor. Sin alicubi variauit, condonandum eſt humanæ imbecillitati, & magis conſtans præceptum ſpectandum, ad quod cætera, qua poſſumus humanitate, ſalua ſemper veritate, accommodanda. Vt enim præclarè Ariſtoteles ſcribit, *Veneratione magis, quam temeritatis obiectione digna eſt promtitudo illa, ſi quis propter Philoſophiæ ſitim, etiam paruas inſufficientias amat, de quibus maximas habemus difficultates, nec iuſtũ eſt ſimiliter omnes increpare, ſed videndũ, quo pacto ſe habeat in credendo quis, humanitusne, an modo ſuperiore*, &c. quo inhumaniores ſunt Paracelſitæ, qui in defunctum Galenum, & ſuam ſententiam ſuis verbis nequeuntem amplius explicare tam rabioſe debachantur. Sed ad Micheliũ reuertor. Is, cum Galenus craſin appellauit ſubſtantiã ſimilarium (vtpote per quam denotatur, adeo, vt docẽdi cauſa perinde ſit craſin dicere & formã rei, ſicut magnetis formam & attrahendi ferrum naturam, &c.) ſatis ruſticè ſcribit ad tales abſurditates iã dudum occalluiſſe aures ſuæ factionis. Verum ille debuerat ſibi in mentem reuocare laudem, quam aliâs Galeno tribuit & fortaſſis etiam aliquod ex eius diſciplina meritum. Solent Pa-

Pag. 182. dicimus errare illum, qui Galenum tanta ingenii artisque ſubtilitate tanto rerum vſu prædi-tum parui facit.

racelſitarum aures ad veritatem obtuſę eſſe & callo obductæ. Sed Micheliũ non putarã tam amentẽ, animiq; impotem fore, quin viri ſolertis verba explicare, quam ſuperbè repudiare mallet. Suorum Philoſophorũm nihil penè, vt is ait, præter fabulas & ænigmata ſcribẽtium perplexitates pro oraculis habet, nec abſurdas eſſe credit, cur tam iniquus eſt in Galenum? Hũc etiã argumentis impetit, pag. 85, & 86. quaſi, cũ qualitates moueant ſenſum, ſubſtantiæ vero neutiquam; varientq; manente ſubſtantia; videatur itẽ conſequens eſſe, ſolũ materiam eſſe naturã, ſi formæ ſint ex qualitatibus, cætera verò affectiones, & habitus, non poſſit craſis, quę eſt ex qualitatib. forma ſimilarium miſtorum eſſe. Sed explicatio præcedens facilè confutat hunc Michelii conatum. Ridenda vero ſunt iſta tela de ſubſtantia inſenſili, qualitatibus autẽ ſenſilibus. Non enim faciunt ad cauſam Paracelſitarum. Nota 16. examinauimus paradoxum Michelianum ex pag. 41. de eſſentiis Chymicis, quas volunt eſſe ἀπαθεῖς. Si ſubſtantiæ non incurrunt in ſenſus, neceſſe eſt Paracelſitarum eſſentias nec videri, nec tangi, nec alio ſenſu apprehendi. Sunt enim liberæ à qualitatibus, vt contendunt. Quod ſi dixerint, ſe intelligere primas Ariſtotelis, Galeni & reliquorum; ſaltem non debent tangi. Sed & hoc falſum eſt: ſicut nec illud verum, ſuas eſſentias ex mercurio, ſale & ſulphure factas eſſe rei ſubſtantiam formalem,

Subſtantiæ Paracelſitarum inſenſiles.

malem, cum adhuc ſit miſta, & per qualitates non tantum in ſenſus incurrat, ſed & operetur. Temperamentum mutari manente ſubſtantia, ſcio Galeni pronuntiatum eſſe: Mutatio temperamenti. ſed quod certum reddit, quomodo acceptum velit id, quod temperamentum vocat. Cũ ſubſtantiam rei nominat, adiunctis deſcripſit deſignauitq; ſubiectum, aut effectis cauſam: Cũ mutabile facit nõ mutata eſſentia, vt in eodem homine iam puero, iam iuuene, iam ſene; nõ quidem vult omni craſi liberam ſubſtantiam eſſe, ſed tamen per ſe conſideratam hanc extra complicationem eſſentiæ, variari. Neque vero ita mutari credendum eſt, vt planè deſciſcat à primæua natura. Nam operationis effectusq; potius reſpectu mutatũ dicitur, quam ſubſtãtia ſeu origine miſtionis. Cerebrum frigidũ humidũ cenſetur natura ſua. Sed diuerſos habet gradus in puero, iuuene & ſene, ita, vt in hoc frigidum ſiccũ æſtimetur reſpectu pueri, in quo calidum humidum per collationẽ erat. Aliter docetur de re ſimpliciter & in ſe cõſiderata; aliter comparatè. Sic ventriculus ſenis frigidus iudicatur, adoleſcentis calidus; pueri humidus calidus; viri calidus ſiccus. At in omni ætate ſua craſi conſtat robore & effectu duntaxat variante. Perinde h. e. ac ſi rhabarbarũ exoletũ & recens, Theriacã veterem & nouam cõferres. Sciendum & h. e. auxiliares copias nõnunquam vires inſitas deſerere. Itaque, cum ſpiritus & calor minuuntur, non ita

ſe exerunt innatæ facultates, vt ipſis præſentibus. Sic depaſcitur etiam humidum congenitum, & vnà cum eo exileſcit ſpiritus & calor. Cum itaque maneat miſtura ſimi[illegible]m vſq; dum vel vi corrumpantur, vel putreſcant, tamen temperamenta mutantur, ſiue per ſe conſiderata, ſiue reſpectiuè ad diuerſos gradus & adminicula. Hæc doctrina nihil habet abſurdi. Ariſtoteles miſtionem appellat miſtilium alteratorum vnionem, quaſi ſit elementorum (ita vocantur principia materialia ſiue prima omnium ſint elementa, ſiue certi generis) agentium & patientium mutuo (hæc enim ſunt miſtilia) per qualitates ſeu vires pugnaces compoſitio ad vnum quiddam ſimilare tota ſubſtantia, & viribus. Talis vnio eſt miſtionis modus & forma. Cætera apud Ariſtotelem patent, nec rectè iudicat Michelius cũ ſcribit, illum reliquiſſe miſtionem incertiſſimam, obſcuriſſimam, & indefinitam, quam tamen quaſi digito monſtrauit, licet non ad infectum veneno Paracelſico Michelii palatum. Non mentimur (vt nos accuſat) cum dicimus, naturam miſtiones perficere vtentem ad eas qualitatibus, quæ poſſunt totæ alterare. Aperta res eſt in his, quæ arte contemperantur, & tandem acquirunt vnam formam. Galenus, quia qualitates vidit potius totas totis temperari doceri, nomina qualitatum retinuit, neque tamen, vt monſtraui, corpora excluſit. Quód autem Paracelſici quidam miſtionem

Hanc definitionem repetit Roſarium maius in cap. de fermentatione, & ad Chymiam accommodat.

ſtionē hanc agnoſcant, ſed intra eam aliquid abſtruſius ponant, quod conſtet ex ſuis principiis miſtione exiſtente ex elementis, id quale ſit, ante dictum eſt. Veri Chymici Phyſici ſciunt id, quod iſti ex principiis fabricant, nihil eſſe aliud, quam eiuſdem rei miſtæ partem nobiliorem efficacioremque, & ideo Paracelſum exemplo Iſaaci introduxiſſe Mercurium, ſulphur & ſalem, quia in ænigmatibus chymicis ſcriptum eſt, lapidem conſtare ex illis, & tamen in omni re inueniri, quæ cū verbis idem ſonent, explicatione tamen & ſenſu longe aliud habent.

NOTA XXXI. DE MISTIONE Micheliana:

PAG. 89 ita habet. *Nos elementorum corporales ſubſtantias in miſtis non agnoſcimus, ſed tria duntaxat principia, quæ ſuis formis prædita in prædeſtinatos fines prorumpunt, &c.* Fato quodam euenit, vt qui à veritate ad alia quæuis deficiunt, poſtea nec prius, nec poſterius teneant, ſed ſua ſomnia paſſim occinant. Ego neſcio, qui ſint illi Nos, de quibus Michelius loquitur. Interiectum quid eſſe inter Galeniſmum & Paracelſian puto. Pag. 91. *Nos iterum,* inquit, *in cunctis rebus miſtis eſſentiales poteſtates elementorum non tolli ſcimus.* Prius non agnoſcit in miſtis elementorum corporales ſubſtantias: poſterius non tollit eſſentiales poteſtates in iiſ- Antilogiæ.

 dem

dem miſtis. Fateor me obtuſiorem eſſe, quam vt intelligam, quomodo eſſentiales (quæ eſſentiæ elementorũ inſunt, & eam ſequuntur comitanturque indiuulſe) poteſtates inſint, neque tamen ſubſtantiæ. Alias in tota rerum natura quicquid eſſentiale eſt, id arguit ſuæ eſſentiæ præſentiam. Rurſus Pag. 92. *Quamlibet formam ſequitur temperamentum certum.* Et pag. 91. *Miſcentur corpora, temperantur qualitates, & temperamentum exprimit qualitatum complexum.* Si hoc verum eſt, neceſſe eſt complexum qualitatũ adeſſe cuilibet formę, & ſi tria principia pag. 89. habent ſuas formas, habebunt etiam temperamentum, & qualitatum complexum. Præter antilogias ſene indignas nihil video. *Nos*, inquit, *non agnoſcimus.* Quaſi vero referat, quid vnusquisque, qui ſibi factionem fingit, deliret. Etiam nobis eſt illud Non agnoſcere, & habemus in hoc autoritatem parem. Si non agnoſcitis elementa in miſtis; cur ea ſeparatis? Cur Paracelſus habet ſeparationis elementorum magiſterium? Cur artifices chymici paſſim in lapide inculcant elementa? Audiatur Idea Seuerini. *Elementorum officia*, inquit, *ſunt communiora & materiæ rationem obtinent: Principiorum, (officia) proprietatibus, & actionibus deſtinata mirabili proprietatum poteſtate vigent. Nihilominus indiſſolubili nexu ita elementis corporum principia cohærent, vt naturæ legibus nunquam vix vlla artis induſtria, idque non perfecte ſeparari poſſint.* Ita ille. Si non maluiſ-

maluiſſet Paracelſicas deprauationes repetere, quam ſyncere docere, ferri potuiſſet Chymicus de rerum natura Chymice loquens. Iungit elementa principiis indiuulſo nexu, adeo, vt etiamſi quis arte ſeparare velit, tamen nunquam perfecte poſſit. Paſſiones aſſcribit elementis tanquam materiæ: actiones eſſentiæ, hoc eſt, in miſto parti nobiliſſimæ, quæ tamen elemẽtis non vacat. Locutio tolerabilis eſt, modo nõ vacillaret explicatio. Sed non ita Michelius, qui non agnoſcit in miſto elementa. Iterum Seuerinus ait, *elementa & ſemina in ſuis fontibus quondam vnita fuerunt, nec officiorum varietate diſtrahuntur.* Sane ita Deus ex elementis conſtituit miſta, iiſque inſeuit ſeminarias rationes, iuxta quas vnumquodq; produceret ſuum ſemen & gigneret ſimile, ſicut in animalibus vox oraculi iubet ea creſcere & multiplicari. Illæ rationes ſeminariæ in ea parte ſunt, quam Chymici eſſentiam vocant, Galenici ſuccum, aut calidum innatum ſubſtãtiale, in quo ſimul humor, calor & ſpiritus (quæ fortaſſis etiã nomines tria principia) Hęc doctrina nec Ariſtoteli nec Galeno repugnat quanquam explicatione egeat, & collatione. Si itaque Paracelſitarum quis probandus eſt, ſenſerim potius cum Seuerino addita ſcilicet interpretatione quam dixi, quam cum Michelio toties in ſe & veritatem iniquo. Quod ſi omnia naturæ momenta myſteriaque non poſſumus ſcrupuloſe rimari, & perfectè

Eccl.16. plurima Dei opera ſunt in abſconſis Eccleſiaſt. 11.

perfectè intelligere, credamus etiam in hoc loco valere id, quod D. Paulus de viſione in ænigmate ſcribit, & interim cum gratia id, quod à Deo accepimus, boni conſulamus. Porro ab iſta ſententia, quam ſcripſi, non abludit alius Chymicus, Comes nimirum Bernhardus, apud quem leguntur hæc verba: *Tempore primæ creationis incepit vis generatiua, Cum Deus ex elementis ſemina conſtituit. Iam nihil amplius (de miſtis perfecte & myſticis viribus donatis intelligo non de imperfectis, confuſis, aut ruditer compactis veluti ſaxis arenariis, &c.) creatur ex elementis, quod non ſuam primam materiam acceperit in prima creatione, &c.* Neque hic ergo excludit ex miſtione eſſentiali elementa. Damnat Michelius contrarietatem Ariſtotelicam in miſtione. Sed eam tamen Chymicus Calid. ex quo aliquot adducit ſuæ Chymiæ fundamenta, apertiſſimè aſſeruit: *Inuenimus* inquit, *quod quicquid eſt in mundo, id retineatur per ſuum contrarium, vel ſuo contrario, ſcilicet caliditas cum frigiditate, ſiccitas humiditate*, &c. Idem inuenire eſt etiam apud cæteros vetuſtos.

Contrarietas Ariſtotelis.

NOTA XXXII. DE INTERITV MIſti & vltimo corruptionis.

QVODCVNQVE miſtum in natura deſtruitur, ſcripſeram inter obiecta Chymiæ, id ſimul perit totū. Facile fueram paſſus in aſſerenda Chymia vera etiam cuiuslibet reſpon-

ſponſionem rectam : quandoquidem & ego hunc nodum ſolueram. Sed ſenex vt eſt deprauati iudicii, ita etiam perperam ſtulteque Pag 93. axioma iſtud damnat ineptiæ, ſalſitatis, abſurditatis : mox conſcientia male iudicati, negat, ſe aſſequi ſatis, quid per miſti deſtructionem intelligam. Id certe eſt rem incognitam condemnare. Pueri, qui in ſcholis triuialibus elementa Phyſica diſcunt, deſtructionem norunt eſſe motum ab ente ad nõ ens ſeu tranſmutationem eius, quod eſt actu ſecundum ſubſtantiam in aliud. Miſtum ex miſtilibus facta vnione compoſitum, rationem ſui & formam ex modo miſtionis habet. Si itaque hoc corrumpitur, modus miſtionis & vnionis miſtilium perit, fitque diſceſſus cuiuslibet, ſeu ad ſua, ſeu ad aliud, ſi corruptionem noua miſtio excipit. Intelligitur itaque forma, miſtionis amiſſa deſtructaque, nihil remanere miſti, quod eſt totum miſtum, quâ miſtum, ſolui & interire. Non volo redigi in nihilum. Sed actu miſti ſubſtantiali deſtructo, miſtum non amplius eſſe, hoc eſt, totum periiſſe, cum ab actu formali ſit id quod eſt, iudico. Interim ſiue in aliud miſtum tranſeat, ſiue materiam relinquat, cum non amplius ſit id, quod fuit, nihil impedit, quin dicatur periiſſe totum. Ita ſe habet iſta ſententia, ſi vox miſti abſque omni circumſtantia per ſe accipiatur. Ego vero ibi ſingulariter accommodaueram dictum, vt ſophiſmati inſeruiret, ſicut facile

oſten-

oſtendunt exempla. Conſideraueram enim corpus diſſimilare coactum ex ſimilaribus membris, idque totum ſimul corrumpi ſcripſeram, ſicubi natura putreſcit aut comburitur violente, adeo, vt nulla pars maneat ſalua, veluti, ſi rorem marinum conſtantem radice, ſtemmate, ſurculo, foliis, in ignem conieceris, non corrumpitur prius in folia & reliqua ſeorſim, ſed omnia ſimul conſumuntur & pariter in cineres deſinunt. In his quoque, quæ nos ſimilaria corporum animalium vocamus quoniam reſpectu ſeminis & ſanguinis, non primum ex elementis ſunt orta, ſed ordines quoſdam ab illis per miſtiones interuenientes obtinent. Experientia teſtatur, non corrumpi carnem & reliqua in fibras diuerſas, has in ſanguinem & ſemen, &c. ſed totā ſimul perire putredine, & reſolui miſtionem in quibuſcunque hæreat particulis. Veruntamen, ille ſenex non eſt ſine argumēto. *Falſum eſt*, inquit, *quicquid miſtum à natura deſtruitur, id totum perire, & in vltima reſolui: quia ab arte, & natura multa generantur, & deſtruuntur, inque meliorem ſtatum tranſmutantur, quæ non redeunt ad vltima.* Hæc ille: Sed pueriliter. Ponitur miſtum perire. Id intelligitur, quâ miſtum eſt. Quæritur, num totum deſtruatur, an non? Certa reſponſio eſt, id, quod perit non manerę, & quia rationem & formam amiſit, non eſſe amplius. Hinc autem erat totum. Scio materiam quoque

que ſubſtantiæ membrum eſſe. Sed hinc res non eſt id, quod eſt, nec cum de ſingulari ſermo ſit, in vniuerſale deflectendum eſt. Nam eſt forma propria, eſt & materia vltima. Cum res deſtruitur, non omnis forma perit nec omnis materia, ſed illa tantum, quæ erant huius indiuidui q́ corruptum eſt. Cum itaq; nihil ſingulare, quod fuerat, remaneat, & cum forma materia quoque vltima & ſingularis ceſſet, cur non dicam totum periiſſe, quod eſt deſtructum? Sed num in vltima reſoluitur? Non ignoro ambiguum quid ſeu æquiuocum latitare in voce iſta. Sed ex fundamento miſtionis, & forma, cum reciprocum ſit iter, primumque & vltimum diuerſis reſpectibus & initiis (nam interdum à nobis incipimus interdum à natura) permutentur. Dico ad vltimum redire miſtum, quando ad ſua principia ſeu componentia reductum eſt, licet illa poſſint porro ex prioribus coaluiſſe. Eſt enim aliud, poſtremum omnium, aliud poſtremum generis certi. Negat Michelius in vltima redire, quæ deſtructa in meliorem deducuntur ſtatum. Sed fallitur. Nam generatio corruptionem ſtatim excipit, atque ita momento latet, vt non obſeruetur corruptum fuiſſe in materiam. Alias ratio dictitat ſubſtantialiter non deſtrui, quod ita in meliorem traducitur ſtatum, vt ſubſtantiam & compoſitionem retineat, ſed alterari aut alio motu progredi potius, quam tranſmutari

mutari. Philoſophus dicebat deſtructionem aut aliud facere, aut materiam. Semper quidem vnius corruptio eſt generatio alterius, nec vlla generatio eſt abſque materia : omnẽ ergo deſtructionem in ſubſtantia neceſſe eſt materiam exhibere, ſed ille ad id, quod deinceps relinquitur, reſpexit. Nam combuſto ligno relinquitur cinis. Hic terram continet, & ſalem. Habes aliud, habes & materiam. Sed tamen niſi ſalem ſeparaueris reliqueriſque cinerem; ſponte ſua ſal non exit, & ita manet materia. Cùm caro putreſcit, aut in vermes mutari poteſt, aut ſtatim in materiam elementarẽ tranſire tota. Hæc aperta ſunt. Quæ Chymic⁹ efficit ſeu ſeparatione, ſeu tranſmutatione, quia arte regit naturam, eaq; vtitur ad arbitriũ, magis videtur aliena eſſa à dictis. Sed ſciendũ eſt, ſeparationẽ partis nobilioris, nõ eſſe corruptionẽ miſti, ſicut ſophiſma voluit. Nam qui oleum exprimit ex oliuis, non deſtruit miſturam naturalem, ſed duntaxat diuerſas partes ſegregat. Sin tranſmutatio procuratur, certum eſt, ex illo in hoc tranſeundum eſſe, & priore corrupto, aliud fabricandum, quod quidem poteſt eſſe melius aut deterius pro motu & fine artis. Sed obiiciet, non neceſſe eſſe in tranſmutatione miſtionem tolli. Cum enim ex plumbo fit vitrum, manet miſtio, licet plumbi ſubſtantia ſit deſtructa. Verum hoc nihil attinet ad prçſentem locum Nam diſputatio eſt de miſti interitu, qui

fieri

fieri non poteſt, niſi in partes componentes ſit reſolutio. Nemo neſcit, cum ex ſemine fit planta, generationem ſimplicem eſſe & ex planta potentia motum ad plantam actu? Ita ſi Chymicus non ſoluit corrumpitq; miſtum, ſed ſeminale principium promouet, aut violente in aliud faceſſere cogit, non obnoxius eſt iſti obiecto. Pag.95. reprehendit, quod dixeram, quanquam inſeruiens theſi, id, quod ad vltima redactum eſt, ad omnia ancipitem habere facultatem, quia materia eſt omnium vltimum. Vocat delirium Philoſophorum. Sed ſi rem perpenderis, ſapiens & à naturæ auctore factum eſt decretum. Aut vltimum omnium intelligitur, aut vltimum in quolibet genere, idque retro à nobis ad naturam procedendo. Illud eſſe communiſſimum, ſacræ literæ in creationē teſtantur. Deus enim initio fecit terram & aquam cum ſyſtœchis. Deinde ſigillatim informauit, inſtruxitque ſpeciebus certis, introducta natura vniuerſali, & particulari. Ita & hominem ait rediturum in terram corpore, ſpiritu ad Deum, ſiquidem ſanctimoniam ſuam comprobauerit. Nec alia fata mundum mouent magnum, cum per ignes conſumtus fuerit. Præterea quotidianis deſtructionibus per putredines totales, vbi nihil non putrefactum eſt, & corruptiones violentas itidem totales (nam vtraque deſtructio eſt duplex, vniuerſalis, cum omnia, quæ ſunt in re, ſimul pereunt; aut particula-

Materia primanum ambiguæ facultatis.

Putredo & corruptio duplex.

ris; cum quadamtenus pereunt, quadamtenus ſeruantur, vt in miſtione cum quidem putreſcunt ea, quæ craſſa conſtant compage, ſubtilia vero, in quibus eſt naturæ maxima vis & potentia, reſeruantur, nec miſtionis formam perdunt, veluti cum per ignes olea eliciuntur, capite mortuo peſſum eunte; aut, cum ex parte comprehendente calidum humidumque innatum fit planta, aut animal, cæteris putredine ad elementa reuertentibus) idem comperimus omnes. In hoc itaque nihil eſt dubium. Iam, ſi talis materia ſit, qualis eſt deſtructio; an non neceſſe eſt, totalem corruptionem, ſequi potentiam facultatemque generalem? Ita enim determinata fit ex determinato, non tantum ſpecie, ſed & genere cuius potentia plures comprehendit ſpecies. In deſtructione ad materiam certi generis par eſt ratio; ſed non ad ſpecies externas iſti generi, verum homogeneas: Veluti mercurius eſt communis materia metallorum. Corrumpe metallum in mercurium, an non is poſtea ambiget ad omnem metallorum ſpeciem? Oportet autem ita deſtruere metallum, vt & proximam ſpecialemque potentiam exuerit, planeque euaſerit materia communis. Hoc exemplo Chymici vtuntur crebrò, & eandem mecum doctrinam profitentur. Quid enim eſt, quod vbiuis inculcant ex eadem materia mercurii ſuo ſulphure inſtructi, diuerſa coctione diuerſa fieri metalla,

& ob

& ob hoc inter ſe transmutabilia eſſe? *Mercurius*, inquit Roſarii autor, *Conuertitur in omnem naturam vel naturas, cum quibus iunctus fuerit, idque alii declarant natura verſatili Planetæ, quem Mercurium vocant.* Idem autor vult, vt & Hermes, omnia facta eſſe ex aqua, ſicut hominis membra ex ſemine & ſanguine diuerſiſſima prodierunt. Cur itaque vltima materia non ſit ancipitis naturæ?

NOTA XXXIII. DE FIDE, QVAM *merentur ſcripta Ethnicorum.*

PASSIM negat Ariſtotelis, Galeni, Hippocratis & cæterorum extra Eccleſiam auctoritatem tanti eſſe, vt ei poſſit fidere, quod alieni fuerint à notitia Euangelica: contra vero extollit Paracelſi, & ſociorum exiſtimationem, quod nati ſint in Eccleſia. *Nos*, inquit, *longe feliciori, ætate geniti ſumus, propterea, quod lumen à vero lumine intuemur, ac contemplamur, nullisque auctoritatum fictionibus ducimur, neque apud vllum nomina profeſſi ſumus.* Sic ille. Putabam in Theologico curſu ſaltem aliquid profeciſſe iſtud capulare ſenium; at & hic mera eſt pueritia, ni malis ſtultitiam. Neminem à mendacio immunem facit, intra Eccleſiam natum eſſe, & Euangelicam doctrinam agnouiſſe. Vnde tot hæreticorum claſſes? Ipſe Antichriſtus in Eccleſia Dei ſedet, ſeq; pro Deo gerit, & Satanas in Hiobi hiſtoria apparet

inter Dei filios. Deinde non, ſi aberrarunt E-
thnici à lumine euangelico, etiã à naturæ no-
titia. Bonus erat Deus, & nulla tangebatur in-
uidentia. Afflatu ſuo diuino etiam gentes il-
luſtrauit, ſingularibusque & mirificis donis
exornauit. Non enim illi non erant curæ, qui
omnia amplectitur regitque prouidentia. So-
lem ſuum piis & impiis miniſtrat, ſicut & fer-
tilitates, artes & cætera. Quid, quod vt eſt in
Rom. 2. τὸ γνωςὸν αὐτοῦ gentibus in creatione
mundi patefecit? Quid, quod à Deo (Rom.
2.) opus legis ſcriptum in cordibus accepe-
runt ſuis? Itaque & pręmia benefactorum, &
pœnas facinorum ſenſerunt. Cum Siracides
à Deo creatum Medicum & ob id honoran-
dum ſcriberet, nec Iudæum, nec Chriſtianum
ſpeciatim intelligebat, ſed Medicum. Quod
ſi ob id Ariſtoteles & Galenus non merentur
fidem, quia fuerunt extra Eccleſiąm, quid di-
cemus de Chymicis Michelianis, Gebero, A-
uicenna, Calidio & cæteris? At Paracelſus in
Eccleſia natus, tamen prauè ſenſit de creatio-
ne & multis aliis. Sed qua prærogatiua Mi-
chelius gloriari poteſt, cum tot Myriades do-
ctorum in Eccleſia idem fateantur & doceant,
quòd illi Ethnici? An non ab his abundè ſup-
pletur, quod in illis defecit? Quid, ſi & nos
fortè de notitia Saluatoris rectius poſſimus
gloriari Michelio? Ego certè nolim, me alie-
num ab amplexu oraculorum diuinorum
eſſe, & fortaſſe non minus in ſacris literis ver-

ſor,quam ipſe. Sed non poſſum inde exculpe-
re ſententiam Michelianã,ex Gramano tranſ-
ſcriptam. Dicit ſe intueri lumen à vero lumi-
ne. Solidam tibi hanc gloriã precor Micheli.
Sed vide ne ſis in hæreticorũ albo. Cogita et-
iam iſtud intueri non eſſe perfectum in hac
vita.Itaq;, ſi ſtas, vide ne cadas, & ſanè ingen-
tem ſaltum feciſti à contemplatione, aut po-
tius obſeruatione veri luminis, dum in libro
tuo tam ſæpe tamq; atrociter es mentitus, &
calumniis inauditis proximum immeritum
proſcidiſti crudeliſſimè. Duci te autoritatum
fictionibus negas. Nec nos curamus autores
& teſtimonia ficta. Veritatem tamen aſſeren-
tium non repudiamus, præſertim ſicubi ex-
perientia, induſtria, integritasque teſtantis
ſunt in conſpicuo, nec nos tam acuto inge-
nio, aut adminiculis ad ſimiliter experien-
dum ſumus præditi. Cur quæſo non credam
tot autoribus oculatis, in India eſſe herbam
viuam, quam ego nunquam vidi? Quo iure
cum tuis Catholicis poſtulas credi eſſe vni-
uerſalem Medicinam vnicam ſingularemque
quam tamen nulla vnquam experientia con-
firmaſtis? Nosne Hippocratis veritatem re-
linquere, & veſtra amplecti ſomnia vultis?
Si apud nullum profeſſi eſtis nomina,cur eſtis
factioſi? An ita eſt inter vos, vt ſinguli ſingula
habeant dogmata? Si veſtram ſectam negas a-
lii ſectæ addictam,nihil narras noui.Neque e-
nim Academici recentes, cum Stoicis & Pe-

ripateticis ſentiunt, neque Epicurei cum illis. Ego nomen meum apud Saluatorem meum CHRISTVM depoſui, fateorque me velle in eius grege eſſe, & mori. In cæteris tantum cuique addictus ſum, quantum veritati, nec me pudet Galeniſmi, Hippocratiſmi, Ariſtoteliſmi, ſicut te tuosque pudet pigetq; Paracelſiſmi, licet non amplectar omnia, quæ iſtorum autores poſuerunt. Sequor magiſtros in præceptis veris. Vbi exorbitant, declino, nec reuereor etiam modicè reſiſtere, & errori remedium inuenire, id, quod ipſos voluiſſe, literæ loquuntur.

NOTA XXXIIII. DE SYLLOGIſmo Paracelſico, quod Mercurius Sulphur & Sal ſint principia omnium vltima

HVNC pag. 96. ſatis magnificè ita effert: *In quæcunque corpora omnia diſſoluuntur, vltimò ex iiſdem quoq; componuntur neceſſariò. In Sulphur, Salem, & Mercurium omnia vltimò reſoluuntur. Ex his itaque omnia componuntur neceſſario. Vnde conficitur, hæc eſſe principia rerum prima.* Aſſumtum appellat experientiam.

Lis hæret in aſſumto. Si pro mercurio ponas aquam, pro ſulphure aëream igneamque partem quanquam hæc etiam aquæ forma latere poſſit, pro ſale, terram; ita enim plerique exponunt; ſed tamen diuerſimodè in arte, & extra artem, cum in arte ſignent elaborata ad purum extra artem vero impura: non abſurdus eſt ſyllogiſmus, ita tamen, vt vox OMNIA non

non extendatur vltra compoſita corpora, & elementata. Scimus autem artem etiam elementa exhibere, quæ non rarò cum principiis coincidunt: ſed tamen item cum analogia ad planè externa. Quod ſi accipias de his ſolummodo, quæ artifices Chymici appellant, nec verum eſt aſſumtum, nec eius munimentum. Eſt magiſterium elementorum in Chymia; eſt principiorum. Quodq; ſuas habet regulas, quibus miſtum docet ſeparare in iſta. Sed analoga tantum eſſe ad naturę elementa, priuatio ſimplicitatis ſummę indicat Sapor enim odor & cæteræ miſtorũ ſolorum affectiones in illis reſtantes arguunt miſtionẽ, ne quid dicam de reſolutione vlteriore. Ita ex ſale Chymico amplius fieri lapis poteſt. Hunc cõpoſitum eſſe, nemo tam ſtupidus eſt, quin agnoſcat. Oleum, ſeu ſulphur coagulat ex liquido. Ipſo Michelio teſte neceſſe eſt, duos humores in eo fuiſſe, liquidum, & craſſum. Craſſum vero ſecundarum qualitatum è miſtione eſt: et indicat idem flamma, quæ ſimplicem ignem, aërem, aquam, terram, aut ſi ita volunt, omnino ſimplex principium non prehendit. Si aurum ſolueris in ſalem, ſulphur, & mercurium, nullum iſtorum erit, quin ex remotioribus conſtet. Nec elementa Chymica ſunt vltima compoſitionis. Sunt enim duntaxat artis, & ex analogia nomen acceperunt. Quis aliâs tam ſit ſtolidus, vt ſimpliciſſima & prima velit ex miſtis elicere magno cũ labore,

cum iis abundet natura? Multo minus itaque principia artis, ſunt principia naturæ. Sacræ literæ, vt intueamur lumen de lumine, quo gloriatur Michelius, hominem, quin omnia ex terra facta, reducenda eſſe in terram aiunt. Terram autem quam? Illam, quæ erat ante ſpecies diſtinctas. Certum autem eſt, eam fuiſſe tunc rude elementum, & ancipitem ad omnes ſpecies, quas poſtea diuino iuſſu produxit, materiam. Hæc ſunt vltima elementa, idque tam euidens eſt, vt pluribus oraculis crebro inculcetur, vt Gen.3. Sir.3.17.41. Hiob. 10. Sap.3.& 15, &c. Videmus item etiamnum, hodiè ex aqua & terra fieri limum viſcidum, & hunc conglutinari, aut concreſcere in lapidem. Si hic reſoluitur in vltima; non in mercurium, ſulphur & ſalem, niſi hæc ſint elemẽtorum Symbola, ſed in elementa vulgata ſoluetur. Qualitates primæ ad tactum & compoſitionem indicant Ariſtotelicam ſententiam adhuc obtinere. Sed oportet Michelio etiam opponere Paracelſicum dogma, vt videat conſenſum. Omnia corpora in ſalem, mercurium, & ſulphur reduci ſcribit. At Paracelſus cum ſuis ita eſſentiam duntaxat diuidit. Corpus craſſum deſtinat elementis. Hoc ſaltem cum item ſit miſtum, non erit ex illis principiis, aut neceſſe eſt fateri nulla eſſe elementa in Alchymia & natura, ſed meras eſſentias, quarum aliquæ ſint degeneres. Sed audi ſequentem notam.

NOTA

Nota XXXV. De elementorum compoſitione.

Michelio elementa ſunt corpora miſta. Principia vero ſimpliciſſima, principia autem Iſaaci ex ænigmatis Chymicorum arrepta, & tradita Paracelſo. Itaque pag. 98. ſic narrat. *Elementa dicimus eſſe omnium rerum matrices, & receptacula ex tribus principiis compoſita, in quæ etiam reſoluuntur. Sunt enim prima corpora compoſita, ac ſuis gradibus diſtincta.* Agnoſco Seuerini verba, ſed non mentem. Scribit quidem hic, illa tria non vulgariter intellecta vniuerſa corpora cōficere, vt videatur ēt elemēta ſale ſulphure & Mercurio pollucre: Sed aperta tamen de elemētis mēte hęc habet: *Elementa ſunt, loca, matrices, domicilia, vitali validaq; poteſtate munita quæ ſemina generationi conſecrata fouent: Et: quia loca ſunt, incorporea vt ſint, neceſſitas iubet. Niſi enim eſſent demenſionum legibus abſoluta, nequaquam corporum principiorum, & ſeminum tantam multitudinem tam facile reciperent. Semina cohærent elementis indiſſolubili nexu.* Hæc eſt prima elementi Seueriniani acceptio qua nihil eſt per ſe exiſtens, ſed tantum relatio loci ad locatum quanquam tunc fruſtra eis tribuat vitales facultates, & poteſtates validas, quas locus per ſe non habet, ſed ob alia ſeu corpora, in qb⁹ eſt iſta loci rō. Deinde elementa ponit alia, in quibus illa loci rō hæret. *Ea ſunt*, inquit, *corpora elementorum proprietatibus magis inſignita, in quibus nulla interna dyna-*

mis latet, ſed tantum ſteriles caliditates, frigiditates humiditates, ſiccitates: Et: *fructus ſeminum aliorumque elementorum perenni fluxu & irrigatione generationibus inſeruientes, quæ Paracelſus putet eſſe corpora arcanis deſtituta ſeu cherioniæ naturæ, prædita ſterilibus ſeu relollaceis qualitatibus, in quibus ſit nulla conſpiratio cum aſtris morborum, &c.* In his Seuerinianis non poſſum videre illam compoſitionem. Nam incorporeum ex corporeis naturaliter non fit. Itaque priora elementa non ſunt ex Mercurio, ſale & ſulphure. Deinde ſi poſteriora elementa ſunt ſterilia, & nihil habent, præter qualitates primas non poſſunt conſtare ex principiis Michelii, quæ eſſentiam fœcundam conſtituunt, & à qualitatibus iſtis abhorrent. Non itaque conſentiunt hi duo. Addo recentiorem quendam, qui ita ſcribit. *Elementa ſunt fulcra rerum, & ſuſtentacula, glutina, vehicula, & materialia: Principia vero ſunt ætherea, formalia, ſubſtantifica quæ ſunt de Eſſerci & ſe habent actiue. Item Mundus diuiditur in ſimplicia, & compoſita. Ex ſimplicibus ſimplicia ſunt duo, Elementa, & Principia. Elementa ſunt ex quibus res ſunt, & in quæ alia omnia, vt in receptacula ſunt repoſita, & ſunt tria, materialia, terra, aqua, aer & vnum formale vt cœlum.* Ecce tres conuiuæ mihi diſſentire videntur. Cadet cauſa Michelius, & male erit contẽplatus ſuũ lumẽ. Certe, ſi elementa ſunt capſę rerũ cæterarũ, erunt & principiorũ & ſic priora natura & ratione. Si item ſunt prima cor-

corporum, quomodo conſtabunt ex aliis? Diuinũ lumen nominant cœlũ, terram, aquarum abyſſum, aerem, prima: non Mercurium ſalem, ſulphur. D. Petrus: vltima mundi reſolutione elementa cętera ab elemento igni deſtructum, iri vaticinatur: οἱ οὐρανοὶ ῥοιζηδὸν παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθήσονται, καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαήσεται. Præmittit terram, ſubiicit reliqua. Si vellem myſteria in ſacris de his venari, poteram etiam ex D. Paulo ad Heb. 5. principiis præmittere eleméta, cum ibi fiat mentio τῶν στοιχείων τῆς ἀρχῆς: Elementorum principii, &c. Vnde innui credi poteſt, elementa eſſe gratia principiorum. Sed nolo in his aliquid roboris ponere. 2. Pet. 3.

Paracelſus vulgaria elementa iterum reſoluit in elementa, quod fortaſſe ſic æſtimaret ex veterum ſententia nullum elementum circa nos in noſtro loco eſſe purũ, hoc eſt, omnia viciſſim compoſita eſſe ex elementis prioribus. In lib. de eſſentiis tribus, quicquid ex elementis productum eſt ex tribus eſſe putat, quæ principia vocat. Sed Chymici veteres omnes Mercurio elementa priora faciunt, & Bernhardus ait, *in principio chaos ceratum eſt, ex quo ſiebant quatuor elementa, & ex his beſtia* (quod & Paracelſus in lib. de peſtilitate repetit) item *ſicut omnia ſemina ſunt ex quatuor elementis, ita & ſulphur & Mercurius, &c. Ita ſcilicet conſentiunt Chymici Paracelſici inter ſe, & cum veteribus Chymicis.*

NOTA XXXVI. DE *Bombardis.*

BOMBARDAS priſco æuo fuiſſe ex 6. Æneid. Virg. indicat. Dicitur ibi Salmoneus quatuor equis inuectus, & lãpada quaſſans per Græciam Elidemque iuiſſe, nimboſque & fulmen ære, curſuque equorum ſimulaſſe. Seruius interpretatur de fabricato æreo ponte, ſuper quem acti ſint currus ad imitanda fulmina. Nihil certè puerilius eſt, quam ex ære & equorum curſu tormenta bellica colligere, quod fors melius ex glandibus liuentis plumbi in bello Æneæ ſparſis confeceris. Id inuentum in Germania aut potius Europa nouum, apud Chinenſes ſcribitur memoria annorum carere, & vetuſtiſſimum eſſe, teſte Garzia, & aliis. Petrus Meſſias, referente Ambroſio Parço, lib. 10. chir. in præfatione, circa annum Domini 1343. & multo etiam ante 400. nimirum annis indicauit Mauros & Tunicios ex doliaribus quibuſdam machinis, ſeu cannis ferreis ignita fulmina in hoſtes cum multo bombo detonuiſſe. Ego inter obiecta notaram à Chymico repertã eſſe artem. Senex ille, fors Polydoro perperam intellecto, mẽdacium pro ſenili mõdeſtia vocat. Sed eſt in hiſtoricis pluribus circa annũ Saluatoris 1355. (aliis 1380.) Monachũ, ſeu Chymiſtam Philoſophum (vt ex Benato allegat Paræus) Friburgi natum nomine Conſtantini: aut vt alii ſcribunt, Bertholdum nigrum profeſſione Monachum

nachum Franciſcanum & Philoſophum, quē Mattheſius appellat eximium Alchymiſtam, ſclopetos inueniſſe, dum halonitrum cum ſulphure ad ignem ſtuduit figere, quanquam [illegible]dorus neſcio quid de ſcintilla in mortari[illegible] incidente ſomniet. Nec ignotum eſt Monachos, ex quibus etiam Thomas de Aquino, Lullius, Reinaldus, &c. olim Chymiæ fuiſſe deditos. Si mendacium eſt, non eſt meum. Sed facile Michelius alios poteſt pro ſua modeſtia mendacii arguere, cum nemo fors in mundo ſit, qui ea probet ſtatuatque, quæ ipſe ſibi de Chymiſtis finxit. Mihi ſane, & autoribus meis Chymicus fuit. De deliriis Michelianis non ſum ſolicitus. Tale eſt, quod pag. 100. accuſat me auaritiæ, quaſi pecunias affectaſſem, cum ſcripſi in natura eſſe diuitiarum copioſiſſimarum mare, vbi pro abundantia & inſtructo variarum rerum naturalium penu diuitias enunciaui. Nauiget Anticyras. Ridicula ſtultitia Michelii.

NOTA XXXVII. DE FERmentatione.

PAG. 119. Atrociter in me debachatur quaſi falſa doceam & ex erroribus dogmata conſtituam, dum nuger ſtolide de fermentatione cum Mercurio frigido. Ego quidem fateor, me id retuliſſe epiſt. 68. lib. 2. Sed non ex me, verum ex Thomæ de Aquino ſententia. Ita hæc habet: *Cape ſolis depurati communis in ι-* Thomas de Aquino per meam perſonam a Michelio traducitur.

in igne calefacti, qui fermentum rubedinis eſt, vncias duas : Incide in fruſtra parua cum forcipe : Adde Mercurii vncias quatuordecim : Fac Mercurium fumigare in tegula & ſolue in eo ſalem, &c. Ita is in auro. At in argento ſic : *Miſce fermentum Lunæ cum partibus ſeptem Mercurii eodem modo vt in rubeo feciſti. Nam eadem eſt materia, fermentum diuerſum, Argentum foliatum ſic magis eſt vtile, quam Maſſalega habet in ſe miſturam quandam fæcum Mercurii, & debet amalgamari cum Mercurio frigido. Alioquin hoc operando maxime errant, ſoluentes amalgama aqua forti.* Hæc Thomas. Non debebat huius autoritas adeo ſordere Michelio, cum non tantum fuerit, Alchymiſta eximius, ſed & Paracelſi præceptor, cui mille Michelii nunquam poſſunt ne cõparari quidem. Ego iſta ad Chymiam retuli, & myſterium ſubeſſe artis indicaui. Verba ita vt ſonant, in ſuo reliqui honore. Cur inde in me ſæuit? An etiam compos mentis erat ille ſenex cum iſta effutiret? Sciat autem me quidem de frigida amalgamatione non admodum eſſe ſolicitum, ſed tamen rem ipſam longe euidentius ſcire, quam is tot annorum decurſu cognouit, aut adhuc cognoſcet. Verum eſt iſtud Roſarii, *Multa bona procedere ex corporum cũ Mercurio amalgamatione; Verum, quod alius ſcribit de fermentatione, aurum eſſe fermentum Elyxiris, ſine quo nequaquam peragatur: hæc eſſe coniungenda, miſcendaque, nec poſſe fermentum ex alia eſſe quam rei natura quia quodlibet gi-*

gnit ſuum ſimile: Sulphur & argentum viuum tingendum, aurum ad rubeum, argentum ad album ſumendum, quæ ſit clauis Philoſophiæ, &c. In Roſario Philoſophorum negatur ignis neceſſarius eſſe ad tincturam albam, ſed ad rubram, quæ verba eundem habent ſenſum cum Thomæ. Itaque & Arnoldus ab hoc virulento homine traducitur.

NOTA XXXVIII. DE INSTRVMENTIS Chymicorum.

CENSET pag. 119. me blaterare de inſtrumentis Chymicis, cum miſer Chymicus vnica materia, vnico vaſe, vnico furno ſit contentus. Itaque iudicat me fornacum numerum á meis Pſeudochymicis Nebulonibus eſſe imaginatum. Quis vnquam fuit tam inſigniter impudens conuitiator? Aut vniuerſum Chymiæ ambitũ contemplamur aut partem eius præſtantiorem, quam perfectum magiſterium lapidis appellarunt. Neutra in parte ſatis eſt vna fornax. Quod autem ille ſenex garrit, Chymicum nõ niſi vnam requirere id myſticum eſt, nec intelligitur de omni eius opere, ſed tantũ de digeſtione, vſque ad cõplementum Elyxiris. In præparatione vero, & reuerberatione, exploratione que impoſſibile eſt, ſi artis præcepta & dexteritatem velit obſeruare, & nõ pditè mutileq; laborare, vna fornace õia peragi, & hæc ſciens ſcribo. Sed ne ſolus conuitia ſuſtineã ſolusq; id affirmare videar

Chymici, à quibus Alchymiam accepi, vocantur nebulones,

videar, aduoco in conſortium culpæ omnes Germanos, Italos, Gallos, Arabas & cæteros, quorum commentarii de Chymia hactenus ſunt editi. Omnium erit communi crimini obnoxium eſſe, aut Petulantiam huius Michelii damnare. Profero duntaxat trium teſtimonia, de quibus ſcripſit Michelius, non eſſe iis refragandum, quibuſque ipſe frequenter acquieſcit. Librum de fornacibus ſuum Geberus iuſſit cuſtodire, quod exponat cuncta diuerſis libris ſuis ſcripta. In hoc deſcribit furnum calcinatorium, ſublimatorium, & fuſorium, omnes diſtinctos, ſeorſimque expreſſos. In ſumma perfectionis addit ſublimatorium duplicem, deſcenſorium, deſtillatorios plures, vt per cineres, balneum, filtrum, &c. Inſuper calinatorium repetit, & ſolutorium exhibet ſingularem. Ecce mecum conſentit. Non autem opus eſt, vt ille malus ſenex me doceat artificium lapidis ita eſſe abſconditum, nec egere tot inſtrumentis. Aliud eſt de ſola materiæ coctione agere, aliud de vniuerſo Chymici officio; quam rem non conſiderauit. Procedat & Calid. quem item in oculis habet Michelius. Hic inſtrumenta ſuæ Chymiæ, quæ plane eſt & ſola de lapide, nominat cucurbitam cum Alembico, & aludelem, quorum vnumquodque furnum habeat ſibi conuenientem, ſicut & ſimilitudinem congruam quilibet furnus. Sit tertius Nebulo Paracelſus. Hic in cap. I. de tinctura Phy-

Geberus fornaces ponit plures.

Calid.

Paracelſus.

Phyſicorum enumerat cucurbitas, circulatoria, vaſa Hermetis figulina, itē balnea, fornaces ventoſas reuerberatorias, aliasque cum tabulis marmoreis forcipibus & huiuſmodi, ſine quibus negat ſe poſſe in Alchymia & Medicina progredi. Quod ſi velis perſeuerare in tua Phantaſia, & libellis putatitiis, pronunciat te ad nihil proficui electum & prædeſtinatum. Vide & Augurellum, qui caminum ſublimatorium multis vaſculis aptum cōcinnat, & poſt hunc etiam alium fabricat ad digeſtionem: tertiò ad proiectionem in tigillo ſeu catino, requiritur rentoſa.

NOTA XXXIX. DE OPERATIONIbus, ſit ne vna, an multiplex?

COGNITA *natura, ars non pluribus indiget rebus*, inquit Roſarium Philoſophorum, *niſi vna, nec magnas requirit expenſas, quoniam vnus eſt lapis, vna Medicina, vnum vas, vnum regimen vnaq; diſpoſitio. Alii duntaxat digerēdum, & coquendum monent.* Hæc & ſimilia dicta apprehendit Michelius ille fatuus, & cum in cæteris omnibus ænigmata & fabulas ſibi ſomniet, hic putat apertam eſſe dictionē, cuius fiducia me exagitat. Sed non attendit illam operationem vniuerſalem diuerſis modis regiminis, diuidi in plures particulares. Solue & coagula, clamant plæriq;, vtrumque tamen poteſt fieri igni. Quid mirum, ſi vtrumq; exprimitur per vocē coctionis? Quis neſcit de-

ſtillationem, reuerberationem, ſublimationem & alia plura Chymiæ artificia inſtrumento ignis abſolui? Num itaque, quia coctionis nomine, aut ſeparationis (multi enim vocant artem ſeparatoriam) præcipui labores contineri dicique poſſunt, vituperandus eſt, qui plures deſcribit? Non puto vllum hominem tam fore iniquum, excepto ſtolido iſto Michelio. Pag. 122. debacchatur in me quaſi putauerim nihil aliud ſignificari verbis Chymicorum, quam quod ſonant, dumque legerim mentionem putrefactionis, deſtillationis, ſublimationis, calcinationis & reliquorum omnium, non conſiderauerim vnica ſolum vniuerſali quadam operatione continua, non interrupta, reliquas omnes quotquot ſunt, cõprehendere autores voluiſſe, & producit teſtimonium Auicennæ. Ego ſanè ignorabam Michelii figmentum. Alioquin ad id me, ſi dignum iudicaſſem, accommodaſſem. Sed cum Chymiam ita deſcribere inſtituerem, vt in commentariis vſque inuenitur artificum, non potui vna operatione eſſe contentus. Ipſum Roſarium Philoſophorum titulo Alterius partis Chymiæ de lapide, indicat, plura tractare Chymicum, ad quæ illi opus eſt etiam pluribus operationibus. Præterea videbam impoſſibile eſſe vnâ omnia eius artificia abſolui. Ipſe Michelius illam quidem vniuerſalem vnam nominat, ſed nihilominus ſpeciales plures, in illa contentas agnoſcere

cogitur.

cogitur. Et infrà pag.329.& ſeq.inter ea, quæ ſciri debent, ponit imbibitioné, aſſationem, fermentationem, deſtillationem, ſublimationem, incerationem, inhumationem, &c. quorum impoſſibile eſt vnam eandemque eſſe rationem & definitionem. Quocirca & adminiſtratio variat, & ſic in me reprehendit, quod ipſe ſtatuit. Rogerius quidem ſcribit, quod totum magiſterium terminetur vna re, lapide vno, vna via, coquendo ſcilicet, & vaſe vno: ſed Turba ter ponit coque, & Arnoldus, in cuius Roſario nihil occultum, deuium, & diminutum eſſe indicat caput primum, pluribus id explicat: *Opus primum Philoſophicum eſt*, inquit, *diſſoluere lapidem in ſuum Mercurium, vt reducatur in primam materiam*: Item: *Qui vis operari, primum labores in ſolutione & ſublimatione duorum luminarium oportet ſublimare, figere, calcinare, & ſoluere*, &c. Idem autor in flore florum, *ſi ad perfectum magiſterium*, inquit, *peruenire volumus, oportet primò, vt lapidem Philoſophorum purum & mundum habeamus, acceptum, ſicut eſt in ſua minera nullo adiecto, nec diminuto; Et ſublimare ipſum, deſcendere, deſtillare, calcinare, ſoluere, coagulare, fixare, incerare, quæ eſt tota practica.* Paracelſus in Phyſicorum tinctura iubet digerere, deſtillare, ſublimare, reuerberare, extrahere, ſoluere, coagulare, fermentare, figere, &c. Num itaque, vt titulus iſtius fanatici ſeu famoſi libelli cum pagina 123.

habet, iſtæ operationes ſunt ementitæ? Si mentiti ſunt Geber, Paracelſus, Arnoldus & cæteri, qui tamen in hac re iudicantur verè ſcripſiſſe, non pudet me cum iſtis mentitum eſſe, vt ſic virtus ſuſtineat nomen vitii execrandi, ſed væ Michelio, qui lucem vocat tenebras, & tenebras lucem.

NOTA XL. DE SVBIECTO CHYmici, deque etymo Chymiæ, & metallis Philoſoph.

Vide notam 5. DOCTRINARVM plenus hic eſt Michelius, & crebrò inculcat, vnde dicta ſit Chymia, quid tractet Chymicus, & quæ ſint metalla ſuorum Philoſophorum. Ego me doceri rectius, præſertim à ſene, ſicubi errauerim admodum exopto: Veruntamen à perito & ſapiente non à futili blaterone, & odioſo ſophiſta, qui cum ipſe nihil veri rectique ſciat, tamen ingentis ſapientiæ opinionem ſibi arrogat. Sed quid tandem tractat Chymicus? Pag.129. *Negat eum contrectare aurum, & argentum.* Cur? *Quia conſtat aurum & argentum non eſſe materiam, circa quam laborat.* Pag. 157. idem repetitur & 253. Hoc docet Etymologia. *Dicitur enim Chymicus, quia circa humorem, non, vt tu (Libaui) dicis, circa metallorum, aut mineralium metamorphoſin, verſatur.* Ita pag.130. *quamuis lapidem Philoſophorū, aut eius principia auri, argenti, & ſimilibus vocibus quandoque nominarunt, id fecerunt, vt artem celarent,*

rent, imperitos ſecluderent, doctiores allicerent: Pag. 131.: *Metalla Philoſophorum non ſunt metalla vulgi: quia illa communicant vna materia, quæ eſt argentum viuum cum ſuo ſulphure, & ſolum differunt maiore, minoreve decoctione: id, quod de vulgaribus metallis eſt falſiſsimum, quæ propriam habent mineram & generationis materiam.* Pag. 152. *Quid illa* (*Stibium hydrargyrus, cinabaris turpethum*, &c.) *ad verum Chymicũ? Nihil illi cum ſale, Vitriolo, hydrargyro metallis, aut mineralib. eſt cõmune. Nam illa ne tãgit quidem* (Au) *omitto vt contrectet* Hæc & ſimilia ſatis fuſe Michelius, quibus ex ſapientibus planè ſtultos facit, & omnia ad conceptam opinionem ita cogit, vt ſecus ſentiens nihil ſentire credendus ſit, alienusque eſſe ab omni vera Chymia. Contemplemur tamen iſtas ſententias aliquantulum, vt illuſtrior fiat veritas. Fatetur Philoſophorum verba pro me eſſe, ſed id ſignificare quod ſolent, negat. Non ſum ignarus, ſermonem iſtorum artificum eſſe diſciplinæ peculiarem, & docendi genus perplexum. Sed hinc non eſt conſequens nihil propriè apud eos dici. Fallunt maxime tropis, qui tamen explicantur alibi. Deinde ordinem habent crypticum, cumq; multis modis poſſint operationes in rebus diuerſis fieri, modos modis permutant, vt, cum putes ſublimandum eſſe, quomodo hydrargyrus cum ſale & Chalcantho ſolet, illi non hanc ſed ſuam ſublimationem requirunt. Cum iubent ſoluere, nolunt te aquis forti- Chymicorum obſcuritates.

tibus aut cellarum deliquiis vti, ſed ea ſolutione, quæ fit per ſuum acetum, & ſic in reliquis, in quibus videndum eſt, quid certæ materiæ pro natura eius conueniat. Fit & aliqua occultatio, dum modo negant affirmata, modo affirmant negata, ſed non ſimpliciter, quia aliud quid verſutè intelligunt quam quis ſimplicior exiſtimare poſſet, veluti, cum dicunt hydrargyrum ſuum non eſſe vulgarem, & tamen crudum à minera item vſurpant. Sed à vulgo accepta tunc ſunt Philoſophica, cum per artem ſunt apparata, nec differunt ſubſtantia, ſed adiunctis, &c. Hæc & ſimilia in vſu diſciplinæ Chymicæ inueniuntur. Michelius transformat omnia in, neſcio, quæ Phantaſmata portentoſa. Chymiam dictam vult à ſubiecto, quod tractet Chymicus. Sed hæc vox incognita eſt Gebro, Hermeti, Meſuæ, &c. qui perfectum magiſterium ſolent appellare, & reuera diuerſis modis ſcribitur, veluti Alchemia, Alchymia, Chemia, Chymia, quod à fuſione ſeu ſolutione, aut humoribus, hoc eſt extractis ſuccis, nomen inueniſſe putent. Roſarium maius narrat Alchymiam apud Græcos ſignificare tranſmutationem. Vnde ars iſta ſit tranſmutationis ſcientia. Alii aliud afferunt. Fuit & in Ægypto oppidum vetuſtum CHEMIS, apud Herodotum. Putare quis poſſet hinc nominis originem, vt rei

Chymiæ vox.

vt rei,eſſe. Sed parum refert,vnde natum ſit vocabulum. Itaque ſiue à fundendo, ſiue ſucco appelletur Chymicus, non certabo cum Michelio. Illud apertè falſum eſt quod negat, ipſius opus eſſe metallorum tranſmutationem, ſi circa humorem occupetur. Conſideretur ſaltem factum Ægyptiorum tempore Diocletiani, & tantæ pugnæ, quæ hactenus circa Chymiam fuerunt, quaſi ſpecies non poſſint transfigurari. Ipſe Michelius contra Moreſinum meditatur libellum ob hoc ipſum, ſicut & contra Eraſtum. Si quis vnquam fuit in illo ſene pudor, hic eſſe debuit, ne tam perfrictè audacterque mentiretur contra conſcientiam. Chymia negatur metalla tractare.

Sit eius labor in humore:at nihil impeditur Metamorphoſis. Verum tamen eſt, quod non poſſit metalla permutare, ſi ea planè non contrectat vt ſtolidè garrit. Itaq; & hinc inuiolabile argumentum eſt contra ipſum. Neceſſe enim eſt metalla tractare eum, qui promittit fine artis ſuæ eorundem tranſmutationem. Hoc autem intendere Chymicum, eum præſertim, qui lapidem fabricat, quem ſolum ille Chymicum ſtatuit, Sole meridiano eſt clarius. Vtuntur quidem illo etiam ad medendum, ſed interiore ſcopo,cum non requiratur tanta perfectio ad Medicinam morborum, quanta ad metalla mutanda; imò noxium venenum eſt lapis perfectus homini. Hinc conuertitur etiam ad

gemmas aliosque vſus. Tædet autorem allegare. Conſtat enim vulgo polliceri omnes auri & argenti effectionem. Non eſt conſequens ſi humorem pro ſubiecto habet Chymicus, eum non tractare metalla aut mineralia. Mirum quidem eſt, transformari eius ſubiectum in HVMOREM, qui omnibus Paracelſitis eſt vnguis in oculo, adeo, vt Galenicos probroſa voce ſoleant Humoriſttas appellare: qua ipſi potius erant notandi, cùm toti Humoribus addicantur: ſed tamen etiam metalla & hydrargyrus, aliaque mineralia nonnulla ſunt ſucci terreſtres, & à Platone aquæ nuncupabantur. Humor penè humorum, vt ita loquar, eſt hydrargyrus. Hic vultum mercurii Philoſophici habet, quem ſolum & vnicum artis ſubiectum omnes ſtatuunt, idque proximè cōcedo. Itaque Chymicum, qui lapidem fabricatur, tractare humorem, ſed non excluſa natura minerali, & metallica. Imo & metalla ipſa nominibus expreſſerunt ſuis, licet callidè negantes vulgaria eſſe ſua, id, quomodo ſit accipiendum, ſuperius eſt expoſitum. Michelius aurum & argentum appellaſſe vult, vt rem celarent, &c. Sed falſo fine. Nam occultatio non eſt in voce auri & argenti, ſed in diſcretione Philoſophici, & vulgati: Vtrumque eſt aurum & argentum eſſentia, & natura. Sed aliter diſpoſitum Philoſophicum, aliter vulgare. Nominant tamen aurum etiam Solem, argentum Lunam; vtuntur vocabulis maris & fœmi-

Chymici in Humoriſtas transformantur.

Vox auri & argenti.

fœminæ, corporis & animæ, ignis & materiæ &c. quæ omnia ſymbolica ſunt, & aliquam proprietatem rei exprimunt. Recenſui ſupra argumenta irrefragabilia, quibus certo demonſtratum eſt, Chymicos, qui lapidem concinnant, metalla tractare, veluti (vt ea compendio repetam) quod ex fine artis eius principium ſit ſpectandum, iuxta axioma, Simile procreat ſimile, & in tota praxi nihil alieni, quod non ſit naturæ eiuſdem, eſt inferendum, & fermentum eſt eiuſdem radicis, cuius eſt maſſa, & contra, vel, vt Roſarium habet, fermentum non eſt, niſi ex natura paſtæ. Deinde, quod natura imitanda ſit artifici, natura autem tum vniuerſalis in generatione ſimilis ex ſimili, tum particularis in auri & argenti confectione per ſemen auri & atgenti. Tertio, quod impoſſibile eſſe ſcribant lapidem per minora mineralia, vegetalia, & animalia perficere, ſolamque omnes requirant naturam metallicam. Quarto, quod omnes negent, ab artifice poſſe dari diſpoſitionem ad auri ſemen, ſed neceſſarium eſſe, vt id iam per naturam ſit effectum arte nihil conferente præter coctionem ad perfectionem debitam, quam ſolam natura non potuiſſet præſtare. Itaque vbi nulla eſt natura metallica, fruſtra laboratur ad producendum lapidem metallificum. Nec valet Michelii iudicium, qui credit Elyxir ex aliis ſcilicet ſuccis eſſe fermentum ex metallis. Natura propria natura

Metalla tractari à Chymicis.

gaudet, nec fieri poteſt, vt fermentetur metallo id quod metallicum non eſt. Quinto adduco his conſentientes artificũ ſententias, neque has in prima acie pono, ſed prioribus rationibus ſubmitto, vt per illas firmentur, & viciſſim conſenſu ſuo declarent illas. Sexto, cum experiundi gratia principium operis tẽtaſſem, vidi naturæ potentiam reſpondere philoſophorum requiſitis, ex vnione trium fieri Mercurium Philoſophorum, quo impoſito ad digerendum putrefactio exhibeat ſeparationem, & ſolutionem, in qua apparet nigrities illa, & fumus, quem caput corui appellant & reuera in ſe habet occultatam rubedinem, &c. Sed ne meis verbis putes te circumduci, præter ſupra poſita teſtimonia adiicio nonnulla alia. *Lapis noſter, inquiunt, apud omnes Philoſophos nominatur Mercurius, qui non eſt natus, vt multi, putant, ſed ex corpore (non humano, vt Michelius videtur velle, ſed metalli perfecti) extractus, fitque ex tribus, Sole Luna, & Mercurio. Extractio fit per Mercurium crudum, aut per ſolutionem Philoſophicam in primam materiam. Quinta enim eſſentia non extrahitur ſine aqua, (inquit Roſarius) & tinctura debet eſſe corporea à corporibus metallicis extracta per beneficium & mediũ mineralium, ſed non abſque Mercurio. Si enim corpus non roſolueris in mercurium cum Mercurio, virtutem ex eo habere non potes: nec vlla extractio valet extra compar, ita vt omne alienum repudietur. Natura enim gaudet natura, eamque mutat, &c.*

Teſtimonia nonnulla.

Iuro

Iuro per Deum (inquit quidam in Roſario) *quo nullus alius ſit Mercurius, niſi extractus ex duobus corporibus: &,Medicina eſt ſimplicis, virtualiſque natura ex aqua Mercuriali,in qua aurum,& argentum prius ſunt ſoluta, producta. Auicenna requirit ſulphur, id quod negat exiſtere ſuper terra, niſi in duobus corporibus, ſole & luna, in ſole perfectius quia magis digeſtus. Noſtrũ Elyxir (ait Roſarius) repudiat vegetalia, & animalia, item magneſias Marchaſitas,Thutiam, Baurach,ſalem, atramentum, alumen, &c. quod ea forent in Mercurium mutanda, idque fruſtra, cum is aliâs ſuppetat.* Ita reiicitur ſulphur,argentum viuum, auripigmentũ,arſenicum;&c.Idem facit Richardus negãs ex minorib.mineralib.poſſe fieri metalla, quodtñ ſcopus artis requirit.Roſariũ maius *impoſſibile, ait, minora mineralia poſſe fieri artificialiter metalla,& cum his etiam profligat animalia, horumque vrinas,ſtercora, oua, ſpermata &c. quicquid ſeminauerit homo, inquit, id & metet, ſemina,aurum,& argentum*(non certe Michelianum; tale enim nemo vult metere) *& afferet tibi fructum milleſimum cum labore tuo, mediante natura, quia ipſum ſolum habet, quod quæris,& nulla alia res mundi,cum omnia alia ſint fœtida,& naturæ cedant per ignis aſſiduitatem & examen.* Hanc ob cauſam Geberus auri artificialis ea propoſuit examina, quæ nulli rei conueniunt, niſi ſyncero auro, vt iterum ſit temeraria ſpes Michelii,qui ſuum Elyxir ex alio facit, ex alio fermentum. Non enim ſuſtinere

nere poteſt examina aliud, nec vna manere in miſtione, & omnes ignes, præſertim antimonii, & cæmenti negatis repetitos perferre. Sed non fatigabor amplius collectione ſententiarum. Percurro argumenta iſtius ſenis.

Argumenta Michelii contra metalla.

I. Metalla Chymicorũ, inquit, non ſunt metalla vulgi quia illa habent vnam materiam, hæc non. Fallit argumentum. Nam & vulgi metalla, & Philoſophica ex vna radice Mercuriali ſunt, vt ex tot diſputationibus & laboribus Chymicorum patet. Decipitur ſenex phraſi nõ intellecta. Agnoſcunt certe Philoſophi etiam id aurum, quod foſſores ex montibus eruunt, ſed in hac forma, ſuum eſſe negant. Poſtquam autem artem expertum eſt, iam eſt aurum Philoſophorum. II. *Chymicus non exercet χαμαίαν τινὰ τέχνην, nec occupatur in rimandis his quæ ſub terra ſunt.* Equidem non eſt foſſor metallicus ſed tamen cognitam debet habere naturam metallorum, vt poſſit eligere materiam & tranſmutare. Ars habet vera principia naturalia, inquit Richardus, cum natura formet corpora in minera. Hæc itaque, qui non nouit deſperet de arte. Ita Geberus in lib. perfecti magiſterii requirit notitiam naturalium in minera. III. *Qui tractat vulgaria metalla, tantum diſtat à Chymici ſtudio, quantum cælum à terra.* Hoc fateor verum eſſe, ſi tractatio quoq; ſit vulgaris. Aliâs & Michelius cum ſuo fermento aureo & argenteo abſit à cœlo. Qui tractat ritu & more artis, recte tractat.

Geberus citante roſario, Artificem oportet naturas metallorũ generationes, infirmitates, & imperfectiones in ſuis mineris cognoſcere, antequam perueniat ad hanc artem.

IV. *In artificio plura ſunt nomina metallorum, at non res, quia tantum diſpoſitiones & articuli coloresque differunt. In natura vero vulgari etiam res diſcrepant.* Non ignoro Philoſophos ex analogia lapidis ſolere iudicare de naturæ progreſſu in metallis gignendis, quaſi à Mercurio per plumbũ, æs, argẽtum ad aurũ pergat, nec vllũ ſit aurũ, quin prius argentũ aut æs fuerit. Hoc quidẽ ego nunc non voco in dubiũ, at ipſorũ lapidẽ ſimiliter progredi per imperfectiones ſcio. Quid quod aſſerant nonnulli, ſi tunc ceſſaret ars, cum plumbi diſpoſitio apparet, nil fore præter plumbum, ſi cum argenti, nil præter argentum?

V. *Verus Chymicus non tangit ſalem, argentum viuum, &c.* Quid planius eſt, quam Michelium ſibi peculiarem Chymiam ſomniare? ſi non contrectat, nec tangit metalla vulgi Chymicus, ſane delicatulus eſt, imo arte prorſus exulat. Non tamen ſordebat iſti ſtibium pag. 175. cuius ſubſtantiam recte purgatam, & vſurpatam vires dicebat habere non pœnitendas. Quin nec laudanum opiatum Paracelſi auerſabatur, quanquam duo capiat venena. Meus Chymicus tractat quidem omnia ex quibus magiſterium & eſſentiam facere poteſt, in lapide tamen conficiendo ignorat alumina, ſales, lotium, & ſimilia. Scit enim hæc, tanquam peregrina, & à metallis aliena, non poſſe eorum naturam corrigere, aut perficere.

NOTA

Vide infra punct. 5.

NOTA XLI. DE HIPPOCRATICA Medicina.

Galenus negatur cognouiſſe arcana Hippocratis.

HÆc laudatur pag. 139. & 140. *Sed pag. 141. Galenus ne quidem per tranſennam dicitur vidiſſe arcana Hippocratis, & nunquam ingreſſus ad ea, quæ ille cognouit*, Repetitur nimirum delirium Gramani, quæ ex Hippocrate ſpagirum faciebat Paracelſicum excerptis diſtortiſque voculis nonnullis ex lib. de veter.

Pap. 142.

Medicina. Sed cum Michelius cum cæteris ſuæ farinæ, atrociter inuehatur in principia communia Hippocrati, Platoni, Ariſtoteli, Galeno, aliiſque, commendatio illa ſubdola eſſe friuolaque deprehenditur. Quod arcana fingit in Hippocrate, ad quæ non peruenerit Galenus, ridiculum eſt. Vbi eſt in Hipp. Mercurius ille, ſal & ſulphur, quæ tria, vt patet ex Roſario maiore, arripuerunt improbi Chymici ex artificum ænigmatis, poſteaque Hollando duce, & Paracelſo propagatore omnibus rebus addixerunt? Pag. 139. *Incertum eſſe, ſcribit, qua medendi methodo & lege vſi fuerint antiqui Græci, vt Æſculapius, Prodalyrius & cæteri.*

Cõtra pag. 217. Æſculapius dicitur vniuerſale Michelii ſciuiſſe. Item ſequar veſtigia Machaonica, quæ ex lumine naturę procedũt ſicut flos a calore ſolis.

At ſi vera ſunt ſomnia Paracelſica & Micheliana, per lapidem ſanarunt abſque omni methodo. Præfatio manualis, quæ Paracelſo tribuitur, dicit, *quod Deus ſpiritum Medicinæ per Machaonem, Podalyrium Apollinem & Hippocratem fundamentaliter inceperit ſinere operari, vt vera Medicina tanquam per nubem appareret, &c.*

In 1, de vita longa *ex Mahomete & Hippocrate ſiunt magi, quorum hic filiam ſuam argumento incantationis transformauerit in corpus ab omni natura alienum.* Lib. 2. negatur intellexiſſe Medicinas Epilepſiæ. Et iterum in 1. cap. 2. negatur magnale longæ vitæ procurandæ aſſecutus, &c. Fingunt itaque & refingunt ſibi Paracelſitæ Hippocratem pro libitu. De Podalyrio, Machaone & aliis vetuſtioribus, ſi conſulantur Hiſtorici, conſtat Chirurgiam & Diæteticam eos exercuiſſe omiſſa plerunque Pharmaceutica, quam venenatam iudicabant. Hoc confirmat liber Hippocratis de vetere Medicina in initio, vbi Medicinam ex victus obſeruatione ortam tradit. *Mihi equidem*, inquit, *nemo ne quæſiuiſſe quidem Medicinam videtur, ſi idem victus & ſanis & ægrotis conueniſſet, &c.* Item: *qui Medicinam inuenerunt, primum ex cibis copiam detraxerunt, & pro multis paucos ſtatuerunt.* Vide & reliqua. Plato in 3. de Republica veteres Medicos hoc modo deſcribit. *Abſurdum*, inquit, *exiſtimandum eſt, homines Medicis egere non ad vulnera ſananda duntaxat, morboſque curandos intemperie aeris & pro anni tempore aliter atque aliter incidentes, ſed ob deſidiam & luxum, vt homines lacunarum inſtar, aqua, flatuque exuberantes coëgerint præclaros AEſculapii ſucceſſores morbos quoſdam nouo nomine, flatus* (φύσας) *& catarrhos appellare. Nona ſane hæc morborum nomina, nimiumque abſurda AEſculapii tempore non e-*

non erant , quod hinc coniicio, quod eius filii apud Troiam poculum ex vino Pramnio, farina & caſeo non improbarunt, &c. Vide & reliqua, vbi modos medēdi comprehendit per vomitum, deiectionem ventris, vſtionem, inciſionem, qui tamen antiquitus nō fuerunt omnes, ſed diuturna victus obſeruatio & externa nonnulla. Ita quod in Theætheto eſt ἰατρός φαρμάκοις μεταβάλλει poſterius inuentum eſt. Inuenit autem Aeſclapius. Nam cum negarent negotiatores ſibi vacare ad diætam diuturnam & capitis ſuffarcinationes (πιλίδια περὶ τὴν κεφαλὴν pileolos) Æſculapius his, qui natura & diæta alias corpore bene haberent, morbum autem quendam in ſe deprehenderent, eam oſtendit Medicinam, qua Pharmacis & inciſionibus infirmitas tolleretur, conſueto, ſolitoque victu ſeruato: τὰ δ᾽ εἴσω διὰ παντὸς νενοσηκότα σώματα οὐκ ἐπιχειρεῖν διαίταις κατὰ μικρὸν ἀπαντλοῦντα καὶ ἐπιχέοντα, μακρὸν καὶ κακὸν βίον ἀνθρώπῳ ποιεῖν, &c. hoc eſt, plane morbida intus corpora non aggreſſus eſt vtpote diæta paulatim exhauriens & infundens, vt ſic longum quidem, at malum vitæ ſpacium homini contingeret. Hæc & ſimilia narrantur de veteribus ante Hippocratem, quo pertinet etiam conſuetudo Ægyptiorum & Luſitanorum, de qua Strabo in 3. Geog. refert, quod Ægrotos plateis expoſuerint, vt prætereuntes, qui olim ſimili laboraſſent malo, iis ſanationis modum communicarent. Fuit & lex,

quæ

quæ præcepit Medicis primo triduo ægrotos ex arte curare, & ſi non conualeſcerent, poſtea tentare, quæ quis haberet comperta. Ex Æſculapii porro ſtirpe natus Hippocrates Cous (vt eſt in Protagora) ab omnibus dicitur diſperſam Medicinam in volumen artemq; redegiſſe, & ita locupletaſſe, vt eius ſcripta oſtēdunt. Eodem autem ſeculo fuiſſe perhibentur Hippocrates, Democritus, Empedocles, Socrates, Plato, nempe ab anno mundi 3500. vſque ad 3620. aut circiter: & Democritus quidem cum Empedocle refertur inter artifices Chymicos, quanquam ille Theoricus potius extitit, hic videtur etiam practicus fuiſſe. Nam in hiſtoriis eſt, eum medicamine quodam reſtituiſſe quendam Elatum, & veluti ab inferis reuocaſſe. Id appellant ἄπνυν, quod abſque cibo, potu ſpirituque creditum ſit hominem per menſem ſeruare poſſe. Sitne hæc cauſſa nominis vera an ficta, aut potius nomen ex rumore natum, quaſi reſtituere poſſit eum, qui per menſem non ſpiraſſet, non licet iudicare. Videntur tamen hinc habere Chymici, quo ſui medicaminis laudes efferre poſſint. Narrant ſenem quendam Medicum ſponſionem feciſſe, ſi vllo vnquam morbo decumberet, ita nimirum fidem facturum arti ſuæ: Eum poſtea ſcalis deiectum vltima ſenectute interiiſſe. Fors & huic aſſcribent ſuum lapidem. Sed Ægyptii maluerunt auri argentique theſauros.

Hermes Ægyptius floruiſſe dicitur circa annum M. 2430. & circiter, coætaneus Moyſi Ebræorum. Alii ſynchronum Zoroaſtri, quem Chamum nominant & Abrahæ dicunt fuiſſe.

NOTA XLII. DE ARGVMENTIS *quibuſdam pro lapidis vniuerſali ad omnes morbos virtute, & vſu.*

NON omnes, qui Chymiam lapidis docuerunt, mentionem faciunt vſus medici ad omnes morbos, quod, vt ait Paracelſus, obiter cognitum ſit, etiam corpori ægroto ſanando iſtum prodeſſe. Richardus Anglicus aſſerit, *aurum Philoſophorum* (ita appellat Medicinam illam, ſeu tincturam ex auro) *infinitas, imo omnes ægritudines curare, quia excellens in ea ignis agens, omnes humores conſumat in ægris corporibus exiſtentes, tam calidis, quam frigidis cauſis, idemque efficere argentum per artem digeſtum perfectè: nec aurum in prima ſua diſpoſitione curare lepram tam potenter, niſi per artem plus digeratur. Non autem vſurpandum aurum, aut argentum vulgi.* Addit, *morbum vnius menſis ſanari vno die vel hora, vnius anni, diebus octo, & dimidio menſe in Chronicis ſeu antiquis; arcere ſenectutem, &c.* Roſarium maius citat Platonem ſuum Hermetem, Geberum, & Arnoldum, repetitque verba Richardi, nominatim dicens, *iſtam Medicinam expellere omnes humores malos, inuehere bonos, conferre honorem, amorem, ſecuritatem, audaciam, victoriam in prælio.* Roſarius Arnoldi dicit, *in omnibus morbis excellenter iuuare, menſtruum morbū ſanare die, anniculum diebus duodenis.* Non ſegnis eſt Paracelſus in his Elogiis. Ea enim cumulatim recitat in Tinctura Phyſicorum, &

Richardus de lapide ad morbos.

Roſarium Philoſoph.

Arnoldi Roſ.

Paracelſus.

rum, & manuali, idq; ita arroganter, & ſuperbè, vt atrociter inuehatur in Ariſtotelem, Galenum & cæteros. Et quanquam alibi vniuerſale damnet, hic tamen cõtentioſiſſimè aſtruit, & omnes veteres recentesq; ſe Arcanorum Monarchã ſequi iubet. Nolo commemorare plura. Tã magnifica ſuæ Medicinę cũ tribuant hi artifices, nihilominus tamen ſcrupulus in animis etiam horum relictus eſt, qui aliâs eius magiſterio non aduerſantur. Quis quæſo tam ſimplex eſt, quin hyperbolen ironicam in Roſarii maioris verbis notet? Illene lapis victoriam in prælio tribuat, amorem conciliet, & reliqua quæ magicè ſuperſtitioſeque etiam gemmis aſſcripſerunt veteres, ſed abſque rei conſenſu? Quam fidem meretur id, cuius experimentum nullus vlla hominum memoria, ſaltem literis conſignata, exhibuit? Ille ipſe, qui glorioſiſſimè ſuperbiſſimeque de lapidis notitia, vſu & poſſeſſione ſcripſit, Paracelſus non tantum non omnes morbos in vniuerſum vna illa Medicina curauit, ſed & plurimas compilauit, inculcauitque alias, & ſibi neutiquam potuit nec morbum nec paupertatem auferre, aut ſaltem mitigare. Pollicetur aliis centum quinquaginta vitæ annos, aut etiam plura ſecula, ſed ſibi ne ad Iubilæum quidem ſeu quinquageſimum profuit. Tot paſſim ſunt Paracelſitæ; tot artifices. Vbi lapis? Michelius ſibi præ aliis eum vendicat. Vbi effecta? Arnoldus metalla &

Mercurium tranſmutauit, morbos omnes vno lapide vniuerſali quando & vbi ſanauit? Quid opus fuit tam multis in Medicina commentariis, ſi omnis vis in vnam Medicinam eſt congeſta: Satis eſſe in vino & alio liquore exiguam eius quantitatem præbere, ſcribit Paracelſus. Nimirum tota Medicina ita redigitur ad Pharmacopœian, & potum lapidis. Non requiritur præceptorum de variis morbis, variis remediis, vario vtendi modo multitudo, ſi ab vno ſunt omnia. Inſtitutum certè proprium requirebat, ne plura præciperent. Sed hoc ipſum, cum factum ſit, diffiſos ſuæ arti fuiſſe argumento eſt. Bernhardus aliquoties ſibi factum eſſe lapidem narrat: Sed vbi hiſtoriæ auxiliorum? Sed vt vt hæc aliaque ſe habent, & ipſa quoque morborum natura & diuerſitas non patitur vniuerſale aliud, præter Medicinam vniuerſam, eamque non niſi in reparabilibus; (de DEI potentia nemo dubitat, eſtque ea contemplatio Theologica) tamen ſi exiſtat aliquis artifex, qui & faciat illum lapidem, & omnes omnino morbos ita feliciter ſanet illius ſolius adiumento, parati erimus pedibus in iſtam aſſertionem ire. Ego interim non ibo inficias præclarum eſſe medicamentum, & quod induſtriè cum Diuina benedictione adhibitum plurimum poſſit. De vniuerſali vero expecto experientiam. Michelius vult nobis verbis perſua-

perſuadere ; ſed his non curamur. Sileat, & argumentum proferat ab experientia euidente & hiſtoria ſingulari. Verba verbis retundere facilè poſſumus, & rationem ratione elidere. *Morbus duntaxat triplex eſt* (inquit pagina 146.) *ex cauſſa triplici. Ergo in curatione vna quadam Medicina generalis, ex tribus compoſita, exiſtere poteſt.* Sed illa diuiſio morbi triplicis proculdubio exhibet tria genera, quorum quodque ab altero tota natura eſt diſtinctum. Ita Galenici quoque tria morborum ſumma genera habent; ſed, vt hinc non poteſt vna Medicina inferri, ita nec inde. Medicina genera generibus opponit, ſingularia ſingularibus, valetque illa Idea Catholica in præceptis ex prioribus natura deducendis; at ſanatio eſt in ſingularibus. Et quis erat ille Michelius, qui infinitos tartaros in corpore humano videbat, & neceſſe eſſe, ſingulis ſuum remedium inuenire, aſſerebat? Tria genera morborum ſi vno remedio compoſito & triplici facultate inſtructo ſunt curanda, neceſſario item ad vnum erunt reducenda. Si enim inter ſe pugnant, vni familiare remedium duobus reſiſtet. Generica quoque facultas, niſi aliquo additamento ad ſpeciem ſingularem reuocatur, determinaturque, nihil efficiet laudabile. Sit autem morbus vnus in defectu partis, alter in abundantia, tertius in imbecillitate radicali; ſi hic iu- 1. Argumentum.

uerit vnum remedium naturale, & reſectum digitum reſtituerit, abundantem ſextumque ſuſtulerit, & ſimul ab ortu claudicantem correxerit, fatebor miraculum ineſſe. Ita iudico, ſi in vna parte Mercurius ille Paracelſicus fuerit abſumtus, in altera Sulphur excedat; in tertia Sal fatuus euaſerit, aut ſaltem Mercurius & Sulphur ille defecerit, hoc abundauerit. Sed ſecundum
2. Arg. auſcultemus. *Duo ſunt, inquit, quæ corpus noſtrum fulciunt, vitamque conſeruant, calor natiuus, & humor radicalis, ſubſtantia calidi innati: quæ duo ſpiritu perfuſa connexaque in omne corpus dimanant. His vna poteſt proſpici Medicina.* Quid opus eſt nouo fundamento? Aut idem hæc ſunt cum tribus iſtis, aut diuerſum. In eodem nihil eſt præter tautologiam. In diuerſis non tantum triplicem habebit potentiam Medicina, ſed ſextuplicem. Cur non ſatius eſt, ſemel dicere, omnium & ſimilarium, & diſſimilarium partium, inſtrumentorumque vt ſpirutuum, ſanguinis, & caloris, vim habere Medicinam tam in genere, quàm in indiuiduo? Ita vno halitu omne argumentum erit confectum. Sed tamen, ſi ad probationem peruentum fuerit, aqua, opinor, hærebit. Nouimus autem calorem natiuum, & humorem & ſpiritum conſeruari vno nutrimento ſinceri ſanguinis, atque ita benè eſſe corpori, quantum in hoc eſſe poteſt. Ita vni-

uerſalis conſeruatio eſt à nutrimento. Sed, ſi ſpiritus, ſanguis & calor aliundè labefactētur; ſi non hæc duntaxat inſtrumenta, ſed & partium ſingularum ſubſtantia iacturam incurrat, vt non iuuare poſſit etiam optimum nutrimentum: ſi idem ſpiritus modo ſit impurus, modo copioſior iuſto, modò deficiat, iam etiam non ſat digeſtus, aut venenata qualitate ab aptitudine ſua ad functiones vitales deiectus; ſi obſtructio aſſit inueterata; ſi meatus præciſus, & membrum computruerit; hæc & ſimilia infinita num ſanare vna eademque Medicina poteſt? Reſtauret ſpiritum exiguum; impurum emundet: torpidum frigidumque calefaciat & recreet. At, ſi inflammatus fuerit, & detentus obſtructionibus, corruptioneque vel vehiculo humoris deſtitutus, quomodo his vna eademque ſuccurret opera? Non dico iam eundem calorem ſpiritumque inſtrumentalem ſanguinis ritu applicandum eſſe ſingulis membris, & in iis peculiariter informandum, quo non facto, nequit eſſe procurator ſingularum functionum. Si membrum ſingulare laboret, nec illa medicina vim membri habeat, quid prodeſſe poſſit, nō video. Vtinam tantum ſarcoma, aut varicem, aut aneuriſma, aut enterocelen ſanare poſſet: quæ tamen ſi non reſtituit, non poteſt eſſe Medicina vniuerſalis. I I I. *Morbus in homine nihil aliud eſt: quam affectio, qua impeditur functio ſpiritus vitæ. Ergo Medicina, quæ ſpiritum* 3. Arg.

Si vnus modus eſſet ſingularis medicamenti, vt nutrimenti, poſſet admitti vniuerſale.

ſubleuat, cunctis aliis vitam & animam ſuppeditabit. Agnoſco Paracelſum, & Ambaldum. Tria & iterum tria producebantur fundamenta; iam vnum. Quæ veſania eſt? Si in vno ſpiritu omnis eſt morbus, quid producis Mercurium, Salem, Sulphur, Calorem, Humorem? Sed nec vera definitio eſt, nec inde ſequitur thema. Non ſpiritui Medicina eſt adhibenda, ſed id tollendum, quod eius actionem impedit, niſi ægrotet & ipſe. Demens ſis, ſi in obſtructione veſicæ fellis à calculis, mihi augere velis ſpiritus, aut eos reddere calidos per ignẽ tuum lapideum. Si tua Medicina tunc prodeſt, non ideo prodeſt, quia ſpiritum in ſua ſubſtantia aut qualitatibus adiuuat. Aſſit ſtrumoſus quidam, qui ſimul habeat vnguem in oculo. Da ei Medicinam ſpiritus augentem, aut minuentem, aut acuentem, &c. non autem abſumentem ſuperfluos humores, & diſſipantem vnguis ſtrumęque materiam; quam egregiè ſis profecturus, apparebit. Riſu digna vox eſt, illam Medicinam membris animam & vitam reſtaurare. Empedoclem, ſi hoc eſt verum, non iniuriâ dicunt mortuum reſtituiſſe, quod tamen & Æſculapius perhibetur feciſſe. Quid opus eſt ventoſa lingua Micheli? Si haberes illam Medicinam, quam profiteris, eo defendis, non tam otioſe nugareris, & famoſos libellos ſcriberes. IIII. Pag. 148. ita eſt: *Noſtra Medicina vniuerſalis, omnibus morbis præſtare ſalutem poteſt, tum ratione ſimilitudinis, cum calore*

Animam reſtaurat Micheliana Medicina.

4. Arg.

calore inſito, tum quia eſt incorruptibilis, & omnibus morbis contraria. Sit ſimilis calori inſito, ſi hoc,non curantur omnes morbi, nec Medicina illâ. Non autem calore inſito etiam optime conſtituto poſſe omnes morbos curari, noto eſt notius.Quid enim quæſo in peſtilente febre efficit ille calor? Quid in cerebri vlcere? Quid in lue Gallica? Integer cum eſt, non poteſt reſiſtere morbis eoſq; prohibere. *Auget*, inquit,*iuuat,nutrit.*Nego hoc.Nullũ enim eſt ſingulare exemplum,cumque omnes Chymici ex metallis & Mercurio lapidem faciant, neutiquam poteſt calori innato, qui animalem rationem habet,& in nobis humanè eſt diſpoſitus, niſi prius informetur à potentia noſtra naturali, ſimilis eſſe. Nec informatur id, quod eſt ita inuictum, & incorruptibile, vt ſcribit. Nec informationis modum habent furnuli Chymicorum. *At omnibus morbis eſt contraria.* Impudens hoc eſt mendacium, quanquam non conueniat Paracelſicæ ſectæ contrarietas in morbis.Sit contraria obſtructioni veſicæ: quomodo eiuſdem lacerationi, & annatæ carunculæ? Abundantię humorum aduerſetur & diaphoreſi ignea ſubtilique diſſipet humiditates, quomodo repugnabit ſiccitati hecticæ? ſi incorruptibilis eſt, quomodo nutrit calidum innatum? Nihil nutrit ſine tranſmutatione ſui in ſubſtantiam nutriendi. Verba profundēda erant, etiam cum impudentiæ nota. Perſuaſum ha-

bent illi homines, vt opinor, ſicut ſub tegmine ænigmatum Philoſophicorum ſtrenue mentiuntur, nec refelli poſſunt, etiamſi inconditiſſima dicant, ita fore etiam in cæteris. Sed ex auribus aſinum agnoſcimus.

5. Arg. V. Pag. 149. *Notum omnibus eſt, curationem nunquam fieri niſi natura ſuperante morbum. Seruandum itaque id, à quo agendi facultas procedit, & negligenda cætera: Et per conſequens, nullum medicamenti genus exhiberi poteſt vt Proſit, Niſi Hoc Noſtrum, quo corroboratus calor aduerſus rem noxiam inſurgens eam vincat, & expellat.* Ita ille. Gratulandum eſt veritati, quod eius hoſtes, etiamſi ætatem putent ſe contriuiſſe in contemplatione, tamen adeo inepti, rudes fatuique inueniantur in controuerſia, eſtque hoc proculdubio victoriæ certiſſimæ argumentum fidele. Concedo axioma prrmum. Nam & nos dicimus morbum ſanare eſſe naturam ad priſtinam integritatem, á qua per morbum deiecta eſt, reuocare. Concedo item, id fieri maxime per naturam, adminiſtrãte Medico ea, quibus excitetur ad opus, roboreturque, & tollente aduerſa & moleſta. Inepte tamen ille ſenex loquitur, ſuamq; inſcitiam in medendo prodit, dum negligenda putat cætera, & ſeruandam ſolam naturam, ſeu id, quod agendi facultatem confert, quod calorem poſtea vocat, quaſi natura ſit ſolus calor, aut hic ſolus curandus, cætera contemnenda; ſed ſi omnia hæc concedantur,

num

num conſequens eſt, vnam medicinam eſſe, & nihil prodeſſe, niſi vniuerſale Michelii? Nihil minus. Primo enim ſingulares naturæ, & quæ vniuerſalia ſunt in corpore ne poſſunt quidẽ proprie & per ſe vna medicina iuuari, idque ſi fingeres eas omnes vno modo ſimplici afflictas eſſe. Quod enim vnius membri naturæ cõgruit, id non admittit reliquorum, niſi ſigillatim fuerit immutatum, & diſpoſitum. Nec perinde eſt vniuerſalia iuuare & particularia, cum ſæpe illa ſatis ſint commoda nihilominus his laborantibus, vt in crurum cachexia vel bracchii tabe, vbi ſanguis vniuerſalis ſpiritus, calorque poſſunt eſſe inculpati, at membri natura proſtrata tantum valet, vt etiã illa deprauentur cum adueniunt, nec fit ſanatio, niſi hoc ſigillatim curetur. Deinde, ſi non vno modo, nec vna natura, nec omnes afficiuntur, ſed penè innumeris & inexplicabilibus interdum, variæque ſimul exiſtunt & implicãtur variæ affectiones, multo minus vnum medicamentum naturale, cuius eſt per ſe eodem modo ſemper agere, proficiet. Scimus præclaram operam nauare in variis vna medicina ſanandis vſum & artificis induſtriam. Itaque Polychreſta nõ repudiamus. Nec ignotum eſt, medicamentum vnum modo per accidens operari, modo per ſe, & vt diſpoſitum eſt patiens, ita ſequi actionem veluti fit, cum vno colore cortinæ immerſum varie diſpoſitum linteum, tingitur

gitur varie ſed nullibi inuenitur τὸ πᾶν, nec in omnibus vniuerſisque exiſtit τὸ μόνον. Ambaldus eodem vtebatur argumento, & inueniebat aſtipulatores aliquos. Sed cauſsâ cecidit. Neque enim ratione, nec ſenſu, nec experientia potuit ſuum aſſertum defendere, tãdemq; turpiter id reuocauit ad particulare. Bonum præceptum eſt Naturam eſſe iuuandam. Sed quibus modis iuuatur? Non vno certe in omnibus, Sæpe illa per ſe valet, & duntaxat impeditur, ſiue quod inſtrumenta vniuerſalia nõ ſint præſto, vt cum obſtructione præſente ſanguis non poteſt peruenire ad membrum, aut excrementa recte ſecedere &c. ſiue quod aliquid externæ inſit noxæ, quam nequeat ſola expellere, vt cum vermis natus intra caluariam lancinat depaſciturque partes, ſiue quod non poſſit continere id, quod aduenit, vt rupto magno vaſe in vulnere, aut nimiis pororum laxitatibus, &c. Tunc certe fruſtra conuertimus nos ad ſolam naturam, eamque validam medicina calori familiari reddere annitimur; obſtructio tollenda; effugia adminiculorum obturanda; moleſtũ quod eſt auellendum, partes vinctæ aut luxatæ reſtituendæ. Non nego obſtructiones paruas ſæpe tolli à medicina ignea, vt quæ fit in paralyſi, ab humoribus, qui poſſunt concoqui, & diſſipari á diaphoretico: Sed vbi calculi ſunt duri & pertinaces vt carnes, craſſum phlegma, grumus, pus, & ſimilia, mirabor

mirabor, ſi profuerit illa vna Medicina. Mirabor, ſi ruptam venam maiorem intra abdomen conſolidauerit. Hæc & ſimilia morbos faciunt, aut etiam ſunt morbi, at nequeunt ſanari iſto vniuerſali, nec ſatis eſt naturam roboraſſe. Vbi illa gloria magnifica? Si nullum medicamentum dari poteſt, vt proſit, præter Michelianum; nullus autem id habet ne ipſe quidem Michelius, quia non eſt artifex: iudicate, quam egregius ſit Medicus, & qua turpitudine infamet omnem Medicinam etiam eam, quam ex ſtibio commendabat, cum laudano Paracelſi. Pudeat ſenem huiuſmodi friuola priuatim dicere, nedum literis publicare.

6. Arg. Pag. 248. ita de ſuis Chymicis loquitur: Iudicare tantos viros Geberum, Anaxagoram, Democritum Lulliũ mendacia nectere de hac re, qui de reliquis vera tradiderunt, abſurdius eſt, quam vt cõfutatione verboſiore dignum cẽſeri debeat. Ohe.

VI. Pag. 150. ab autoritate ratio producitur ſimul cum prolepſi. *Scio, inquit, multos eſſe Chymiæ veritatem negantes; Sed plurimos è contra nouimus, qui eam non inficiantur: & ſi tibi eiuſmodi artifices ſunt ignoti, aut exiſtimas paucos eſſe imo nullos, qui optatum finem aſſequantur: non propterea artem negare debes, quam Niſi vniuerſalem certam, & rebus conſentientem animaduertiſſent viri illi ſapientiſſimi, nunquam theoremata vniuerſalia reliquiſſent, & poſteris tanquam vera magno conſenſu tradidiſſent. Neque enim ſequitur artem eſſe falſam, etiamſi pauci aut fere nulli optatum conſequantur finem. Nam effectus non eſt finis artis, ſed artificis, qui arte vera exiſtente errare poteſt.* Ita Michelius. De Chymiæ veritatem negantibus alius eſt ſermo. Si plurimi ſunt, qui

eam

eam non inficiantur, non tamen ideo eſt comprobata. Expectant enim illi plurimi fortaſſis, donec tandem experientia & opere confirmentur illa quæ ſe poſſe aiunt Paracelſitæ. Fors etiam pro ſua modeſtia in medio relinquunt, nec de ignotis volunt iudicare. Præterea, quomodo perſuadebit nobis ille ſenex plurimos eſſe Chymiam aut non negantes aut ſcientes, cum ille ipſe nullum eſſe ſcribat, qui eam hac tempeſtate explicarit, aut perfecte ſciat? Ego profecto cum plurima legerim de Chymia vetuſta, nonnulla etiam ipſe & factitauerim & viderim; tamen ſomnium Chymiæ Michelianæ non deprehendi, præterquam, quæ in famoſo ſuo in me ſcripto effudit. Si hæc eſt Chymia, quam Michelius putat, nulli ſunt in vniuerſitate artifices Chymici. Non ſi quis Chymiam putat eſſe veram, Michelianam putat. Inſuper, qui credam artem eſſe, cuius nulla exiſtunt opera? Si nullus artifex aſſequitur finem optatum, ars aut nulla eſt, aut temeraria eſt. Nulla eſt ideo, quia omnis extruitur per experientiam certam immotamque, & dum diſcitur, ſimul confirmatur exemplis. Somnium eſt, ſi verum putas, cuius tamen in agendo nihil comperias veri. Temerariam autem iudico, ſi ab vno aut altero conſcripta, cæteris non prodeſt. Quid eſt commodi ab inutili ſcientia eius, quod niſi opere ſpectatum, nihil poteſt edere proficui? Quæ vero dementia eſt ad illos ho-

mines fidem ſine experientia alligare, qui obſcuriſſime de arte ſunt locuti, nec inueniunt, qui id, quod volunt, aut aſſequatur, aut facto demonſtret? Vin' me tibi credere, Micheli? Age prome tuum lapidem & omnes morbos cura. Tunc valet autoris teſtimonium, ſi integræ eſt fidei, ſi candidus, apertuſque & iuſtus, nec diſſentit experientia. Neſcio an hæc inſint iſtis tuis artificibus, quibus quid præ Ariſtotele, Hippocrate, Galeno & cæteris amplius credam, non video. Si noſtros autores repudias, cur obtrudis tuos? Idem argumentum, quod de tuis vſurpas de noſtris poſſumus, & longe hoc verius, cum certum ſit, naturam ipſam & experientiam eis in plurimis aſtipulari. Theoremata debent eſſe fidei plena, abſoluta, perſpicua, immotaque, nec demonſtratione & experientia deſtitui. Si hoc de tuorum artificum, tuiſque verbis & pronunciatis confirmas, credemus theoremata vos fundere. Friuolum eſt, non tradidiſſe incognita. An non fuerunt homines? An non pluirma mendacia, fabulas, ænigmata ſuis libris ingeſſerunt? Quid verum, quid falſum in illis? Liquido hoc & ad oculum monſtra. Sed tu ſenio tuo nugaciſſimo imperitiſſimoq; conuenienter facis, quod verbis garrulis te defendis. Re enim non potes Mirum eſt,

tantæ

tantæ ætatis hominem non didiciſſe de arte & artifice recte loqui. Cur quæſo effectus non eſt artis finis? Quorſum tendunt artis præcepta, niſi vt aliquid fiat? Ars eſt forma & idea artificis quam ſequitur. Si ſecundum hanc operatur, reliquis aſtipulantibus, non debet aberrare, & ſi nō poteſt propter externas circumſtantias ad finem peruenire, tamen in partibus & vbiuis bene agere debet, aliâs artem vel non didicit, vel non exercuit. Quæ vero iſta ars eſt, cuius documenta inter tot præclara ingenia, quæ eam tentarunt, adhuc deliteſcunt? Loquor de vniuerſali in morbis ſanandis. Cuius adhuc primum experimentum deſideramus ab omni mundi memoria, quæ ars iſta? Verborum & iactantiæ ſatis eſt. Quin tandem procedunt opera?

7. Argu. VII. Pag 152. *Cum vulgaria, quæ tui carbonarii parant tanto honore celebres, vt nobiliſſima dicas eſſe artificia, & virtute præſtantiſſima, quid diceres ſi vel ſcintillam veræ artis Chymicæ, in qua Chymicus Vnum tantum artificium agnoſcat, reliqua Reſpuit, quia vnico hoc medicamento plura præſtare poteſt, quam omnes tui ſpagirici, fumiuenduli, &c. fuiſſes aſſecutus?* Hoc â minore eſt argumentum quaſi prædicaturus ſim immodice ſcintillam Vniuerſalis Micheliani cum reliqua mea extollam laudibus. Ego vero, Micheli, dico, ſyncero animo, me longe ampliſſimis præconiis exornaturum eſſe iſtud tuum Vniuerſale, ſi modo eius exhibeas ſpecimen, & omnes

mnes morbos eo vnico cures. Tuum eſt non deeſſe tibi & arti. In me nihil erit moræ. Sed, ne tecum nuger, fateor, me nunquam vituperaſſe iſtud medicamentum, de quo ſcripſerunt artifices vetuſti, ſed in ſuo ſemper honore relinquentem precioſis annumeraſſe. Sed tamen illud, quod ſibi ſomniat Michelius, nunq̃ nec prædicaui, nec alicuius æſtimabo, antequam, quale ſit, factis cognouero. Illud, quia ſcio ex auro, argento & mercurio fieri, ſtudioſiſſimeque elaborari, non poſſum repudiare. Conſtat enim his rebus præclaras ineſſe vires, ſi ex contumacia pertinaciaque corporea reſoluantur in habilem naturam. Notetur autem locus de Chymico Micheliano, & nominatim duæ voces Vnvm Tantvm: Item Reliqva Rsrpvit, iubeo notare. Nam confutatione non eget, cum palam ſit, Chymiam veterum plura habere artificia; & ſi veterum non haberent, tamen, quia poſteri artem auxerunt, non conſideranda eſſet in primo imperfectionis ſtatu, ſed in eo, qui nunc eſt. Artibus enim ſui ſunt progreſſus, & incrementa. Conſideretur etiam Paracelſi cũ Michelio conſenſus, quem tantopere prædicauit hic nugator. Cum plurima apud illum inuenientur medicamenta chymica, non particularia tantum, ſed & vniuerſalia, proculdubio vanitas huius ſenis pateſcet. Videatur pag. 169. de laude laudaui opiati, item 154. 165. 167. vbi Opiatæ commendantur, quod feliciſſimo

Chymicus Michelii.

Vide ſuprà notam 3.

Opiatas laudauit Michelius.

L ſucceſſu

ſucceſſu iis ſint vſi Medici ad vehementes colicorum, nephiticorum, pleuriticorum arthriticorumq; cruciatus cõpeſcendos, quodque nulli medicamento cedant in ſomno accerſendo, quæ præconia certè multum detrahunt iſti vniuerſali: Et tamen cum per ſe videantur non iniuſta eſſe, futili huius ſenis incõſtanteque lingua nihil poſſunt ſolidæ gloriæ obtinere. Damnantur enim non tantum per vniuerſale, ſed & pag. 168. periculoſá in vſu appellantur. Verum enim verò is morbus eſt huic homini calidum & frigidum vno efflare ore. Certè etiam ſuum Paraceſum mirificè prædicauit pag. 164. & 165. ſed eum mox nebulonem, carbonarium, fumiuendulum, &c. vocat, dum alia medicamina Chymica præter vniuerſale ſtatuit, docetque, & ignorat planè artem Michelii.

NOTA XLIII. DE VENENO, CVIVS accuſari dicitur veterum Medicina.

CONQVERITVR de hoc Michelius pag. 158. quaſi ſint, qui dicant Chymicos non carere ſuſpicione veneni, cum tamen verſentur circa ſubiectum naturę humanæ vtile, iucundum, amicum, familiare, &c. vbiuis ſuos facit Michelius veteres, à quib. tamen tantum abeſt, quantum à ſapientia ſtultitia. Sed tamen, ſi in ſuſpicionem veneni inciderunt, fors id non nullam habet cauſſam.

Eorum

Eorum enim ſectatores hydrargyrum ſublimatum ſibi habent commendatiſſimum. Roſarii autor ex Gebro ſuo citat hanc ſententiā: *Quam vtilis eſt ea res, quia nos vtimur ea Medicina cruda; quæ res poſtquam cocta & digeſta fuit, eſt maximum venenum ſuper omnia venena.* In Turba aqua Philoſophica nominatur venenū plumbum, ſerpens auri pigmentum, &c. Et additur axioma: *Qui venenum ſole & eius vmbra tinxit, ad maximum peruenit arcanum. Nunquam quidē moritur, attamen neci datur mulier, quæ ſuos coniuges interimit. Etenim venter mulieris veneno fit plenus.* Calid. iubet vngere folium toxico ad aſſequēdum verum principium magiſterii. Paracelſus in manuali concedit, in præparatione eſſe venenum æquè atq; etiam magis, quam ſerpens Tyrus, (quem venenatiſſimum in lacu aſphaltite inueniri aiunt, & Paracelſus ineptè putat Theriacam ingredi) concedit item poſt præparationem magis, quam ante eſſe venenum, quanquam certa ratione. Vlſtadius ob hanc cauſam repudiat aurum Chymicorum, quia nullus poſſit gloriari, ſe non vti hydrargyro, quod Plinius ſcripſit eſſe venenum rerum omnium. His dictis ipſi Chymici ſuam doctrinam faciunt ſuſpectam, quanquam comparatè & tropicè loquantur plurimi. Ego non diffiteor nobiliſſimam Medicinam in manu imperiti veneno nocentiorem effectum ſæpè habere. Nec vult Paracelſus huiuſmodi hominum erratis aſtipulari. Deinde ſi tanta effica-

ciā tranſmutat metalla, & totam eorum naturam vertit, non immeritò timent aliqui, ne ſimiles turbas moliatur in corpore humano. Certum eſt nullum metallum mutari vi eius, niſi millecuplo auro, argentove, pro vt eſt parata, denuo miſceatur, & quaſi ad certum quid determinetur. Iam ad Medicinā vſurpatur abſq; iſta miſtura, viribus integris, & infractis. Itaq; etiam ſcribitur in minima quantitate vires habere maximas. At in natura humana non poſſunt ferri exceſſus. Eſt terminus, in quo conſiſtit eius integritas, quem ſi excedere velis iuuando noceas inſtar eius, qui croco immodico vitam tollit, conſilio eius adiuuandæ. Itaque periculoſus ſaltem erit vſus iſtius Medicinæ, cum nemo in explorato habeat exactos ſingularium naturarum terminos. Vocatur & ignis conſumens humiditates. Si non poteſt diſcernere inter naturales, & præternaturales, non ſine periculo meruq; præberi poteſt. Nam ne ſuperflui quidem omnes ſunt tollēdi, nedum naturales. Dicitur autem ſuperfluos omnes cōſumere. Si cōmendationem itaq; meretur illud medicamentum, cur reddūt ſuſpectū periculi? Si eſt tam familiare, & amicū naturæ, vt ſcribit ex aliis Michelius cur adeo formidoloſa de eo legimus? Illius vſus etiam cuilibet eſt tutus, modo ſe non obruat copia. At nō Medicinæ huius Chymicæ, ſed quicquid vndecunq; ſit, quod ſuſpicionē mali gignere poſſit, omne tamen libenter abiiciemus,

iiciemus, ſi modo illi Chymici ad oculum nobis demonſtrent, & factis exprimant id, quod dicunt. Hoc ſolum argumentũ decideramus. In hoc cardo eſt negotii. Quin neruos intendis Micheli, & mundũ hoc ſcrupulo liberas? Non cogemus te nobis cõmune facere tantũ bonũ, quod poſſeſſionẽ attinet. Tu ſolus eſto dominus. Tantum fonticulos tuos foras deriua, & illa vna Medicina omnes morbos cura, eo modo, vt ſcripſiſti.

NOTA XLIV. DE IVDICIO OPII & laudani opiati.

PAG. 170. & 171. Diuerſas Opio aſſcribit virtutes, caliditatem & frigiditatem, idq; explicat pag. 172. per diuerſa principia. Verba eius hæc ſunt. *Si ſpectemus, quid Medici ferè omnes de opio memoriæ prodiderunt, tum effectum ſtuporis in eius exhibitione, non dubium, quin frigidum eſſe pronunciabimus. Si guſtu amarorem perceperis, & vim diaphoreticam intra corpus aſſumti expertus fueris, frigidum eſſe nullus compos mentis dicet. Opiũ in aquam, oleum, & terram eſt diuidendũ*, hoc eſt, *Mercurium, Sulphur, & Salem. In Mercurio latet frigiditas, & vis ſtupefaciendi? In Sulphure anodyna virtus. In Sale amaror & facultas diaphoretica. In præparatione Laudani ablato Mercurio, reſtat Sal & Sulphur, in quib. poteſtas anodyna, & diaphorica relinquitur.* Ita Michelius. Eſt quidem inter Galenicos quoq; ſententiarum de opio, Solano, hyoſcyamo, ſtramonia, & ſimilibus diuerſitas. Frigidum quidam ſtatuunt, quidam calidum;

vtrique tamen cum ea determinatione, quod non negent partes ineſſe diuerſas, vnde operationes diſcrepantes. Sunt, qui toti naturæ aſſignent effecta, negentque frigiditatis aut caliditatis ſimplicis eſſe, ſed ſubſtantiæ, cui tamen adiunctæ ſint & miniſtrent diuerſæ qualitates. Videntur alii non curare qualitates in ipſa natura determinatas, ſed contenti eſſe experientia medica. Itaque & qualitatem illam opii medicamentariam vocant, ſiue à principio interno per ſe, ſiue ex accidente procedat. Poteſt hoc modo fieri, vt effectus videatur frigoris eſſe, qui tamen neutiquam ſit huius, ſed plurium facultatum, quarum quælibet conferat ſuum. Non negari poteſt frigus excedens ſtuporem inferre, & necare partes extincto calore innato. At idem valent multa venena & ſeptica, quorum tamen potentia deprehenditur caliditati propior. Aliud iugulat ſpiritum eiuſque formam deſtruit; aliud putridum reddit humorem, & calorem diſſipat, & ſic de cæteris. Inde fit effectus perinde, ac ſi frigus validum eſſet adhibitum. Ita contrà incendere poſſunt frigora foris circumſtantia. Cum itaq; in opio exactè qualitates & earũ opera determinare ſigillatim nequeant, ſed cũ agit, ſimul agat omnibus virib. malunt medicamentariã vim appellare, quã de primis qualitatib. otioſe, & nullo cum fructu diſceptare, quorũ ſententiã ego iudico eſſe æquiſſimam, maximèq; Medico competẽ-

tem

tem. Hic enim ſi ſimplex frig⁹ poſtulat, poteſt id ab aqua, aëre, niue, glacie habere; non aſſumet opium. Sin vim quandam, qualis Opio ineſſe deprehenſa eſt, merito hoc eliget, atque ita ſciet, ſe ſanare, non quâ calidum, aut frigidum quid eſt, ſed quâ facultatem morbo aduerſam accommodat. Hæc vna eſt controuerſia de opio. Alia eſt de correctione, vtrum ea fieri debeat per calida, an alio modo. Calidis emendare ſolent vim eius pernicioſam, qui id frigore moleſtum dicunt. Hoc ſi de frigore medicamentali in effectu intelligunt, ſiue id ex calore, ſiue frigore ſit elementari; non vſque adeò ſunt improbandi, modò non inſtituant correctionem per elementaria calida ſed per determinata in ſubſtantia. Deprehenſum eſt ſolano, cicutæ & ſimilibus reſiſtere vinum Græcum generoſum. Hoc & ſimilibus licet vti in correctione. Sicut enim Ellebori ſuccus venenum omne amittit halitu ſaltem Cydonii, ita ſe habent & alia, quæ Creator naturæ Deus oppoſuit. Sed Paracelſici non ferunt correctiones per additamenta præſertim more vulgato coagmentata, & chymicas præparationes producunt, & ſeparationes, quanquam contra magiſtri facta in opiato laudano & aliis. Putant enim ſe perſpectum habere, in qua parte compoſitionis lateat malitia; aut, ſi non poteſt id cognoſci; tamen artis fiducia per menſtrua ſua, & præparationes credunt duntaxat ſeruari bonum, malum

ſegregari. Aliqui omne malum elementis, & corporibus (vt vocant) aſſcribunt. Itaque omnem eſſentiam innoxiam putant. Rurſus alii diuerſas partes eſſentiæ diuerſa operari ſcribunt. Itaque ſtudendum eſſe monent, vt quæ pars ad præſens incommoda eſt, ea ſeparetur, relictis partibus conducibilibus. Paracelſ⁹ nominatim Tom.4.pag.68.narcotica, vt opium, mandragoram, hyoſcyamum, papauer, lolium, vuam verſam, affirmat exigua pręparatione indigere. Iccirco horum farraginem ſæpè leuiter miſcet adiectis nonnullis aromaticis, vt in compoſitione narcotica ad Epilepſiam, quæ conſtat ex opii Thebaici Sicilico, cinamomi ſemuncia, Moſchi, & ambræ ſingulis ſcrupulis, ſem. vtriuſque papaueris ſingulis ſemunciis, mandragoræ ſemidrachma, Caphurę drachma, Maſtiches drachmis tribus, quæ puluerata exceptaque ſucco Cydoniorum intra Cydonium malum incluſum panis maſſæ pinſuntur, & tritorum ſemuncia iungitur arcani vitrioli vnciis quinque. Ita & in aliis. Interdum eſſentias miſcet adiecto auro potabili, vt in ſummo Anodyno in cura Choreæ conſtante ex quinta eſſentia opii, ſi mandragoræ gr. vij, lolii ℈j. papau. ʒij. hyoſcyami ʒiij. auri potab. ſemuncia, aquæ cordis ſex drachmis: In Diabetica liquorem papaueris & hyoſcyami iungit lolii parti quartæ: Contra orexin, hoc eſt, bilis in ſtomacho ardorem radicis hyoſcyami, ſem. hyoſcyami, papaueris ſingulas

ſingulas drachmas cum mandragorę quatuor granis, lolii ſemidrachma, & Theriacæ quãtitate commoda ad formam Electuarii iungit, patetque ex doſi quatuor ſcrupulorum, res integras intelligi. Ego, vt dicam, quod ſentio, non improbo Chymicas correctiones, ſed tamen non probo quaslibet, & quorumuis hominum. Eſt quidem opium, hoc eſt, ſuccus albi papaueris maximi è capitibus collectus inciſis (nam alius dicitur meconinm) per ſe extractus ſuccus, & à Turcis Perſisque in familiari vſu habetur citra vitæ incommodum: Veruntamen, quia ſpiritibus validis turbat ſpiritus vitales animaleſque, eosquę quaſi torpidos reddit & confuſos, vndę ſequuntur ſomni, & quædam delirii imago, ratio monſtrat, ſi coquatur, aut torreatur cum aliqua expiratione, poſſe id miteſcere, quomodo etiam Paracelſus adiecto halonitro arſenicum reddit innoxium, & aliâs vipereæ carnes corriguntur. Quin cum in opiatis initio vim validam habeat, facta fermentatione cum expiratione non parum debilitatur. Itaque coqui in ſucco vel liquore aut aqua cydoniorum & ſolui poteſt, poſtque depurationem denuo coagulari, aut ſi meliores ſunt modi, hos quoque non repudio. Videtur autem cydonicorum ſuccus partem ſpirituoſam figere, ſi qua non exhalat coquendo, maxime autem puter quis, conducere hunc modum, ſi adiecta fuerit maluatici portio. Michelius

ſeparat in tres partes, aquam, oleum & ſalem. Si aqua fit per deſtillationem recentis & adhuc liquidi ſucci, apertum eſt, magnam ſpirituum turbantium vim ei ineſſe: & ſecuriore vſu poſſe dari repurgatum ſuccum reſtantem, quem licet in oleum & ſalem redigere fecibusque abiectis iterum coniungere. Neq; tamen omnino à natura opii hæ partes abſoluuntur: Sed tantum mitiores ſunt, & ad ſecure medicandum habiliores. Ita refelluntur hi, qui fecibus tribuunt venenoſitatem, eſſentiales vero partes innoxias tradunt, cum hic ſecuritatis gratia ſit abiiciendus Mercurius, qui tamen & ipſe eſt pars eſſentiæ. Paſſim in vſu eſt arcanum Helidæi ex opio & allio factum, nihilque aliud eſt, quam ſpiritus horũ duorum vaporoſus in alembico vnitus coagulatusque. Rectius mea ſententia facerent, qui vtriuſque ſuccum extractum ſeparato ſpiritu & neglecto adhiberent. Somnificum quidem id medicamentum, ſpirituoſum eſt, ſed non ſine turbis & ventriculi cerebriq; læſione. At cum maluatico extractum opium conducibilius iudicauerim, atque etiam ſuauius, cum illud medicamentum horrido odore ſaporeque ſit moleſtum. Ita ego paucis de correctione opii in præſens cenſeo. Nunc percurram Micheliana cætera. Narcoſin, ſeu vim ſtupefactiuam tribuit frigiditati, quæ eſt in aqua opii. Quid ergo? Num didicit frigiditates non tantum ineſſe elementis, ſed & eſſen-

Michelii eſſentiæ quædam ſunt frigidæ.

eſſentiis? Non erat talis ille Michelius, qui ſuum cum Paracelſo, & cæteris conſenſum prædicabat, & qualitates arrogantiſſime ab eſſentiis exulare iubebat. Deinde ſi ſtupefactiua vis in Mercurio opii eſt, hoc ſeparato, nõ amplius opium erit Narcoticum, quin & vis hæc frigiditati aſſcribetur. At non omne frigidum eſt ita ſtupefactiuum, vt opium, cuius parua quantitas efficax eſt idque præſtat, quod non magna copia aquæ frigidæ, aut aeris hyberni aut lactucæ &c. Tertio opium anodynum eſſe tradunt ob ſtuporem quem inducit. Segregato itaque Mercurio non amplius erit anodynum, quod tamen vult Michelius. Nã ſulphuri ſeu oleo illam virtutem aſſcripſit. Quarto, quid reſponſurus eſt Seuerino, qui cum Chymicus ſit Paracelſicus, in hoc tamen non conuenit cum Michelio? Sic Philoſophatur Seuerinus? *Chymici facta ſeparatione ſulphur vel oleoſum quippiã deprehendimus plane narcoticum (quod eſt ſtupefactiuum, vt eſt effectus torpedinis) eiuſdem naturæ ſulphura ante conſpexeramus eadem induſtria in multis naturæ partibus in vitriolo nitro ſalibus fere omnibus ſulphure vulgari, herbis pluribus. Itaque nec calori, nec frigori, nec humiditati, nec ſiccitati, nec tenuitati, nec craſſitiei hanc opii proprietatem aſſcripſimus, ſed tali corpori h.e. ſulphuri narcotico.* Hæc Seuer. Tribus ſententiis aduerſatur Mich. 1. ſtupefactionẽ ſulphuri tribuit, nõ Mercurio: ſecunda corpori tali, non frigiditati: tertia ſales omnes Narcoticos facit, itaq; & ſalem opii, cõtra Michel.

Vide, quæ paulo infra ex Paracelſo retuli.

qui huic calorem&amarorem adiudicat.Diſcors nimirum eſt Paracelſitarum concordia. Certe eſt etiam in oleo opii aliquid narcotici quanquam mitius, quam in ſpiritu: & Seuerinus temere confundit vim anodynam cum narcoſi &aliis, cum non ſtatim narcoticum ſit quod dolores tollit,ſed nolo me litis iſtius facere participem. Quinto, cum Michelius opium ita tractat, inficit manus ſuas,& mentem turpi inconſtantia,& ſeſe Chymciis meis nebulonibus carbonariis cæteriſque ingerit. Non enim tractabat nec attrectabat Chymicus eius huiuſmodi medicinas, & ne aurum quidem. Tanta eſt ſanctimonia. Sexto confundit ſuam doctrinam in laudani iudicio. Hoc anodynum eſſe concedit & ſtatuit. Vnde An non ab opii ſulphure? Nullo modo. *Non ea ratione, inquit, anodynum dicimus laudanum opiatum, quod calidum ſit in primo gradu, vt Galenus de ſuis pronunciat, ſed propria & innata virtute, quam non tantum ex opio aut eius qualitate, Sed à toto compoſito contraxit. Sola enim vis, efficacia, facultas,& proprietas medicamentorum abigit morbos.* Sed horũ mox oblit⁹ ille miſer ſenex pag. 172. hæc deblaterat verba. *In præpararatione laudanii, ablato Merc. reſtat ſal & ſulphur,in quibus poteſtas anodyna, & diaphoretica relinquitur. Si quis dubitet in ſolo opio præparato faciat periculum, & crudi ac præparati differentiam facile agnoſcet.* Videris hominem nugaciſſimum ad hanc contentionem nihil præter purulentam ſrabiem

biem attuliſſe, & ſtultitiam cum obliuione inſignem? Opium in laudano dicit anodynam vim habere, argumento, quod eandem quoque ante compoſitionem ſeu præparationem obtineat: & tamen negauerat prius opio laudanum dolores demulcere, ſed totius compoſiti virtute. Vtrobique vero eadem conſiderationis ratio eſt. Nam in ipſa compoſitione, & non extra iudicatur. Septimo impura linguæ pollutæ, deprauatæque mentis ſonat verba, dum laudanum ſuum ſcribit propria & innata virtute pollere, cum ſit artificioſa cõpoſitio, à qua habet formam, & ſtulte aut ſaltem calumnioſe Galeno aſſcribit anodyni opii iudicium ob primum gradum caliditatis. Duplicia is habet anodyna (in 5. de ſimpl. M. fa.) priora, quæ vere & proprie ſunt talia, vt anethinum oleum, quæ dicit eſſe ex primo calefacientium ordine, poſteriora improprie, vtpote, quæ ingenti frigore ſtuporem inducentia dolores arcent, relicta cauſa, in quo genere opium ponit, quod liberalius potum ſenſum ita ſtupefaciat, vt mors inde queat conſequi. Toto genere deleteria ſubſtantiaque ipſa, vt ſolanum manicum, dryopterin, hydrargyrum, &c. ab iſtis ſeiunxit. Si quid in his peccauit Galenus, frigoris iudicio pe c caſſe videtur: ſed tamen non eſt tanti error, ſi æquiore iudicio locutum de medicamentaria virtute, non ſimplici & elementaria, quin potius de effectu, qui ad frigus reduci poteſt Anodyna Galeni.

pronun-

pronuncies, â quibus differre veluerit ea, quæ non queant tam liquido ad manifeſtam temperaturam referri. Sed ab hoſte nihil expectes æquitatis. Octauo mentitur ille ſenex; cum ſcribit in laudani præparatione Paracelſica opium ita præparari, vt Mercurio ſublato, reſtet ſal & ſulphur. Paracelſus ipſe negabat magna præparatione egere, & ſimplici extractione per vini ſpiritum abſque omni ſeparatione in principia eſt contentus, quod ne putet me ex imperitia ſcribere, legat, quę retuli in Alchemya, antequã vidi ſcçleratum eius in me libellum. Anodynum certe ſpecificum lib. 7. Arch. idox: non alio conficitur modo, quàm extractione & digeſtione. Sic enim habet: *Opii Thebaici vncia, ſuccorum arantiorum, Cydoniorum ſenæ vnciæ, cinamomi, caryophyllorum ſingulæ ſemunciæ, contuſa miſceántur, inque vitro cum alembico cæco digerantur ad ſalem vel fimum per menſem. Deinde exprime & adiectis muſci dimidio ſcripulo, ambræ ſcripulis quatuor, croci ſemuncia, ſucci coralliorum, magiſterii perlarum ſingulis ſemidrachmis miſce & digere iterũ per menſem, tandem dimidia drachma quintæ ex auro eſſentiæ iniecta contempera.* Ecce Micheli tuus Paracelſus vtitur ſuccis extractis, quos condit aromatis, & exprimit, vt ſucci ab impuritate aliena ſaltem, aromata à craſſis corporibus liberentur. Ipſum opium diſſolutum in ſuccis, quid putas omittere? Nihil certe præter ſtipulas, ſi quæ adſunt, aut alias ſordes. Subſtan-

Opium in laudano nõ ſoluitur in principia.

Anodynum ſpecificum Paracelſi.

ſtantia manet integra, tantumque alterando corrigitur. Idem videre eſt in ſuperioribus, quæ ex illo autore repoſui, inter quæ quod anodynum ſummum vocatur, non principiis ſeparatis conſtat, ſed duntaxat quintis eſſentiis quod vocabulum ille ſæpe tribuit extractis per vini ſpiritum. Quid quod tu Micheli, cũ tuo Paracelſo etiam in iudicio de ſulphure congruis, ſicut cum Seuerino, aut ille ſecum? In ſpecifico anodyno vim tribuit opio, qua morbum dormire & quieſcere faciat, non hominem. In lib. de reb. nat. cap. 7. de ſulphure hæc habet: *Breuem regulam vobis cõmuniter tradam, quod omnia ſulphura de vitriolatis ſalibus ſint ſtupefactiua, narcotica, anodyna ſomnifera, cum tali tamen proprietate, vt hic vis ſomnifera tam ſit placida & mitis, vt abſq; omni nocumento perficiatur non inſtar operationum opiaticarum veluti in hyoſcyamo, papauere, mandragora, &c.* vbi addit opiata non poſſe vſurpari propter venena, præterquam in forma quintæ eſſentiæ. En tibi tuum Paracelſum. Quintam eſſentiam opii prædicat, quanquam inconſtanter, vt ſolet, non tua principia, & vim anodynam cum ſtupefactiua attribuit ſulphuri, non Mercurio coniunctim, non ſeparatim. Cæteras diſcordias tu animaduertas ipſe. Nono diaphoreticum eſſe, anodynum, & ſtupefactiuum, quia ſunt vires miſtorum, compoſito debentur, vt etiam ipſe

Opiũ morbum facit dormire.

Paracelſi ſulphur anodynum & narcoticum.

ipſe nugator pronunciauit. At principia illa ſunt eſſentiæ Paracelſicæ elementa ſimplicia, quæ ſeorſim neutiquam poſſunt eas vires habere, quas coniunctim in miſto. Aut igitur non vltima erunt, ita vt etiam elementis anteferanrur, vt ſupra delirauit Michelius,, aut falſum eſt, quod hic de viribus eorum garrit. Decimo intemperiæ agitant hunc ſené, vt contra ſectæ ſuæ fundamenta vnum ex principiis abiiciat, cum tamen perpetuum hoc ſit in ore Paracelſitarum, innoxia eſſe, & minime proiicienda principia. Certè ille ipſe ſuprà in Vniuerſali contendebat, Chymici ſui medicinam ex tribus conſtare, vt morbo poſſit eſſe ſimilis, qui item fortaſſe ex tribus eſt conſutus. Decem itaque punctis in vno iudicio hic ſenex compunctus eſt, & ſic tanquam Theſſalicis notis inuſtus obambulabit, vt reliqui nouerint, qui vir ſiet. Addo illis Corollarium, vt ſi vna fors nota obtrita fuerit, dum pudorem à fronte abſtergit, quod impudentiſſimo homini ſæpe facere conuenit, aſſit in ſupplementum vndecima. Opiatum laudanum ab omni noxæ ſuſpicione vindicaturus ordine ſimplicia omnia præter ſolum Hyoſcyamum. At ſi hic venenatus eſt, tota compoſitio ſuſpecta eſt veneni. Deinde non attendit, ſe laudanum Paracelſicum laudando, Philonium à Galeno relatum deſcriptumque per Meſuen approbare. Parum enim diſtat Philonis antidotus à laudano, &

Laudanum Paracelſi in Eaſi eſt Philonium.

radi-

radices conueniunt, adeo, vt conſtet Paracelſum ſuffuratum fuiſſe id laudanum è Pharmacopolio Galeni, & ſibi arrogaſſe. In Philonio enim eſt hyoſcyamus, opium & crocus, quæ etiam in laudano. His, ne quid fruſtrà Paracelſus videatur egiſſe, mangonium induxit per additamenta nonnulla, modò verus hic miſturæ ſit autor. Præterea, cum Diambra Galenica irrepit, confunditur Paracelſiſmus totus. Quorſum opus erat turbis Galenicis, ſi tam religioſe tamque præclarè componunt Paracelſitæ? Laudanum habet Galenicam cõpoſitionem.

Iactitabit nobis extractionem. At fruſtrà. Nam Michelio ea non eſt Chymici, ſed nebulonum, carbonariorum, fumiuendulorũ. Deinde Philonium ita concinnatur, vt in horas poſſit dilui & extrahi feliciſſimè. Digeſtionem enim & ſuccum ſuum habet, qui conſeruatur rectius in corpore familiari & proprio. Si ſeparare cupis, affunde liquorem congruũ, & cola cum expreſſione. Ecce Galenicorum facultatem longè feliciorem. Sed ſat graue eſt corollarium.

NOTA XLV. DE CINABARI factitia Chymicorum.

GEBERVS, Bulcaſis & alii deſcriptionem dederunt cinabaris ex Sulphure, & hydrargyro, interdum Sale adiecto, concinnandæ, idque ad vſus potiſſimum metallicos.

Nam aquas regias & gradatorias ex ea cum aliis iuncta parant; aut cæmentis argenti adhibent eandem, cuius gratia ex veterum Chymicorum ſcriptis libellis plurimas conſignaui compoſitiones, quas etiam hodierni Chymici nō plane contemnunt, vt expoſui in Alchymia & commentariis. Paracelſus Gradationibus & cæmentis frequenter immiſcet, quin & transfert ad Medicinam duplici modo. Etenim componit Emplaſtrum ad vlcera gallica ſiue ſolitaria, ſiue cum cācro, & fiſtula, in quo non poſtremas habet cinabaris. Poſtea in 2.chir.mag.de correctione impoſt. vbi agit de ſuffumigiis per mercurium, iubet ſublimare hydrargyrum cum Sulphure & Sale petræ, poſteaque ſublimatum ad fumum transferre. Eſt autem id nihil aliud, quam cinabaris factitia, nec abſurdum eſt, hunc ita vti cinabari, qui mercurium ſibi in Gallica lue adeo habet commendatum, vt ſacram anchoram vocet patronum, vnicumq; arcanum, in quo totus Theſaurus curationis ſit cognitus, quiq; nulla egeat correctione. Imo vlcera gallica, inquit, requirere vſum ligni in forma aquæ, & adiuuari mercurio per ſuffumigia, vnctiones, loturas, neq;id de mercurio vegetabili&animali intelligit, ſed de minerali, quia minerali morbo quærendum tale remedium. Itaq; & annulum ex hydrargyro coagulato ad eundē vſum applicauit, & Marcaſithas, cum metallis pro remedio implorat. Paracelſum nuper vincere voluit

Paracelſus cinabari vtitur ad medicinam per Emplaſtra & fumum.

Ea deſcriptio extat etiam in quinto naturalium.

Ad faciendum cinabarim ex Mercurio debet prius cum citrino Sulphure & Sale mortificari, & fundi, vt fiat puluis niger: poſtea in cucurbita ſublimari diligenter, &c.

voluit Ambaldus. Cinabarim itaque ex iſtis tribus confectam pro vniuerſali magno cum applauſu paſſim vendidit,& proclamauit, nec iam ab iſta mercatura quieſcit.Ita,qui Chymici habentur à Michelio, vt Geberus, & Paracelſus,cinabarim & parant & vſurpant. At nihilominus non tantum ſupra execrauit tales, & à vera Chymia remouit, nebulones appellans, ſed & pag. 176. cinabarim vocat Pſeudochymicorum inſtrumentum. Si Paracelſus & Geberus, quos Michelius in primæ notæ Chymicis habet, ſunt Pſeudochymici, quis ipſe?quam profitetur Chymiam? Si ſemen tale,qualis fructus? Laudat cinabarim natiuam, quod habeat arcanum ad Epilepſiam.Non repugno. Habet & opium ad eundem morbum vim occultam. Sed ideo non eximitur venenis. Crato vero docet Paracelſitas ſcelerato auſo propinaſſe iſtam pueris epilepticis, & pro ſalute mortem procuraſſe.Ego de his meam ſententiam alibi aperui.

Paracelſus & Geberus Michelio ſunt Pſeudochymici & nebulones.

Pag.201.ſcribit magica & Chymica myſteria viguiſſe apud Ægyptios ante *omnia ſecula*. Phy mendacem ſenem, & fœtorem diabolicum. Idem os impudens ſupra dicebat ſtultitiam coætaneam καὶ σύγχρονον eſſe ſapientiæ. At Propheta ex ore Dei refert non Ægyptios, ſed Babylonios, & Chaldæos eſſe hominum primos, eosque non ante omnia ſecula, ſed certo tempore mundi natos. Zoroaſtri tribuunt principium ſuæ ſapientiæ magicæ Ca-

Magia & Chymia ab æterno inter homines.

Zoroaſtri aſſcripta ſanctimonia, qui tamen magus excantator dicitur fuiſſe.

baliſtæ noſtrates, &, neſcio, qui diuini occultique & admirandi de Trinitate, de illo ſibi perſuadent, adeo, vt, nuper quidam non reueritus ſit ſcribere, ſufficienter ex Zoroaſtre poſſe Trinitatem probari: nimirum ſicut ex Platone. Quaſi nos ex hominum teſtimonio obſcuriſſimo, & non potius Prophetis Saluatoreq; ipſo iſtam doctrinam haurire & ideo aſſerere quæramus. Sed hiſtoriæ teſtantur incantatorem magum fuiſſe iſtum Zoroaſtrem, eundemq; impium illum Chameſenuum ſeu Chamum. Si quid itaque Theologicæ veritatis & naturalis commiſcuit, eo artificio id factum eſt, quo vſi ſunt & cæteri magi, Thyaneus, Scotus, Paracelſus, Agricola, &c. vt cum luce aliqua deterrimæ ſimul propagarentur tenebræ. Et hactenus annotaui ea, quæ in apologia Micheliana occurrerunt nobis aliquanto futura vtiliora Cætera conuitia, calumnias, crimina, execrationes, & diabolici animi vomitus atrociſſimos, lubens prætereo. Non ero apud bonos inhoneſtior, quo ille in me ſæuiit crudelius. Sed de ſuo honore ipſe videat.

PVNCTA EX ALTERA parte Libri Micheliani de Medicina.

I. QVID MEDICINA?

PAG. 213. *Medicina, non pro arte, aut ſcientia accepta, eſt verum & vnicum inſtrumentum ſanita-*

ſanitatis, quo ea conſeruare, & amiſſa reſtitui poteſt.

Imò eſt benè medendi ſcientia. Benè medetur, qui ſanitatem in ſuo ſtatu conſeruat vſque ad præfinitum terminum diætâ & aliis idoneis rebus nõnunquam etiam ex Pharmacia, & Cheirurgia accommodatis: Et labefactatã reſtituit, cui tam diæta inſeruit quam Pharmacia, & Cheirurgia. Quando vox Medicinæ ſingulare inſtrumentum ſignat, tropica eſt, & Græcis dicitur φάρμακον ἢ βοήθημα, &c. cum ars ipſa ἰατρική. Interdum etiã Medicæ ſcientiæ partem deſignat, vt cum Cheirurgia per ſe dicitur Medicina, aut Pharmacia, aut etiam victus inſtitutio. Michelius delirat cum ſimpliciter accipit pro inſtrumento, idque ex ſua Phantaſia decernit, quod ſit vnicum, quo vniuerſale ſuum denotat. Non enim poteſt vnicum eſſe, ſi Medicina conſtat Diætetica, Pharmaceutica, & Cheirurgica ad omnes morbos comparatis.

Plato: Eſt ars ſanitatis procurãdæ. Μάθησις τῆς θεραπείας τῶν καμνόντων.

II. QVID MEDICVS?

MEDICVS *& Chymicus verè ille eſt* (inquit,) & vocari *meretur, qui illud inſtrumentum ita aptare nouerit, vt edendis actionibus à natura illi conceſſis ſit idoneum.* Vult ſubruere artis & profeſſionis noſtræ fundamentum. Itaque, quem ſibi ſomniat Chymicum, eundem & Medicum vere facit, vt, ſi nobis aliud ſuperſit, nomen duntaxat ſit illud & Medici opinio. Sed mentitur. Differunt enim Medicus & Chymicus. Ille eſt, qui Medicinã ſcit & benè vſur-

Medicus Michelii eſt Pharmacopœus.

Medicus.

vſurpat ad ſanitatem procurandam, ſeu, qui tranſmutat medelis ad ſanitatem, vt ait Theætetus ad Socratem; aut in Protagora, qui benè curat (θεραπεύει) eſt bonus Medicus: Chymicus vero Michelii humores tractat, vt etymo aliquoties indicauit; verè autem eſt Phyſicus quidam, qui ſuo ſtudio naturas rerum explorat ſingulari reſolutionum, ſeparationum exaltationumve arte, & hinc præclara medicamenta ſecundario exhibet Medicinæ. Itaq; & Pharmacopœis accedit ſeu omnino his, qui ad hominum ſanitatem cõuertunt Phyſicam cognitionem in apparatu auxiliorum. Neque tamē ſemper cogitur medicinas factitare. Veteres metalla tranſmutabant, planè Phyſico inſtituto ad vtilitatem politicam aut œconomicam, aut etiam contemplatorio fine ad Dei mirificam in natura potentiam ſpectandam. Deliri ſenis deliramenta ad coruos eant. Non eſt Medicus, qui Pharmacum ita apparat, vt miniſtrare Medico ad ſanitatem commodè poſſit, ſed eſt Pharmacopœus. Id officium, ſi ſuſtinet etiam Medicus, duplicem habet perſonam. Principalis enim eius functio eſt benè mederi ſeu illa auxilia, quæ ars præſcribit, poſtquam cognouit ſatis & elegit vſurpare peritè ad procurandam ſanitatem. Noſſe herbas non facit Medicum; ſicut, nec morbos ſcire; ſed ſanare peritè? Illa duo facultati eius ſunt ſubordinata, quandoquidē abſq; notitia illa officio ſuo fungi nequit. Quod ergo conuitiū

Chymicus Michelii.

Chymicus verus.

ille

ille ſtultus ſenex obtrudere voluit noſtrę profeſſioni, id in ipſum recidit iuſtiſſimè. Medicus enim Michelianus eſt medicaméti vnius, eiusq; ficti & falſi machinator, h. e. miniſter, & famulus ſatis abiectus, & indignus, qué agnoſcamus, cum nobis obtrudere velit medicamenti ſomnium, & allotrio epiſcopatu arrogante præſcribere medendi modũ. Si tantũ medicamenta, ſeu inſtruméta medendi paras, ſenex, quid tibi cũ Medicina? Ad cynoſarges?

III. MEDICINAE INSTRVMENTA, ſeu partes potius.

IN tribus conſiſtit medendi ratio Diæta, Pharmacis & Cheirurgia. Hæc mundi experientia firmauit & publicus conſenſus, quæ duo artes conſtituunt. Michelius pag. 214. vnũ tantum retinet, nempe ſingulare ſuũ & vnum vniuerſale, quod eſt ridiculũ, & penè certum melancholici delirii argumentum. Det ſuum lapidem ægrotis vorandum; ſanet eo vulnera, vlcera, luxationes, &c. Videbimus euentum.

Ab omni æuo Medicus Diætã & Cheirurgiam tractauit, poſtea rius etiam pharmaca. Et hic eſt ſtatus artis.

IV. CHYMICI QVI?

SOLOS ponit ſuos, cerebri ſcilicet melancholici ſpectra. Reliquos appellat ſtibiariós, arſenicarios, vitriolarios, deſtillatores, Chymici nomine indignos. Sit per nos talis Paracelſus, Seuerinus, Gramanus, Ambaldus & alii. Sed ſenem oportebat linguam habere continentem, & nõ laudare alibi ſtibii præparationem & arſenici, alibi vituperare artifices.

Vide notas 3, 57, 8, 11, 40.

V. MEDICI VETERES QVALES?

Vide ſupra not.41.

PAG. 139. incertum aiebat, qua medendi lege ſint vſi Podalyrius, Machaon & reliqui. Nunc pag. 217. Apis, Apollo, Æſculapius & cæteri Medicinam Michelianam ſciuerunt, inueneruntque. Sed demonſtra ſenex, aut mentiri tam perfrictè non eſſe tuæ ætatis puta. Non fuit tempore Herodoti iſta Medicina in Ægypto, cum aliâs tam præclaræ artes non ſoleant facilè perire. Is refert diuerſos fuiſſe in Ægypto Medicos, ſingulorum nimirum morborum ſingulos. Hic tacet vniuerſale. Ægyptios, ait, ſingulis menſibus purgare ſe vomendo, & inteſtina diluendo, gratia ſanitatis conſeruandæ, quod exiſtiment omnes languores homini ex cibis prouenire. Certè illa medicandi ratio nō eſt ex dignitate lapidis Micheliani. Strabo non agnouit iſtud, cum ſcripſit Luſitanos vetuſto Ægyptiorum more ægrotos Plateis expoſuiſſe, ad cognoſcenda ex vulgo remedia.

Herodotus fuit circa an. M. 3520. annis 400. poſt Homerum.

Is dicitur vixiſſe circa an. M. 2750.

Pheroni regi cæco reſtitutus viſus non eſt lapide Philoſophico, ſed lotio, niſi fors Michelius ex hoc iſtum fabricat, & ſuis labris dignas lactucas creat, quanquam lauabat ille oculos imparata vrina, nec chymicè ſed naturaliter deſtillata. Paracelſo & Michelio teſtibus Diocletiani tempore (anno Ch. 249.) Ægyptus abundauit arte aurifica. Vbi tunc vniuerſalis Medicina? Et neceſſe fuit eam cum lapide à prioribus acceptam. Troia capta eſt circa annum

Dioclet. qui ſecutus eſt Herodotū annis, 736.

annum mundi 2783. poſt Pheronem Ægiptium iam mortuum. In eius enarratione Homerica intererrores Vlyſſis mẽtio fit Moly herbæ aduerſus venena & excantationes efficacis, cuius radix nigra, flos lacteus, quæq; ſit difficilis effoſſu viris, Diis autem facilis, atque ideo fingitur Mercurius (Hermes) eam monſtraſſe. Deinde Helena in odyſſ. δ memoratur in conuiuio Telemachi & Menelai vino immiſiſſe Pharmacum Νηπενθές τ' ἄχολόν τε κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων; quod acceperit à Polydamna Thonis vxore Ægyptia. Sed tùm moly, tũ nepenthes dicitur naturaliter proveniſſe, & nepenthes quidem in Ægypto, τῇ πλεῖϛα φέρει ζείδωρος ἄρυρα φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐϑλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά. Itaq; non vnũ vniuerſale, ſed plura medicamina probantur, ex quibus vnũ inſigne id, quod poculis potuit immiſceri, & vnà bibi, herba nominatur radice & flore diſtincta: quæ res non competit lapidi morbos curanti viribus ampliſsimis doſi exiliſsima. Quos vero tunc Medicos habuit Ægyptus?

Moly Odyſs. κ.

E Pæonis genere, inquit Homerus; ἰητρὸς δὲ ἕκαϛος ἐπιϛάμενος περὶ πάντων ἀνθρώπων. ἦ γὰρ Παιήονος εἰσὶ γενέθλης. Pæon autem qualis fuerit Medicus, Pæonia herba ab ipſo inventa, & in vſum traducta oſtendit. Idem ſanaſſe Plutonem ab Hercule vulneratum ſcribitur, Iliad. ε. Et modus ſanationis exprimitur his verbis: τῷ δ' ἐπὶ παιήων ὀδυνήφατα φάρμακα πάσ-

Pæon eſt Apollo vel Medicus præſtans tempore Herculis circa ann. M. 2740.

παθῶν ἠκέσατο. &c. Hunc Pæon dolores mitigantia Pharmaca inſpergens ſanauit, ex quo colligitur Cheirurgum fuiſſe. Hæc conueniunt cum Platone, Strabone, Herodoto & alijs. Omninò cum deſit argumentum Michelio, quo probat id, quod dicitur, pro vano nugatore eſt habendus, ſicut & pag. 221. & 231. vbi de duabus tabulis lapideis, quibus inſcriptæ fuerint artes omnes, anile & vetulo conueniens narrat ſomnium. Quæſo te ſenex garrule, quis eſt autor, iſtis Myſterium lapidis fuiſſe inſculptũ? Num literas ad Adamum miſiſti, ſicut tuus Paracelſus ad Galenum in infernum? Ille item tuus Monarcha Adamum præſidio ligni vitæ tàm diu vixiſſe mentitur; cum lapidis beneficio putet perveniri poſſe ad annum ætatis 150. aut ducenteſimum: Sed pari mendacio.

Tabulæ artium.

VI. DE ENCOMIO MEDICI apud Sirac. Cap. 38.

ALtiſsimus creauit de terra Medicinam (φάρμακα) inquit Siracides, *& vir prudens non abhorrebit ab ea. Nonne per lignum aqua amara fiebat dulcis? Ad agnitionem hominum virtus eorum &c.* Item: *His curans (Medicus) mitigabit dolorem & vnguentarius faciet pigmenta ſuauitatis & vnctiones conficiet ſanitatis &c.* Hæc Michelius pag. 218. ad ſuum de lapide ſomnium accommodat, deq; eo interpretatur. Sed ignorabam antè ex lapide fieri vnguenta, & odoramen-

ramenta. Certè, de quibus ſermo ſit Siracidæ, aperit exemplo ligni. Philo ſeu Salomon in lib : Sapientiæ herbas & Emplaſtra nominat. Eſaias peſtem ſanat tùm diuinis vocibus, tùm Emplaſtro ex ficu Pharmacopœi Moyſis, quales fuerint, oſtendunt vnguenta & pulueres tabernaculi. Hæmorrhouſa omne remedium fruſtrà experta eſt, &c. Sed, qui ſemel incepit delirare, modo dicat, quæ videntur, veritatis rationem non habet. Pag. 235. inſtaurare Medicinam illam præclaram vult tanquam nouus Apollo. Pag. 227. Faciat hoc, & erit Apollo magnus.

Inſtaurator vniuerſalis Medicinæ.

VII. AVTOR MEDICINAE Hippocraticæ.

PAG. 225. Medicinam noſtram à Diabolo ortam ſcribit, nominatq; ſpuriam, & corruptam. Quid ni iſtud ſcribat Homo melancholicus Diaboli balneum? Paracelſo non debet eſſe inferior, nec eo minus furere. Is autem omnem ſcientiam ad Diabolum & Serpentem paradiſi retulit. Ita Paracelſitæ grati ſunt pro Dei donis magnificis. Sed, qui ſibi mentiri animum induxit, auſit etiam Deum ipſum negare. Pag. 231. Clamat primam & præclaram ſcientiam naturæ maxima ex parte perijſſe cum his, qui diluuio perierunt. Fuit ergo in poſſeſſione malorum. Sed quid eſt, quod pag. 215. narrat pijs illis Hebræis, qui Spiritu Dei fuerunt illuminati, ſyncerè reue-

Pag. 238. à Deo eſt: Verba Michelii: Duplicem Medicinam fateri doctiores vnam Sanctam & integram quam à Deo profectam dicunt: alteram Spuriam corruptam à priori degenerem & a Diabolo or-

tam,& deſcriptiones oſtendunt hanc eſſe Galenicam, illam Paracelſicam.

reuelatam ad Ægyptios, eoſque ſolum, qui probi fuerunt, perveniſſe? Si ſolis bonis eſt conceſſa, cur ſubmerſa eſt cum improbis? Sed cum Zoroaſter & Hermes dicantur eam à diluuio propagaſſe, ille vero improbus ſcribitur fuiſſe, videat de veritate ſuorum enunciatorum. Diſſentit tamen turba Paracelſitarum de inuentore. Michelius ad Deum refert, idq; rectè, ſi eſt res bona. Deinde Adamum producit, & poſt hunc Hermetem. Sed ab alijs hic dicitur primus inuentor. Et ne literula quidem doceri poteſt, quæ ab Adamo ſit cognita, nec verum eſt, hunc omnes artes præclaras ſciuiſſe. Plurimæ enim poſterius in ſolatium calamitatum ſunt inuentæ.

VIII. HERMETIS MEDICINA vnde?

QVAM in Smaragdo ſua propoſuit Hermes aurificam Medicinam, eam Michelius dicit eſſe ſuam, vtpote é terra creatam vnam numero ab vno, meditatione vnius. Vani hominis vanum ſomnium. Pater eius eſt Sol, Mater Luna; Portauit illud ventus in ventre ſuo; nutrix eius terra eſt. Vis eius integra eſt, ſi verſa fuerit in terram. Non dicit Hermes ex terra natam eſſe. Bernhardus comes ex vegetabili parte, minerali & animali confectam tradit. Hortulanus per Solem accipit aurum, per lunam argentum, per ventum aërem & vitam ſeu Mercurium.

Ita exponitur ſæpè in Roſario Maiore, & ab omnibus alijs artificibus. Nihil habet commune cum Phantaſia Michelij.

IX. DE ORTV SCIENTIAE ET MEdicinæ præclara ſapientia.

PAG. 238. *Scientiam ſalubrium, inſalubrium & neutrorum* (inquit) *Deus è terra non creauit. Nam virtutes rerum influentiæ diuinæ ſunt, nec creatas eſſe conſtat; Et dicitur altiſsimus Medicinam è terra creaſſe; Scientiam verò hominibus dediſſe.* Agnoſcimus definitionem Galenicam. Argumentum recipimus. Quod Deus dat & infundit, procul dubio à Deo eſt: Galeni Medicinam Deus dedit & infudit: Teste [vt liceat loqui] Michelio: Galeni ergo Medicina à Deo eſt. Blaſphemia itaq; eſt in Dei Donum, quam pag. 225. horribiliter effutiuit, noſtram Medicinam à Diabolo eſſe. Sed futile & anile plane eſt; id non creatum eſſe, quod Deus dedit aut inſpirauit. Exemplo eſto Anima hominis Adami, quam Deus creauit & inſpirauit, vnà cum virtutibus. Hinc creata & finita dona.

Iam Galeni Medicina eſt à Deo.

Negatur Deus creaſſe quod dat.

X. DE CORRECTIONE SIRACIdæ, & terrâ natis.

CVm diceret Dominum ex terra condidiſse Medicinam Siracides, græco vtebatur verbo φαρμάκυ, quod latinè redditum ſonat Medicamentum inueniturque etiam apud

apud Platonem, qui in Theæteto ait τὸν ἰατρὸν φαρμάκοις (medelis reddidit interpres) μεταβάλλειν. Michelius ſatis ſuperbè & arroganter reprehendit illum Siraciden, & cæteros, qui medicamenta dicunt ex terra creata. *Non ſubſcribimus*, inquit, *illorum inſcitiæ, inter quos eſt Nepos IESV Filius Sirach, qui ex Hebraico ſermone pharmaca ex terra creata eſſe tranſtulit. Nam, cum videret eſſe abſurdum Medicinam è terra creatam dicere, pharmaca ſiue medicamenta Medicinæ loco ſubſtituere voluit, non animaduertens apud Hebræos Rephuah hoc eſt Medicinam, ſicut apud Latinos modò artem, modò inſtrumentum, quo quis curatur ſignificare. Quis ignorat, Deum omnia ex nihilo, ſolum hominem ac Medicinam ex terra creaſſe? Quare relinquitur per Medicinam ſubiectum Medicinæ ſiue materiam ſenſibus obuiam è terra creatam ſignificari.* Ecce ſapientem Michelium. Euge Paracelſiſtam te iudico. Tuus enim ille Paracelſus Moſen corrigebat, quid ni tu Siraciden? Cui vero potius credendum eſt in translatione vocis Rephuah, Michelióne ſtulto ſeni, loquaci Italo, deliro Chymico, Medicoque veſano, an Siracidæ Ebrææ linguæ & Græcæ, ſententiæque aui ſui callentiſſimo? Melius interpretatur linguam Ebræam Ebræus, melius Græcam Græcus, & qui vtramque nouit, rectè alteram alterâ poteſt permutare. Michelius negabat ſuos Italos Græciſſare: Nec eſt con-

conſentaneum eum Hebraicè rectiùs ſcire Siracide. Affingite ergo ei tanquam alteri Mydæ aſini auriculas, aut pœnam Marſyæ decernite. An vero etiam ſcit, quid reprehendat? Materiam Medicinæ ſenſilem è terra creatam intelligi docet. At hoc ipſum ſignificat vox quoque pharmaci. Rectè itaque tranſtulit Siracides. Nodum in ſcirpo quærit, vel potius ſtipulas legit, & delirio eſt proximus. Tertiò Biblia corrumpit, cum negat quicquam ex terra creatum præter Adamum & Medicinam, idque tàm audacter, impudenterque, vt quaſi publicè notum proclamet. At Deus dixit, *Terra germinet herbam virentem: Producat terra animam viuentem*: Et Pſal. 104. *Vt educas panem de terra. &c.* Quid vero eſt, cur Michelius ita deprauat ſcripturam diuinam? Vt euincat hominem è terra natum habere ſimilem Medicinam è ſimili radice exortam, &, vt ſit argumentum, ſolam hanc eſſe veram. At & Galenicorum pharmaca non naſcuntur in aëre, aut igni. Itaque aliquid occultius ſubeſt. Pag. 215. *Medicinam cum homine ex terra*, ait, *emerſiſſe*. Si Sphynx eſſem, aut Oedipus, dicerem Lotium Michelii, in quo eſt tartarus, ſal, alumen & reliqua deſignari. Nunc, cum Dauus ſim, diuinare non eſt meum. Quibus otium eſt, illi hæc oracula poſſunt conciliare, & ad ſententiam vnam redi-

Corruptio Bibliorum Micheliana.

Ex quibus coniectura fieri poſſit de Micheliano vniuerſali.

redigere: 1. Chymicus facit vnam vniuerſalem Medicinam. 2. Chymicus nihil tractat, niſi ſuccos. 3. Medicina debet eſſe Tartarea ad Tartaricos morbos. 4. Tartarus habet naturam ſalis & aluminis. 5. Medicina eſt nata ex terra cum homine. 6. Subjectum Medicinæ eſt res vilis & obuia vbivis; omnes id habent. 7. Mercurius abſtrahendus eſt, vt Sal & Sulphur maneant. Niſi nefas eſſet judicare de myſteriis, pulchrè congruere omnia dicerem ad Elyxir, quæ ex vrina, ſale petræ & alumine conficitur. In vrina eſt Sal ammonius, aut nitroſus ex quo coni fiunt, ſicut ex lixiuio terrarum lotio perfuſarum. Portauit eam ventoſus homo in ventre ſuo; Componitur à Sole & Luna, vel Sale & humore. &c.

Prolepſis Michelii ſtultiſſima.

Pag. 239. Sapientiſsima & digna Michelij acumine eſt prolepſis. Dixerat, Omnia Deus fecit ex nihilo: SOLVM hominem & Medicinam è terra. Obijcitur rectè: At è terra creata ſunt mineralia, vegetalia, animalia: Ergo non ſolus Homo & Medicina. Item, ſi Medicina eſt ea, quæ ex terra creata eſt, etiam Galenicorum ex triplici illa claſſe medicamenta erunt Medicinæ. Reſpondet Michelius ad prius ne hilum quidem. Ergo obmuteſcit in mendacio. Secundum diluit Grammaticè ad exemplum Diui Pauli de ſemine, & non de ſeminibus. *Medicinam*, inquit, *ſingulariter dicit ſcriptura, & non Medicinas. Nos ergo* (poma) *minimè poſſumus approbare illam interpretationē, quaſi*

Nota Paracelſ:ta dignum acumen.

quaſi plures eſſent Medicinæ; ſed verè eſt vna Medicina de terra creata, quam lapidem Philoſophorum dicimus. Ecce. Putabã hominem ludere par impar; at ſerio philoſophatur. Quid ni fateamur lapidem illum eſſe Medicinam vnam & ſolã, quia vna ſola Medicina dicitur creata ex terra? Sed addendum erat rectà deſignari illam, & non aliam. Cum enim plures ſint natæ ex terra res, quæ poſſunt eſſe Medicina, nondum certum eſt, quæ nam deſignetur, vt vt vna tantum ſola ſit intelligenda. Hic aqua hæret Micheli. Fortaſſis eſt illa, de qua dictum eſt Adamo, & comedes gramen campi ſeu comedes herbas terræ, præſertim cum idem oraculum de conſeruatione vitæ & ſanitatis loquens ita caneret: *Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem ſemen ſuper terra, & vniuerſa ligna, quæ habent in ſemetipſis ſementẽ generis ſui, vt ſint vobis in eſcam.* Certè conſeruatio per diætam eſt etiam pars Medicinę. Si vna omnino eſt, cur nõ ſit herba, qua veſci poſſumus? Vbi Deus dixit dedi vobis ſuccum, ex quo faciatis vnam Medicinam aduerſus omnes morbos & ad ætatẽ in multa ſecula extendendam? Nimirum in centeſimo quinquageſimo primo Pſalmo Dauidis, cum celebrarentur Calendæ Græcæ. Notate vero myſteriorum ſcrutatores, cum Medicina Micheliana neq; vegetabilium, neq; animalium neq; mineralium ex terra genitorum quid ſit, Phantaſma eſſe hominis melancholici. Aliâs artifices Chymici ſuo lapidi tres conditiones

iſtas aſſignant. Non abludit tamen Calid. à Michelii verbis. *Radices minerarum lapidum*, inquit, *ſunt in aëre, capita in terra: Et quando euelluntur à ſuis locis, audietur & erit rumor magnus.* Certè iſta eſt prodigioſa natiuitas radices in aëre habere, & caput in terra. Dixerat quidã, lapidis mineram eſſe in capite montium; Calid. qua eſt vafricie, interpretatur de animali, quaſi mons ſignificaret animal. Sed hæ ſunt eſcæ ſtultorum. Aliàs lapis Philoſophicus dicitur habere radicem in aëre, hoc eſt, ex mercurio, cui natura eſt aërea, factus, & tanquam à radice productus; caput vero, hoc eſt, perfectionem in terra, ſeu coagulatus eſſe ſpecie ſolida terreaq;, quanquam etiam lapidibus & terris commiſtum ſit aurum & argentum. Hic aër eſt ille ventus Hermetis, in cuius occulto vehitur & latet lapis, ſeu, ex quo fit, patre & matre, id eſt calore & humore operantibus; calor & ignis in auro eſt: humor fœmineus in argento. Dicitur item lapis in aqua liquefieri, certè non quauis, vt Sal & alumen, ſed ſua: Et aurum ſoluitur aqua mercuriali, aut hydrargyro purgato, elaboratoque. Animalis vox metaphorica eſt, ſicut & patris matriſque; & cum Malchameth ſcribit, lapis, qui eſt in hoc opere neceſſarius de re animata eſt. Hunc inuenies vbique in planicie, in montibus, & aquis, & habent eum tam diuites, quam pauperes: Creſcit ex carne, & ſanguine, &c. omnia, inquam, ſunt allegorica.

Hem. Ita in Roſario: precioſiores lapides ſunt qui procedunt ab animalibus quam alii.

Aëris in lapide explicatio.

XI. DE-

XI. DESCRIPTIO LApidis Micheliani.

VOCATVR *lapis Philoſophorum, aurum potabile, Elyxir vitæ, Medicina vniuerſalis: Dicitur anima & vita rerum: Calor naturalis, infixus in ſua humiditate radicali, quæ Medicina pauca quantitate actione ampla & ingens exiſtat, ſitque omnibus reliquis rebus creatis κατ᾽ ἐξοχὴν præſtantior.* Certè myſteria fundit Michelius. Pag. 240.
Suprà dicebat, *virtutes rerum infundi darique à Deo, non creari.* Anima vita, calor, &c. videntur eſſe rerum virtutes. Eſt ergo lapis creatus, & increatus. pag. 148. *Calor naturalis ab origine cœleſti erat.* Nunc etiam ex terra gignitur. Sed, ſi nec anima nec vita rerum, nec calor ex terra creari poſſunt: quod enim fit ex terra, terra eſt: (*Ioh. 3. caro ex carne eſt*) & de terra terrenus: lapis aut ex terra non erit, aut falſa eſt iſta deſcriptio, quorum hoc eſt veriſimilius. Si enim pars non eſt vera, tota deſcriptio falſa eſt. Sed in ea impoſſibile eſt verum eſſe, quod dicitur omnibus cæteris rebus creatis eſſe præſtantior. Eſſet enim Angelis & homine ſuperior, &, cum ſit artis opus, non naturæ, falſum etiam eſt eſſe animam rerum & calorem infixum in humiditate: item impoſſibile eſt aliquid ſimul corpus eſſe, & animam, & calorem: Ergo efficitur deſciptionem eſſe falſam.

XII. AN ERGO NVLLA AGNOſcit alia medicamenta Michelius?

Medicinæ Galenicæ dicuntur pediſſequæ vniuerſalis.

VT Vertumnum videas; Agnoſcit; Ita enim narrat. *Reliqua medicamenta tanquam pediſſequa ſuæ inſeruiunt reginæ. Herbarum, animalium, mineralium cognitionem, vtpote Medicinæ miniſtram, maximi faciendam iudicamus.* Sed hæc conferenda ſunt cum antè dictis. Vnam ſolam Medicinam ſtatuit; Medicinam creatam, non medicinas defendit: pag. 225. noſtram medicinam à Diabolo eſſe pronunciauit: Varias eſſentias, tincturas, Elyxiria, ſpiritus, Sales, olea, magiſteria, ad fallēdum procliuia, aſſcripſit falſæ mineralium Chymiæ ab agyrtis & collúuie ſcelerum exercitatæ. Hæc & ſimilia multa cum petulanter euomuit; nunc probantur etiam cætera medicamenta, imo non probantur tantum, ſed & fiunt maximi, hoc eſt, efferuntur vltra lapidem vt ſit aliquid maximo maius. Quæ iſthæc deliria? Miniſtras & Pediſſequas conſtituit ſuo vniuerſali. Quorſum hoc? An illa laudata Medicina iam non ſola poteſt omnia? Num imperfecta eſt, egetque miniſterio? Ita tandem eſt vniuerſalis, ſi ei miniſtrent cæteræ ſcilicet. Hoc confuſo tandem vtebatur etiam Panacearius. Sed vereor, ne ei tunc palmam præripiat, vel ſola ſerua, & dominæ alapam infligat, exturbetque eam è dominio. Sed audiamus præclariora de Galenicis medicamentis.

Vniuerſale iam collabitur.

Alia-

Aliarum creatarum rerum (ait) *virtutes vicem illius, quoad fieri poteſt, ſupplent, & neceſſitatibus hominum alterius defectu ſuccurrunt.* Gratiæ ergo Deo pro cæteris auxiliis, quia nunc pudet illam reginam ad ſordes pauperum ſe cōferre. Profectò, ſi dicere licet, videtur mihi eſſe figmentum ad exemplum Idearum Platonicarum. Has perfectiſſimas nobis proponimus tanquam optimè agendi ſcopum. Cum ad opus accedendum, arripimus, quæ offert neceſſitas, & permittit, eſtq; aliqua prodire tenus, ſi non datur vltra. Si iam deliberes, vera medicina vti ſit conſultius, quis non hanc Galenicam vſu quotidiano compertam, certamque & vbiuis obuiam anteferat illius ſomnio? Conſultum benè humanis miſeriis putamus, ſi poſt animæ curam, qualicunque nudo traiiciamus æquor mūdanum & ad portum perueniamus. Non ſunt tanti illa ornamenta externa, corpus ſpecioſum, membra athletica & ſimilia. Etiam incuruo licet prorepere. Notabitur interim illa egregia victoria, quam ille Blatero fumiuendulus pag. 240. ſibi magnificè arrogat. Anglus enim audito vniuerſali, dixerat, ſi in hoc vno ſunt omnia, & hoc ſolum cum homine à Deo creatum; reliqua medicamenta eſſe temerè condita. Certum enim eſt abſque fine medicandi hæc fore, etiamſi alios fines habeant. Nunc etiam medicamenta ſunt. Non ergo ſolum illud eſt conditum. Anglus ille adhuc vincit & triumphare poteſt.

Galenica medicamēta emergunt ex calumniis.

Vniuerſalis Medicina eſt idea Platonica.

Michelius excidit victoria in pugna cum quodam Anglo.

teſt. Certiſſimum enim eſt non ſolum illud medicinæ gratia creatum eſſe, ſi & hæc ſunt eo nomine facta.

XIII. AN VETERES CHYMICI *metalla tranſmutare quæſiuerint?*

Græcorum vituperium.

NEGAT hoc Michelius pag. 242. aitque opinionem iſtam à Græcis ortam eſſe, quos vocat blaterones ignauos, ſuſurrantes, crabrones, aſinos ad lyram. Eia vero parce mortuis, & toti genti, à qua nonnihil prodiit boni. Si ad benedicendum natus eſſes, non ita horribiliter ſæuires conuitiis. Sed ſatis pœnæ eſt, quod te contradictione fœda ignominioſum reddis Nam pag. 243. contra Moreſinum (quem pro ætate ſenili Moroſinum appellas) affirmas conſtanter, tranſmutationem metallorum fieri. Sed legiſtine Gebrum? Interpres eius quidem vtitur voce Medicinæ, verum alio ſenſu. De vſu ad ſanitatem ne verbum quidem habet; & omnia refert ad aurificium, & argenti productionem. pag. 246. Rogerii definitionem calumniaris Non enim vox medicinæ in ea ſignificat Pharmacum tuum, ſed rem, qua metalla tranſmutentur, & veluti Medicina curentur. Sed de hac re etiam ſuprà. Ego, ſi ſiluiſſes, non credidiſſem tam delirum & ſtupidum hominem calumniatoremque adeo atrocem in tota Italia naſci poſſe. Græcos, quibus titulis ornaueris, dixi.

dixi. Sed conſidera quæſo, quę pag. 248. rurſus de Gebro, Anaxagora, Democrito, Lullio & reliquis ſcripſeris, vbi eis tantum tribuis, vt abſurdum iudices putare, eos mentitos eſſe. Atqui Democritus, & Anaxagoras fuerunt Græci? Quidam etiam Hermetem non natione Ægyptium, ſed Græcũ eſſe tradunt, quemadmodum Syneſium, Ariſtotelem Chymicum, Theophraſtum Chymicum Parmenidem & alios, quorum in ea arte recitantur ſententiæ.

Roſ. mai. Hermes Rex Græcorum, pater Philoſophorum.

XIV. INVENTOR ARTIS CHYMICAE.

PVNCTO 8. & 9. aliquid affine huic eſt. Nunc pag. 249. negat, eos eſſe inuentores ſuæ artis, quorum monumenta nunc verſantur in manibus, ſed propagatores, quod à maioribus acceptam poſteris communicarint. Si hæc ita ſunt (cauſam primam Deum ſemper præſupponimus) Hermes non inuenit iſtud opus, quod tamen ſcribit pag. eadem, cum Chymicorum patrem appellat, qui primus poſt diluuium artem literis mandarit, &c. nec poteſt probare ante diluuium fuiſſe. Sed audiatur & Geberus; *Inuenimus*, inquit, *inquiſitione longa, labore maximo, experientia certa vnã Medicinã, quą durũ molleſcit*, &c. Item in fine ſummæ: *Edimus artem nobis ſolis, per nos ſolos inueſtigatam. Non autem inuentã niſi nobis ſolis inſcripſimus*, &c. Tropo Synecdoches ſeipſum intelligit, vt qui ſui libri ſolus eſt auctor, ſolusq; eum intelligit, & ſoli arrogat ſibi inuentionem

eius, quod docuit. Si Geberus mentitus eſt, non erit verum Encomium Michelii de auctoritate ſuorum Chymicorum.

XV. PARTITIO QVAEDAM CHYmiæ, eiusque iudicium Michelianum.

PAG. 252. ponitur diſtributio Chymiæ in naturalem Sophiſticam, & metallicam. Vnde hæc ſit nata, ego quidem ignoro; ſed audiatur cenſura: *Nulla iſtarum,* inquit, *ad verum Chymicũ pertinet.* Neceſſe eſt nos hîc in vmbra Andabatarum more pugnare. Si Chymia nulla eſt, niſi quam ſibi Michelius finxit; ſint ſane iſta vera. Cui enim libet ex arbitrio ſomnia conſuere, ei etiam licet, qualia velit ea eſſe, comminiſci. Nos didicimus Chymicum eſſe miniſtrum naturæ principaliter agentis, & quod lapidem attinet, in nulla alia re, quam in mercurio & metallis elaborare. Sophiſticam tribuit Gebero Bernhardus; Roſarius minor quidem Sophiſtas dicit ignorare artẽ, ſed tamen pungit etiam Philoſophos inuidos, &c. Noſtra ætate Chymicus ex omni miſto magiſteria & eſſentias facit, & naturæ miracula perpetrat ſecũdum artem perfecti magiſterii, vt eam vocat Geberus, Meſues & alii.

Deſtillatoria. Sed, num deſtillatoria eſt Chymici veri? Michelius ſpuriam iudicat, & tamen commendat pag. 253. quaſi per eam nobis patefiant

multa

multa naturæ arcana, balſama, eſſentiæ,olea, liquores; quin fatetur vera eſſe, quanquam non attingant lapidem. Vah hominem impudenter varium. Si deſtillatoria facit Vera arcana; quomodo eſt Spuria? Cur non potius eiuſdem veræ artis membrum genuinum? Ecce protheum. Pag. 253. *Laudata Chymia ex herbis, animalibus, mineralibus abditos depromit vſus.* At in parte minerali, rurſus damnantur eſſentiæ,tincturæ,Elyxiria,Spiritus, Sales, olea & reliqua. Ita aliâs ſuo vniuerſali oppoſuit omnia cætera eaque repudiauit, adeò, vt nebulones, carbonarios &c. appellarit eorum artifices, & operationes omnes meas, vt putrefactionem, deſtillationem, ſolutionem &c. mentitas falſaſque pronunciarit. In partis metallicæ cenſura non minus Vertumnum agit. Commendat enim ingenium & exiſtimationem eorum qui Chymiam in ea exerceri tradunt, at damnat iterum. Vultis Cothurnum videre? Pag. 258. accuſat me, quod afferam Hermeticam tabulam & aliorum monumenta nihil fermè habere quã metallorum tranſmutationem. Noſtis,quam fuerit infeſtus hactenus mihi ob hanc ſententiam, affirmans Chymicum ſuum ne attingere quidem metalla, ſed ſuccos tractare, & tranſmutationem eſſe Græcorum ſtupidorum inuentum.&c. At nunc ita: In Re non Dubia dicit me teſtibus vti non neceſſariis. Si eſt res indubia, cur eam negat, & me per-

ſequitur conuitiis? Opus autem mihi fuiſſe teſtibus, tùm aliorum intemperiæ docent, tùm Michelii portentoſa deliria.

XVI. MATERIA TRANSMVTAtionis proxima.

AD Moreſinũ cõuerſus ita ait: *Oſtendemus* (*in ſcripto ſcil.* quod aduerſus Moreſinũ molitur, quod proculdubio præclarũ erit ad exemplar huius) *dilucide, Omne, quod non nuda, ſed vera potentia in noſtris non ſuis mineris conſiſtit, materiam proximam tranſmutationis metallorum fieri poſſe.* Hem magnificum promiſſum. Poſt lucem fumus. Quæ ſunt iſtæ mineræ Michelianæ? Quid eſt non nuda, & tamen vera potentia? Quorſum hæc verborum ſcabies? Vnum ſemper Philoſophi intenderunt, quod natura det, idque reſpectu termini artis imperfectum, perfectum vero naturæ ratione. Quid ſibi vult iſtud OMNE? Neceſſe eſt in naturæ minera id gigni. Quid fingit SVAS? Quas tenebras in materia proxima vomit? Materia tranſmutabilis proxima, metallum imperfectum eſt aut hydrargyrus. Inſtrumentum & virtus agens, eſt lapis abſolutus, & ſuo corpore ſaginatus. Materia aurifici & argentifici proxima eſt Elyxir commune. Hoc fit ex ſanguine leonis & glutine aquilæ ſecundum Paracelſum: vel, vt alii, ex Mercurio Philoſophorum, qui conficitur ex auro, argento, & Spiritu crudo, elaborato tamen

per

per artem, & exaltato. Hic Mercurius putreſcendo ſoluitur, & ſeparatur; poſtea nutriendo coniungitur, vnaque adhibita digeſtione coagulatur. Hinc ſoluitur & coagulatur denuo; atq; ita eſt Elyxir commune. Hoc fermentatur proprio corpore albo ad album, rubeo ad rubeum, & perficitur coctione, iamque eſt ille lapis decantatus, qui cum ad tranſmutationem paratur, porrò iungitur millecuplo ſui corporis. &c. Hæc eſt ſumma lapidis, in qua habes materias proximas & remotas. &c. Enunciatum Michelii ſtultum eſt. Si plura habet in ſua minera, cur vnum aſſeritur? Si vnum, cur dicit omne?

XVII. LAVS PARACELSI IN ARte veterum tradenda.

PAG. 259. *Conſtanter aſſeremus, vt verum, ita inauditum, neminem hactenus in tanta ſcriptorum turba extitiſſe, qui aut* GEBRI, *aut reliquorum* EIVS FARINÆ, *Philoſophorum intentionem nobis apertè declarauerit, aut ſenſum eorum ſcriptorum ad vnguem cognouerit excepto* PARACELSO. Egregia ſane eſt illa farina Philoſophorum Michelianorum, cui nos non immiſcebimus, ne à porcis comedamur, ſed, ſi apertè Paracelſus declarauit illos, qui fit, vt nemo illam lucem poſſit ex Paracelſo aſſequi? Id non eſt apertũ, quod nemo poteſt accedere. Sed, quomodo Paracelſus veteres declara-

clarauit? Id in tinctura Phyſicorum patet. *Me ſequimini omnes Philoſophi*, inquit, &c. Videte ibi veterum pulchras declarationes, imò condemnationes. Subiectum artis vocat lilium, quod veteres quæſiuerint, at non abſoluerint; & cuius perfectio ſibi ſit relicta. Ecce veteres ignorarunt Lapidis abſolutionem. Deinde eius quoque, quod ſciuerunt, methodus reprehenditur tanquam nimis longa, cum compendioſius fuiſſet perueniendum ad ærarium rubei leonis. Subolet mihi neſcio quid. Nam ferè efficit, vt iudicem, Paracelſum non intellexiſſe veteres. Cum enim certum ſit, etiam Michelio, illos lapidem perfeciſſe & aurum feciſſe, quæ ſunt ſigna perfectionis; Paracelſus vero contrarium affirmet, euidens eſt argumentum, quod ignorauerit artem veterum. Idem concludo ex reprehenſione methodi. Tertiũ ſignum eſt, quod ipſe Paracelſus alibi artem neget. Quartum, quod Eualdus Vogelius Belga aſſeueret Paracelſo lapidem Philoſophorum nunquam innotuiſſe, nec Lullii vel aliorum ſcripta eum intellexiſſe; & hoc ſuum iudicium firmet rationibus certis & autoritate illuſtri. Idem monet compendia Paracelſica non eſſe ſequenda, ſed veterum ſcripta, accuſatq; iſtum hominẽ obſcuritatis & ambiguitatis nimiæ. Quintò quibus in libris maximè agitur de lapide apud Paracelſum, ij non ſapiunt hunc autorem, vt manuale, cuius præfatio hoc ipſum

Paracelſus non intellexit veteres.

In præfat. de lap. phil. condit.

ipſum comprobat; Item cœlum Philoſophorum, cuius præfatio magis infirmat artem, quàm confirmat, vt & titulus, qui eſt, liber vexationum: Et Theſaurus Alchimiſtarum. Liber de tinctura Philoſ. redolet quidem Paracelſum, ſed tùm dictis argumentis, tùm aliis penè certum eſt ignoraſſe eum lapidis artem, & ex mera arrogantia veteres contempſiſſe; quo pacto plus videri vult quàm Lutherus, quem indignum iudicat ſolutione corrigiorum calceamenti ſui. Inſuper lapidem modò hunc, modò alium comminiſcitur, & interdum metallum crudo mercurio mollefactum, vt ad ignem liqueſcat, pro magneſia Philoſophorum habet. Paracelſitæ ipſi offerunt varios libros manu ſcriptos. In quibus dicunt eſſe veram artem. At hi non conſentiunt cum impreſſis. Vidi etiam alium de tinctura Phyſica. Dicitur tamen metalla & hydrargyrum tranſmutaſſe, & gloriatur de, neſcio, quo Theſauro Fori Iulii. &c. Tranſmutare potuit aliunde accepto puluere. Sed exitus infelicißimus oſtendit, cum morbo & paupertate grauißima, nihil hic fuiſſe artis. Ita ſi lapis facit ad omnes morbos, vt Michelius vult, Paracelſus autem non ſanauit re vna; Imò gloriam ſuam falſi conuincit factis diuerſis: Conſequens eſt, Paracelſum non habuiſſe lapidem. Idem Michelii cenſura non raró eximitur numero Chymicorum & nebulonibus accenſetur, quia Chymiam in diuer-

uerſis poſuit. &c. Quid? Si nouit Michelius iſtam Paracelſi ſcientiam, cur ipſe à toto aberrat Chymicorum cœlo? Si ea eſt Chymia Paracelſi, quam fingit Michelius; iam probatum eſt, Paracelſum non ſciuiſſe artem. Tot Paracelſitæ hactenus fuerunt. Nullus ex Paracelſo potuit lapidem parare. Ignorauit ergo & Magiſter.

Præterea pag. 273. Michelius ait, quod in Philoſophis verſati ſciant, eorum mentem fuiſſe ex profeſſo Medicinam docere; at Paracelſus ſcribit. cap. 6. tinct. planè ex accidente per negligentiam innotuiſſe vim medicam. Si illud verum eſt, conſtat Paracelſo ignotam fuiſſe veterum artem. In cœlo Philoſ. omnia metallis tribuuntur, & in 9. de rerum ſignatura per ſolem intelligitur aſtrum ſolare in auro latens, quo auri aſtro poſſit quilibet Alchymiſta rubra metalla omnia in aurum mutare. Hæc & ſimilia omnia repugnant Michelio. Quis non dicat ſi Michelius veteres eſt aſſecutus, Paracelſum aberraſſe?

XVIII. DE TRIBVS LAPIDIbus, & Hermetis nomine Triſmegiſto.

Calumnia Michelii.

PAG. 270. & 271. accuſat me ſtultitiæ. Cur? Audite inſignem calumniam, qua

ſuum

ſuum ſepulchrum voluit ornare ſenex canus capularis. *Quia arbitrer Hermetem inde appellatum eſſe ter maximum, quia dicatur habuiſſe trium lapidum cognitionem ſummam.* Certè Roſarium, Bernhardus, Hortulanus & alii tres lapides ponunt, & ex Hermete deducunt. Non fuiſſem ſtultus, ſi ita iudicaſſem. Sed quid arbitratus ſum? Quid ſcripſi? Epiſt: 17. lib. 1. Epiſt. Chym. ita ſum locutus: *Hortulanus putat alludi ad lapidem triplicem, mineralem, vegetalem, & animalem, in quorum notitia ſibi principatum vendicârit Hermes.*

Sed parum conſentanea vero mihi videtur dicere. &c. Hæc ſunt mea verba. Eadem calumnia ille olidus & purulentus ſenex hic me petit, qua in Apologia, vbi confutat ſub meo nomine, quæ confutaueram ipſe, & plane contrariam mihi tribuit ſententiam. Sed aliud vanitatis argumentum auſcultate. Dornæus tres lapides poſuerat ijſdem titulis, mineralis, vegetabilis, & animalis: Sed vini Spititum, oleum chalcanthi, & eſſentiam auri eſſe dixerat. Hæc affingit item mihi ille ſenex, meque ob id traducit. Quid ad me aliena culpa? Si Michelius fur eſſet, num ego forem plectendus?

XIX. DE

XIX. DE APPLICATIONE MEDICINÆ *Michelianæ ad aurificium, & num aurum Chymici deſiderent?*

M*Edicinam prius habere neceſſarium eſſe dicimus* (inquit pag. 276.) *antequam ad auri generationem accedere liceat. Nam vt metalla tranſmutare poſſit, neceſſe eſt vim alterandi prius aſſequatur. &c.* Tandem ergo contrectant aurum Chymici Micheliani, & deſinunt ſuccos iſtos coquere. Sed hoc conceſſo, perit quicquid hactenus aduerſus me tantis molitionibus extruxit. Sit Elyxir commune auri & argenti lapidi. Non repugno. Fermentetur aut alteretur auro ad aurum, argento ad argentũ. Hoc quoque concedo. Quæro, quodnam aurum, aut argentum intelligat? Num minerale, an aliquod Sophiſticum quod crebrò tribuit? Procul dubio eius naturæ erit, cuius id quod facere volumus, hoc eſt, quod omni iudicio verum & vſu tritum aurum eſſe inueniatur. Si hoc ita eſt, & ex eadem radice, neceſſe eſt eſſe fermentum ex qua eſt paſta; nec inferendum vllum aliud ſeu minerale, ſeu vegetabile, ſeu animale: Elyxir ex natura auri & argenti neceſſariò erit, tanquam commune vtrique fermento. Erit & mercuriale; quia mercurium debet tranſformare. Nihil aliud addunt ad naturã lapidis, quẽ natura formauit pridem, licet imperfectũ reliquerit, quàm elaborationẽ, ꝑ coctionẽ vt tollantur accidentia.

Roſ: Spiritus permanet fixus, ſi occupetur eo corpore, cum quo præparatus erat ab initio.

tia. Itaque naturam & ſemen auri, ſeu potentiam & diſpoſitionem eius iam habeat Elyxir neceſſe eſt, ita vt fermentum non inferat potentiam, ſed eam duntaxat exuſcitet & ex remotiore faciat propinquiorem.

Fallitur ille ſenex, qui Medicinam ſibi perfectam fingit ante fermentationem, ſeu directionem illam, vt videtur loqui velle. Tunc eſt Medicina abſoluta, cum iam mederi perfectè poteſt in vſu ad metalla, niſi quod id, quod fit, poſt fermentationem, multiplicationem quandam, & alligationem ad corpus requirat, vt medio hoc tinctura hæreat. Tingit enim ſe prius (ſuum corpus, ex quo eſt orta) quàm alia. Sed hæc ſuperiùs explicata ſunt euidentius. Notabis ſomnij Micheliani veſtigium. Qui ex lotio, halonitro, alumine & hydrargyro ſublimato faciunt Elyxir, plane idem dicunt ſentiuntque cum Michelio. Nam iſta materia eſt ſuccus ſolubilis: naſcitur in homine, & cum homine, etiam in terra. Eſt res vilis; quæ vbique reperitur. Ex ea per digeſtiones, & abſtractionem humiditatis vnionemque partium fit Elyxir commune. Hoc ad argenti augmentum calce argenti imprægnatur, ad auri, calce auri. Quid itaque obſtet, quin hoc phantaſma Michelii eſſe dicamus? In domo Naſſouia dicitur id olim compertum eſſe. Fors inde accepit, tanquam inſigne arcanum. Sed proponam mox eius totum proceſſum. Fallitur, cùm Pag. 277. ita

Argumenta, non eſſe ſumendum aurum.

ratiocinatur: Si Medicina eſt ad naturam metallicam prius perducenda, antequam perficiat metalla; conſtat eam per ſe non eſſe metallicæ naturæ. Nugatur imperite. Metallicam naturam & diſpoſitionem ab initio habet materia ſeu Mercurius Philoſophicus. Nam ars non poteſt diſpoſitiones dare. Quod autem poſtea Elyxir commune auro, vel argento miſceatur, non fit ideo, quia horum naturæ non erat particeps, ſed; vt in eo certa ſpeciès præponderet ad album, vel ad rubeum, & vt antè dixi ad certum motum finemque dirigatur, cum prius momenta ineſſent ad vtrumque. Ita cum multiplicatur vltimò novi auri aut argenti acceſſione, id non evincit, priùs non acceſſiſſe aurum. Sed ſatis aperta eſt veritas. Reijciatur itaque portentoſum id mendacium, quod habet pag. 278. *Conſtituere aurum pro ſubiecto Chymico, abſurdum eſſe, ſatis probatum eſt.* Scilicet uani hominis vanus eſt ſermo. Si aurum accipis vt eſt in manibus vulgi, non eſt ſubiectum: Sin Philoſophicè, eſt quidem, ſed non ſolum. Duo requiruntur mercurii, coctus & crudus; Et coctus duplex; ita vt in toto ſit ternarius perfectus; Mercurius, Sal, Sulphur: Mercurius; Sol, Luna; Corpus, anima, Spiritus: mas, fœmina, ſemen. &c. Ex his poteſt lector iudicare, illum ſtultum, quanquam

quam bona verba ex artificum libris tranſ-ſcripſerit, tamen ea phantaſmatibus ſuis & ſomniis corrumpere. Pag. 282. tali argumento aduerſatur auro: *Aurum etiam aucto igni non poteſt deſtrui. Materia Chymicorum initio eſt corrumpenda. Non ergò eſt aurum.* Sed propoſitio inepta eſt.(a) Non enim igni elementari deſtruendum aurum eſt, ſed via Philoſophica. Deinde aſſumptum ſenilem pueritiam arguit. Avrvm enim, antequam deſtruatur quodam modo Chymico, non dicitur materia Philoſophica, neque ſolum. Sed cum jam in Mercvrivm eſt redactum additis etiam cæteris eiuſdem radicis. Itaque materia propria non deſtruitur, nec corrumpitur, ſed exaltatur digerendo. Pag. 314. *Vilis res eſt*, inquit, *materia.* Sed, inquam, non ideò eſt lotium. Vilis eſt comparatione cum immenſo bono lapidis: Vilis eſt Philosophorvm ænigmatis, & tropis, cum appellatur elementorum vocabulis, item ouum, ſemen, vrina, acetum. &c. Seminet Michelivs lotium, procul dubio metet vrinam, aut ex ea aliquid, veluti ſalem petræ dictum. &c. Aliud: *Ex lapide in natura invento ſuperfluum eſt remouendum.*

Pag. 281.

In Roſario Philoſ. vilis dicitur etiã ob clauem, qua ſeptem portæ metallicæ aperiuntur. Itẽ viliſsimus eſt per putrefactionẽ. Quando fuit putrefactũ, tunc dixerunt, lapis noſter eſt vilis, & in ſterquilinio reperitur. Cum fuit in aquã conuerſus, habent eum diuites & pauperes. Vide ibi plura.

(a) Ros: ma: Aqua noſtra fortior eſt igne, quia facit de corpore auri merum Spiritum quod ignis facere non poteſt.

In auro puro nihil eſt ſuperflui. Aurum

 ergo

ergo purum non eſt Lapis. Videtis puerum intellectu. Certè oculis mercatorum, & monetalium in auro nihil eſt ſuperflui. At non oculis artis Chymicæ. Hic enim multa ſunt ſuperflua, potiſsimùm tamen diſpoſitiones externæ, & vultus vulgatus, qui eſt delendus. Adhærent nonnunquam etiam impuritates, quæ ſtibio & ſale tartari reſoluto ſunt tollendæ. Ita & in mercurio, & auro. Verum, cum materia iam concinnata eſt, nihil habet impuri, nec vlla re eget, niſi coctione. Præclara eſt ſententia eius, qui ſcribit: *Niſi aurum & argentum viderem, profectò dicerem Alchymiam non eſſe veram artem.* Rumpe domum, frange parietem, extrahe ſuccum inde puriſſimum, cum ſanguine coque, vt edere poſſis. &c. *Omnes Philoſophi dicunt*, (inquit comes) *metalla nihil aliud eſſe, quàm mercurium gradatim decoctione diuturna per Sulphur coagulatum.* Metalla tamen nondum ſunt noſter lapis, quia manent in ſua forma metallica: Ros: maius: *Aurum eſt totum mercurius*; *Et Philoſophi dixerunt ſolem nihil aliud eſſe, quàm maturum argentum viuum.* Paracelſus in 3. De morbis metal: Tract: 2. Cap. 1. *Argentum viuum eſt domus aperta; aurum, argentum, plumbum &c. eſt domus clauſa.* Principium eſto ex metallis, quia materia eſt ex ſulphure, & mercurio compoſita. Lapis eſt medium inter metalla, & hydrargyrum &c. In hoc conſentiunt Philoſophi omnes, qui artificium com-

Fac fixum volatile; frange corpus; Solue coagula &c. Lapis Philoſophorũ creatus inuenitur in natura; Et per Deum altiſſimum nullo amplius indiget, quàm vt remoueatur ſuperfluũ in eo. Roſar.

Paracel. lib. 3 de morbis metal. tract. 1. cap. 2.

De auri adiectione.

compertum docent. Notabitur &,quod pag. 292. *Senex ille neget, opus eſſe auri additamento ad mercurium, quia Medicina materia ſit vna, & contineat omnia, quibus opus habet.* Sed labitur imperitia & ſomnij ſui figmento. Si non opus eſt auri additamento, quorſum id adiecit in aurificio, quod principale eſt inſtitutum artificum? (a) Materia omnia in ſe habet, dicunt Philoſophi, non certè Michelii intellectu, ſed ſuo & naturali. Negant enim quicquam peregrini accedere debere; affirmant vnam eſſe ſubſtantiam, & eſſe in mercurio quicquid quærunt ſapientes. Hic mercurius habet naturam auri, habet argenti & hydrargyri; quæ tria plane ſunt naturæ eiusdem, niſi quod illa ſint concreta, hic ſpiritualis. Fermenti acceſſione nihil additur noui. Eſt enim perinde, ac ſi glaciem aut niuem aquæ homogeneæ miſceres, & in ea ſolueres. Ita omnia in ſe habet ille mercurius & tantùm digeſtione eget, non alio modo.

(a) Nota, quod ad lapidem neceſſarium ſit, aurum & argentum, quia hæc duo volunt efficere: quod non fit niſi per ſemen vtriuſque. Requiritur mercurius crudus, non tantùm quia mercurius eſt mutandus, ſed & medium tincturæ & coniunctionis eſt; item Mercurius corporum ſolus ad nihil tenderet aliud, quàm ad corpora & coagulationem Crudus verò reuocat motum, & potentiam vlterius perficiendi affert; item ſoluit compagem corporum.

XX. DE PLVMBO ET ALIIS *imperfectis à Chymico factis.*

CHYMICI ſtudium eſt non facere deterius, ſed præſtantius, cùm imperfectis metallis abundet natura. Sed tamen, ſi naturæ & artis genio ſe oblectare velit, non ignorat modum artifex. Si mercurium ſuum extraxerit è plumbo, plumboque fermentauerit, & auxerit, nec proceſſerit operando vltra plumbi naturam: certum eſt, lapidem fore plumbificum, ſiue proijciatur ſuper hydrargyrum, ſiue aurum, & argentum. SALOMON Triſmoſynus (quod puto eſſe fictum nomen) ex argento extrahit aquam Spiritualem rubefactam, qua ex auro facit argentum, ex cæteris aurum: quod putet Sulphur Sulphuri cedere, & aurum deſtrui per ſuum inimicum, licet in eo ſit ignis infernalis ad tincturam parui vel magni operis. ILLAM aquam perfectam nuncupat aquilam rubeam vel phœnicem, & partem eius vnam proijciens ſuper auri decem argentum conficit. Docet & modum parandæ, quem videas apud autorem ipſum. Michelius hæc deprauans olet lotium. Paracelſus in Theſauro Alchymiſtarum ait: *Si habes aſtrum Mercurii, tingis totum corpus Mercurii;*

curii ; Si aſtrum veneris , mutas corpus veneris in metallum optimum. Hic ſenſus eſt alius. Arnoldus eum repræſentat his : *Si non miſces de ipſo corpore, ſuper quod vis facere proiectionem in Elyxir, & non mitigas , non diligit corpus Spiritum.* Lullius. *Super quale corpus vis proiectionem facere , de eius Spiritu pone in Elyxir.* Hinc qui ferrum mutare volunt, faciunt ex eo malagma cum hydrargyro. &c.

Michelivs vt eſt in cæteris fatuus, ita & in his. Itaque Vogelivm Pag. 337. reprehendit , ſed ſtulte. Notabunt tyrones conſectarium non vile. Si enim per Elyxir , ſuperiora matalla reducuntur ad inferiora , certo modo , etiam in Mercurium reduci poſſunt , idque per aſtrum hydrargyri exaltatum. Et hæc eſt illa via Philosophica , cuius meminit Roſarium maius. Hoc aſtrum eſt id, quo aurum diſſoluunt in argentum viuum ictu oculi.

Ex hydrargyro fit ſoluens auri.

XXI. De diversis in lapide.

Pag.290. Scribit ſenex, in ſuo lapide manifeſtè oculis partium diuerſitatē deprehendi. Eſt ergo & illi non plane vna natura, ſed ſophiſma detortum eſt ex artificium ſententiis.

Certè ante coniunctionem cernuntur tria. In coniunctione nihil eſt præter vnum; In coctione emergunt plura ratione diſtincta & duæ ſubſtantiæ ſeparabiles. Nam ex coniugio naſcitur Filius; & aſcendit de terra in cælum, iterumque deſcendit in terram, quando rore cæli irrigatur, & paſcitur lacte virgineo. &c. Sicut myſticè loqui ſolent, hoc eſt, mercurius Philoſophicus in putrefactione locatus exhibet ſubſtantiam quandam nigram ſiccam calidam puluerulentam, quæ innatat ipſi, tanquam aquæ frigidæ humidæ, inde ſeparatur, & paulatim ſua aqua nutritur, ſicut expreſsè ſcripſi in Alchemia, & vidi his oculis. Hinc Calid. duo tantùm agnoſcit in principio medio & fine: Paracelſus ait, ex tribus debere fieri & manere vnum: Autor manualis ponit rem naturalem, in qua vnum, duo, tria myſticè, tanquam in arca concluſa iacent: Tinctura Phyſicorum ex vnitate per dualitatem in trinitatem procedit; Ioan. DeLondinas etiam celebrat quaternarium, & ex circulo alii faciunt quadratum, hocque iterum ad circulum redigunt: Interdum ſeptenarius numerus & alij pro diuerſa conſideratione Lapidi aſſcribuntur.

NAM vna res eſt, quia vniformis omnium natura eſt aquea ſeu mercurialis, & hæc

hæc etiam eſt circulus. Duæ ſunt generans & generatum, vt dixi: tria vt aurum, argentum, mercurius; quatuor iuxta quatuor qualitates quæ obſeruantur, quæque elementa dicuntur: ſeptem, iuxta numerum metallorum, quę non actu inſunt, ſed in progreſſu operis per diſtinctiones quasdam deſignantur tum coloribus, tam aliis. Inſunt & infinita, iuxta tropos & ænigmata ſeu ſimilitudines rerum & colores.

XXII. DE AQVA ET VASIS.

Pag. 239. Michelius de aqua & vaſis loquitur abſq; mente. Sua enim figmenta ſomniat. Philoſophorum aqua materialis eſt mercurius, quem & vnctuoſam humiditaté, non madefacientem manus, aquam ſiccam, aquam vitæ ſepties deſtillatam, acetum ſuum, ignem Gehennæ, ventrem Struthionis (magis tamen mercurium crudum vel aquam mercurialem intelligendo in his, quæ ad ſolutionem faciunt) & aliter appellant. Hæc aqua, cum fixa eſt perfectè, tota manet in igni inuiolabilis; aliâs tota fugit; hæc eſt familiaris metallis, & eiuſdem naturæ, tantum externis differens. *Videmus,* inquit Geberus, *argentum viuum magis adhærere argento viuo* (nam vt duæ aquæ homogeneæ comminiſcentur inſeparabiliter, ſiue ſit crudus vterque hydrargyrus,

Roſ. ex Parmenide: certè non eſt aqua nubis. Sed ſi haberent rationem iili, qui id putant, ſcirent vtique aquam eſſe permanentem, quæ tamen permanens eſſe non poteſt abſque ſuo corpore cum quo ſoluta eſt.

ſiue vnus crudus, alter ex corpore extractus.) *Eidemque amicum eſſe : poſt hoc, aurum; tertiò argentum*,&c. Item, *nihil aliud ſuſcipit, (hydrargyrus) quam quod ſuæ eſt naturæ.* Laudetur Deus altiſſimus, qui dedit illi ſubſtantiam & proprietates, quas non habet vlla res naturalis, nec in vlla reperitur hæc perfectio. Ipſum eſt quod ignem ſuperat, nec ſuperatur ab eo, ſed requieſcit in eo amicè gaudens, &c. quod vltimum de hydrargyro coagulato perfectè verum eſt. Videat Michelius an vllam rem in mundo tam familiarem metallis, & aliis conditionibus præditam reperire poſſit præter mercurium mineralem. Nulla autem alia eſt aqua Philoſophis, quanquam interdum duplex vocetur alba & rubea, iuxta diuiſionem Elyxiris, vel crudi & corporalis mercurii. De vaſis ſæpe dictum eſt ante præparationem eſſe plura, in digeſtione vnum, poſt iterum plura. Experiatur Michelius & operetur, videbit, num vno poſſit eſſe contentus. Neque tamen artificium in hoc eſt. Prudentiæ laborantis eſt, vno aut multis vti. Quæ contra Eualdum Vogelium Belgam nugatur, friuola ſunt & inania. Ille Belga in vno digito plus habet eruditionis & veritatis, quam hic Italus in toto corpore.

XXIII. DE COLORIBVS.

PAG. 299. in ſuo lapide, vel vt ineptius garrit, in lapidis operatione colores omnes, qui

qui hodie in mundo ſunt, ac excogitari poſſunt, apparere ſcribit. Non certè decet interpretem, qualem ipſe ſe fingit, reponere ænigmata. In roſario eſt iſtud eſſe Sophiſticum, & ſane incredibile eſt, ſi literam inſpicias. Tres ſunt colores, albus, niger & rubeus, cui interdum adiungitur citrinus, ſicut cinereus albo affinis, & plumbeus nigro ſuo apparet ordine. Nominatur & cæruleus ſeu cœleſtis in hydrargyri apparatu, & viridis in leone viridi: ſed tropica locutio eſt vtrobique. Ideo verò infiniti nominantur, inquit, ille, quia ex iſtis principalibus cæteri fiunt omnes, & inſunt poteſtate. Ita cum conſpicitur cauda pauonis, in fermentatione ſcilicet, quanquam colores ſint finiti, tamen infiniti appellantur, quod numerari nequeant, & ſubinde alter in alterum mutetur Non autem ſunt durabiles. Tale quid videmus etiam in ſublimatione hydrargyri cum Sulphure & Sale, vt fiat Cinabaris, item in auro vitæ & ſimilibus.

XXIV. AN MATERIA LAPIDIS SIT metallica, & ex metallis extracta.

SÆpe quidem recurrit hæc diſputatio, idque Michelianę tautologię & confuſa ſcriptio facit. Sed, cum ſemper aliquid auctarii coniunctum ſit, ne tædeat nos pigeatque ad eosdem carceres ſæpe recurrere. Pagina 300. ex dicto quodam concludit Michelius, *materiam lapidis non eſſe metallicam, quia nimirum*

Vide punct. 13. & notas 5.40.21, &c.

rum ſimilis dicitur in omnibus & per omnia illi materiæ, qua natura vtitur in cauernis terræ. Hinc impoſtores nominat eos, qui metalla quærunt in primam materiam reducere, quod negat fieri debere, quia natura ex metallis non faciat metalla. 2. quia materia ſimilis ſit non eadem. Ita ille. Suprà ad marginem poſuimus dictum Philoſophi, quod natura creauerit lapidem in terra, quodque hic nulla alia re egeat, quam remotione diſpoſitionum ſuperfluarum. Nam cum ars materiam requirat adhuc fluidam, & non coagulatam, natura tamen eam coagulârit: Hoc ſuperfluum, & ſi quid affine eſt, remouendum eſt. Finge iam naturam non coagulaſſe mercurium, ex quo vult facere aurum & argentum; ſed eſſe in via: Cum talem etiam ars requirat, vere dictum eſt, per omnia & in omnibus hunc illi ſimilem eſſe. Vnde verò ars accipit? Non poteſt aliunde, quam ex corpore perfecto ad imperfectionem reducto. Reſpondet ergo natura arti ad plenum. Hinc vides pueriliter nugari ſenem iſtum ſtolidum. Quanquam enim non gignat natura metalla ex metallis (quod tamen nondum concedo, ſed hypotheſis loco habeo propter theſin) facit tamen ex metallica materia, vt & Chymicus. Deinde ſimilitudo in his tantum eſt, quod Philoſophorum mercurius ex parte reductus ſit à perfectione corporis ad imperfectionem materialem; naturæ vero, ſi nondum eſt coagulatus,

Impoſtores quærunt metalla reducere.

Vide Roſar. Arnoldi lib. 1. cap. 5. præparanda ſunt duo ☉. & ☽. ſubtiliter, vt Sulphur & arg. viuũ de illa materia habeamus ſuper terram, de qua aurum & argentum fiebant ſub terra.

latus, per ſe ſit. Cętera ſunt planè eadem. Cum itaque Michelius naturæ & veritatis interpretes appellet impoſtores, quali veneno ſit delibutus, conſpicuum euadit. Quid, quod idem Alaſtor pag. 309. corpus in ſuam naturam redactum exponat materiâ primâ, quam vocat vnctuoſam? Citatur dictum: *Mercurius Philoſophorum eſt ille, quem natura paululum eſt operata, & in metallicam formam formauit, ſed imperfectum reliquit. Si metallicam formam habet in natura, & artifex hanc deſtruere debet tanquam ſuo operi inutilem, quid aliud facere oportet eum, quam reducere in primam materiam? Qui auri deſtructionem ignorat, neceſſario ignorat eius conſtructionem. Aurum eſt totum mercurius, quod patet ex pondere & mercurij facili combinatione. Ergo in ipſo eſt totalis & radicalis Philoſophorum intentio & voluntas.* Si Michelius putat non intelligi aurum metallum, quærat in vniuerſo mundo, num poſſit rem inuenire, cui competant proprietates illæ, quas Philoſophi requirunt in auro ſuo. Saltem hic deſinet veritatem ſuo ſpurco lotio contaminare. Ad hoc punctum pertinet & lis, quam pag. 303. mouet Penotto. Scripſit hic, ex corpore elici argentum viuum, quod primo contactu, & attritu cum auro non minus libenter miſceatur, quam aqua aquæ. Michelius *negat materiam Philoſophicam eſſe argentum viuum ignis beneficio ex aliquo corpore extractum: quia ſit res vna, quam ignis non tetigit & ſola, vt à natura producta eſt abſque miſcellanea*

Roſ. mai.

De argento vino Penotti.

ſcellanea opus ingrediatur, & per ſolam ſolutionem purificetur. Ita Michelius. Si vllus locus oſtendit nunquam ab eo intellectum aut cognitum eſſe magiſterium lapidis, hic profectò eſt in potiſſimis. Nihil puerilius legi. Effutit verba ſine intellectu, ſicut ſenex Pſittacus. Certè vtcunque Penottus ſua explicare velit, ego, cum aliquando aurum elaborarem abſtrahendo ab eo hydrargyrum artis ſtudio depuratum, & poſtea iungerem mercurio Philoſophico ex corporibus facto, his oculis vidi auidam admodum, & valde promptam coniunctionem. Sed puto illa Penottica etiam myſtica eſſe. Nam ille mercurius ex corporibus extractus non cum vulgari auro ita coit, ſed cum auro Philoſophico, quod eſt reſolutum. Nolo tamen quicquam in præiudicium Penotti dicere, cuius ſenſus etiam poteſt eſſe alius. Quod vero Michelius negat beneficio ignis extrahi mercurium, quia Philoſophi ſcribant, igni nō tactam eſſe materiam ſuam; errat puerilitèr. Sunt enim multi ignes Philoſophorum, & inter cæteros etiam aqua ipſorum ignis vocatur. Per hanc, ſi extrahitur, igni dicitur extractus, & tamen non igni vulgari. Inſuper ſolœciſmum committit in purificatione. Falſum enim eſt, per ſolam ſolutionem purificari lapidem: Imo purgatus iam ſoluitur, & coquendo amplius exaltatur, quæ exaltatio etiam poteſt dici purgatio, & in ſpecie vocatur ablutio latonis, cū nigredini ſuccedit

Michelius totius artis rudis eſt.

Ignis Philoſophicus.

Purificatio.

cedit albedo per gradus, quod tamen inter coagulandum ſit, non per ſolutionem. Præterea, à ſola natura quidẽ producitur, ſed imperfectè. Ars eam ſoluendo & aliis operib. abſoluit. Ad hæc negat miſtionem, quia natura lapidem cõpoſuerit. Si hoc ſerio ſcripſit, certiſſimum eſt argumentum ignoratæ artis. Finis Philoſophicæ operæ eſt lapis aurificus, aut argentificus. Ante hunc nõ eſt abſolutus. Michel. docebat ſuum Elyxir nõ poſſe aurũ facere antequã cum auro cõponeretur, & vim inde haberet, cũ tamen nõ ex auro conſtaret, ſed aliunde eſſet factũ. Michelii ergo lapis nõ eſt Philoſophicus, ſed figmentũ otioſum. Sin per cõpoſitionẽ abſoluitur, cur eã repudiat? Philoſophi non omnem miſtionem reiiciunt, ſed duntaxat eã, quæ fit per extraneum ſeu alienũ. Ipſis autẽ aurum, argentũ & mercurius vnius & eiusdẽ ſunt naturæ abſq; omni peregrino: & tamen, cum ex his fiat, cõpoſitum vocatur, quod firmatur dicto allegato pag. 310. *Sciendũ, quod ipſe lapis,, ſiue compoſitũ ſit, res vna duntaxat,* &c. Et nõ eſt iſtud cõpoſitum quod eſt vnum, opus animalium, aut vegetaliũ. Morionis dictum eſt; *Tres ſpecies ſufficiunt ad artem fumus albus* (vis quinta aqua cœleſtis) *leo viridis* (æs Hermetis) *& aqua fœtida, mater omnium metallorum, ex qua, cum qua, per quam præparant Philoſophi Elyxir in principio & fine.*

> Lapis Michelii non eſt perfectus abſque miſtione heterogenei, vt ipſe dixit: ergo non eſt lapis Philoſophorum.
>
> Item pag. 316. lapis compoſitus eſt ex corpore albo rubeo, & ſpiritu mercuriali volatili, pag. 307. Sulphur agens miſcetur cũ mercurio patiẽte. In Roſ.
>
> Nos quærimus lapidẽ vnum facere ex pluribus aggregatis, &c.

Notandum quod etiam per naturam compoſitus dicatur ratione ſulphuris & mercurii.

curii. Itaque duæ ſunt in eo compoſitiones, vna naturæ, altera artis. Plura omitto. Quod pag. 305. à natura non ab arte compoſitum eſſe lapidem fingit, imperiti hominis iudicium eſt fatuum. Paulo ante dixi, quomodo à natura ſit compoſitus. Sed ratione artis homogeneus eſt & porro componendus. Iungendus certè ab artifice eſt ſeruus rubicundus cum candida vxore in cruda camera. Hæc tria quidem etiam natura poteſt committere, ſed, ſi ita inuenirentur ſociata, incertum maximè redderent artificem. Itaque cogitur ſeorſim tria ex natura ſumere, ſtudio elaborare, & tandem coniungere vt fiat res vna, quæ tunc primum dicitur materia Philoſophica, vt ita vnitas & pluralitas ſe non euertant mutuò.

Fatuitas Michelii.

Ridicula ſimplicitas eſt ſcribere non igni tranſmutari lapidem, ſed regimine ignis; quaſi coquus non aſſet igni, ſed ignis regimine. Et tamen audet ille ſenex Penottum, Vogelium & alios reprehendere? Vah imperitiam impudentem. Tale eſt & hoc: *Lapis debet componi ex vna indiuidua materia*, quaſi compoſiti partes ante compoſitionem non ſint diuiduæ. Elleborum ſeni. Alia fatuitas pag. 310. *Corpus redactum in aquam eſt lapis ſeu aqua permanens, ex qua extrahitur aqua ſecunda.* Alexandrum σολοικίζοντα in taberna Apellis videbant pueri pigmenta terentes: hunc furnarii miniſtri explodent, & furcillis configent. Eſt quidē aqua alba & rubea, ſed altera ex altera non extra-

Has duas iubent con-

extrahitur. Permanens dicitur, cum corpori conſtanti aqua aliàs volatica vnita eſt, & ſimul fixa, vt permanere poſſit. Non extrahitur aqua ex aqua, ſed aqua ex corpore, niſi fors tropo quis velit vti, & cum aqua ſicca reſolui-tur, extractionem nominare. Michelius vero prius ponit corpus, quod redigit in aquam, ex qua extrahit ſecundam, &c.

iungere in Roſario, &c. vt fiat aqua ſine diuiſione vna. Sed aliæ duæ ſunt in fermentatione, quæ non ſunt miſcendæ.

XXV. DE TRIPLICI ORDINE Medicinæ & fermentatione.

Pag. 339. Triplicem medicinam tribus ordinibus à Gebro comprehenſam, accommodat ad tres lapidis natiuitates. Si explicare debuiſſet, ſtultum hic quoque agnouiſſemus. Geberus tres ordines diuerſorum magiſteriorum rectè ponit. Nam diuerſis notis poſſunt imperfecta nobilitari, idque diuerſis medicinis. Sed in hoc ſimul occultauit operam triplicem, quæ debetur vni medicinæ tertiæ, quod etiam turba notat, cum ter dicit, coque. Satis manifeſtè hæc in arte expoſui. *Falſum eſt, quod nugatur de ſecunda Medicina, eſſe ſcilicet eam à fermentatione primam, quæ fiat cum Luna limata ſubtiliter vſque ad rubedinem. Nec verum, quod tertij ordinis medicamen ſit à fermentatione ſecundum, fiens cum auro optimè limato donec euadat perfectum.* Nihil intelligit plane ille imperitiſſimus omnium. Duabus operationib. fit Elyxir, & debuerat repetendo

Hoc eſt, quod Geber dixit, ſi cum ſolo mercurio (Philoſophico) potes perficere, excellentiſſimi arcanı indagatores. Vide infra in Lullianis.

labor continuari vſque ad perfectionem. Sed inuenta abbreuiatio eſt per fermentationem. Illæ duæ ſunt præparatoriæ, tertia magis perfectoria, & pro arbitrio artificis duplex, aut etiam ſimplex. Nam, ſi fermentum argenti adhibeat, poteſt deinde pergere vſque ad rubedinem; vel etiam ſubſiſtere in argenti perfectione. Hic tamen non poteſt aurum facere. Ergo oportet aliam eiuſdem Elyxiris partem auro fermentare, & procedere vſque ad finem ſummamque rubedinem, &c. Paracelſus adhuc compendioſiorem viam monſtraſſe vult videri, nimirum, ſi quis arcana auri, & argenti, mercuriique aſſumeret, eum peruenturum ad finem citius. Sed ego non puto ipſum peritè conſuluiſſe, ſeu rei periculum feciſſe. Vidit in eſſentiis vim eſſe validiorem, motumque agiliorem, quam in integris. Credidit itaque ſic velocius opus proceſſurum. Sed in hac arte non temerè ab experientia eſt diſcedendum. In libro tincturæ, vbi veteres carpit, tam pueriliter aliquoties loquitur, vt id penè argumento ſit, veteres nō intellexiſſe.

XXVI. DE IGNIBVS.

PAG. 342. Enumerat quatuor ignes Philoſophicos, naturalem, elementalem, innaturalem & præternaturalem. In Roſario ignis eſt multiplex, vt fimi, qui eſt calidus, humidus. Solis, qui calidus ſiccus: Eſt fixatorius,

xatorius, fuſorius, flammeus, & cæteri vſque ad nonarium nunerum. Sed hi ſunt externi, & gradibus operibusque diſtinguuntur. Internus & Philoſophicus eſt in auro, quanquam & aqua ſoluens appelletur ignis. Auri ignis etiam Sulphur nuncupatnr. De mercurio ex Ademaro citatur dictum, quod eleuatio ſeu ſublimatio lapidis debeat fieri per ignem fortiſſimum, qui ſit putrefactionis & mercurii noſtri. Vocatur aliquando & ignis fimi non deſtruens oleum, ſed augens. Videat Michelius, quomodo illa ſua velit exponere. Tres omnino ignes habent Philoſophi, externum gradibus diſtinctum, & internum duplicem, mercurii & ſulphuris.

Scitote, quod argentum viuum ſit ignis comburens corpora magis, quam ignis. Roſ.

XXVII. DE MICHELII PRAXI.

QVICVNQVE in artificum libris verſatus eſt, & naturali contemplationi parumper incubuit, legens Micheliana, riſum non continebit. Adeò ineptè & pueriliter deblaterat. Ego certè affatim riſi hominis ſtultitiam, maximè, cum legerem in dedicatione, quod nec artificem nec magiſtrum ſe profiteretur, ſed tantum inueſtigatorem; mox etiam illuſtratorem, qui tamen nolit præmanſum cibum in os ingerere, ſed bolum maſticandum committere. Hem, iſtud eſt doctorem & illuſtratorem agere pag. 346. *quocunque modo lapis eſt diſſoluendus, eo eſt & componen-*

ponendus. Hoc dictum ipſo ſono eſt fatuum. Diuerſæ viæ ſunt compoſitionis & reſolutionis; ſeu ſolutionis & coagulationis, nec eſt artificis ita præcipere; quomodo ſoluiſti, ita coagula. Contra ſe habent ἀνάλυσις καὶ σύνθεσις. Sed quas ſibi quæſo fingit bullas? Quam diuerſitatem regionis calidæ & frigidæ? Quaſi vero artifex ſubdio opus perficeret. In materia Philoſophorum nulla eſt defœdans ſulphureitas, nulla euaporatio humiditatis; omnia coagulabilia: nulla aqua ſanguineis venis ſparſa, & quę alia ex lotio ſuo attracta contaminandis Philoſophorum præceptis immiſcet. Tale deliramentum eſt pag. 353. *Cum ad ſummam nigredinem, inquit, eſt peruentum, tunc extrahe tincturam, quia à capite corui vſque ad ſupremam nigredinem nihil eſt factum, præterquam habilitare materiam ad extractionē tincturæ.* Certè putrefactio exhibet nigredinem, poſtquam non ſtatim ſequitur tinctura, ſed ſeparatio & coagulatio. Nec iſta eſt habilitatis procuratio, ſed rei iam habilis factæ ſolutio. Anilia & melancholici hominis ſomnia ſunt ea, quæ nugatur de his, quæ ſcire oporteat artificem. Præſtet nobis per iſta ſua phantaſmata lapidem, ſi vir eſt, tunc veritatem & mendacia videbimus. Adhuc de Michelianis. Dilucidè certè tractaui omnia, quantum potui. Si tamen quid deeſt, id peti poteſt ex arte, eiusque commentariis. Summo enim ſtudió in hoc incumbo, vt tandem in lucem

pro-

protractum habeamus lapidem, & videamus, quanti ſint illa magnifica Encomia.

Nec inuideo cuiquam apertam veritatem. Inimicus, amicus, quicunque poteſt, fruatur, & ad vſum conuertat, quæ offeruntur, modo difficultatibus humanis hinc aliquid ſit adiumenti, & gloria Dei celebretur. Non eſt dubium, ex ſententiarum conflictu aliquando erui poſſe veritatem. Sæpè autem mentio facta eſt augmenti cuiusdam ſolaris aut lunaris, quod intendere videtur Michelius. Id, vt deſcriptum accepi, Latinis verbis repræſentabo. Quod ſi quis etiam hinc aliquid proficere poteſt, is facto deprehendet me noluiſſe commodis cuiusquam obſiſtere. Ne tamen temerè quis rem aggrediatur. Nam ille Paracelſita diu in lotio elaborabat, ſed in augmento non tantum nihil proficiebat, ſed & aurum perdebat.

ELYXIR, DIANA, Dictum pro augmento Solis & Lunæ.

Colligé vrinæ pueri duodecim annorum libras decem, aut viginti. Infunde in cucurbitam validam, lutoque armatam, tertia parte vacua. Impone ei alembicum cum foramine in vertice, per quod, ſi neceſſe ſit, poſſis nouam aut reliquam vrinam demittere, ſicubi prior fuerit deſtillatione

Eſt res in hominis ventre nata, fœtida, vilis, quam quiuis habet, &c. Lapis noſter fit ex vna re.

conſumta, quanq̃, ſi copioſa fuerit prius decoq in aheno ad craſſitiẽ debitã poſſit & poſtea cucurbitę immitti. Si, ne tũc quidẽ tota capitur amplitudine vaſis, qꝫ reſiduum eſt, reſeruetur, & ſuo tempore ſubmittatur. Cucurbitam colloca in catinum arenarium ferè ad fundum, ſeu, vt non multum à fundo abſit *a*. Fornax inſtructa eſto crate, & quatuor ſpiraculis. Cum prima aqua effluxit deſtillando, vſque ad quartam vrinæ partem, infunde reliquam reſeruatam per alembici foramen idque paulatim, vt res feret, donec ordine totam inieceris. Debet autem actu calere, ne vas frangatur *b*. Tu quoq; ipſe cogitare debes, quantum craſſæ vrinæ ad opus tuum deſideres. Cum ſatis habes, deſtillatam aquoſitatem profunde. Eſt enim inutile Phlegma. Vide, ne ignis ſit maior iuſto. Ita rege eum, ne exundet lotium *c*. Perge deſtillando, donec cucurbita intus albefiat, & aſcendat quaſi alba nebula. Hoc ſigno apparente, amoue receptaculum, & nouum appone, cuius pondus prius ſit exploratum. Nam poſtea expẽdenda erit materia, vt, quam graues ſint guttæ, experiaris. Cum videris itaque album ſpiritum circa

a Hic ſeparatur mercurialis pars & ſeruatur ſalſa cum ſulphurea. Roſ. Sal metallorum eſt lapis Philoſ. Tantum ſuperflua remouemus.

b Vrina craſſa eſt craſſities in humore Micheliano.

c Parac. in manuali: hoc fac, donec albeſcat & aſcendat quaſi ad ſublimandum.

circa alembicum vagari, auge ignem fortiter. Tunc aſcendent, exibuntque guttæ ponderoſæ. Materia in fundo erat nigra. Sed guttæ ſunt purpureæ, quas vehementi igni prolice, donec halitus diſpareant, ſitque materia in imo fixa. Guttæ ponderoſæ, ſeu ſal ille ſolet plærunque concreſcere & coagulari in alembici roſtro propter frigus externum.

Mich ex ſumma nigredine extrahe tincturam. Nigredo ſignificat habilitatem datam materiæ, &c.

Itaque, vt hoc anteuertas, ſuppone ollam, vel teſtam cum prunis. Nam calore ſoluuntur guttæ. Guttæ, quæ deſcendunt purpureæ, ſunt inſtar mellis craſſi, ſal vero, qui in roſtro coagulat, eſt albus. Tere deinde guttas exactè, & ſerua reponeque. Poſtea cape eas, & pondera. Quantum pondus inuenis, tantum adde ſalis petræ & aluminis: Compone in vitro: claude, & prehenſum ambabus manibus agita diligenter. Ita ſoluentur in aquam: ſine requieſcere: vas luto obducito, quod cum peraruit, pone in cineres vel arenam, ita vt calorem nimium caueas.

Eſt ergo ſal cum ſulphure: & coagulabilis mercurius ſapiẽtum: Sal fuſilis, &c. Compoſitio tartari Micheliani; & ex tribus vnio. Solutio.

Nam, vt eſt in Roſario ex Alphidio, ignis ſapientum calidus in ſecundo & humidus in primo gradu non deſtruit materiam, ſoluſque eſt æqualis, temperatus & ſummè neceſſarius in generatione iſtius rei.

Si calor ſit nimius, frangi vas ſolet. Itaque & cinis, vel arena ſatis multa debet intercedere. Sic materia in arena ſoluitur. Sequitur deſtillatio. Aperi vitrum in

quo ſoluta eſt materia illa philoſophica, ex tribus ſuccis in homine & terra genitis parata. Effunde in aliam cucurbitam bene loricatam. Affige alembicum conuenientem, idq; firmiter, ne poſſit moueri. Obſtrue etiã iuncturas ſubtili ingenio, ne quid ſpirituum euadat. Naſi orificium interim cera obtura, ne halitus ſubterfugiant. Cucurbitam luto munitam impone in ignem nudum. Iam enim reuerberante opus eſt, qui in principio rem deſtruxiſſet. Stet itaque ſatis profunde in fornace, vt à flamma acriter verberetur. Fornax debet ſatis eſſe munita, & quatuor ſpiraculis pro regimine ignis accurato inſtructa: Appone receptaculum magnum, pro copia materiæ, vt poſſis ſpiritus excipere: Commiſſuras luto obfirma: Incipe lentè deſtillare, & paulatim per gradus aſcende ad ignem validiorem, donec receptaculum erubeſcat, quia ſpiritus è ſale petræ & alumine aquam ingrediuntur, eamque tingunt: Perge ignem augere, donec tota cucurbita ignis vltimo gradu igneſcat, & alembicus ante obſcurior, nunc iterum albeſcat. Tunc ceſſa, ſineque refrigeſcere. Sic vniuiſti illa tria, & aquam extraxiſti ex aqua. Tandem abſtracto cautè receptaculo, aquam deſtillatam in vitrum mundum infunde, claude, & diligenter muni. Cape argentum, idque aqua forti calcina. Calcem elue aqua calente ad dulcedinem, aut coque, vt ſalſi ſpiritus omnes abſcedant, ſicca ſuper prunis: Adde duplum Elyxiris

Aſcendit in cœlum iterumque deſcendit in terram.

Hoc eſt, Elyxir.

Materia fermenti.

Michelius limatam Lunam capit.

Elyxiris prius confecti, Miſce: Pone in cucurbita recta (vel retorta) benè luto obducta in arenam, & digere horis quatuor, donec calx aquam benè combibat, & caue, ne vllus Spiritus ſe ſurripiat. Commiſſuras ergo exactè claude. Cum benè combibit, refrigeſcere ſine. Exime immitte in cucurbitam rectam, aut retortam paruam, iuxta proportionem materiæ: vel potius, quia opus debet fieri in vno vaſe, in eodem relinque, & per alembicum deſtilla iuncturis exactè occluſis, & receptaculo argilla oblito admoto. Deſtilla initio igne lento, ne vitrum rumpatur. Deinde cum benè incaluit, ignem auge, & aſcendit aqua cum luna halitus ſpecie, & exit in receptaculum. Tandem pelle fortius, non tamen nimis, ne frangantur vaſa. Quod egreſſum eſt, pondera. Pondus confer cum his, quæ impoſuiſti; Et videbis, num tota luna ſit prolecta. Si non exiit tota; quod deſtillatum eſt, repone ſuper id, quod remanſit in vaſe. Benè miſce, contere & contempera. Vide, ne vitrum rimas egerit. Si non diſſiliit, poteris id mutare. Cognoſces autem luto abraſo. Cum omnia ſunt ſalua, & materia repoſita, lutumque inductum, & areſactum; deſtilla eodem artificio, vt prius, idque do-

II. Operatio.

Digeſtio.

duplum calcis auri, digere & deſtilla pari arte, vt in argento dictum eſt. Hæc eſt aqua rubea. Non autem ingrediuntur corpora, nec tranſmutant mercurium hæ aquæ, niſi prius de Spiritu impoſueris, coniunxerisque. Cape ergo Elyxiris albi vncias quatuor; Hermetis, hoc eſt, mercurii ſublimati cum vitriolo, & ſale, (ita vt ſalis & Mercurii capias partes ſingulas, vitrioli duas, & ſublimes lege artis) partes quatuor, argenti per aquam fortem calcinati tantundem; non enim opus eſt auri additamento, quia argentum poteſt perfici. Poſitis his rebus in vitro, affunde Elyxir, vt fiat maſſa, ſeu pulticula inſtar amalgamatis. Vitrum claude papyro, quæ miſta ſit pulte ex farina & oui albo. Colloca in arena calida in catino ſuper fornacula ad id parata. Sine ibi, donec aqua Elyxiris ſit conſumpta, totumq; coagulatum. Tunc ad ſublimandũ ſua ſponte contendit, id quod oculis tuis vides: Permitte ergo, vt benè ſublimetur. Poſtea vitrum inuerte, & iterum ſublima, idque tam diu facito, donec non amplius aſcendat & eleuetur. Hoc peracto, vitrum aperi, & adde partem Elyxiris. Claude; ſublima, vt prius. Repete id negotium etiam tertia vice, donec euadat materia punicea. Nam ante hunc colorem non eſt perfecta. Si vis multiplicare, exime, & adde Mercurii ſublimati æquale pondus. Affunde Elyxir (Mercurium Michelianum ex lotio, ſale petræ, alumine & calce

2. Fermentatio.

Nutritio, imbibitio.

Coagulatio.

Fixio.

Multiplicatio,

calce lunæ) & incera, coagula, fige, vt priùs. Si hoc repetis ſubinde, procedere in infinitum potes. De hoc lapide aureo proijce partem ſuper argentum fuſum, aut æs, aut ſtannum & tranſmutabitur in aurum, quod reduces per cineritium. Argenteus lapis proijcitur ſuper æs & argentum ſimul.

Finis.

Deo Gloria.

1. Synopſis libri Micheliani. pag. 1.
2. Iudicium ſummarium. 3.
3. Chymiæ definitio. 7.
4. Veterum perplexitates. 10.
5. An Chymicus tractet metalla. 13.
6. Iudicium de Epiſtolis Libauianis. 15.
7. Separétne Chymia purum ab impuro. 16.
8. De Chymico qui dicitur res naturæ informare. 18.
9. De enunciato Paracelſico, quod natura nihil gignat perfecti. 20.
10. Quales ſint creaturæ poſt lapſum. 28.
11. Quomodo Chymici res naturæ perficiant. 34.
12. Cuius ſit perfectio, perfecti an imperfecti. 36.
13. De temperaturæ vocabulo. 38.
14. Qua ui ventriculus cibum concoquat. 39.
15. Quid elementato contineatur. 41.
16. Num Chymicorum extracta ſint ἄποια. 44.
17. De tribus principiis Hollandi & Paracelſi. 46.
18. De materia prima. 49.
19. An Chymicus perfectiſſima naturæ opera ad ſuam artem quærat. 51.
20. De viribus perfectorum & imperfectorum. 54.

21.Quid

21. Quid ſumant Chymici ſuam Medicinam facturi. 55.
22. Quædam coaceruata Michelii deliria. 63.
23. De corpore humoris craſſi. 65.
24. De Tartari & mineralium cum humoribus collatione. 69.
25. De humoribus & qualitatibus Galenicorum. 74.
26. Num humores poſſint aduri. 82.
27. De ſalis generatione per calorem, & doctrina Ariſtotelis de ea. 84.
28. Quid in acribus humoribus erodat. 88.
29. De conſenſu, quem Michelius ſuis Chymicis magnificè tribuit. 89.
30. De miſti eſſentia & miſto, déque Galeni temperamento. 92.
31. Qualem ſibi miſtionem Michelius confingat. 105.
32. De interitu miſti & corruptionis vltimo. 108.
33. De fide & autoritate, quam merentur ſcriptores gentilitii. 115.
34. De Syllogiſmo, quo probantur, principia Paracelſi eſſe vltima. 118.
35. De elementorum compoſitione. 121.
36. De Bombardarum inuentore. 124.

39. De operationibus Chymicis,ſitne vna an multiplex. 129.
40. De ſubiecto Chymiæ,eiuſque notatione, item de Philoſophorum metallis. 132.
41. De Medicina Hippocratica. 142.
42. De argumentis, quæ ad aſtruendum vniuerſale ſuũ potuit Michelius. 146.
43. De veneno, cuius medicamentũ Chymicorum vniuerſale eſt ſuſpectũ. 162.
44. De iudicio Opii & Laudani opiati. 165.
45. De Cinabari factitia & natiua. 177.

PVNCTA EX MEDICINA MICHELII collecta.

1. Quid Medicina. Pag. 180.
2. Quid Medicus. 181.
3. Medicinæ diſtributio. 183.
4. Qui vocentur Chymici. ibid.
5. Quales fuerint veteres Medici. 184.
6. De Medici apud Siracidem Encomio. 186.
7. De autore Medicinæ Hippocraticæ. 187.
8. Hermetis Medicina vnde nata. 188.
9. De ortu ſcientiæ & Medicinæ. 189.
10. Quomodo Michelius Siracidem corrigat,& quæ de terra nata dicantur. ibid.
11. Deſcriptio lapidis Micheliani. 195.
12. An Michelius nullà alia medicamenta præter vniuerſale agnoſcat, & quomodo. 196.

13. An

13. An ſcopus veterum Chymicorum fuerit metalla tranſmutare. 198.
14. De inuentione Alchymiæ. 199.
15. De Chymiæ quadam diſtributione, & quid de ea ſentiat Michelius. 200.
16. De materia trãſmutationis proxima. 202.
17. De laude Paracelſi in arte veterum explicanda. 203.
18. De tribus lapidibus, & nomine TER maximi Hermetis. 206.
19. De applicatione Medicinæ Michelianæ ad aurificium, & num aurum veniat in opus Philoſophicum. 208.
20. De plumbo & aliis imperfectis, quæ Chymicus facere per ſuos lapides dicitur. 214.
21. De diuerſis in lapide rebus. 215.
22. De aqua Chymicorum & vaſis. 217.
23. De coloribus, qui dicuntur infiniti in opere apparere. 218.
24. An materia lapidis ſit metallica & ex metallis extracta. 219.
25. De triplici ordine Medicinæ, deque fermentatione. 225.
26. De ignibus Chymicis. 226.
27. De praxi Michelii. 227.
28. Elyxir ex lotio. 229.

quæ de iis poſteritati à præſtantiſſimis viris, non absque inſpiratione diuina tradita ſunt, prorſus immutare vaniſſimè laborant. In quare præter multos alios PARACELSVS ſe magnam gloriam ſibi ipſi pollicetur conſecutũ, idque plurimis voluminibus ita agit, vt etiam è doctioribus permultos dubios aliquamdiu reddiderit. Et, vt verum fatear, me etiam aliquot menſibus ſuis labyrinthis detinuit. Magnis equidem præconiis, quæ paſſim de Paracelſo publicè ſpargebantur, provocatus, non alienum à ratione aliquando duxi, ſi non nulla illius perluſtrarem ſcripta, cum per negotia commodè liceret. Sperabam enim, me inde aliquid commodi relãturum, cum quaſi ſuper aſtra huius viri ſcripta à multis extollerentur, quorum nonnulli inauditam etiam nobis minabantur metamorphoſin, qui rationem medendi ipſius Galeni profitemur. *Ego vero id tandem magnis laboribus maximiſq; expenſis conſecutus ſum, quod nunc ſciam, quibus rationibus alios ab hac arte plurimis damnoſa dehortari poſſim; maximis præterea, veriſſimiſq; argumentis aſſerere poſſum, Galeni fundamenta, quantum ad felicem rationem medendi ſpectat,* NVNQVAM EVERSVM IRI *à Paracelſicorum nouis hypotheſibus,* id quod latius oſtendemus in libello noſtro, quem de Corollariis Philoſophicis inſcripſimus, &c.

FINIS.

DEO GLORIA.